

ARHM. EFREM FILOTHEITVL

STĂREȚVL MEV
IOSIF ISIHĂSTVL

EDITURA EVANGHELISMOS
BUCUREȘTI 2010

**STAREȚUL MEU
IOSIF ISIHASTUL**

© Copyright

Pentru ediția de față, ***Editura Evangelismos***, care mulțumește Starețului Efrem Filotheitul – Sfânta Mănăstire a Sfântului Antonie – Arizona – SUA, pentru generozitatea cu care i-a fost acordat dreptul traducerii și editării în limba română a prezentei cărți.

Arhimandritul Efrem Filotheitul

**STAREȚUL MEU
IOSIF ISIHASTUL**

*Traducere din limba greacă
de Ieroschim. Ștefan Nuțescu*
SCHITUL LACU – SFÂNTUL MUNTE ATHOS

Editura EVANGHELISMOS
București, 2010

Traducere din limba greacă după originalul:

**Ο ΓΕΡΟΝΤΑΣ ΜΟΥ
ΙΩΣΗΦ Ο ΗΣΥΧΑΣΤΗΣ ΚΑΙ ΣΠΗΛΑΙΩΤΗΣ
(1897 – 1959)
τοῦ ΓΕΡΟΝΤΟΣ ΕΦΡΑΙΜ ΦΙΛΟΘΕΪΤΟΥ
2010**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

EFREM, arhimandrit

Starețul meu Iosif Isihastul / arhimandritul Efrem Filotheitul ; trad.:
ierosch. Ștefan Nuțescu. - București : Evanghelismos, 2010

ISBN 978-973-7812-74-2

I. Nuțescu, Ștefan (trad.)

Starețul Iosif Isihastul
(1897-1959)

ÎNSEMNARE INTRODUCTIVĂ A UNUI FIU DUHOVNICESC

S fântul Munte este cel care, prin dinamismul său puternic, continuă tradiția nu numai a vieții ascetice și a petrecerii celei asemenea Îngerilor, după putere, ci și a isihiei minții, a Rugăciunii minții și a inimii. El este cel care a odrăslit de-a lungul celor o mie de ani de evoluție istorică nenumărate chipuri ascetice. Și cred că nu greșesc când spun că toți aceștia au constituit cel mai mare prinos adus vieții duhovnicești a Bisericii Ortodoxe, nu numai a celeia din patria noastră, Grecia, ci și din toată lumea.

Mulți dintre acești cuvioși monahi, chinoviți, chilioți, pustnici și isihasți, au devenit cunoscuți și cu bucurie recunoscuți ca Sfinți pe de o parte de Părinții Aghioriți, iar pe de alta de întreaga plinătate a Bisericii Ortodoxe a Greciei, clerici și mireni.

Unii dintre ei însă – și aceștia au fost cei mai mulți – și-au dorit să rămână neștiuți, chiar și după adormirea lor. Iar aceasta au izbutit-o cu multe osteneli, dar mai ales cu ajutorul lui Dumnezeu, de vreme ce adevărata virtute, așa cum se știe, nu se poate ascunde.

Adevăratul monah athonit și, prin urmare, isihastul, cu ajutorul mai ales al lucrării sale niptice, cu nevoințele sale ascetice și cu metania sa, se străduiește în Hristos, cu multă luare-aminte, să trăiască, pe cât este cu putință, mai mult în ascuns, fără să urmărească vreo recunoaștere din partea cuiva (a meritelor sale n.tr.). De aceea, adeseori se mută din loc în loc, iar alteori, în Duhul Sfânt, o face pe nebunul, ca să scape de cinstiri și de slavă.

Înnoitor și continuator al tradiției isihaste a Sfântului Grigorie Palama și al întregii cete a Părinților Niptici a fost și Starețul teodidact Iosif Isihastul.

Preacuviosul Stareț Iosif, care în lume se numea Francisc Kottis, s-a născut în satul Levkes din Paros în 1897, dar Sfântul Munte a fost cel care l-a renăscut duhovnicește și l-a transfigurat în Hristos Iisus, l-a slăvit și ca pe un alt Moise l-a arătat VĂZĂTOR DE DUMNEZEU, după o nevointă ascetică cutremurătoare de curățire de patimile cele înșelătoare și mai ales de cea trupească. Înfruntarea acestei patimi, așa cum s-a dovedit, este mucenicească. Atât de mare era turbarea și furia demonilor pizmătăreți împotriva Starețului, dar și împotrivirea sa față de această patimă era atât de dârză și de vrednică de mirare, încât numai în scrierile ascetice mai întâlnim ceva asemănător. Nici o limbă pământească nu poate descrie nevointa sa împotriva acestei patimi, deși era foarte curat, așa cum ieșise din colimvitra botezului. Astfel, prin desăvârșita curățire de patimi s-a învrednicit de dumnezeiasca luminare a minții și a inimii, cultivând într-o măsură desăvârșită întreaga scară a virtuților, iar prin dumnezeieștile lui sușuri a ajuns la îndumnezeire.

Faptul că Starețul s-a făcut părtaș al dumnezeieștilor trăiri și mistagog al tainelor ascunse ale lui Dumnezeu, prin descoperire și prin negrăitul Său pogorământ, a contribuit la răspândirea faimei sale și dincolo de granițele Greciei prin publicarea numeroaselor sale scrisori, pe care destinatarii lor le-au păstrat, precum și prin cele douăsprezece epistole către „un monah eremit”, publicate în 1979 în volumul intitulat: *„Ekfrasis monahikis empirias”* („Mărturii din viața monahală”). O parte din ultimele sale epistole către un „monah eremit” este cuprinsă și într-o mică scriere teologică a sa – despre făptuire și contemplație – intitulată: *„Trâmbița duhovnicească cea cu zece glasuri”*.

Faptul că încă din „pântecele maicii sale” a fost ales pentru a deveni ucenic și apostol al lui Hristos „în munți și în peșteri și în crăpăturile pământului”¹ este dovedit de vedenia pe care evlavioasa sa maică a avut-o înainte de a se împlini patruzeci de zile de la naștere. Cu ochii sufletului ei a văzut în acea vedenie înfățișându-i-se un Înger al Domnului plin de strălucire, care l-a luat în brațe pe micul Francisc. Acesta, arătându-i o tăbliță pe care

¹ Evrei 11, 38.

scrisese numele copilului, i-a spus că Francisc „este scris aici”, adică este înrolat în ceata Îngerilor pământești.

Francisc a rămas până la vârsta adolescenței lângă familia sa, pe care a ajutat-o în felurite chipuri.

La vârsta de optsprezece ani a plecat din Paros și s-a stabilit în Pireu, unde a lucrat până la înrolarea sa în marina militară. După ce și-a terminat stagiul militar, a început să se ocupe cu comerțul, ca vânzător ambulant, în Atena și în împrejurimile ei.

Cartea „Noul Ecloghion” a Sfântului Nicodim Aghioritul, care cuprinde vieți de Sfinți, de Mucenici și de Cuvioși din pustie, pe care a primit-o în dar, nu numai că i-a pricinuit uimire, dar l-a și determinat să ia hotărârea de a se face monah. Tânărul Francisc s-a aprins de dumnezeiasca dragoste în urma unei vedenii dumnezeiești, în care doi „ofițeri” împărătești din Ierusalimul de Sus, după ce l-au îmbrăcat într-un veșmânt preastrălucitor și de un alb desăvârșit, i-au spus: „De acum înainte vei sluji aici”.

Această poruncă dumnezeiască îl mistuia în fiecare zi și, după mai multe încercări pe care le-a făcut în munții Pendeli, în 1921 pleacă pentru totdeauna spre Sfântul Munte, fiind în vârstă de douăzeci și patru de ani. Prima lui oprire a fost la Katunakia, la chilia unde viețuia pururea-pomenitul Stareț Daniil cu mica sa obște. Lângă acesta a rămas puțin timp, după care a trăit ca pustnic în peșteri, nevoindu-se cu post aspru, priveghere, sărăcie și neîncetată rugăciune rostită cu voce tare.

După doi ani de nevoie grele și rele-pățimiri și după ce a primit din Cer, în chip mai presus de fire, Rugăciunea minții și a inimii, sub chipul unei adieri line care a venit dinspre biserița Schimbării la Față de pe vârful Athonului, s-a legat duhovnicește de Starețul Arsenie, de care a rămas nedespărțit până la cuvioasa sa adormire.

Hotărâtoare pentru lucrarea sa niptică, pentru programul și rânduiala sa isihastă, a fost întâlnirea cu renumitul isihast și duhovnic Daniil, care pustnicea la vechea Chilie a Sfântului Petru Athonitul. Acesta trăia zăvorât și era foarte tăcut, plin de darul discernământului. Toată viața sa a liturghisit în fiecare zi după privegherea de toată noaptea făcută cu Rugăciunea minții. Dacă nu se făcea pământul de sub picioarele sale noroi din pricina mulțimii lacrimilor, nu săvârșea Dumnezeiasca Liturghie.

Astfel Starețul Iosif a devenit continuator nu numai al lucrării niptice, al isihiei și al Rugăciunii minții și a inimii, dar și al deseii Împărtășiri, urmând cu credincioșie tradiția ortodoxă a Părinților niptici, a Sfântului Grigorie Palama și a isihastilor din secolul al XIV-lea, a Colivazilor², a isihastului anonim, autorul cărții „*Contemplație niptică*” și a altor Sfinți Părinți Niptici, știuți și neștiuți.

În calea către îndumnezeire și desăvârșire după Har a fost un râvnitor neîntrecut în căutarea și dobândirea Dragostei celei dumnezeiești, acesta fiind și motivul pentru care, plutind pe cerescul ei ocean, striga cu uimire: „Stăvilește, dulce DRAGOSTE, revărsările Harului Tău, că legăturile trupului meu s-au destrămat”.

Accentuez însă faptul că s-a învrednicit să poarte în inima sa dumnezeiasca flacără a DRAGOSTEI, ca un alt rug care ardea, dar nu se mistuia. Totodată sunt dator să arăt luptele sale sângeroase pe care mai înainte le-a purtat vreme de mulți ani, pe de o parte cu preaviclenii și de oameni-urătorii demoni, iar pe de alta cu „însăși firea căzută”. Pentru aceasta și silirea sa cea atât de neînduplecată pentru privegherea de toată noaptea, ce dura între opt și zece ore în fiecare zi, postul aspru, înfrânarea și neagonisirea, răbdarea fără murmur, desăvârșita ascultare față de starețul Efrem-dogarul, cel plin de simplitate, și, în general, față de voia lui Dumnezeu, precum și programul ascetic respectat cu acrivie, tăcerea desăvârșită și neîncetata Rugăciune a minții și a inimii, făcută cu lacrimi și umilință. Iată cum a îmblânzit mânia și iubirea de sine, invidia și vorba deșartă, trufia și slava deșartă și mai ales mișcările trupești

² Conflictul celor numiți Colivazi, care din 1754 a tulburat viața Sfântului Munte – motivul principal al izbucnirii lui fiind parastasele care, din nevoi practice, se săvârșeau Duminica în loc de sâmbătă de către monahii de la Schitul „Sfânta Ana” (Sfântul Munte) – a jucat un rol important în istoria vieții duhovnicești din veacul următor. Dincolo de problema, destul de neînsemnată, a parastaselor, se înfruntau două tendințe: una care dorea adaptarea instituțiilor tradiției bisericești la nevoile vieții contemporane și era însoțită de idioritmia vieții monahale, cu tot ceea ce implică ea; cealaltă, a Colivazilor, având ca întâistătători pe Neofit Capsocalivitul († 1784) – director al Academiei Athoniadei, pe Atanasie Parios († 1813), pe Sfântul Macarie Notaras († 1805) – Episcop al Corintului, și pe Cuviosul Nicodim Aghioritul, susținea ideea respectării și întoarcerii către predaniile patristice, a împărtășirii dese și a practicării Rugăciunii minții. (*File de pateric din Împărăția Monahilor* – Editura Christiana, București, 2000).

ale trupului și ale gândurilor înfricoșătoare, dobândind, cu Harul lui Dumnezeu și cu ajutorul Maicii Domnului, NEPĂTIMIREA.

De aceea a și fost față de sine nemilostiv și neîngăduitor, fără abateri de la reaua-pătimire a întregii sale viețuiri ascetice, deși se chinuia pe sine cu asprime în ultimii ani. A suferit mai ales din pricina îndelungatelor și chinuitoarelor boli. Povestirea pe larg de către cinstitul meu Stareț a unor evenimente din viața ucenicilor săi și a tuturor celor care au stat, fie și pentru puțin, lângă el cred că este necesară, deoarece ele dau mărturie despre realitatea istorică a vieții, cu adevărat sfințite, și a petrecerii sale plăcute lui Dumnezeu.

În nevoința sa ascetică, care a durat patruzeci de ani și care a fost pecetluită cu sânge, Starețul a pătimuit în felurite chipuri și astfel a învățat, a cunoscut și a experimentat toate felurile de lupte ascetice. De aceea a și învățat în chip neînșelat și cu multă înțelepciune și discernământ pe cei care au dorit cu multă lepădare de sine să guste din hrana cea nestricăcioasă a Rugăciunii minții și din apa cea vie a descoperirilor dumnezeiești de care s-a învrednicit. Aceste nenumărate comori ale Harului dumnezeiesc, pe care și le învisticise în inima sa, le dăruia cu îmbelșugare nu numai binecuvântaților săi ucenici, care îl iubeau până la jertfă, dar și celor care cu credință căutau mărgăritarul ascuns și ceresc al DUMNEZIEȘII DRAGOSTE.

Urmașilor săi duhovnicești și fraților în Hristos, clerici, monahi și laici, le-a lăsat ca moștenire sfântă nu numai învățătura despre lucrarea practică și contemplativă a Rugăciunii minții și a inimii, dar și nesfârșita sa dragoste și afecțiune, nefățarnica lui îndelungă-răbdare, povățuirea sa plină de discernământ întru înțelepciunea Domnului, îngăduința lui dusă până la limită față de neputința omenească, pilda sa de nevoitor și toate cele care decurg în mod foarte firesc din ea.

Această neprețuită comoară, adunată de către Starețul Iosif cu prețul sângelui vărsat de-a lungul întregii sale petreceri isihaste, a împărțit-o cu dărnicie, ca pe o hrană a vieții, binecuvântatul său ucenic, Arhimandritul Efrem Filotheitul, care a viețuit în obștea sa din 1947 până în august 1959, când a adormit întru cuvioșie sfințitul său Stareț.

Multe din învățăturile orale și scrise, precum și din sfaturile părintești ale Părintelui Efrem aveau și au ca punct de referință pilduitoarea viață ascetică a cuviosului său Stareț. Din aceste comori a împărtășit nu numai monahilor și monahiilor, care au alcătuit obști povățuite de el și mănăstiri cenobitice în Sfântul Munte, Grecia, America și Canada, dar și miilor de fii duhovnicești ai săi răspândiți pe întregul pământ, făcându-i părtași ai nevoințelor ascetice și ai dumnezeieștii desfătări pricinuite de roadele Rugăciunii minții, pe care a predat-o prin faptă și cuvânt.

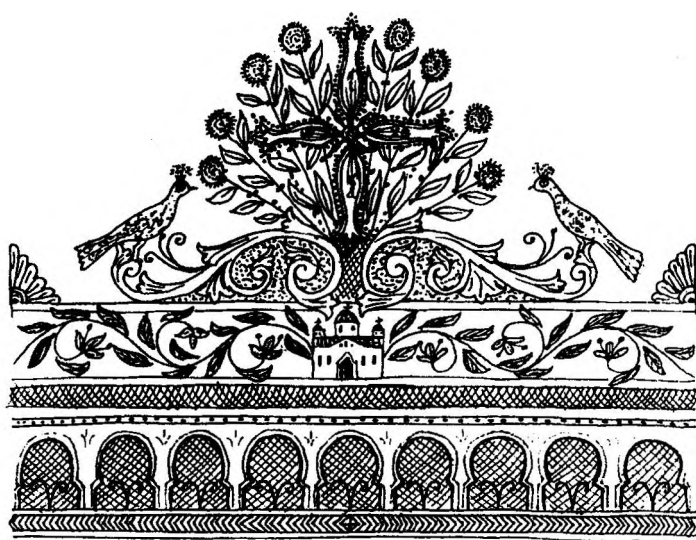
Aceste foarte prețioase referiri, insuflate de Duhul Sfânt, ale părintelui Efrem cu privire la Cuviosul său Stareț, Iosif Isihastul, au fost adunate cu o deosebită grijă și sunt înfățișate în volumul de față, pentru ca plinătatea Bisericii Ortodoxe să-l cunoască pe marele isihast al secolului al XX-lea, pe văzătorul de Dumnezeu, pe ascetul, pe lucrătorul neînșelat al Rugăciunii minții și pe înnoitorul tradiției palamite.

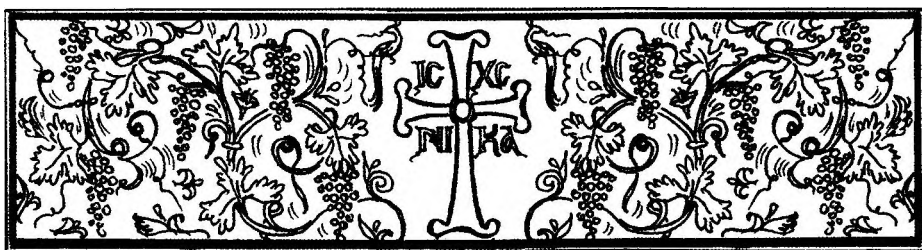
Protoprezbiter Ștefan Anagnostopulos

IN LYME

ANII TINEREȚII

Locul de naștere al Starețului Iosif a fost satul Levkes din Paros, o insulă care este a treia ca mărime din cadrul arhipieleagului Cicladelor. Insula este renumită pentru faimoasa biserică a Ekatondapilianeii, ce a fost zidită în secolul al IV-lea de către Sfânta Elena, pentru Mănăstirea Longobarda și pentru Mănăstirea Tapsanon a cuviosului Stareț Filothei Zervakos.

Mama lui se numea Maria, se trăgea din neamul Rangusi și se născuse în Levkes din Paros în 1871. La vârsta de aproape șaptesprezece ani s-a căsătorit cu primul ei bărbat, Leonardo Zumis (părinții lui Leonard erau refugiați din Odiseea Rusiei, din Ucraina de astăzi). Au dobândit doi copii: pe Mihail și un prunc ce a murit nebotezat.

Leonard însă a murit la vârsta de doar douăzeci de ani și astfel Maria a fost nevoită să se căsătorească din nou în 1890. Al doilea soț al ei a fost Gheorghe Kottis (1867-1907), un țăran neînvățat. Acesta era sărac, dar foarte evlavios și cuviincios, iar aceste virtuți le-a transmis și copiilor săi.

Împreună cu Gheorghe Kottis roditoarea Maria a dobândit nouă copii. Primii trei copii au murit la o vârstă fragedă. Au rămas însă în viață ceilalți șase, ale căror nume sunt: Erghina, Emanuil, Francisc (care s-a născut la 2 noiembrie 1897 și avea să devină Starețul Iosif de mai târziu), Leonard, Maruso și Nicolae (părintele Atanasie de mai târziu). După nașterea ultimului copil, Nicolae, în 1907, tatăl lor a murit la vârsta de numai patruzeci de ani.

Căsuța lor se afla în sat vizavi de Biblioteca Națională de astăzi. Ca să intre cineva în ea, trebuia să urce opt trepte mici de piatră care dădeau îndată în două camere foarte mici și modeste (3,5 x 2,5 m).

În aceste două camere au trăit părinții și cei șase copii ai lor. Acolo a trăit și Francisc timp de aproape șaptesprezece ani. Este uimitor faptul cum au putut încăpea într-un loc atât de mic atât de multe persoane cu atâtea nevoi. Este binecunoscut faptul că astfel de case mici, deoarece îi pun pe membrii familiei într-o comunicare indirectă, creează mai multă căldură sufletească, unire, dragoste și bucurie în familie. Astăzi această căsuță s-a transformat într-un magazin mic, la fel ca și cea a Sfântului Nicodim Aghioritul din Naxos.

Mama Starețului Iosif, Maria, era cu adevărat un om al lui Dumnezeu. Era modestă și cu un înăscut simț al păcătoșeniei și al prihănirii de sine, virtuți pe care le-a cultivat și în sufletele copiilor ei. Avea simplitate și curăție a sufletului. Se învrednicea de vederi dumnezeiești când mergea de obicei la biserică, fie pentru slujbă, fie ca să facă curățenie.

De îndată ce Francisc s-a născut, mama lui, care se afla întinsă în pat, cu pruncul înfășat lângă ea, a avut o vedenie.

I se părea că acoperișul casei s-a deschis și înaintea ei s-a înfățișat un tânăr plin de har, care era atât de strălucitor, încât nu-l putea privi. Îngerul s-a apropiat de prunc și a început să îi scrie numele pe o tăbliță.

Maria s-a mirat și l-a întrebat cu neliniște:

- Ce faci acolo? De ce îi scrii numele?
- Fiindcă îi este de trebuință Împăratului.
- Nu, nu se poate să-l iei... Acest prunc este al meu.
- Iar eu îți spun că este scris aici, și Îngerul i-a arătat tăblița.

Fiindcă cei doi copii mai mari ai ei muriseră de mici, Maria a crezut că Îngerul voia să-l ia și pe Francisc mai înainte de vreme. De aceea, atunci când își amintea de arătarea Îngerului, plângea nemângâiată, biruită fiind de durerea de mamă. Însă atunci când timpul a trecut și Francisc a crescut, dar nu mai murea, ea a înțeles că „Împăratul ceresc” îl chema pe Francisc în tagma Îngerilor săi pământești, adică în cea a monahilor.

Altă dată a văzut într-o vedenie înfricoșată iadul. De îndată ce și-a venit întru sine, i-a spus micuțului Francisc:

- Copilașul meu, dacă ai ști ce am văzut...

- Ce ai văzut, mamă?
- Am văzut că am mers în iad și acolo oamenii osândiți fierbeau ca fasolea în oală. Ieșeau și intrau din nou în focul iadului.

O mare înrăurire asupra vieții duhovnicești din insula Paros pe vremea când Francisc era copil, a avut-o Cuviosul Arsenie Aghioritul (1800-1877), care a lucrat ca duhovnic cu o deosebită râvnă pentru curățirea duhovnicească a locuitorilor de aici. Poporul cel simplu din insulă l-a iubit atât de mult, încât încă din viață îl cinstea ca pe un Sfânt.

Așadar, în acest climat a crescut micul Francisc, climat care era exclusiv bisericesc, fiindcă, așa cum el însuși își amintea, atunci când era mic, Cuviosul Arsenie le spunea: „Copii, este Postul Mare. Să nu vă jucați mult, să nu vorbiți, să nu râdeți. Este o vreme sfântă”.

Rânduiala familiei lui Francisc era foarte aspră. Tatăl său uneori se mânia pe el pentru zburdălniciile lui. Odată chiar a hotărât să-i tragă o bătaie bună.

- O să-l bat pe Francisc pentru ceea ce a făcut, a spus tatăl.

Însă micuțul Francisc, deși era zburdalnic, era și ascultător și înțelept. Așadar, când a aflat ce a spus tatăl său, s-a gândit: „De vreme ce și-a pus în gând să mă bată, atunci să mă bată!”. Astfel, a venit liniștit înaintea tatălui său, care ședea pe scăunelul lui, și și-a plecat cu smerenie căpșorul ca să primească bătaia, ca o dovadă a desăvârșitei sale ascultări. Atunci tatăl său, care era un om credincios și cu inimă bună, a fost „cucerit” de acest gest al fiului său mai mic și cu două lacrimi în ochi i-a spus:

- Hai, du-te de aici! Nici să te bat nu pot cu această smerenie pe care o ai.

Firește că micuțul Francisc nu a așteptat să-i spună a doua oară, ci a plecat îndată, iar fraților săi mai mici le spunea cu bucurie: „Cu smerenia am scăpat de bătaia lui tata!”.

Astfel, încă de mic a înțeles măreția, puterea și vrednicia smereniei creștine. Iar această virtute, așa cum vom vedea, a slujit drept temelie pentru marile harisme duhovnicești pe care le-a dobândit ca monah mai târziu.

Pe 16 august 1904 Francisc, la vârsta de șapte ani, s-a înscris în clasa întâi a școlii primare din satul său. Învățătoarea sa a fost Sofia Kandiotis, mama renumitului Mitropolit al Florinei, Augustin.

Francisc era foarte isteț și de aceea, fără vreun efort deosebit, învăța repede lecțiile. Carnetul de note, care încă se mai păstrează, dă mărturie despre faptul că întotdeauna era premiant. Dacă și-ar fi continuat studiile, cu siguranță că ar fi progresat mult, deoarece era foarte inteligent. Dar din nefericire, când a terminat clasa a patra primară, tatăl său a murit și astfel a fost nevoit să întrerupă mersul la școală, ca să îi ajute pe mama și pe frații săi.

În mica și nefertila insulă Paros viața a fost grea dintru început. Locuitorii insulei, care munceau la câmp, reușeau să se întrețină din cultivarea cerealelor și a legumelor. Ei se mai îndeletniceau cu creșterea animalelor și cu pescuitul.

Astfel trăia și familia cea numeroasă a lui Francisc, dar odată cu moartea tatălui său, în 1907, situația s-a înrăutățit mult. Moartea tatălui său a fost o lovitură grea pentru familie și mai ales pentru mama sa Maria. Soarta ei a fost nemiloasă. La vârsta de numai treizeci și șase de ani pierduse doi soți și patru copii! Așa cum era și firesc, faptul că a rămas orfan de mic i-a pricinuit micului Francisc o tristețe adâncă, dar care, odată cu trecerea timpului, a avut o înrăurire binefăcătoare asupra sufletului său de copil.

Micuțul Francisc a început să o ajute pe mama sa atât cât putea, astfel încât să-i poată alina durerea și povara văduviei. Astfel, compătimirea a pecetluit inima sa de copil și de atunci a constituit una dintre trăsăturile sale principale. Și într-adevăr, Starețul Iosif a fost omul dragostei covârșitoare.

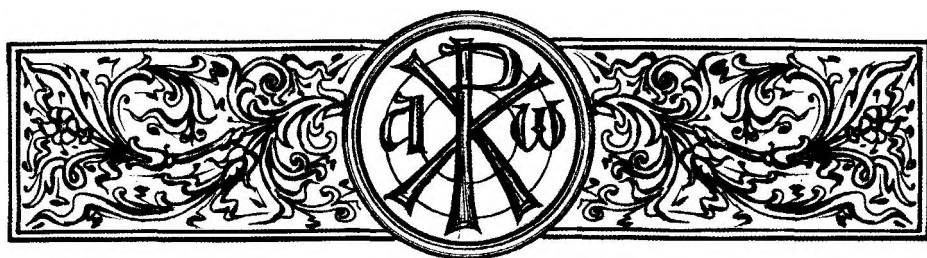
Astfel, de mic, Francisc a început să se ocupe cu treburi mărunte, pentru a-și putea ajuta familia. Era foarte gospodar.

Despre vârsta copilăriei sale Starețul Iosif povestea mai târziu:

„Aveam vreo două găini, le luam ouăle, le dădeam la băcan, iar el ne dădea vreo două sardele, căci oul cine să-l mănânce mai întâi? Uneori, ca un copil ce eram, mergeam la capră și sugeam lapte”.

Atât de mare era sărăcia lor, încât în 1914 Maria, cu inima grea, a hotărât să-l trimită pe Francisc al ei și pe fratele lui mai mic Leonard la Atena ca să lucreze. Acolo, în Paros, nu exista mijloc de trai, pe când în capitală nădăjduiau să găsească ceva. Francisc avea pe atunci șaptesprezece ani, iar Leonard doar doisprezece.

ÎN ATENA

De îndată ce au ajuns în Pireu, cei doi adolescenți au mers mai întâi în casa mătușii lor, Alexandra din Lavrio³, care urma să-i găzduiască. Se pare că Francisc a lucrat în minele de acolo. Fiindcă provenea dintr-o familie foarte săracă, s-a datat muncii cu multă râvnă încă de tânăr, cu scopul de a-și ajuta familia și de a se îmbogăți. Își spunea în gândul său: „Ori mă îmbogățesc, ori mor. M-am săturat de atâta sărăcie și mizerie”.

După ce a plecat din Lavrio, a lucrat ca bucătar și ca brutar în casele boierești din Pireu. Astfel, cu multă osteneală, a început să strângă bani, pe care îi trimitea mamei sale. Câteva luni mai târziu a găsit de lucru ca taxator în tramvaie. În munca sa era conștiincios, drept și mai ales cinstit, lucru care se datora educației sale severe și pildei luminoase a cuvioasei sale maici.

Cât de mult ura inima sa cea curată nedreptatea se poate vedea din purtarea sa, atunci când lucra ca taxator. Mulți oameni se urcau în tramvai și unii îi dădeau prețul pe bilet, dar în graba lor înaintau fără să ia biletul. Francisc însă nu oprea banii, ci rupea biletul și-l arunca, fiindcă se gândea în sine sa: „Nu pot să-mi calc pe conștiință, deoarece întreaga firmă pe bilete se sprijină. Cum să bag în buzunar banii de pe bilete?”.

De aceea Dumnezeu îi răsplătea corectitudinea și adeseori seara tânărul Francisc găsea, fără să-și dea seama cum, mai mulți bani decât trebuia. Odată acest prisos de bani a ajuns la suma de 50-60 drahme, sumă destul de importantă pentru săracul adolescent, de vreme ce echivala cu salariul pe o lună din acele timpuri.

³ Orășel mic aflat în sud-estul provinciei Attica (Grecia).

Cu acea sumă mare Francisc a cumpărat două lire de aur, ca să simbolizeze începutul unei perioade de aur. Cu toate acestea nu neglija virtutea milosteniei, deoarece era foarte compătitor. Dădea cu toată inima, fără să aștepte ca să i se ceară.

Nu au trecut multe zile de când a cumpărat lirele și iată că a văzut în piață o călugăriță care voia să cumpere struguri. Însă, din nefericire, sărmana nu avea destui bani, pentru că în acea vreme prețurile produselor urcau de patru sau de cinci ori mai mult decât salariile muncitorilor. Când Francisc a văzut-o în acea situație dificilă, i-a spus:

– Cumpără, cumpără struguri și voi plăti eu.

Monahia a luat strugurii și, plină de recunoștință, a povestit egumenei întâmplarea. Atunci aceea i-a spus:

– Strigă-l să vină sus!

Monahia a mers să-l caute pe Francisc și să-l aducă la egumenă.

Când a venit, Francisc le-a întrebat:

– Este aici vreo bolnavă?

– Da, fiul meu, a răspuns egumena, o tuberculoasă.

Auzind aceasta, Francisc cel cu inima bună, nu a luat în seamă nici boala, nici sminteala, nici sărăcia lui. S-a apropiat de ea fără teamă și i-a dat din toată inima cele două lire de aur. Monahia cea bolnavă atât de mult a fost mișcată de acest gest, încât a început să plângă.

În luna septembrie a anului 1915 Francisc, care atunci era în vârstă de optsprezece ani, a fost chemat la arme. Și-a făcut serviciul militar timp de doi ani la Marină. Acolo, printre altele, a învățat foarte bine să înoate. A ajuns un înotător neîntrecut. Se pare că erau instruiți într-un mod asemănător cu cel al scafan-drilor de astăzi.

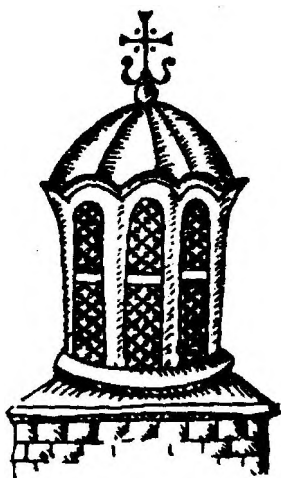
În armată Francisc s-a distins atât de mult prin conștiinciozitatea și deosebitele sale servicii, încât comandantul său i-a dat drept răsplată un ceas de mână.

După ce și-a terminat stagiul militar, a început să lucreze singur ca mic negustor. Era energic, într-o neîncetată mișcare, era,

cum se spune, spirt. Astfel, în câteva luni a reușit să strângă o avere însemnată și să ajungă un adevărat negustor. Însă niciodată nu a vrut, atunci când au fost ocazii, să se îmbogățească prin nedreptate.

Deși prin natura ocupației sale era nevoit să aibă legături cu mulți oameni, cu toate acestea era foarte atent. Mătușa lui Alexandra l-a logodit, dar, așa cum spunea el însuși, trăia atât de atent, încât niciodată nu a atins-o pe logodnica sa, temându-se ca nu cumva să ajungă să o sărute.

Ca om, și Francisc avea o slăbiciune: era un tânăr iute din fire, cu o inimă foarte curajoasă. El însuși scria mai târziu despre anii tinereții sale: „Eu, atunci când eram în lume, cu mulți mă certam. Aveam inimă de leu!”⁴. Iar aceste cuvinte nu erau o figură de stil.

⁴ Starețul Iosif, *Ekfrasis monahikis empirias*, Sfântul Munte Athos – Mănăstirea Filotheu, 1985, p. 65.

ÎNTOARCERE CĂTRE DUMNEZEU

Prin cinstitele sale osteneli, Francisc, în câteva luni, a început să se apropie de împlinirea scopului său. Înaintea sa se deschidea un viitor strălucit. Însă Dumnezeu, Care vrea ca toți oamenii să se mântuiască și la „cunoștința adevărului” să vină, avea alte planuri cu el. Văzând viața curată a tânărului și inima lui de aur, i-a trimis o rază de Har pentru a-l atrage la Sine.

Într-o noapte a avut un vis pe care ni l-a povestit el însuși:

„Se făcea că treceam pe lângă un palat. Când, deodată, doi ofițeri din garda palatului m-au luat și m-au dus înaintea Împăratului. Nu am înțeles motivul pentru care fac aceasta și de aceea m-am împotrivit. Atunci ei mi-au spus cu bunătate să nu mă tem, ci să urc scările palatului, căci aceasta era voia Împăratului. Și astfel am pășit într-un palat strălucitor, care era mai presus decât orice palat pământesc. Acolo m-au îmbrăcat într-un veșmânt alb și prețios și mi-au spus: «De acum înainte vei sluji aici». Apoi m-au dus să mă închin Împăratului.

Îndată după aceasta m-am trezit, însă atât de mult m-a impresionat tot ceea ce am văzut și am auzit, încât nu mai puteam nici să fac, nici să mai cuget la nimic altceva. Am încetat să mai lucrez și petreceam tot timpul gândindu-mă la ce am visat. Auzeam mereu înlăuntrul meu acea poruncă, de parcă s-ar fi repetat mereu: «De acum înainte vei sluji aici!». Toată starea mea lăuntrică și exterioară s-a schimbat. Nu mă mai preocupa nimic din cele ce se aflau pe pământ, dar nici nu știam ce înseamnă ceea ce văzusem și nici ce trebuie să fac”.

Astfel, lăuntru l său a fost cuprins de întristare, descurajare și silă față de cele pământești. Când fetele proprietăresei casei unde locuia l-au văzut fără bună-dispoziție, l-au întrebat care este pricina întristării lui. Pentru a-l ajuta, i-au dat să citească „Noul Ekloghion”, o carte a Sfântului Nicodim Aghioritul ce cuprinde vieți de Sfinți, Cuvioși și Mucenici. Francisc a rămas uimit când a citit-o. Nu-i venea să creadă că există astfel de oameni care s-au nevoit pentru Dumnezeu cu atâta asprime și care au făcut în viața lor atâtea semne și fapte mărețe.

Dumnezeu a trimis lumina Sa tânărului celui curat și cinstit, i-a deschis mintea și el a început să se gândească la sufletul său. Cuvintele „de acum înainte vei sluji aici” răsunau mereu în lăuntru l său.

Primul lucru pe care s-a grăbit să-l facă a fost să-și spovedească la duhovnic păcatele. A fost prima oară când s-a spovedit cu negrăite suspine și cu râuri de lacrimi.

Treptat-treptat a început să nu se mai ocupe cu comerțul, pe care îl considera deja piedică și păcat în noua sa cale duhovnicească. Se gândea în sinea sa: „La ce-mi trebuie comerțul și banii? Mai bine să mă îmbogățesc duhovnicește”. Și într-adevăr, *„ce-i va folosi omului dacă va câștiga lumea întreagă, iar sufletul său îl va pierde? Sau ce va da omul în schimb pentru sufletul său?”*⁵. Și astfel, ca neguțătorul din parabolă, s-a lăsat de comerț pentru a găsi Mărgăritarul cel de mult preț. A început să lucreze pe ici-colo, ca să-și poată câștiga doar pâinea cea de fiecare zi, astfel încât să fie lipsit de orice grijă și să se poată îndeletnici cu rugăciunea.

Economiile sale, pe care cu atâta osteneală și sudoare le adunase, a început să le dea milostenie. A căsătorit-o pe sora sa Erghina, i-a făcut zestre lui Maruso și a dat bani ca să se facă patruzeci de Liturghii pentru sufletul tatălui său.

Totodată mergea și la diferite locuri de închinare ca să-și întărească credința. A mers la Mănăstirea Cuviosului Gherasim din Kefalonia și la cea a Maicii Domnului din Tinos. Când a auzit diferite minuni de la oamenii pe care i-a întâlnit, și mai ales când a văzut cu ochii săi câteva dintre ele, a înțeles că ceea ce citise în „Noul Ekloghion” erau adevărate.

⁵ Matei 16, 26.

Văzând Dumnezeu că Francisc a răspuns cu înțelepciune la chemarea Sa, i-a învăpăiat inima cu Harul Său. Precum Apostolii „pe cale”, și el simțea că arde și că se topește de dragoste pentru Dumnezeu. Nu mai putea rămâne în zgomotul orașului și de aceea se retrăgea în locuri însingurate pentru a se ruga nerăspândit. Mergea mai ales pe Munții Pendeli, care pe atunci erau nelocuiți. Acolo a găsit ca loc de refugiu o mănăstire ruinată.

Se pare că tânărul Francisc a voit să meargă de la început în Sfântul Munte, dar din pricina incursiunilor militare din Balcani toată Macedonia era tulburată. Pe deasupra, a mai izbucnit în 1918 în Grecia și epidemia gripei spaniole, în urma căreia au fost atât de mulți morți, încât cei vii nu mai pridideau să-i îngroape. Aceasta era, așadar, pricina pentru care a întârziat atunci să vină în Grădina Maicii Domnului.

Însă Francisc nu a pierdut timpul. Prin spiritul practic care îl caracteriza, a exploatat întârzierea pentru a-și verifica chemarea pentru viața monahală. Pentru aceasta și încerca să se nevoiască singur, după săracele sale cunoștințe. A început să postească mult. Petrecea cele douăzeci și patru de ore doar cu puțină pâine și cu două-trei bucăți de rahat. Se îmbrăca simplu și își împărțea săracilor puținii bani pe care îi avea.

Voind să-i urmeze pe stâlpnici, priveghea nopțile în copaci. Odată s-a suit într-un migdal, precum Cuviosul David cel din Tesalonic, și acolo se nevoia. Sus, în migdal, se străduia să se roage toată noaptea. La un moment dat, istovit fiind din pricina postului și a privegherii, a adormit. Când s-a trezit, a văzut că ninsese mult și că toate în jurul său erau cu desăvârșire albe și chiar el însuși era acoperit de zăpadă. Înlemnise de frig!

Înzestrat fiind cu o astfel de voință de fier, odată cu trecerea timpului a sporit în nevointă, precum el însuși scria mai târziu unei monahii:

„Eram în lume, stăteam ascuns și duceam lupte pline de sânge. Mâncam la două zile o dată, la ceasul al nouălea. Munții Pendeli și toate peșterile mă cunoșteau ca pe o cucuvea, flămânzind, plângând și căutând mântuire. Încercam să văd dacă pot suporta durerile și suferințele pentru a pleca la Sfântul Munte să mă fac călugăr. După ce m-am exersat destul de bine câțiva ani, am

rugat pe Domnul să mă ierte pentru că am mâncat la două zile și I-am spus că atunci când voi fi la Sfântul Munte voi mânca o dată la opt zile, așa cum scrie în Viețile Sfinților”⁶.

După aproape doi ani, când a văzut că poate deveni monah, s-a hotărât să meargă în Sfântul Munte cu primul prilej care i se va ivi. Între timp se terminaseră și ciocnirile armate în Balcani și se deschiseseră și căile de comunicații.

Într-o zi, când a coborât în Atena, s-a întâmplat să întâlnească un monah athonit din Karyes⁷, pe nume Onufrie. Pe acesta l-a rugat ca, la întoarcere, să-l ia cu el în Sfântul Munte. Și astfel Francisc a ajuns în Grădina Maicii Domnului.

Înainte însă de a pleca din lume a căpătuit-o pe sora sa Erghina, dându-i zestrea potrivită, după care a împărțit restul banilor ca milostenie. Iar în anul 1921, la vârsta de douăzeci și patru de ani, slobozit fiind de toate obligațiile, a pornit către binecuvântata Grădină a Maicii Domnului.

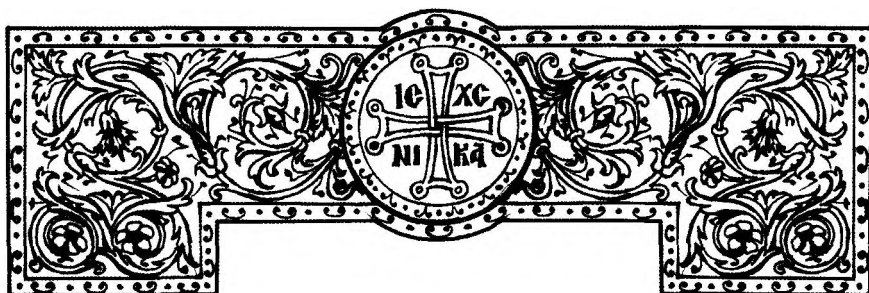

⁶ Starețul Iosif, *op. cit.*, pp. 219-220.

⁷ Capitala Sfântului Munte.

**ÎN SFÂNTUL
MONTE**

ÎN CĂUTAREA UNUI POVĂȚUITOR DUHOVNICESC

Francisc a ajuns în binecuvântata Grădină a Maicii Domnului îndată după eliberarea Sfântului Munte de sub jugul turcesc. Pe atunci Athonul era plin de viață, în el se nevoiau cinci mii de monahi, dintre care jumătate erau greci. Existau și ruși, români, bulgari, sârbi și georgieni.

Orice tânăr care voiește să se facă monah, după ce s-a hotărât să se afierosească lui Dumnezeu, trebuia să-și aleagă locul de nevoință și felul de petrecere ce i se potrivește cel mai bine caracterului său. La fel a făcut și tânărul Francisc. Scopul său era să devină ucenicul unui ascet care să privegheze toată noaptea și să se îndeletnicească cu trezvia. Pentru aceasta s-a și îndreptat spre pustia Sfântului Munte.

Această regiune cuprinde coastele abrupte ale părții de sud-vest a peninsulei Athonului care sunt stâncoase, lipsite de apă, abrupte și greu de străbătut. Acolo se aflau cele mai multe schituri și chilii pustnicești.

Tânărul Francisc s-a îndreptat spre acele locuri căutând un povățuitor duhovnicesc. Își spunea: „Voi merge să găsesc un om care să mănânce ierburi, iar nu pâine“. Voia ca povățuitorul său duhovnicesc să fie asemenea cu cei despre care citise în cărțile patristice, astfel încât să poată învăța de la el rânduiala vieții monahale autentice, contemplația cerească și făptuirea.

Ce anume căuta exact, se vede din următoarele sale învățături:

„În Sfântul Munte vedem monahi care fac bine și monahi care nu fac bine...

Viața monahală nu înseamnă să plecăm din lume și să venim în Sfântul Munte și să devenim monahi. Asta o facem ușor. Dar ceea ce are o importanță deosebită este să găsim un stareț care să ne învețe cum să dobândim Harul lui Dumnezeu. Cum se poate găsi, cum se sapă, cum se descoperă Mărgăritarul cel de mare preț...

Să găsim un stareț ca să ne povățuiască. Un stareț care să ne învețe ce este viața călugărească. De aceea vedem că cel care se abate de la calea cea dreaptă o pățește rău pentru că nu a găsit stareț. Iar când el va deveni stareț, ce va încredința ucenicului său? Ceea ce are el...”

De aici reiese faptul că sporirea duhovnicească a monahului, dar și a fiecărui creștin, constă în a avea un povățuitor duhovnicesc experimentat.

Dacă pustia ar dăruia de la sine Rugăciunea minții, atunci toți ar avea-o. Însă pe lucrătorii Rugăciunii minții poți să-i numeri pe degete. De ce? Fiindcă există lipsă de povățuitori experimentați și neînșelați.

De îndată ce tânărul Francisc a ajuns în Sfântul Munte, a înțeles din experiența sa personală că adevărații povățuitori ai lucrării minții se împuținau din ce în ce mai mult.

Dar în ciuda greutăților de necrezut ale acelor vremuri, Sfântul Munte continua să „producă” mari povățuitori niptici precum: duhovnicul Ignatie Katunakiotul, cel înzestrat cu harisma discernământului, renumitul Părinte Sava Duhovnicul, Calinic Isihastul, marele Părinte Daniil Katunakiotul, Ioachim Spețieris de la Noul Schit, ascetul orb a cărui chilie răspândea mireasmă în vremea rugăciunii și Daniil Isihastul, de la care Starețul Iosif a primit rânduiala isihastă.

Astfel, deși în secolul al XIX-lea și începutul celui de-al XX-lea s-au arătat mari personalități duhovnicești, cu toate acestea nu exista un urmaș experimentat în lucrarea niptică. De aceea preaînțeleptul Bătrân Daniil Katunakiotul scria pe atunci:

„Astăzi, din nefericire, fiindcă nu intrăm în această petrecere înaltă și sfântă împlinind condițiile necesare ale eroicele lepădări

de sine și a desăvârșitei lepădări de lume și fiindcă nu avem dascălii potriviți, adică povățuitorii duhovnicești, ne aflăm întotdeauna întru nesporire...”⁸.

Francisc se mâhnea mult din pricina realității epocii sale. Majoritatea zdrobitoare a părinților aghioriți se limitau la slujbele tipiconale, dând o deosebită importanță lucrului de mână. Un lucru vădit este că în acea vreme nu se arăta nimeni care să se ocupe cu lucrarea minții. Se poate să fi fost câțiva ascunși, dar toți îi spuneau lui Francisc că dascălii Rugăciunii minții lipsesc cu desăvârșire.

Dar tânărul Francisc, care era în întregime foc dumnezeiesc, nu a renunțat, nu s-a dat bătut. Atunci când auzea că în pustie și în peșteri se află oameni duhovnicești, asceți, pustnici, alerga acolo și căuta să afle vreun povățuitor ce se nevoia în ascuns și pe care ceilalți nu îl descoperiseră.

El însuși scria despre acestea:

„Am căutat, am strigat, am plâns. Nu am lăsat munte sau peșteră neumblată, căutând îndrumător nerătăcit, ca să ascult cuvintele vieții, nu cuvinte zadarnice, neroditoare... Eu căutam acolo unde exista viață, unde puteam dobândi folos sufletesc”⁹.

Starețul înțelesese că Sfinții se împușinau tot mai mult și că deja începuse foametea duhovnicească, de „auzirea cuvântului lui Dumnezeu”, atât în lucrarea practică, cât și în contemplație. Exista, desigur, un mare număr de monahi silitori, dar erau foarte puțini povățuitori.

Firește, existau și atunci în Sfântul Munte, ca și întotdeauna de altfel, cei care voiau să învețe pe alții numai cu cuvântul, „din cărți”, dar puțini erau cei pregătiți ca să-și dea și viața pentru adevărarea Evangheliei. Starețul Iosif spunea mai târziu:

„Ca să propovăduiești este atât de ușor, ca și cum ai arunca pietre de sus, dintr-o clopotniță. Dar ca să pui în faptă ceea ce propovăduiești este atât de greu, ca și cum ai urca pietre acolo sus”.

⁸ Starețul Daniil Katunakiotul, *Viață îngerească*, Obștea Chiliei Danileilor, 1987, p. 98.

⁹ Starețul Iosif, *op. cit.*, pp. 155-157.

Din cele spuse mai sus se vede că Starețul căuta un povățuitor duhovnicesc care să poată să-l călăuzească în siguranță la pășunea curatei rugăciuni și la aflarea Harului. Căci altceva este să se nevoiască cineva, și altceva să poată să povățuiască pe altul la aflarea Harului. Aceasta are o mare importanță pentru oricine care vrea să devină monah.

De aceea și Francisc, înainte de a se supune definitiv, a voit să fie sigur că starețul său îl va învăța rugăciunea. După ani de zile, când el însuși a devenit Stareț, a descoperit unui fiu duhovnicesc de-al său, care era pustnic, aceste convingeri ale sale:

„Sfinții Părinți ne învață să petrecem în cea mai înaltă virtute, și anume Ascultarea, făcându-ne astfel următori ai lui Iisus. Acesta este scopul lor. Sau mai degrabă vor ca prin ea să ne curățească de diferitele patimi ale cugetării semete și ale încrederii de sine ce izvorăsc din voia proprie, ca să primim Harul dumnezeiesc. Iar atunci când ne părăsește Harul, ca să ne facă încercați, Starețul, ca un alt har, ne sprijină și ne povățuiește prin sfaturile izvorâte din făptuire, prin care și el a trecut, și îți încălzește râvna, până când și tu, cu ajutorul Harului și cu rugăciunile Starețului, te vei slobozi de lupte și te va cuprinde iarăși Harul, iar dulcele Iisus îți va încredința cu desăvârșire vistierile Sale.

Așadar, în afară de acesta, nu există vreun alt scop pentru ca omul să se supună într-o ascultare. Dar astăzi fiecare crede că primește ucenic fie ca să-l învețe rucodelie și să scoată bani, fie ca să sape via, fie ca să devină comerciant, fie ca să-i moștenească casa sau chilia sau magazinul sau orice altceva, fie ca să-l slujească.

Noi nu spunem că nu trebuie ca și acestea să se facă, ci că principalul scop pentru care ucenicul merge lângă un stareț și face desăvârșită ascultare este următorul: starețul, arzând de dragostea lui Hristos, trebuie să transmită talantul bogăției virtuții sale, iar ucenicul, de vreme ce are desăvârșită lepădare de sine și tăierea voii, făcând desăvârșită ascultare și desfătându-se de mult Har pe care îl primește prin părintele său duhovnicesc, atunci, fără îndoială, va săvârși și toate celelalte treburi ale chiliei ca unele ce sunt necesare”¹⁰.

¹⁰ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 430.

Marele ascet pe care îl căuta nu avea să-l găsească niciodată. Este adevărat că existau unii asceți care mâncau o dată pe zi, dar nu numai verdețuri. Doar unul singur a găsit care ținea „ceasul al nouălea”. Desigur, asceza trupească este doar o parte din nevoința duhovnicească, dar din aceasta putea să-și dea seama și de râvna lor duhovnicească. Căci acela care este râvnitor la cele materiale este râvnitor și la cele duhovnicești.

Această nepăsare a rănit inima sa cea tânără, fiindcă nu a găsit ceea ce sufletul său căuta, așa cum el însuși avea să spună mai târziu: „Mă cutremur când îmi amintesc lacrimile și durerea sufletului meu, strigătele ce sfâșiau munții atunci când plângeam ziua și noaptea”. Cu toate acestea nu a renunțat, ci a continuat să caute prin tot Sfântul Munte, pas cu pas, doar-doar va găsi un adevărat ascet, un om care să-l poată învăța în faptă și în contemplație lucrarea minții.

A găsit un isihast, pe starețul Gherasim, de obârșie din insula Hios. „Un minunat ascet care se îndeletnicea cu Rugăciunii minții. Avea nouăzeci de ani. Pe vârful Proorocului Ilie¹¹ a stat cincisprezece ani, luptându-se cu demonii și adeseori fiind lovit de fulgere. Însă el rămânea ca un stâlp neclintit al răbdării. Acesta avea darul lacrimilor neîncetate. Plin fiind de dulceața pomenirii Numelui lui Iisus, și-a săvârșit viața sa cea fără de griji”¹².

L-a prins în viață și pe Părintele Ignatie Duhovnicul, în vârstă de nouăzeci și cinci de ani, care îl povățuia duhovnicește. Acesta era orb de mai mulți ani, dar era un duhovnic înzestrat cu un deosebit dar al străvederii. Întotdeauna îi dădea sfaturi înțelepte și printre altele îi spunea: „Cel care va lucra la tinerețe va avea hrană la bătrânețe. Acum, cât ești tânăr, să faci rugăciuni, posturi, asceză, metanii, ca să ai ce mânca când vei îmbătrâni”. Sfaturile sale erau prețioase. Și încă ceva minunat: împreună cu vorbele pe care le rostea îi ieșea din gură o mireasmă negrăită ce izvora din Rugăciunea minții pe care o rostea neîncetat.

A găsit și un stareț orb la Katunakia, care rostea neîncetat Rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă! Doamne,

¹¹ Un vârf aflat în preajma vârfului Athon, dar mai mic ca înălțime decât acesta.

¹² Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 90.

miluiește-mă!”, când cu gura, când cu mintea. La acesta a mers Francisc ca să-i ceară sfatul și să-și mărturisească gândurile, iar el i-a spus: „Fiul meu, fiul meu, rugăciunea... Rugăciunea, fiul meu! Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă! Doamne, miluiește-mă!”.

A mai întâlnit unul care se nevoia într-o peșteră și trebuia să plângă de șapte ori pe zi. Aceasta era lucrarea lui. Toată noaptea trebuia să o petreacă în lacrimi. Perna sa era udă mereu. Iar slujitorul care mergea la el de două-trei ori pe zi, deoarece nu voia să-l țină lângă el ca să nu-i alunge starea de umilință, îl întreba:

– Gheronda, de ce plângi atât de mult?

– Fiul meu, când omul Îl contemplă pe Dumnezeu, din multă dragoste îi curg lacrimile șiroi și nu poate să le mai oprească.

Altul îi spunea că dăduse anafură unor pustnici sfinți, care umblau goi și erau nevăzuți. Un altul i-a povestit că îi împărtășea pe aceștia săvârșind Liturghie la miezul nopții. Altul a văzut-o pe Maica Domnului, iar altul Îngerii. Toți aceștia răspândeau mireasmă precum Sfintele Moaște.

Francisc scria mai târziu:

„Au mai fost mulți părinți contemplativi, pe care nu m-am învrednicit să-i văd, fiindcă se săvârșiseră din viață cu un an sau doi (n.tr. înainte de venirea Starețului în Sfântul Munte). Însă mi-au povestit alții minunatele lor izbânzi duhovnicești. Căci eu la acestea cugetam. Pas cu pas cutreieram munții și peșterile ca să găsesc astfel de nevoitori”¹³.

Și astfel, auzind minunata lor viețuire, se aprindea tot mai mult înlăuntrul său focul dumnezeiesc. Cu o râvnă neobosită întreba cum mâncau, cum se rugau, ce au văzut, ce au simțit. Alerga însetat, atunci când mureau, ca să vadă și să audă despre vedeniile dumnezeiești pe care le aveau înainte ca Dumnezeu să ia în pace sufletele lor. Dar, din nefericire, toți acești bătrâni se aflau deja la sfârșitul vieții lor și nu mai puteau să primească sarcina grea a povățuirii duhovnicești. De altfel, este bine știut faptul că în acea vreme stăpâna în Sfântul Munte o nepăsare duhovnicească generală.

¹³ Starețul Iosif, *op. cit.*, pp. 91-92.

De pildă, pe când cutreiera prin pustie, a găsit un bătrânel orb, care ținea în brațe un motan pe care îl mângâia. Francisc l-a întrebat:

– Părinte, de ce ții motanul și nu spui Rugăciunea?

Iar bătrânelul, crezând că îl va ajuta, i-a spus:

– Fiul meu, mă tem să nu cad în înșelare.

– Bine, Gheronda, dar este mai plăcut lui Dumnezeu să te joci cu motanul decât să rostești Rugăciunea?

Ce putea să răspundă? Bătrânelul cel simplu nu înțelegea nimic. Cum a trăit, tot astfel a și îmbătrânit. Socotea rostirea Rugăciunii pricină de înșelare! (Existau mulți astfel de monahi care continuau tradiția acelor viețuitori din Sfântul Munte care se împotriveau lucrării isihaste încă de pe vremea Sfântului Grigorie Palama și a Colivazilor. Ei erau influențați de curentul varlaamit).

Acest fenomen era larg răspândit în vremea Starețului Iosif. Despre aceasta avea să scrie mai târziu unui fiu duhovnicesc de-al său:

„Dar să nu povestești multora cele pe care ți le scriu, fiindcă oamenii acestui veac nu se ocupă cu acestea. De aceea, dacă cineva le vorbește de lucrarea minții, ei cred că li se spune despre o oarecare erezie. Aceștia sunt, din nefericire, oamenii epocii noastre viclene. Pe când, adevăratul monah trebuie zi și noapte să se îndeletnicească cu contemplarea lui Dumnezeu fie că mănâncă, fie că doarme, fie că lucrează, fie că umblă...”¹⁴.

A ajuns apoi la Katunakia, la obștea Starețului Daniil (1846-1929), care, împreună cu Starețul Calinic, constituiau cele două vârfuri duhovnicești ale Athonului.

Starețul Daniil era un spirit pătrunzător, absolvent al renumitei Școli Teologice din Smirna, aceeași școală la care a studiat mai înainte și Sfântul Nicodim Aghioritul.

Viața virtuoasă a Starețului Daniil și deosebitul dar al discernământului cu care era înzestrat au devenit repede cunoscute în Sfântul Munte și în afara lui. Acesta întreținea corespondență cu Sfântul Nectarie, Mitropolitul Pentapolei, cu care avea o legătură strânsă.

¹⁴ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 281.

Această faimă deosebită a isihastului Daniil, care pe atunci ajunsese la apusul vieții sale – avea în jur de șaptezeci și șase de ani – a fost pricina care l-a atras pe înflăcăratul începător. Starețul Daniil, care era plin de dragoste și de înțelepciune, a fost pentru Francisc un mare sprijin și un luminat povățuitor.

Și astfel, Francisc s-a hotărât să intre în obștea Starețului Daniil. Când îl puneau să citească din Psaltire la slujbă sau la hramurile pe care le făceau sihăstriile de acolo la praznicele Sfinților, citea foarte frumos și fără greșeli. Deși avea puțină știință de carte, citea cu multă ușurință. Iar atunci când citea, din pricina covârșitoarei umilințe, începea să plângă.

Starețul Daniil, cu înțelepciunea ce îl caracteriza, rânduise micii sale obști o cale de mijloc, nici prea aspră, dar nici îngăduitoare. Prefera această cale pe care o considera mai lesnicioasă și sigură. Însă Francisc era foarte nevoitor. Când ceilalți ucenici ai Bătrânului Daniil mâncau, Francisc doar se uita. Atunci frații îi spuneau din dragoste:

- Mănâncă, frate Francisc, mănâncă!
- Să fie binecuvântat!, răspundea el, dar nu mânca.

Nu răspundea împotriva. Rostea Rugăciunea și nu vorbea deloc. Când părinții se odihneau, el priveghea, se ostenea mult; avea râvnă multă pentru asceză și pentru cele duhovnicești. Încă de când era frate începător a fost o pildă pentru ceilalți. Respecta nespus de mult înțelepciunea Starețului Daniil, dar sufletul său ardea de dorința de a petrece în isihie.

Înțeleptul Stareț Daniil l-a cercetat bine și a înțeles că era un suflet ales. Și fiindcă era cu adevărat plin de dragoste și interesat sincer de sporirea duhovnicească a celorlalți, nu a vrut prin metode lipsite de discernământ să cioplească râvna tânărului Francisc. De aceea i-a spus:

– Fiul meu, aici viața este așa cum o vezi. Tu însă ești iubitor de asceză mai multă, și nu ești potrivit pentru obștea mea. Mergi în vreo peșteră care te odihnește și eu îți voi găsi un frate ca să vă nevoiți împreună, căci singur nu se poate. Este foarte primejdios și te vei înșela.

- Să fie binecuvântat, Gheronda!, a răspuns Francisc.

Și astfel, cu binecuvântarea Starețului Daniil, cel plin de darul discernământului, Francisc s-a stabilit la „Sfântul Ioan Botezătorul”, o chilie aflată în apropierea Lavrei, ca și „kaviot”, adică „mirean găzduit”, cu o chirie fictivă. Este vorba de un loc foarte frumos, cu o vegetație bogată și povârnișuri netede. Sufletul său iubitor de asceză se odihnea în acele locuri retrase și liniștite. Deoarece încă nu cunoștea nimic despre Rugăciunea minții, se nevoia rostind neîncetat rugăciunea cu voce tare, cerându-I lui Dumnezeu cu stăruință ajutorul Său. În același timp mergea adeseori și primea sfaturi de la Starețul Daniil.

Ca și „kaviot” avea dreptul să se nevoiască unde voia. Și într-adevăr, s-a înțeles cu un bătrânel din acele părți, căruia Francisc i-a dat o mică sumă de bani pentru găzduirea ce i-o dădea, cu condiția ca să-l lase să trăiască cum vrea până ce avea să găsească un stareț căruia să i se supună.

Însă acest bătrânel avea un mod de viață foarte ciudat. Cea mai mare parte din timp și-o petrecea cutreierând mănăstirile. Dar acest obicei îi dădea lui Francisc posibilitatea de a se nevoi așa cum dorea.

Se nevoia cu asprime, postea mult și priveghea. Noaptea stătea în picioare sau se plimba puțin rostind Rugăciunea lui Iisus și astfel își silea, atât cât era cu putință, firea să se împotrivescă somnului. Odată a reușit să rămână opt zile în picioare, fără mâncare, apă sau somn. Se străduia ca, prin studiul duhovnicesc și sfaturile pe care le primea de la diferiți părinți duhovnicești, să se inițieze în Rugăciunea minții. O dorea atât de mult, încât nu înceta să se roage pentru aceasta lui Dumnezeu neîncetat.

În cele din urmă însă bătrânelul nu și-a ținut cuvântul și în scurt timp a început să-i îngrădească lui Francisc libertatea și să se poarte cu el ca și cum ar fi fost starețul său. Îi dădea canon, îi puneă tot felul de îngrădiri și se purta față de el cu asprime. Francisc însă și-a continuat nevoința sa cu răbdare și stăruință.

Încerca să înțeleagă pentru care motiv bătrânelul se purta față de el cu atâta asprime și autoritate, de vreme ce el era doar un mirean și locuia la chilie ca și „kaviot”. Nu îl mâhnea atât purtarea lui aspră, cât aceste îngrădiri nedrepte care îl împiedicau în nevoința rugăciunii. Și fiindcă nu găsea un răspuns la această

comportare a sa, a început să se gândească dacă nu cumva trebuie să schimbe locul de ședere.

Și pe când cugeta astfel, deodată a izbucnit în lacrimi, rugându-se și tânguindu-se înaintea lui Dumnezeu că, deși dorea cu ardoare să găsească un om care să-l învețe lucrarea minții, oamenii, dimpotrivă, nu numai că nu-l ajutau, ci îl mai și împiedicau pe deasupra.

De atunci i s-a făcut obiceiul ca în fiecare după-amiază să stea câte două-trei ore în pustie și să plângă nemângâiat. Vârsa atât de multe lacrimi, încât pământul din jurul său se făcea noroi. Rostea Rugăciunea cu gura, căci nu știa să o spună cu mintea. O ruga însă neîncetat pe Maica Domnului și pe Domnul să-i dea harul de a spune Rugăciunea cu mintea, așa cum citise în Filocalie. Din ceea ce citise înțelegea că „există ceva”, însă își dădea seama că el încă nu ajunsese la aceasta.

Odată a vrut să aducă un duhovnic ca să-i facă Agheasmă în chilia unde locuia. După ce a făcut Agheasma, la sfârșit, când a luat tava ca să-l servească pe preot cu ceai, bătrânelul a lovit tava și s-au vărsat toate pe jos. Duhovnicul a vrut să-l mângâie pe Francisc, fiindcă era încă mirean, însă el a plecat într-o vale plină de peșteri și a plâns fără încetare timp de zece-douăsprezece ore, copleșit fiind de dorirea unei vieți isihaste, dar totodată și de întristare pentru neputința înfăptuirii ei. Iar seara, când a început să se înnopteze de-a binelea, istovit fiind cu totul din pricina durerii și a postului, i-au secăt și lacrimile. Astfel, a rămas privind spre Biserița Schimbării la Față de pe vârful Athonului și cu suflet îndurerat a început să Îl roage pe Domnul:

„Doamne, precum Te-ai schimbat la Față înaintea Ucenicilor Tăi, schimbă-Te la Față și în sufletul meu! Încetează patimile, liniștește inima mea. Dă rugăciune celui ce se roagă și stăpânește mintea mea cea nestăpânită”¹⁵.

Și în timp ce se ruga astfel cu durere, a venit dinspre bisericuță o „suflare”, un vânt subțire, plin de bună-mireasmă. Atunci sufletul său s-a umplut de bucurie, de luminare și de dragoste dumnezeiască, iar dinlăuntrul său a început să izvorască

¹⁵ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 151.

neîncetat Rugăciunea cu atâta ușurință, încât se gândea: „Acesta este Raiul, alt Rai nu-mi trebuie“. Și vedea rostindu-se Rugăciunea înlăuntrul său cu o exactitate matematică, întocmai ca un ceas. Și, lucru minunat era că rugăciunea se săvârșea de la sine, fără vreo strădanie din partea sa.

De îndată ce a văzut aceasta, s-a minunat și a spus: „Ce mi s-a întâmplat acum? Eu m-am nevoit atâta timp și n-am simțit acest lucru”.

Și văzând că rugăciunea continuă și simte înlăuntrul său fericire, se întreba plin de bucurie: „Aceasta este Rugăciunea minții despre care citeam în cărțile niptice ale Filocaliei? Acest gust îl are? Aceasta este Lumina?”.

Francisc s-a învrednicit de această mare harismă prin 1921, la vârsta de numai douăzeci și patru de ani.

S-a sculat, așadar, însuflețit fiind de această minune a rugăciunii, și a intrat în peșteră, iar acolo a început să rostească Rugăciunea cu inspirație și expirație, așa cum învață Părinții. Numai ce a rostit de câteva ori Rugăciunea, și îndată mintea sa a fost răpită în contemplație. Era prima dată, din nenumăratele dăți de care s-a învrednicit apoi, când mintea îi era răpită.

Despre această experiență, pe care a trăit-o, Starețul însuși povestește, însă ca și cum ar fi vorba despre altcineva:

„Și plecându-și capul în piept a început să se desfăteze de dulceața ce izvora din rugăciunea care îi fusese dăruită. Deodată a fost răpit în contemplație, fiind cu totul în afară de sine... Nu mai era înconjurat de pereți și de stânci. Și aceasta se petrecea fără voia sa, într-o pace negrăită, într-o lumină ce se revărsa cu îmbelșugare, într-o lărgime fără de margini. Fără trup. Și numai aceasta cugeta în mintea sa: să nu se mai întoarcă în trup, ci să rămână acolo pentru totdeauna”¹⁶.

Apoi, după ce Domnul l-a odihnit cât a voit, și-a venit din nou întru sine și a văzut că se afla în peșteră. De atunci rugăciunea, care i-a fost dăruită într-un chip atât de minunat de către Dumnezeu, nu a încetat să se rostească înlăuntrul său până la ultima sa suflare. A fost adică un teodidact, precum Simeon Noul Teolog și mulți alți Părinți Niptici.

¹⁶ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 152.

După ce a primit acest mare dar al Harului dumnezeiesc, rugăciunea de sine-mișcătoare a rămas în tânărul nevoitor ca o stare lăuntrică neîntreruptă. Îndată după aceasta, Francisc a mers la Starețul Daniil ca să-i descopere ce i se petrecuse. Căci avea înțelepciunea de a descoperi totul povătuitorului său duhovnicesc. Plin de bucurie și de avânt tineresc, i-a spus:

– Aceasta și aceasta mi s-a întâmplat. Am găsit Rugăciunea minții și nu mai vreau nimic altceva. Mă voi adăposti într-o stâncă și acolo mă voi desfăta de harul ei.

– Ia aminte, căci poți cădea în înșelare sau în nepăsare. Sau se poate ca diavolul să-ți facă rău și să-ți pierzi mințile.

– Ce o să-mi facă? De vreme ce am rugăciunea... Nu mă tem de nimic. Ceea ce căutam, am găsit.

– Bine, acum mergi la peștera ta, dar va trebui să găsim un însoțitor, ca să nu fii singur.

Cuvintele Starețului Daniil nu erau doar înțelepte, ci și izvorâte din înțelepciunea patristică de două mii de ani.

Dumnezeu, așa cum vom vedea mai târziu, deja rânduise de mai înainte cine avea să fie împreună-nevoitorul său. Astfel, cu binecuvântarea Starețului Daniil, Francisc a mers la peștera sa ca să cultive și mai mult Rugăciunea minții. Și-a dat seama că Harul dumnezeiesc l-a cercetat ca o stare lăuntrică și nu ca o simplă percepție. De aceea, a început să-și mărească nevoința. Evita cu desăvârșire întâlnirile cu oamenii, ca să nu i se răspândească mintea de la rugăciune.

Dar urătorul de bine diavol nu dormea. Într-o zi, pe la amiază, i s-a arătat în chipul unui leu. Iar aceasta a făcut-o din invidie, fiindcă nu suferea să vadă sporirea tânărului. De îndată ce Francisc l-a văzut, fiindcă nu mai avusese până atunci astfel de experiențe, era să-și dea sufletul de frică. A luat repede fotografia duhovnicului său, pe care o avea lângă el, și strângându-o la piept, a strigat: „Dumnezeul meu, eu fac ascultare! Nu fac voia mea. Ce este aceasta?”. Și de îndată ce și-a făcut cruce, leul a dispărut. Francisc a rămas vreme de aproape doi ani în acea stâncă, în care cu greutate putea cineva să stea în picioare.

În acea perioadă a vieții sale, pentru a-și procura puțină sa mâncare, făcea măhuri mici din arbuști, pe care le ducea la Marea Lavră, iar monahii de acolo îi dădeau în schimb posmag.

Nu avea însă un loc unde să-și pună posmagul. Exista în stâncă o porțiune mică ieșită în afară, în care își punea pâinile pe care le însemna cu semnul Sfintei Cruci. Dar șoarecii, mai ales cei de pădure, care sunt foarte iuți și mănâncă aproape tot, nu cruțau nimic. Francisc însă nu-i deranja, ci dimpotrivă, chiar îi mângâia și le spunea: „Din pâinile acelea să nu mâncați, fiindcă sunt ale mele”.

Desigur, musafirii nepoftiți nu îl ascultau. Francisc îi alunga de fiecare dată, dar rozătoarele lacome întotdeauna găseau un mod de a ronța cu poftă puținul său posmag. Este de la sine înțeles că această ispravă a lor avea ca urmare postirea cea fără de voie a ascetului însingurat, care uneori ajungea chiar până la înfometare. Cu toate acestea însă Francisc, în loc să se mânie și să se răzbune pe șoareci, a făcut răbdare în această încercare timp de doi ani întregi, până când a mers la Chilia Bunei Vestiri de la Katunakia.

Într-o noapte, în timp ce se nevoia în liniște cu Rugăciunea minții, deodată chilia lui a fost luminată de o lumină puternică și Francisc a fost răpit din nou în contemplație. El însuși povestește această vedenie astfel:

„Mintea mea a fost răpită într-un câmp. Și erau acolo niște monahi așezați în poziție de luptă. Atunci un ofițer înalt a venit lângă mine și m-a întrebat:

– Vrei să intri în prima linie ca să lupți?

Atunci eu i-am răspuns că foarte mult îmi doresc să mă lupt singur cu etiopienii din fața mea care urlau ca niște câini sălbatici și suflau foc pe nări. Simpla lor vedere îți pricinuia frică. Dar mie nu-mi era frică, pentru că aveam o asemenea ură împotriva lor, încât i-aș fi sfâșiat cu dinții. Este adevărat că și în lume avusesem o astfel de bărbăție. Atunci acel general m-a osebit de mulțimea celorlalți părinți și, după ce am trecut trei sau patru rânduri, cu autoritate m-a așezat în prima linie, unde mai erau unul sau doi ce stăteau față în față cu demonii sălbatici. Și așa cum aceia erau gata să se repeadă asupra noastră, tot astfel și eu, suflam împotriva lor cu foc și mânie. Iar ofițerul, lăsându-mă acolo, mi-a spus: «Pe cel ce voiește să se lupte vitejește cu aceștia, eu nu-l împiedic, ci îl ajut». După aceasta mi-am venit din nou întru sine. Și mă întrebam oare ce fel de război să fie acesta”¹⁷.

¹⁷ Starețul Iosif, *op. cit.*, pp. 222-223.

Starețul Iosif, într-un interval de timp extrem de scurt, a aflat **Harul celor desăvârșiți** și de aceea trebuia să treacă prin cuptorul dumnezeieștii părăsiri. După vedenia cu prima linie de luptă a început perioada dureroasă a părăsirii Harului dumnezeiesc. Avea să treacă printr-un război atât de crunt, încât la sfârșitul vieții sale, amintindu-și cu cutremur de acea perioadă, spunea ucenicilor săi:

„Dacă este să aflați Harul și apoi să-l pierdeți, atunci mai bine să vă rugați nu pentru dobândirea Harului, ci a experienței, fiindcă omul, de unul singur, nu poate să sufere părăsirea de către acesta”.

De atunci, așadar, au început războaiele cele cumplite ale trupului, în care demonii nu-l lăsau nici măcar o clipă să se liniștească, nici ziua, nici noaptea. În fiecare noapte ducea o luptă crâncenă, iar ziua se lupta cu gândurile și cu patimile. Nu putea să doarmă nici o clipă, căci de îndată ce își închidea ochii, vrăjmașul îl ispitea. Ca să scape de acest război cumplit, dormea în picioare într-un colț sau pe un scăunel de lemn făcut de el însuși, care avea niște proptele de lemn pentru a-și sprijini mâinile. Și aceasta timp de opt ani întregi – adică atât cât a durat acest război – fără să se culce deloc!

Aici sunt dator să accentuez faptul că în trecut nu săvârșise deloc păcate trupești, ci era cu desăvârșire curat. Totuși acest război se făcea potrivit iconomiei lui Dumnezeu, nu numai pentru a se arăta buna lui intenție și râvna sa pentru nevoință, ci și pentru a putea să-i povățuiască mai târziu pe alții la livezile cele înmiresmate ale curăției.

Francisc se nevoia cu asprime, deoarece avea o cunoaștere deplină a războiului. Dar și caracterul său era de așa natură, încât nu ceda întru nimic. Postea foarte aspru și priveghea toată noaptea. Mânca pâine uscată și bea puțină apă. Când ajungea la limita puterilor, Harul îl întărea și astfel își continua din nou înfricoșătoarea sa luptă. Dar cu cât trecea timpul, războiul venit de la demoni devenea tot mai aspru, aproape fără de întrerupere. Dar și el era foc și pară împotriva lor.

În fiecare seară stătea ore întregi și se nevoia cu Rugăciunea minții, neîngăduind deloc minții să iasă din inimă. Se ruga

folosindu-se de inspirație și expirație și chemând Numele lui Hristos în ajutor. „Cuprinsu-m-au durerile morții, primejdiile iadului m-au găsit, necaz și durere am aflat; și numele Domnului am chemat”¹⁸. Încordarea sa sufletească era atât de mare, încât sudoarea curgea din trupul său ca dintr-un izvor.

Avea un lemn cu care își lovea fără cruțare trupul, mai ales coapsele. Se bătea pe sine de două-trei ori pe zi. Multe lemne a rupt de coapsele sale. Față de sine însuși se purta ca un călău. Tot trupul său tremura când vedea că lua lemnul. Demonii fugeau, patimile se linișteau și venea dumnezeiasca mângâiere, iar sufletul său se bucura. Căci aceasta este o lege a lui Dumnezeu, și anume ca tot ce pricinuieste plăcere să fie tămăduit prin durere. Cerea de la Dumnezeu cu multe lacrimi ca să Se milostivească de el și să-i ridice războiul, dar acesta nu înceta.

Este foarte probabil ca monahii de astăzi și creștinii nevoitori să se mire și să se întrebe cum de putea tânărul ascet să se lovească atât de nemilos pe sine însuși. Oricât de înfricoșător ar suna, aceasta nu este o anomalie sufletească și nici nu este un caz unic în scrierile ascetice. Patericele și Scara Sfântului Ioan Sinaitul sunt pline de astfel de nevoințe ascetice, prin care trupul, care este biserica Sfântului Duh, nu este pedepsit, ci este supus minții stăpânitoare. Ascetismul ortodox nu este ucigător de trup, ci de patimi. Ca pildă îl aducem pe Sfântul Leontie, Patriarhul Ierusalimului, care se bătea pe sine cu o curea plină de cuie. După ce a murit, patru zile la rând după adormire, trupul său a început – o, negrăită minune – să izvorască cu îmbelșugare sânge cald. După cum se știe, sângele începe să se închege aproape imediat după moarte. Cu toate acestea atât de mult sânge a izvorât din cel mort de patru zile, încât sicriul Sfântului s-a umplut și a început să curgă pe jos. În același timp tot locul s-a umplut de bună-mireasmă. Astfel, ucenicii săi au înțeles că prin această nevoință mai presus de fire Dumnezeu a voit să arate că a primit pătimirea de bună voie a robului Său ca pe un sânge mucenicesc.

¹⁸ Psalmul 114, 3.

Războiul trupesc

Deși tânărul pustnic trăia în ascultare de duhovnic, se ruga, plângea și se nevoia, cu toate acestea războiul nu contenea.

Plângea, suspina, se ruga Maicii Domnului, care de multe ori l-a mângâiat, dar nu întrezărea nici o ușurare. Pentru o scurtă perioadă de timp, războiul înceta, atât cât să poată răsufla puțin, după care începea din nou cu mai multă tărie. Astfel, trupul său a început să se istovească din pricina nevoinței, iar râvna să i se împuțineze înaintea neputinței de a ieși din impas.

Chiar și Starețul Daniil de la Katunakia, în ciuda acriviei sale în viața ascetică și a înțelepciunii lui, nu putea să-l ajute prea mult, deoarece nu avea experiența unor astfel de lupte mai presus de fire. Astfel, încet-încet, râvna tânărului nevoitor a început să scadă. Întristarea și deznădejdea au început să-l înlănțuiască. Chiar în acea perioadă Dumnezeu i-a trimis o mângâiere despre care a scris într-o epistolă către o fiică duhovnicească a sa și obștea ei.

În timpul acestei lupte înverșunate, într-o noapte de vară cu lună plină, se afla în părțile unde obișnuia să se nevoiască, adică de la Schitul Sfântului Vasilie până la Apele Reci, și avea sufletul foarte îngreuiat, iar Harul nu îi aducea nici o mângâiere. Deznădejdea începuse să pună stăpânire pe el, fiindcă nu era nimeni care să-l sprijine sau căruia să-i spună durerea sa și de aceea le ținea pe toate în sine.

Neștiind ce să facă ca să afle puțină odihnă sufletească, a hotărât să meargă la duhovnicul său, părintele Daniil, ca să-i mărturisească gândurile și să se împărtășească.

„Când am ajuns, spune Starețul, m-am oprit puțin mai departe pe o stâncă mică, ca să nu-i deranjez pe părinți de la rugăciune. Și așa cum stăteam și mă rugam cu mintea, deodată am auzit o voce dulce, care semăna cu ciripitul unei păsări. Trebuie să fi fost ceasul al patrulea din noapte. Mintea mea a fost fermecată de acea voce și am început să mă îndrept spre locul de unde se auzea. Priveam cu atenție în toate părțile. Tot căutând, am ajuns într-o poieniță. Așa cum înaintam, deodată am văzut un palat înalt și minunat, a cărui măreție covârșea mintea. La poarta lui stătea Maica Domnului ținându-L în brațe ca Prunc pe Preadulcele Iisus.

Toată era de un alb ca zăpada și strălucea. Apropiindu-mă de ea, m-am închinat cu multă dragoste. Iar ea m-a îmbrățișat așa cum o maică își îmbrățișează pruncul și mi-a spus ceva. Nu pot să uit dragostea ce mi-a arătat-o, întocmai ca o adevărată Mamă. Atunci, fără frică sau sfială, m-am apropiat de ea, așa cum mă apropii de obicei de icoana ei. Și ceea ce face un copil mic și nevinovat atunci când o vede pe dulcea sa maică, aceea am făcut și eu. Iar cum am plecat de lângă ea, nici acum nu pot să-mi dau seama, căci mintea mea fusese cu totul copleșită de cele de sus. Plecând de acolo pe altă cale, m-am întors din nou în livadă și am văzut că în acest loc se afla o locuință frumoasă. Aici se aflau niște ființe care mi-au dat ceva de binecuvântare, după care mi-au spus că acest loc este sânul lui Avraam și că exista obiceiul ca oricine trecea pe acolo să primească ceva de binecuvântare. Apoi am plecat și de acolo, după care mi-am venit întru sine. Și am văzut că încă mă mai aflam așezat pe acea stâncă.

Uitasem cu desăvârșire pentru ce venisem acolo, așa că, plin de bucurie, am coborât ca să mă închin icoanei Maicii Domnului din peștera Sfântului Atanasie, fiindcă simțeam multă evlavie pentru ea. La începutul venirii mele în Sfântul Munte, stătusem acolo șase luni și, din dragoste pentru ea, îi aprindeam mereu candela.

Zi și noapte aceasta era cugetarea mea. Așadar, așa cum eram robit cu totul în acea noapte de dragostea dumnezeiască, am coborât ca să-i mulțumesc. După ce m-am închinat, m-am oprit înaintea ei și am început să-i mulțumesc. Atunci a ieșit atât de multă mireasmă din preadulcea ei gură, întocmai ca o suflare răcoritoare, încât sufletul meu s-a umplut de desfătare și am rămas fără de glas, fiind răpit în extaz a doua oară pentru mult timp. Iar când a venit paraclisierul ca să aprindă candelile, eu, ca un smintit, am plecat în grabă, ca nu cumva să înțeleagă ceva sau să înceapă să mă întrebe ce se întâmplă”¹⁹.

Mai târziu, când ne-a povestit această îndoită vedenie, l-am întrebat:

– Gheronda, ce lucrare făceați, de vă ocrotea atât de mult Maica Domnului?

¹⁹ Starețul Iosif, *op. cit.*, pp. 226-227.

Iar el ne-a răspuns că prin ajutorul prihănirii și al cunoașterii de sine s-a smerit pe sine. „Ce ești tu?”, mă întrebam pe mine însumi. „Nimic, nici măcar un viermișor nu ești”. Când Harul îl cercetează pe om, îl face dumnezeu, dar atunci când pleacă de la el, omul este predispus să primească orice erezie, orice înșelare, orice rătăcire; este gata chiar și pentru iad. Toate se sprijină pe Harul lui Dumnezeu. Dar și Harul pretinde ceva de la om pentru a se putea sălășlui în el. Cere buna lui intenție, voința și lupta lui. Cu ajutorul Harului omul devine Înger, dar fără ajutorul lui se rătăcește și se face demon.

Adeseori Starețul Iosif mărturisea:

„Dacă mă va părăsi Harul lui Dumnezeu, voi săvârși cele mai mari nelegiuiri. Și aceasta este cu puțință pentru că avem sădite în sufletul nostru tot felul de semințe, și bune și rele. Tot ceea ce stăruiește în sufletul nostru prin libera noastră alegere dobândește stăpânire. Câți oameni nu scoteau demoni, iar apoi au căzut!”.

După această vedenie, oricine s-ar fi așteptat ca lupta să ia sfârșit, dar s-a petrecut cu totul dimpotrivă, căci ea a început să se înăsprească. Doar câteva zile a durat pacea, și apoi războiul s-a îndoit. Mângâiere primea doar din lacrimi și din rugăciune, dar erau clipe când Harul se retrăgea și atunci lupta devenea de nesuportat.

Cu rugăciunea și cu vegherea asupra gândurilor se nevoia neîncetat să-și păstreze mintea curată. Mereu se lovea pe sine, astfel încât prin durere să stingă plăcerea trupului.

Dar cu cât se ruga mai mult, cu atât demonii se sălbăticeau mai tare, pentru că îl vedeau pe tânărul ascet că se nevoiește să scape de cursele lor. Și ca și cum nu ar fi ajuns toate acestea, demonii îi șopteau neîncetat prin gânduri: „N-ai să izbândești nimic! Noi o să te doborâm. În zadar te nevoiești. Cât o să mai rezisti?”. Alteori îi făgăduiau bunăstare, bogăție și desfătări.

Apoi veneau noi atacuri cu gânduri necurate și înfierbântare trupească. Și iarăși încercau să-i întunece mintea prin gânduri de deznădejde spunându-i: „Nu vei scăpa din mâinile noastre!”.

Dar tânărul nevoitor nu depunea armele, ci făcea o răbdare mucenicească, rugăciune zi și noapte și mii de metanii. Nu avea

însă nici un împreună-nevoitor sau vreun stareț care să-l poată ajuta, încuraja și învăța cum și pentru ce îngăduie Dumnezeu astfel de ispite. Și aceasta ca să învețe din experiență chipurile războaielor ce conduc la sfânta smerenie.

Ceilalți părinți îi spuneau tânărului ascet de atunci, Francisc, că este înșelat, aruncându-l astfel și mai mult în deznădejde. Și ca să nu îl „zdrobească” cu totul spusele lor, îi evita pe toți, petrecând mai mult în peștera sa și prin pustietăți.

După aproape opt ani de război crâncen și neîncetat al trupului, ajuns deja schimonah cu numele de Iosif, în ultima zi, în care avea să-l izbăvească Hristos, el cugeta întru sine descurajat:

„De vreme ce trupul meu este aproape mort și patimile lucrează ca în deplină sănătate, înseamnă că demonii sunt biruitorii. Cu siguranță că ei m-au biruit și nu eu”²⁰.

Și așa cum zăcea, sleit de puteri din pricina deznădejzii, a simțit deodată că se deschide ușa chiliei sale și intră cineva înăuntru. Dar fiindcă era un ascet experimentat, nu s-a întors să vadă cine este, ci și-a continuat cu multă luare aminte rugăciunea. Deodată a simțit sub el o mână care îl irita și-l îndemna la plăcere. Când s-a întors, l-a văzut pe demonul desfrânării, întocmai cum îl descriu Părinții, cu capul pleșuv și plin de răni și răspândind o duhoare nesuferită.

Starețul Iosif nu numai că nu s-a înfricoșat, ci îndată s-a năpustit asupra lui cu mânie ca să-l prindă și să-l rupă în bucăți. Dar atunci când l-a prins, acela s-a făcut nevăzut. I-a simțit în palme firele de păr, care erau ca cele de porc, iar în nări i-a pătruns o duhoare cumplită.

Din acea clipă războiul a încetat, iar în sufletul său s-a așternut o pace desăvârșită, izbăvit fiind pentru totdeauna de patimile necurate ale trupului.

Toată noaptea aceea s-a bucurat și I-a mulțumit lui Dumnezeu pentru că nu l-a părăsit. În zorii dimineții, ostentat fiind de privegherea sa cea îndelungată, a fost răpit în extaz și i-a arătat Dumnezeu toată răutatea satanei, așa cum el însuși povestește:

„Am văzut un loc întins pe care marea îl despărțea. Și pe toată această întindere erau puse curse, însă bine ascunse ca să nu

²⁰ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 148.

se vadă. Eu mă aflu într-un loc foarte înalt și vedeam toată această priveliște. Pe acolo trebuia să treacă toți monahii. În mare se afla un balaur ce scotea flăcări pe ochi. Din când în când își înălța capul și privea cu sălbăticie să vadă dacă nu cumva s-a prins vreun monah în cursă. Iar monahii, trecând fără frică și fără atenție, cădeau rând pe rând în curse. Unul era prins de picior, altul de mână, altul de gât, altul de pânțe, altul de cele de sub pânțe. Abia atunci când se prindeau, se deșteptau și începeau să plângă atât de jalnic, încât începeam și eu să plâng de mila lor. Iar demonul, văzând aceasta râdea sarcastic, cu satisfacție, se bucura și se veselea. Însă eu mă întristam nespun de mult și ziceam: «Ah, vicleanule balaur! Astfel ne faci și ne înșeli!»²¹.

Și venindu-și întru sine, a simțit bucurie și totodată și multă tristețe. Bucurie pentru că văzuse cursele diavolului și întristare pentru primejdiile pe care le întâmpinăm în viață.

După această biruință finală a sa mărturisea că:

„Am primit în dar curăția, însă într-o măsură atât de mare, încât să nu mai fac deosebire între femeie și bărbat. Nu mai lucrez patima într-o mine câtuși de puțin. Cu Harul lui Dumnezeu, am primit într-o simțire darul curăției”²².

Starețul Iosif, prin nevoința sa neîncetată, deși nu împlinise nici măcar al treizeci și doilea an al vieții sale, a ajuns la această stare înaltă. Și învăța din experiență că „rugăciunea și viața celui care se nevoiește și își păstrează trupul curat și mintea neîntinată de gândurile cele necurate se urcă la Ceruri ca tămâia cea bine-mirositoare. Iar ceea ce vă spun acum am văzut în faptă. Nu există o altă jertfă mai plăcută înaintea lui Dumnezeu decât curăția trupului, ce se dobândește cu sânge și luptă înfricoșătoare. Am multe să vă spun despre această fericită curăție, al cărei rod l-am gustat și l-am mâncat, dar nu puteți purta acum toate acestea. Numai un singur lucru vă spun: că până și hainele unora ca aceștia, atunci când le schimbă, răspândesc în toată încăperea bună-mireasmă. Și aceasta este înștiințarea lui Dumnezeu despre fericita nevinovăție, despre sfânta feciorie”²³.

²¹ Starețul Iosif, *op. cit.*, pp. 148-149.

²² Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 203.

²³ Starețul Iosif, *op. cit.*, pp. 196-198.

Când am ajuns lângă Starețul Iosif, aveam și eu gândurile și războaiele mele trupesti. Cu Harul lui Dumnezeu, în lume nu am cunoscut păcatul. De mic copil am mers pe calea lui Dumnezeu, având o mamă ascetă și un povățuitor duhovnicesc din Sfântul Munte și făcând nevoințele mele copilărești, cu post și rugăciune. Eram cu desăvârșire curat de păcat. Cu toate acestea însă diavolul, chiar alături fiind de Stareț, m-a războit. Atunci m-am dus la Stareț și i-am spus:

– Gheronda, ce să fac?

– Ah, fiul meu, ce să faci? Lovește închipuirea! Lovește-o! Iar atunci când războiul se va întezi, ia bățul și lovește! Omoară-ți sinele, ca să trăiască sufletul tău! Gândurile și războiul trupesc se înfruntă cu bățul pe care îl vei ține sub perna ta. Dacă nu înfrunți această fiară în acest chip, piept la piept, trupul nu se supune duhului. Astfel, omul dobândește încet-încet floarea și mireasma nevinovăției și a curăției, care are mare îndrăzneală la Dumnezeu.

Și astfel, am învățat de la Stareț că în timpul ispitei este nevoie de silire și de împotrivire pentru ca să cedeze patima. Fiindcă cel care ne războiește este demonul, care este ființă și are o oarecare putere și îngăduință de la Dumnezeu ca să ne lupte. De îndată ce războiul pe care i l-a dat Dumnezeu se va sfârși, va ceda singur într-un fel sau altul. Și apoi ce se întâmplă? Luptătorul se încununează și astfel se câștigă lupta.

Este firesc ca gândurile să vină și să fim războiți, așa cum fiecare nevoitor este războit fără de voie. Eram războiți când de o patimă, când de alta. Când războiul înceta și ne linișteam câteva zile, vedeam că nu aveam înălțarea duhovnicească pe care o aduceau războiul și împotrivirile la păcat.

Odată a venit la Stareț un monah care i-a spus că are un puternic război trupesc. Starețul l-a sfătuit să taie vinul, să postească, să „strângă cureaua”, să alunge închipuirile necurate și să folosească bățul. Și făcând astfel, să fie sigur că războiul va ceda.

După un timp a venit din nou monahul și i-a spus că i-a urmat întocmai sfatul, dar războiul nu ceda. Starețul a luat bățul și i-a spus:

– I-a bățul și lovește-te, ca să văd cum lovești!

Acela a luat bățul și a început să se lovească, dar de fapt își mângâia trupul. Atunci Starețul i-a spus:

– Ia dă bățul încoace!

Și luând bățul, a ridicat dulama și din trei lovituri pe care și le-a dat, a rupt bățul! Monahul s-a minunat și a întrebat:

– Bine, Gheronda, dar așa se lovește?

– Fiul meu, așa ies demonii! Nu cu mângâieri.

Curăția, ne învăța Gheronda, nu se dobândește cu acadele și cu jucării. Curăția nu vine în om fără luptă sângeroasă împotriva gândurilor. Chiar și atunci când monahul nu a cunoscut o cădere trupească în lume, în viața călugărească demonul tot îi va porni un adevărat război. Cu atât mai mult, firește, atunci când are trecutul încărcat cu păcate trupești.

Demonul pornește război prin închipuire, o cultivă prin gânduri, întinează mintea, o coboară în inimă și pângărește sufletul și trupul. De aici vine toată sporirea sau nereușita celui ce se nevoiește, adică din a ceda sau a se împotrivi războiului venit prin închipuire. Dacă cumva face greșeala să intre în discuție cu „momeala” care duce la păcat și primește necurăția diavolului prin învoirea sa, urmează apoi căderile cu mintea, cu inima și cu trupul. Iar sfârșitul a toate acestea este că va fi robit de patimă.

Cuviosul nostru Stareț accentua faptul că, atunci când monahul suferă o prăbușire trupească, va avea nevoie apoi de o nevoință mare pentru a se putea izbăvi. Iar dacă nu va duce această luptă sângeroasă, îi va da Dumnezeu alte osteneli fără de voie. De aceea este nevoie în tinerețe de osteneală, nevoință, împotrivire, pentru a alunga acest demon și astfel să biruiască curăția, care are o mare însemnătate și în viața aceasta și în cea viitoare. Căci nimeni care este necurat nu se va sălășlui în preastrălucitul Rai al lui Dumnezeu.

Ne mai explica felul în care osteneala privegherii, Rugăciunea minții, împlinirea cu acrivie a canonului, păzirea cugetării și ferirea de imaginație și, în general, trezvia ajută la dobândirea curăției. Spovedania curată, lacrimile și pocăința, adevărata ascultare făcută cu sinceritate, poziția corectă în relația cu starețul și înfrânarea, toate acestea sunt leacuri și mijloace ajutătoare pentru monah, dar și pentru fiecare creștin, de a dobândi curăția.

Odată Starețul mi-a spus:

– Fiul meu, războiul trupesc nu se aprinde atât de la mâncare, băutură, vin și somn, cât de la judecarea aproapelui.

– De ce, Gheronda?

– Ca să învățăm că și noi suntem de aceeași fire, că diavolul este cel care ne luptă, că suntem cu toții vrednici de judecată. Vrei să vezi o altă măsură?

– Care, Gheronda?

– Omul care nu judecă pe aproapele său; aceasta este mărturie, dovadă și încredințare a omului mântuit. Cel care nu judecă nu va fi judecat. „Nu judecați, ca să nu fiți judecați”²⁴, adeverește cuvântul lui Dumnezeu.

De aceea ne spunea:

„Îți vine un gând sau un cuvânt de judecată? Să îi îndreptățești pe toți și să iei toată greutatea asupra ta. Dacă nu înfrunți astfel îndemnurile de a judeca și fie le manifesti în afară, fie le cultivi înlăuntru, vei avea război trupesc. Și dacă atunci nu te vei înțelepți, te va părăsi Harul și vei cădea.

Și dacă nici după cădere nu te vei pocăi și nu vei înceta a mai judeca, atunci căderile vor avea urmări multe și urâte. Patima se mărește, vine moartea și urmează iadul”.

De aceea, ne învăța că orice patimă care îl luptă pe monah, trebuie să o înfrunte dintru început, până ce o va nimici. Chiar și cea mai mică cedare conduce la pierzare.

Cu adevărat, au existat și încă mai există suflete eroice, care au atâta dragoste și dorire după Dumnezeu, încât atunci când văd că plăcerea necurată încearcă să robească libertatea lor și să le întunece mintea, se străduiesc ca prin durere să alunge plăcerea, pentru a se păzi curați înaintea lui Dumnezeu. Acest cuvânt este aspru, dar sufletul care a gustat negrăita dragoste dumnezeiască nu poate să-și îngăduie să cedeze în fața păcatului. Un astfel de nevoitor era și Starețul meu, tânărul Francisc pe atunci, plin de bărbăție și hotărât să lupte până la moarte. Spunea: „Ori te mănânc eu pe tine, diavole, ori mă mănânci tu pe mine”. Compromisurile nu-și aveau locul. Se arunca în luptă, se silea, făcea o răbdare de

²⁴ *Matei* 7, 1.

nedescriș. Cu o astfel de râvnă, cum să nu-l ajute Harul lui Dumnezeu și să nu îl ridice la starea înaltă la care a ajuns?

Și ca și cum nu ar fi fost de ajuns acest război, fiecare noapte era pentru el o adevărată mucenicie, căci demonii, din invidie, îl băteau în chip simțit. Cete întregi de demoni se năpusteau asupra lui și îl chinuiau strigând: „Sugrumați-l! Omorâți-l!”. Și aceasta nu doar o noapte sau două, ci opt ani întregi!

La început, năvalnic și inimă de leu cum era, se lupta cu demonii ca și cum ar fi fost trupuri. Apuca un demon și cu el îi lovea pe ceilalți. Însă de cele mai multe ori pumnii săi treceau prin demoni ca și cum ar fi lovit aerul, și astfel lovea de fapt doar pereții. În felul acesta, nu numai că primea bătaie de la demoni, ci își rănea și mâinile. Pereții chiliei sale se dărăpănasera din pricina loviturilor date cu pumnii.

În cele din urmă tânărul Francisc a învățat din experiență că numai cu Numele lui Hristos și al Maicii Domnului sunt puși pe fugă demonii. De îndată ce auzeau de Numele lui Hristos, puterea lor se risipea ca fumul.

– Maica Domnului, vino repede! striga el din adâncurile inimii sale.

Și îndată demonii fugeau, strigând:

– Ne-a ars! Ne-a ars!

Cu toate acestea lupta titanică continua în fiecare zi fără să scadă câtuși de puțin în intensitate.

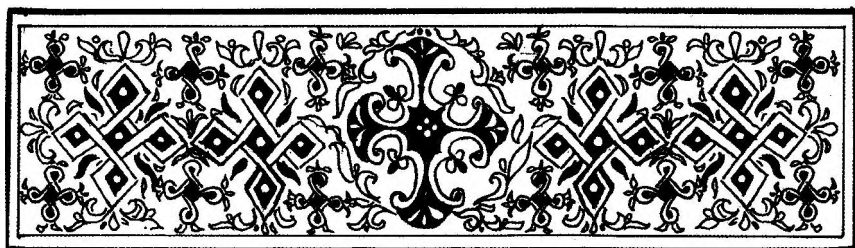
„Odată, povestea el, așa cum stăteam, am început să plâng. «Ce este aceasta, Dumnezeu meu? De vreme ce nu mănânc și mă nevoiesc atât de mult, cum de nu pot să biruiesc? Până la urmă o să mă distrugă diavolul». Nu au trecut nici cinci-zece minute și, iată, satana, chelbosul, a început să mă strângă de gât ca să mă sugrume. L-am prins cu furie de coaste și l-am mușcat cu dinții. Atât de simțită a fost mușcătura, încât i-am simțit firele de păr pe buze. Atunci mi-am venit întru sine, dar am simțit o duhoare atât de cumplită, încât nu am mai putut sta în chilie. Am ieșit afară, dar și acolo mirosea”.

În această luptă sângeroasă a simțit de multe ori prezența Preasfintei Născătoare de Dumnezeu și a înțeles că Maica Domnului

iubește foarte mult curăția. Din această pricină, mai mult decât cu oricare altă patimă se lupta cu cea trupească. Starețul spunea: „Nu pot să vă descriu în cuvinte cât de mult iubește Maica Domnului întreaga-înțelepciune și curăția. Fiindcă ea este singura Fecioară curată, de aceea vrea ca toți să fim astfel”²⁵.

²⁵ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 198.

ÎMPREUNĂ CU PĂRINTELE ARSENIE

Nu a trecut mult timp de atunci de când Francisc a primit marele dar al Rugăciunii inimii și dumnezeiasca Pronie i-a trimis încă un dar mare, de o neprețuită valoare. Pecetluind cuvântul cuviosului stareț Daniil Katunakiotul, Dumnezeu l-a trimis lângă Francisc, care pe atunci era încă mirean, pe sfințitul părinte Arsenie, care i-a devenit împreună-nevoitor până la sfârșitul vieții sale.

Este cu neputință să scrie cineva despre Starețul Iosif fără să-l pomenească și pe părintele Arsenie, pentru că de atunci, de când s-au cunoscut și până la moarte, au trăit împreună ca niște frați. Niciodată nu s-au despărțit, niciodată nu au schimbat între ei vreun cuvânt rece, niciodată nu au îngăduit să se strecoare ceva între ei care să-i despartă. Atât de multă armonie era între ei și atâta împreună-pătimire aveau, încât erau ca un singur suflet în două trupuri. Și, lucru minunat, dragostea lor adâncă niciodată nu s-a transformat în îndrăzneală, ci întotdeauna într-o întrecere plăcută lui Dumnezeu de suișuri duhovnicești.

Părintele Arsenie nu era iute din fire precum era Starețul Iosif. El era foarte simplu și s-a dovedit a fi un mare ascet, un desăvârșit ucenic, un om ceresc, care știa să se roage. În puține cuvinte, era un isihast niptic care a ajuns la măsurile Părinților de demult.

Sfințitul Părinte Arsenie, în lume Anastasie Galanopulos, fiul lui Dimitrie și al Sotiriei, s-a născut în 1886 în Samsunda din Pont, dintr-o familie evlavioasă cu tradiție preotească.

Din pricina prigoanei turcilor, familia numeroasă a părintelui Arsenie s-a refugiat, în anul 1898, pe când el avea doisprezece ani, în Caucazul ortodox. Anastasie cunoștea dialectul pontic și limbile turcă, rusă și foarte puțină greacă.

Dintre membrii familiei tânărului Anastasie, cei mai evlavioși erau bunicul său, o pildă vie de preot, care avea multă dragoste și răbdare, tatăl său, care și el era preot, și încă unul cu mult har, de vreme ce cu rugăciunea sa scotea demoni, precum și mama sa, care și ea era fiică de preot.

În această familie binecuvântată a crescut micul Anastasie. Evlavioasa lui mamă a sădit și în sufletul copiilor ei virtutea și setea de rugăciune. Astfel, atât sora sa mai mică, Partenia, cât și micul Anastasie au avut, încă de copii, o dorință fierbinte de a îmbrățișa viața monahală.

Fratele său mai mare, Leonid, își dorea și el să devină monah. Părinții lui însă, necunoscându-i dorința de a intra în viața monahală, au rânduit să se însoțească cu o fată modestă, smerită, harnică și înțeleaptă, pe nume Despina. Din această însoțire s-a născut cel care avea să fie mai târziu părintele Haralambie. Pruncul l-a botezat Anastasie, dându-i nume și devenindu-i astfel naș. Mai târziu Haralambie a mers pe urmele binecuvântate și ascetice ale unchiului său și a venit în Sfântul Munte, lângă părintele Arsenie și Starețul Iosif, devenind un monah desăvârșit întru toate.

Slobozit fiind de griji și de obligații, Anastasie a luat hotărârea definitivă de a se face monah la Ierusalim. Binecuvântata sa familie nu a avut nici o împotrivire. Un popas pe care îl făceau negreșit aproape toți rușii ce mergeau să se închine la Ierusalim era Constantinopolul. Aici a ajuns și Anastasie.

Pe când tânărul râvnitor Anastasie căuta o corabie pentru Palestina, s-a apropiat de el un șarlatan, care s-a oferit să îl ghideze.

I-a câștigat încrederea, i-a mâncat banii pe care îi avea pentru corabie și apoi l-a dus să înnopteze într-o casă de desfrânare.

„De îndată ce am ajuns acolo, povestea părintele Arsenie mai târziu, fiind foarte obosit din pricina călătoriei, am cerut să mi se dea un loc unde să dorm. O femeie mi-a arătat un colț pe un coridor, iar eu m-am întins îndată jos și am adormit. Adeseori însă

mă trezeam pentru că auzeam zgomote, cântece, cuvinte necuvioase...”²⁶.

Când s-a luminat de ziuă, noul Iosif cel Preafrumos s-a sculat, a mulțumit și a plecat. Nici măcar nu și-a dat seama ce fel de casă era aceea. Ce suflet simplu și sfințit! De îndată ce a ieșit de acolo, s-a apropiat de el un necunoscut, care l-a oprit și l-a întrebat:

- Tu ce cauți pe aici?
- M-a adus cineva ca să dorm.
- Aici, fiul meu, unde te-au adus, este o casă cu faimă rea.

Hai, acum mergi și altădată să iei aminte!

Mai târziu, când a fost întrebat cine era acel necunoscut, el a răspuns cu simplitate: „Poate că a fost Îngerul păzitor sau Sfântul Alexie”.

Anastasia, rămas fără bani, a reușit totuși, cu Harul lui Dumnezeu, să strângă din nou atât câți să-i ajungă pentru a călători spre Palestina.

Abia în 1910, după multe peripeții și osteneli, a ajuns la Sfintele Locuri datorită rugăciunilor sfintei sale maici. Pe atunci avea douăzeci și patru de ani.

Anastasia, cutreierând locurile de închinare, a trecut și pe la Mănăstirea Sfântului Gheorghe Hozevitul, precum și pe la Muntele Carantaniei. Atunci când puneă metanie monahilor de acolo, aceștia își trăgeau mâna. Nu erau preoți, ca să poată să-i dea binecuvântare, și astfel, din smerenie, își trăgeau mâna înapoi. Însă Anastasia spunea înlăuntrul său: „O, atât de păcătos ești, încât nu te lasă nici măcar mâna să le-o săruți”.

În cele din urmă a hotărât să se închinovieze la Mănăstirea Sfântului Sava. A fost tuns monah în Muntele Carantaniei, primind numele de Anatolie.

Anatolie avea o simplitate copilărească, o credință înflăcărată și o sete nestăpânită de rugăciune. La Mănăstirea Sfântului Sava egumenul i-a încredințat ascultarea de dohiar, adică de magazioner.

²⁶ Această povestire se află și în cartea monahului Iosif Dionisiatul, intitulată *Bătrânul Arsenie Pustnicul*, Editura Evanghelistos, București, 2003, pp. 21-22.

Bătrânul Arsenie
(1886-1983)

În acea vreme Anatolie a cunoscut un ierodiacon foarte evlavios, pe părintele Vasilie (1883-1966), cel care avea să ajungă mai târziu renumitul Stareț Ieronim din Eghina. Acesta era un bărbat duhovnicesc foarte virtuos, care se ruga mult. Și el se trăgea din părțile răsăritene, din Ghelveri (Capadocia).

Dragostea pentru Rugăciunea minții și pentru viața duhovnicească a făcut ca între cei doi să se stabilească foarte repede o strânsă legătură duhovnicească. Părintele Vasilie a rămas impresionat de dorința fierbinte și de setea neostoită pentru rugăciune a părintelui Anatolie. Pentru aceasta, seara, după ascultările pe care le aveau de făcut și după slujbe, se întâlneau ca să discute despre diferite subiecte duhovnicești și se rugau împreună rostind Rugăciunea niptică ore întregi. Amândoi au socotit faptul că s-au cunoscut un prilej binecuvântat de la Dumnezeu.

Între timp sora lui cea mai mică devenise monahie la vârsta de șaisprezece ani la Mănăstirea Theoskepastu din Pont, primind numele de Eupraxia. Aprinsă fiind de dumnezeiasca râvnă, a venit la Ierusalim să se închine la Sfintele Locuri. Când cei doi frați s-au întâlnit, părintele Anatolie i-a descoperit îndată surorii sale această comoară, care era părintele Vasilie, pentru a se desfăta și ea de învățăturile lui înțelepte despre rugăciune.

Înțeleptul egumen al mănăstirii a îngăduit monahiei Eupraxia să rămână la arhondaricul mănăstirii timp de o săptămână. În acest răstimp se adunau toți trei în fiecare seară și părintele Vasilie îi învăța Rugăciunea minții până la miezul nopții.

Maica Eupraxia, care era cu adevărat un suflet sfânt, atât de mult a fost impresionată de învățăturile și de viața virtuoasă a părintelui Vasilie, încât a hotărât să-l roage să devină povățuitorul ei duhovnicesc. Iar mai târziu, când părintele Vasilie a ajuns în Eghina, a mers și ea acolo și a rămas lângă el, slujindu-l vreme de patruzeci și șapte de ani. După adormirea iubitului ei stareț, de trei ori binecuvântata stareță s-a învrednicit să-l vadă în vedenie.

La Sfintele Locuri părintele Vasilie a rămas aproape un an, după care a plecat la Constantinopol. Credea cu tărie că acolo va găsi pe cineva care avea să-l povățuiască pentru a ajunge la măsuri mai înalte. Astfel, părintele Arsenie a rămas singur, continuându-și viața fericită de rugăciune și slujire.

Între timp însă, la sfatul părintelui Ieronim, inima sa s-a aprins de dorința de a dobândi Rugăciunea minții. Și fiindcă nu a găsit pe nimeni care să-l povățuiască, și-a spus în sine: „Cum să stau aici? Voi merge la Betleem”.

Și astfel, a mers la Betleem, unde a rămas câțiva ani ca paraclisier la o biserică. I s-au dat câțiva bani, iar el a cumpărat cu ei o rasă de mătase. Oare ce știa el despre stoffe? Mai nimic. Pentru el nu era nici o diferență între mătase și in.

Dar și Sfintele Locuri își pierduseră liniștea. Mijloacele moderne de comunicare au deschis calea multîmilor nenumărate de închinători. Odată cu trecerea fiecărui an situația devenea tot mai grea. Pe lângă toate acestea mai veneau și arăboaicele și îl deranjau. De aceea, și-a spus întru sine: „Ia aminte, Anatolie! Pleacă degrab, pentru că o s-o pățești dacă mai stai pe aici!”. Simțea că se află în primejdie.

Așadar, a luat binecuvântare de la egumen și, în 1918, împreună cu un alt monah din Pont a pornit cu trenul din Ierusalim spre Alexandria.

Puținii bani pe care îi aveau i-au cheltuit. Din această cauză s-au dus la Patriarhul Fotie al III-lea și i-au spus: „Am vrea să mergem în Sfântul Munte, dar nu mai avem bani”. Atunci acesta, care era un om foarte milostiv, le-a dat cele de trebuință.

Astfel, s-au urcat în corabie și au ajuns la Constantinopol. Acolo l-a ajutat părintele Vasilie, care din 1912 slujea la Biserica Sfântului Gheorghe din Halki. Și așa a pornit spre Sfântul Munte.

Când a coborât în portul Dafni credea, în simplitatea sa, că toți asceții vor ieși de prin peșteri și-i vor spune: „O, bine ai venit, Anatolie! Bun venit lui Anatolie!”. Dar, firește, nu a ieșit nimeni ca să-l întâmpine.

– Ce se întâmplă aici? Chiar așa?!?! Nu a ieșit nimeni să mă întâmpine?!

S-a îmbrăcat, așadar, cu rasa de mătase și a început să meargă prin Sfântul Munte, căutând un loc unde să se închinovieze. Dar de îndată ce părinții athoniți l-au văzut astfel, au început să-l privească ciudat. Atunci părintele Anatolie și-a spus întru sine: „De ce mă privesc toți părinții astfel? Înseamnă că am ceva”. În

cele din urmă a înțeles care-i motivul și a vândut rasa, iar cu banii a făcut patruzeci de Liturghii pentru părinții săi.

Tânărul monah căuta un dascăl care să-l învețe Rugăciunea minții, dar nu găsea pe nimeni. Atunci a hotărât să se închinovieze la Mănăstirea Stavronikita. A preferat această mănăstire, care pe atunci era idioritmică, ca să aibă libertatea de a se nevoi mai mult.

Părintele Anatolie, după ce a stat câțiva ani la Stavronikita, a devenit schimonah cu numele de Arsenie la o chilie din Karyes ce aparținea Mănăstirii Simonos Petras și care avea hramul Buna Vestire. A primit schima la sfatul nașului său de călugărie. Apoi a aflat că un oarecare frate are Rugăciunea minții și se nevoiește sub o stâncă. De îndată ce a auzit aceasta, inima i s-a umplut de bucurie. S-a rugat Sfântului Nicolae astfel: „Sfinte Nicolae, dacă îl voi găsi pe acest frate – și nu știu dacă fac vreun păcat sau nu – voi rămâne acolo, dacă are Rugăciunea minții”. De îndată ce a spus aceste cuvinte, Dumnezeu l-a înștiințat printr-un glas lăuntric zicându-i: „Arsenie, fugi și te mântuiește!”. În același fel fusese înștiințat și Cuviosul Arsenie cel Mare, cel al cărui nume îl purta.

După ce a luat binecuvântare de la nașul său de călugărie, și-a scos hainele și le-a aruncat pe fereastră. Le-a găsit apoi în fața porții, le-a luat și a plecat. A mers la Katunakia, la vestitul stareț Daniil, și i-a spus:

– Vreau să-l găsesc pe cel care are Rugăciunea minții și să mă nevoiesc împreună cu el.

– De unde ești?, l-a întrebat bătrânul Daniil.

– De la Stavronikita.

– Aha, ești de la o mănăstire idioritmică și vrei să te faci și tu pustnic?

– Da, vreau să devin pustnic.

– Bine. Mergi la peștera aceea care se află în apropiere și unde se nevoiește un frate bun, pe nume Francisc. Dacă va fi de acord să rămâi cu el, atunci e bine, căci vor fi „doi pentru unul”. În felul acesta și el va fi păzit să nu cadă în înșelare, dar și tu îți vei găsi un bun însoțitor.

De îndată ce a auzit aceasta, părintele Arsenie a prins aripi. A plecat îndată, ca și cum ar fi zburat, și l-a găsit pe Francisc nevoindu-se sub o stâncă. Datorită dorinței fierbinți de a dobândi

Rugăciunea, nu a stat mult pe gânduri, ci de îndată ce l-a văzut pe Francisc, cu simplitatea pe care o avea, l-a întrebat:

– Ce faci aici, frate Francisc? Ai dobândit Rugăciunea minții?

Auzind aceasta, Francisc a rămas ca lovit de trăsnet, mirându-se de îndrăzneala acestui monah necunoscut, care îi puna o astfel de întrebare.

– De ce vrei să afli dacă am Rugăciunea minții?

– Pentru că vreau să o dobândesc și eu. Am plecat de la Ierusalim pentru acest scop.

– Da, părinte, am Rugăciunea minții și am venit aici ca să-mi plâng păcatele.

– Pot să rămân și eu cu tine ca să ne nevoim împreună?

– Vei putea?

– Voi putea.

– Faci rugăciuni? Faci metanii? Plângi pentru păcatele tale?

– Nu plâng. Fac metanii și rugăciune, dar nu plâng.

– Să plângi pentru păcatele tale! Să verși lacrimi! Iar dacă vrei să rămâi împreună cu mine ca să ne nevoim, să mergi să-l întrebi pe starețul Daniil.

Arsenie a plecat foarte bucuros. A mers, așadar, la starețul Daniil și i-a spus:

– Este un om foarte duhovnicesc. Cuvinte ca cele pe care mi le-a spus nu am auzit nici la Ierusalim.

– A, bine că ți-ai găsit tovarășul de nevoință.

– Fiindcă sunt foarte păcătos, trebuie să merg acolo și să mă nevoiesc și mai mult. Aici părinții sunt sfinți și nu au atâta trebuință de pocăință. Însă eu am multe păcate și de aceea trebuie să merg în peșteră. Îmi dați binecuvântare?

– Da, ai toată binecuvântarea să te nevoiești în peșteră.

A plecat îndată spre peștera lui Francisc și, cu simplitatea pe care o avea, i-a dus în dar o smochină, puțin posmag și un scăunel.

– Mă primești și pe mine? Ți-am adus o smochină și puțin posmag.

Atunci Starețul Iosif a zis întru sine: „E puțin cam simplu, dar este bun”.

– Vino! Poți să rămâi. Ne vom nevoi împreună.

Și de atunci s-au nevoit împreună. Treizeci și șapte de ani au fost împreună și nu s-au despărțit niciodată. Niciodată nu au îngăduit vreunei ispite să se strecoare între ei. Erau ca doi frați, ca un suflet în două trupuri. O astfel de armonie și dragoste aveau între ei!

La început părintele Arsenie, ca unul ce era mai mare, atât în ceea ce privește vârsta, cât și călugăria, era starețul lui Francisc. Apoi însă, văzând măsura duhovnicească, dar și înțelepciunea lui Francisc, i-a cedat întâietatea, devenind ucenicul lui.

Așadar, într-o zi i-a spus lui Francisc:

– Vei face ascultare întru toate câte îți voi spune?

– Da, voi face.

– Bine, de astăzi înainte tu ești starețul.

Și astfel, Francisc a devenit stareț, deși încă nu era monah. Dar și Francisc îl respecta pe părintele Arsenie ca pe unul ce era mai mare decât el. Și în timp ce Starețul Iosif pe toți cei care mai târziu au venit să rămână lângă el ca ucenici îi numea fii, pe părintele Arsenie îl numea întotdeauna frate și împreună-nevoitor. Erau ca doi împreună-nevoitori, dar starețul era Francisc.

După câțva timp au mers la Karyes și părintele Arsenie a vrut să se închine la Icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului, numită „Apărătoare înfricoșată”. L-a întrebat pe Francisc dacă îi dă binecuvântare, dar acela ca să-l încerce, i-a spus:

– Mai întâi să pui metanie.

Însă, cum să pună metanie în văzul lumii, când el era monah și pe deasupra și schimonah și mai era și cu zece ani mai mare, în timp ce Francisc nu era încă decât un simplu mirean. L-au trecut toate apele, s-a uitat de două-trei ori în jur să vadă dacă nu cumva se afla cineva prin preajmă și în cele din urmă i-a pus metanie. După acest examen reușit nu i-a mai fost greu să facă aceasta.

Mai târziu părintele Arsenie avea să ne spună: „Voiam să-l am ca stareț și povățuitor al meu pe Părintele Iosif (adică pe Francisc), chiar dacă eram mai mare. El avea minte, eu nu aveam. El era contemplativ, eu eram practic. Odată doi oameni au vrut să treacă un râu. Unul era orb, iar celălalt șchiop. Cel orb l-a ridicat pe umerii săi pe cel care nu avea picioare și au trecut râul. Starețul avea ochii minții, dar nu avea destulă putere trupească. Eu eram

practic, aveam picioare, dar nu aveam ochii minții, nu eram niptic. De aceea l-am luat pe umerii mei și am pornit la drum. Acesta mă povățuia și astfel am trecut râul acestei vieți”²⁷.

Părintele Arsenie a căpătat în viața de sine niște obiceiuri nu tocmai bune, însă Francisc i le-a tăiat dintr-o dată, socotind aceasta o condiție necesară pentru a putea locui împreună. Părintele Arsenie, fiind și el un nevoitor viteaz, primea toate acestea fără să cârtească, căci întrezărea în cuvintele lui Francisc mântuirea sa.

Francisc îi spunea:

– Aceea nu e bună. Cealaltă să o tai. Ori te vei îndrepta și vei fi așa cum trebuie, ori vei pleca de aici.

– Mă voi îndrepta.

– Spui „Mă voi îndrepta”, dar nu te-ai îndreptat!

– Fă răbdare!

Francisc l-a sfințit pe părintele Arsenie. Ca să vedeți cât de aspru era, vom da aici un exemplu:

– Cutare călugăr face asta și asta, spunea părintele Arsenie.

– Ascultă, știrea despre ceea ce fac cei din afara chiliei noastre să nu o mai aduci niciodată aici. Nu ne interesează ce face unul sau altul. Noi ce facem!!!

După câțva timp părintele Arsenie uita și începea iarăși să spună vorbe de același fel.

– A trecut pe aici acel părinte. A, om nepăsător...

Însă nu apuca să termine bine vorba, că și pica ca un fulger cuvântul Starețului:

– Taci! Să nu mai spui despre nici un om nimic! Cine ești tu de judeci? Nu ți-e rușine?

– Bine, nu o să mai fac.

Nu treceau bine câteva ore, că părintele Arsenie începea din nou:

– Cutare...

Dar îndată se abătea asupra lui o nouă rafală de muștrări.

– Bine, nu o să mai fac!

– Nu mai spune nimic, părinte Arsenie!

²⁷ Această povestire există și în cartea arhimandritului Ioanichie, *Pateric athonit*, Kufalia-Tesalonic, 1992, p. 360.

Și părintele Arsenie, nevoitorul cel mărinimos, le primea pe toate cu cuget vitejesc. Vrednică de admirat este smerenia lui. Deși avea deja treizeci și șase de ani și era monah de doisprezece ani, totuși pe toate le-a disprețuit și a făcut ascultare de tânărul mirean de douăzeci și patru de ani. Acestea nu se fac fără luptă lăuntrică și silință dusă până la sânge.

Starețul Calinic Isihastul

În partea de apus a Athonului, la o distanță de 45 de minute de mers de la țărmul mării, se află Katunakia. Acolo viețuia pe atunci și vestitul isihast, Starețul Calinic (1853-1930), un mare nevoitor care ajunsese la o înaltă măsură de sfințenie.

Către acest deosebit isihast s-a îndreptat tânărul Francisc împreună cu părintele Arsenie. L-au prins în perioada cea mai înfloritoare a vieții sale duhovnicești. Pe atunci avea șaiszeci și șapte de ani. Mai târziu Starețul Iosif îl descria astfel:

„Era un ascet desăvârșit. Zăvorât de patruzeci de ani, se îndeletnicea cu lucrarea minții, desfătându-se de mierea dragostei dumnezeiești și făcându-se astfel și altora de folos. Acesta a gustat dulceața răpirii minții”²⁸.

Cu toate acestea nu-i învăța pe ucenicii săi Rugăciunea minții. Deși era un adevărat ascet și părinte purtător de Dumnezeu, totuși nu a vrut să transmită și altora experiența sa. Din ceea ce se deduce, refuzul său de a învăța lucrarea minții era un mod politic de a-i descuraja pe cei ce voiau să intre sub ascultarea lui.

Avea, am putea spune, o nebunie prefăcută. Și aceasta pentru a-și putea păstra liniștea. Căci datorită faimei pe care o avea, dacă ar fi început să primească și pe unul și pe altul, mulți ar fi fost cei care ar fi rămas lângă dânsul.

Cei doi asceți au mers la starețul Calinic isihastul și i-au cerut să le îngăduie să rămână lângă el, sub povățuirea sa. Dar singurul sfat pe care li l-a dat a fost acela de a păzi cu acrivie ascultarea. Nimic altceva.

²⁸ Starețul Iosif, *op. cit.*, pp. 155, 157.

– Să fie binecuvântat, Gheronda! Vom face tot ce voiți. Dar spuneți-ne și cum să ne nevoim.

Iar acel mare ascet le-a răspuns:

– Și dacă eu vă învăț arta mea și voi vă veți îndulci de mierea isihiei, atunci de treburi cine se va îngriji?

– Și atunci ce să facem?

– Acum veți face ascultare, iar atunci când voi muri, veți moșteni harisma mea.

În realitate însă, această purtare a sa era un mod politicos de a-și păstra isihia. Starețul Calinic prefera să nu primească ucenici, ca să nu aibă griji și răspândire. Toți cei care au aflat Harul cunosc de câtă pază, acrivie și neîmprăștiere este nevoie. Cei doi tineri au înțeles aceasta și, privind unul la altul, i-au spus starețului cu durere:

– Gheronda, dacă vom pleca de aici, ne vei primi din când în când ca să ne dai câte un sfat?

– Sigur că da! Este de ajuns să găsiți un stareț și, cu binecuvântarea lui, vă voi sta la dispoziție.

Și astfel au plecat.

Încă de la începutul vieții sale duhovnicești tânărul Francisc și-a dorit cu ardoare să găsească un părinte duhovnicesc, un stareț cu experiență duhovnicească, care să-l învețe și să-l povățuiască în tainele cele sfinte ale Rugăciunii minții. Pentru aceasta cutreiera împreună cu părintele Arsenie toate peșterile, colibele și schiturile, ca să găsească un povățuitor duhovnicesc.

Pe moșia Marii Lavre, la Chilia străveche a Cuviosului Petru Athonitul, cei doi tineri asceți au descoperit un duhovnic isihast, pe renumitul Părinte Daniil care pe atunci avea șaptezeci de ani. Acest cuvios părinte a trăit ca ucenic timp de treizeci de ani, după care a devenit stareț al chiliei pe data de 1 aprilie 1909.

Din nefericire, cunoaștem foarte puține despre acest mare părinte athonit, fiindcă trăia ascuns și în mare smerenie. Starețul Iosif scria mai târziu despre el:

„Iubitor al tăcerii desăvârșite, trăia zăvorât, săvârșind în fiecare zi Dumnezeiasca Liturghie. Și aceasta de-a lungul întregii sale vieți. Deși avea șaiszeci de ani, nu voia să treacă nici măcar o

singură zi fără să slujească Sfânta Liturghie. Chiar și în Postul Mare săvârșea în fiecare zi Liturghia mai înainte sfințită. A liturghisit până în ultima zi a vieții sale, când, plin fiind de zile, s-a săvârșit fără să bolească câtuși de puțin (a adormit prin 1929, la vârsta de șaptezeci și cinci de ani).

Liturghia pe care o săvârșea ținea întotdeauna trei ore și jumătate sau patru, fiindcă nu putea rosti ecfonisele din pricina lacrimilor. Tot din cauza mulțimii lacrimilor se muia întotdeauna pământul dinaintea sa. De aceea nu voia ca vreun străin să participe la Liturghia pe care o săvârșea, ca să nu-i vadă lucrarea.

Dar pe mine, fiindcă l-am rugat fierbinte, mă primea și de fiecare dată când mergeam, umblând trei ore în miezul nopții ca să fiu de față la acea cu adevărat înfricoșată priveriște dumnezeiască, îmi spunea unul sau două cuvinte când ieșea din Sfântul Altar, după care se ascundea îndată până a doua zi. Acesta s-a nevoit toată viața sa cu Rugăciunea minții și cu privegherea cea de toată noaptea. De la el am luat și eu această rânduială și am găsit mult folos. Mânca 25 de dramuri²⁹ de pâine pe zi, iar la Liturghie era cu totul înălțat de la pământ. Până ce nu se făcea noroi pământul de dinaintea lui, nu termina Liturghia”³⁰.

Începea privegherea la apusul soarelui și o termina la miezul nopții, rostind Rugăciunea minții, iar după miezul nopții săvârșea Dumnezeiasca Liturghie împreună cu ucenicul său Antonie.

Din cauza tăcerii, a izolării și a faptului că nu primea pe nimeni la Liturghie, mulți îl socoteau înșelat. Dar pururea-pomenitul știa ce face. Pentru aceasta și primea cleветirile în tăcere și cu smerenie.

Într-adevăr, la Dumnezeiasca Liturghie trăia multe stări cerești. Odată, când trebuia să liturghisească și nu avea psalt, s-au arătat ctitorii Mănăstirii Ivru, Sfinții Ioan, Eftimie și Gheorghe, și l-au ajutat.

Atât de mult trăia Harul dumnezeiesc, încât trebuia să treacă o oră ca să poată să-și revină din acea stare de care se învrednicea la Dumnezeiasca Liturghie. Și de îndată ce își revenea,

²⁹ Veche unitate de măsură pentru greutate (egală cu 3,18-3,23 grame) și pentru capacitate (egală cu 3,23-3,80 centimetri cubi).

³⁰ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 91.

mergea la chilia sa, ca să continue și acolo să verse lacrimi ore întregi.

Marea sa umilință, plânsul său tăcut, care adeseori devenea o adevărată tânguire, erau o privesc cu adevărat plină de folos pentru tânărul Francisc și pentru părintele Arsenie.

Și fiindcă văzuse că Francisc era vas al alegerii, a primit să asculte gândurile celor doi asceți după Sfânta Liturghie. Ca să nu piardă timpul la Mărturisire, le „citea” singur gândurile și le răspundea cu două-trei cuvinte pline de Har. Atât de îmbelșugat era Harul ce sălășluia în sufletul lui, încât cunoștea în amănunt și cu acrivie cele ascunse ale inimilor lor. De aceea Părintele Daniil intra direct în esența problemei și le dădea sfaturile necesare.

Unul din sfaturile pe care obișnuia să-l dea adesea era următorul: „Sfânta Singlitichia mărturisea că opaițul luminează, dar își arde și buzele”. Aceasta o spunea cu toată inima, fiindcă se temea ca nu cumva să-și piardă starea duhovnicească cu mândria sau cu vorbirea în deșert.

Așadar, fiindcă părintele Daniil evita atât de mult să dea învățături, tinerii asceți s-au folosit mai mult de trăirile de la Dumnezeiasca Liturghie săvârșită de el decât de povățuirea sa duhovnicească. Doar văzându-l cum liturghisea, și îndată primeau mângâiere și odihnă.

Tipicul Starețului Iosif

De la părintele Daniil, acest mare și cuvios ascet ce se nevoia în ascuns, Starețul Iosif a luat rânduiala pe care a transmis-o mai apoi și ucenicilor săi, iar aceștia, la rândul lor, obștilor pe care le-au întemeiat pe teritoriul și în afara Sfântului Munte și a Greciei.

Astfel, viața celor doi asceți a intrat într-o nouă, experimentată, dar și sfințită rânduială. Aceasta era următoarea:

După-amiază mâncau puțină mâncare împreună, adică aproximativ 75 de grame de posmag, exact cât încăpea într-o cutie de conservă pe care o aveau acolo. Apoi se retrăgea fiecare la chilia sa ca să se odihnească.

Dormeau în jur de trei-patru ore, dar Francisc nu se întindea în pat. De obicei dormea șezând pe un scaun și de cele mai multe ori sprijinindu-se de un baston în formă de T sau rezemat de perete.

Odată cu apusul soarelui se sculau pentru a-și începe privegherea. Nu vorbeau între ei, ca să nu piardă liniștea minții pe care o dădea somnul.

Beau în tăcere o cafea pentru a-i ajuta la priveghere și apoi fiecare se retrăgea la chilia sa pentru rugăciune de toată noaptea dacă era iarnă, iar dacă era vară se rugau afară în aer liber, la o oarecare distanță unul de celălalt.

Începeau cu „Sfinte Dumnezeule”, „Crezul” și Psalmul 50. Apoi se așezau puțin și cugetau la moarte, la iad, la bucuria Dreptilor în Ceruri și alte cugetări sfinte. Sfârșeau cu gândul că toți se vor mântui și numai ei vor merge în iad. În felul acesta ajungeau la umilință, la lacrimi și pocăință. Însă nu rămâneau mult timp la aceste cugetări. De îndată ce mintea se aduna și inima căpăta umilință, începeau rugăciunea. Francisc făcea Rugăciunea minții, iar părintele Arsenie o rostea în șoaptă.

De obicei făceau Rugăciunea minții în picioare, ca să războiască somnul. Privegherea dura șapte-opt ore, într-o desăvârșită neîmprăștiere a minții, smerenie și zdrobire a inimii, silindu-se să țină mintea zăvorâtă în inimă. Apoi începeau metaniile. Fiecare făcea în jur de trei mii cinci sute, iar dacă afară era frig, numărul lor creștea! Căci arareori făceau foc în sobă, și aceasta pentru ca să nu-i lupte somnul. După metanii urma canonul lor monahal făcut cu șiragul de metanii.

Apoi, dacă era cu putință, mergeau la o obște cunoscută pentru a participa la Dumnezeiasca Liturghie. Cel mai adesea obișnuiau să meargă la părintele Daniil, dar aceasta nu era mereu cu putință. Mai ales iarna, când zăpada le închidea toate cărările, era foarte greu să meargă atât de departe. După Sfânta Liturghie beau un ceai cald cu puțin posmag.

Uneori, dacă se simțeau istoviți de ostenele privegherii, se odihneau încă o oră. După aceasta se sculau și fie se îndeletniceau din nou cu rugăciunea și cu studiul duhovnicesc, fie mergeau și căutau asceți pentru a primi folos duhovnicesc.

O astfel de viață îngerească petreceau cei doi nevoitori. O viață foarte ascetică, petrecută în ascuns, în ascultare de părintele Daniil Katunakiotul, în rugăciune de noapte și în slăvirea lui Dumnezeu.

Odată, când a nins foarte mult, Francisc l-a întrebat pe părintele Arsenie:

– Nu mergem să ne spovedim la duhovnicul nostru, părintele Daniil, și să ne și împărtășim?

– Ba da, să mergem.

– Ca să facem mai multă nevoință, eu sunt de părere să mergem desculți, așa cum atâția asceți umblă.

– Bine. Să facem așa cum zici, a răspuns părintele Arsenie.

Deși părintele Arsenie era mai mare cu doisprezece ani decât Francisc, cu toate acestea era mai călit și mai puternic, pe când Francisc, din pricina ascezei covârșitoare, era mai neputincios.

Astfel, au pornit de la Schitul Sfântului Vasilie și au mers ore întregi desculți prin zăpadă, trecând peste prăpăstii și stânci, și au ajuns la locul numit „Apele Reci” (regiunea a primit această denumire de la faptul că în acel loc se varsă multe ape și care pe timp de iarnă îngheață).

De îndată ce au ajuns acolo, Starețului Iosif i-au înghețat picioarele și nu a mai putut înainta.

– Părinte Arsenie, să ne oprim! Nu mai pot merge.

„Mie mi se încălziseră picioarele și aş mai fi mers, povestea mai târziu părintele Arsenie, dar de vreme ce Francisc a înghețat, am rămas acolo”.

Nu aveau unde să rămână. Astfel, au făcut o groapă mică în zăpadă, au găsit câteva lemne și au aprins focul ca să se încălzească, iar apoi au făcut metanii toată noaptea, ca să nu adoarmă și să înghețe.

Când s-a luminat de ziuă, Francisc i-a spus Părintelui Arsenie:

– Părinte Arsenie, să ne întoarcem, fiindcă nu vom ajunge la starețul Daniil dacă vom merge astfel. Ne aflăm mai aproape de coliba noastră. Mergem înapoi ca să ne încălțăm. Să nu ne închipuim că putem face acest fel de nevoință.

Și astfel, încet-încet, cu ajutorul părintelui Arsenie, Francisc s-a întors la Schitul Sfântului Vasilie. După câteva zile i-a spus:

– Părinte Arsenie, nu vrei tu să mergi la duhovnic și apoi la Lavra ca să ne dea puțin posmag, măsline și untdelemn?

– Voi merge, Gheronda.

Părintele Arsenie a plecat, dar de data aceasta s-a încălțat cu papucii. Când a ajuns la Apele Reci, a întâlnit acolo un monah, care trăia într-o peșteră și care tocmai cobora cu catârul său.

– Părinte Arsenie, știi că sunt pe aici niște pustnici desculți?

– De unde știi?

– Am văzut urmele lor.

„De unde să știe că noi am fost?”, și-a spus părintele Arsenie.

– Auzi, părinte Arsenie, să avem pustnici desculți și să nu-i cunoaștem! Trebuie să se nevoiască prin peșteri neștiute.

– Așa trebuie să fie, a răspuns el.

Ce putea să spună, că: „Am fost noi”?!

Când s-a întors la peșteră, i-a spus lui Francisc:

– Gheronda, ne-au făcut pustnici desculți.

Odată părintele Arsenie a auzit că mulți Sfinți purtau pe trup haine de păr și a vrut să încerce și el această nevoință. I-a fost însă foarte greu, fiindcă firele de păr groase îi străpungeau ca niște ace trupul care i s-a umplut de răni. A făcut răbdare timp de un an de zile până s-a hotărât să înceteze această nevoință exagerată.

Francisc deja împlinise doi ani de la sosirea sa în Sfântul Munte și aproape un an de când se afla împreună cu părintele Arsenie, când odată starețul Daniil Katunakiotul le-a spus:

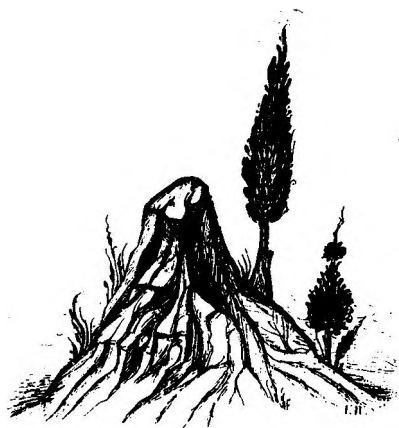
– Așa nu faceți nimic. Acum veți face ascultare de mine. Aici, în Sfântul Munte, există o tradiție: să îngropi stareț, ca să ajungi stareț. Așa cum trăiți voi, veți da greș. Tu ai plecat de la ascultare (îi spunea părintelui Arsenie), iar acesta încă nu a devenit schimonah (spunea despre Francisc). Fără binecuvântarea unui stareț nimic nu are izbândă. Fără această binecuvântare părintească nu rodește nimic în viața monahală. Dacă vreți să aveți Harul lui Dumnezeu în toată viața voastră, trebuie să treceți prin ascultare.

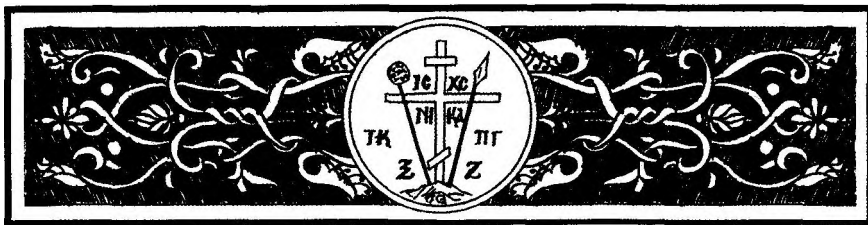
– Bine, Gheronda, dar unde să mergem?, a întrebat Francisc. Căci stareții de astăzi nu știu altceva decât lucru de mână. Dacă aș fi venit pentru lucru de mână, aș fi rămas în lume, căci aveam cu ce să trăiesc. Eu vreau rugăciune. (Francisc nu vorbea împotriva din egoism, ci de frică să nu piardă acea stare pe care cu durere și cu osteneală o aflate).

Dar înțeleptul stareț Daniil, cel plin de discernământ, a continuat:

– Bine, fiul meu. Văd înclinația ta pentru rugăciune. Aici, în vecinătate, la Chilia „Buna Vestire” sunt doi bătrâni, pe unul îl cheamă Efrem, iar pe celălalt Iosif. Nu mai au mult de trăit, vreo cinci-zece ani (și într-adevăr, au trăit șapte ani). După ce veți lua binecuvântarea lor, puteți să vă nevoiți cum veți voi. Abia atunci puteți să faceți ce vreți. Mergeți să faceți ascultare și să-i îngrijiți, iar când vor muri să devii tu, Francisc, stareț.

Fiindcă amândoi erau plini de râvnă în a împlini voia lui Dumnezeu, au primit acest sfat fără șovăire. Și, desigur, au socotit aceasta o adevărată descoperire, ca și cum ar fi venit din gura lui Dumnezeu.

SUPUNERE LA BĂTRÂNUL EFREM DOGARUL

Efrem și Iosif erau doi bătrânei simpli, plini de bunătate și de nerăutate. Amândoi se trăgeau din Epirul de Nord, fiind rude după trup. Au intrat amândoi odată în viața monahală, la Chilia „Buna Vestire”, care se află puțin mai jos de obștea bătrânului Daniil Katunakiotul.

Pe vremea când era mirean, bătrânul Efrem se căsătorise și dobândise opt copii. Trăia însă cu multă evlavie și astfel i-a venit deodată dorința de a se face monah. Femeia lui însă nu voia să-l lase să plece. Atunci el, văzând împotrivirea ei, s-a rugat fierbinte ca Dumnezeu să iconomisească astfel lucrurile, încât el să poată pleca să se facă monah. Nu a trecut mult timp și copiii, unul câte unul, au început să moară. Când femeia lui a văzut aceasta, i-a spus înfricoșată: „Repede... să pleci! Să mergi să te faci monah, ca să-mi rămână măcar unul-doi ca mângâiere...”.

Atunci el nu a mai așteptat un al doilea îndemn, ci a răpit consimțământul ei și îndată a mers la Katunakia ca să se facă monah lângă părintele Iosif, care era ucenic al părintelui Nicodim, cel ce viețuise mai înainte la Mănăstirea Dionisiu. Acesta era un monah învățat și totodată scriitor, isihast și ctitor al Chilie „Buna Vestire” de la Katunakia.

Un exemplu din care se vede râvna lor pentru nevoință precum și simplitatea lor este următoarea întâmplare:

Odată, părintele Efrem a scăpat jos vasul cu mâncare și l-a spart. Cum să adune acum mâncarea de pe jos? A mers la Starețul său și i-a spus:

– Gheronda, a căzut vasul cu mâncare și s-a spart.

– Ei, atunci să mergem acolo să mâncăm, i-a spus bătrânul Iosif cu simplitate și lipsă de răutate.

Și într-adevăr, s-au așezat și au mâncat mâncarea de pe jos.

La acești bătrânei binecuvântați au mers Francisc și părințele Arsenie la sfârșitul anului 1921.

Bătrânul Efrem nu știa cum să-și exprime bucuria pentru ascultarea și ajutorul adus de cei doi ucenici tineri ai săi. Adeseori, văzând râvna lor și desăvârșita ascultare, plângea de emoție.

Francisc s-a dăruit fericitei ascultări cu toate puterile lui și făcea tot ce putea, din toată inima sa, ca să-i odihnească pe cei doi bătrânei. Îi iubea mai mult chiar și decât pe sine însuși. Nu făcea ascultarea ca pe o corvoadă, ci cu bucuria ce izvorăște din dragoste. Căci atunci când iubești cu adevărat pe cineva, faci tot ce poți ca să-l odihnești.

Francisc a înțeles din experiență că cu cât are cineva mai multă evlavie față de starețul său, cu atât primește mai mult Har. De aceea pe toți care veneau mai târziu la el ca să-i ceară sfatul îi învăța această lecție.

Într-o zi, la Katunakia, un monah din vecinătate, de origine din insula Creta, a început să strige și să-l ocărască pe nedrept pe bătrânul Efrem pentru un hotar aflat în apropierea chiliei.

– Ești un bătrân ticălos, ești așa, ești pe dincolo...

Acela îl tot ocăra, iar bătrânul Efrem, fiindcă era foarte blând și avea multă simplitate, nu știa ce să-i răspundă și de aceea striga:

– Câte trag de la acest om! Câte trag de la acest om!

Francisc, care pe atunci era tânăr și cu patimile încă clocoțind înlăuntrul său, de îndată ce a văzut această scenă, s-a aprins de mânie. Se gândea să iasă afară și să-l „aranjeze” pe vecinul lipsit de cuviință, care pe nedrept îl mâhnea pe starețul său.

Inima tânărului ucenic a început să bată repede, sângele să fiarbă într-însul, iar mintea să se tulbure, deoarece din fire era foarte mânios. Gândul îi spunea: „Ieși afară și lovește-l!”.

A înțeles însă că dacă ar fi ieșit afară, nu se știe unde s-ar fi ajuns. Ca unul ce era năvalnic și plin de bărbăție, ar fi făcut mult rău. „Dacă ies acum afară, nu mai scapă din mâinile mele”, își

spunea în sinea lui. De aceea, de îndată ce a văzut pericolul, s-a stăpânit și a alergat în bisericuța Bunei Vestiri. S-a aruncat la pământ și cu lacrimi și suspine a început s-o roage pe Maica Domnului să-l oprească de la orice faptă necugetată. „Ajută-mă! Ajută-mă, acum, Maica Domnului, ca să nu ies afară! Căci nu știu ce se va întâmpla. Ajută-mă, mântuiește-mă, potolește patima!”.

Plângând și tânguindu-se, uda pământul cu râuri de lacrimi. Când patima s-a potolit, tânărul ucenic s-a liniștit și și-a venit întru sine. După aceea a ieșit afară și a rezolvat problema, vorbindu-i acelui călugăr cu multă dragoste:

– Ei, nu-i nimic. Nu am venit aici ca să moștenim colibe și măslini și stânci. Aici am venit pentru suflet, am venit pentru dragoste. Dacă pierdem dragostea, L-am pierdut pe Dumnezeu. Acestea de aici le vom lăsa, dar dragostea o vom lua cu noi și vom lua și ura. Și ce iese, Gheronda? Noi, care am lăsat părinți, am lăsat atâtea și atâtea, iar acum să ne certăm pentru asta? Ne vom face de râs. Înaintea „Îngerilor și oamenilor”, înaintea întregii zidiri...

Și astfel, monahul certăreț a cedat. Mai târziu Starețul Iosif avea să mărturisească:

„Dacă nu mi-aș fi înfrânt mânia în acea zi, poate că l-aș fi omorât pe acel monah. Căci aveam atâta bărbăție și putere înlăuntrul meu, încât aș fi putut să lupt cu zece și să-i biruiesc. Aceasta a fost prima mea biruință pe care am avut-o la început. De atunci am simțit că mânia a cedat mult și că nu a mai avut acea intensitate. Iar în inima mea a început să se sălășluiască blândețea”.

În tot cazul, acel vecin needucat i-a creat lui Francisc și multe alte ispite. Câte mai trăgea de la el nu se poate spune! Făcea însă multă răbdare, așa cum se poate vedea și din cele scrise de el:

„Dacă ar fi să povestesc câte am suferit în fiecare zi de la patima mâniei, ar trebui să scriu o carte. Căci Dumnezeu, voind să mă slobozească de această patimă, a adus asupra mea toate cele potrivnice: mă ocărau, mă nedreptățeau, mă ispiteau. Și nu ispite ușoare, ci din acelea care erau în stare să ucidă! Dar răbdând și înăbușind înlăuntrul meu pe satana prin răbdare nemăsurată, am fost slobozit de răutate”³¹.

³¹ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 65.

Petrecerea celor doi ucenici i-a făcut pe stareții lor să-i socotească doi Îngeri. Pregăteau mâncarea, curățau chilia și, cu multă bucurie și dragoste, făceau tot ce era nevoie. Se străduiau mereu să le înțeleagă dorințele mai înainte de a le spune și căutau să-i odihnească. Atât de multă evlavie aveau față de cei doi bătrânei, încât buzele lor picurau miere. Nici dacă ar fi fost fiii lor adevărați nu ar fi simțit atâta dragoste pentru ei. Căci ascultarea aceasta este: să te scoți pe tine însuși din dragostea ta și să-L pui pe Dumnezeu și pe stareț.

Și roadele nu au întârziat să se arate. Datorită ascultării, așa cum era și firesc, au aflat multă odihnă în rugăciune. Astfel, din însăși experiența sa, Francisc a înțeles de ce Părinții fericesc binecuvântata ascultare. Atunci a început să înțeleagă la ce se referă Părinții atunci când spun: „Ucenicii, în adâncul sufletului lor, Îl respiră ca niște prunci fără de răutate pe Dumnezeu și pe Stareț”.

Și într-adevăr, în toată acea perioadă lacrimile sale curgeau ca un râu, iar inima sa ardea de dragoste pentru Dumnezeu și pentru părintele său duhovnicesc. De atunci Francisc a început să dea întâietate fericitei ascultări. Nu recomanda nici o altă virtute mai mult decât pe aceasta. Într-o epistolă de-a sa scria: „Nu am văzut odihnă mai mare decât cea dobândită din ascultare”³².

De îndată ce ucenicii își terminau îndatoririle, aveau apoi binecuvântare să caute prin peșteri pustnici spre a se folosi duhovnicește. Și într-adevăr, s-au folosit din plin de această libertate, pentru a cerceta, pas cu pas, toate peșterile și colibeile din acea regiune.

În această perioadă Francisc și părintele Arsenie au început marile nevoințe, dar întotdeauna cu binecuvântarea starețului lor.

Bătrânul Efrem, văzând multa lor smerenie și râvna lor înflăcărată, i-a binecuvântat din toată inima ca să se nevoiască cât vor putea de mult și să meargă să se spovedească la orice duhovnic de la care vor simți folos duhovnicesc.

Deasupra chiliei lor se afla o peșteră mică într-un loc foarte abrupt, atât de abrupt, încât dacă ar fi alunecat cineva, nu i s-ar mai fi găsit nici oasele. Acolo pustnicea Francisc. Mergea cu

³² Starețul Iosif, *op. cit.*, pp. 97-98.

binecuvântarea bătrânului Efrem și, închizându-se în ea, se nevoia cu Rugăciunea minții. Stătea ore întregi și se ruga.

Alteori mergea împreună cu părintele Arsenie și pustniceau într-un loc aflat pe malul mării pe care îl numeau „salină”.

Odată au mers acolo și au pustnicit o săptămână. Când s-au întors, bătrânul Efrem le-a spus:

– Măi copii, unde mergeți voi să pustniciți? Luați-mă și pe mine ca să pustnicesc.

Însă acesta, din pricina bătrâneții, nu putea să-și târască picioarele. Cu multă osteneală și atenție l-au luat pe bătrânelul mărinimos și l-au dus jos la mare, acolo unde pustniceau ei. Au luat cu ei și un cârlig ca să pescuiască vreun pește și să-i dea bătrânelului să mănânce. Dar după mult timp bătrânul le-a spus:

– Măi copii, nu mă simt bine. Nu vreți voi să mă duceți înapoi?

Și de îndată ce l-au dus sus, s-a prăbușit doborât din pricina neputinței sale bătrânești.

Tânărul Francisc, deși era neînvățat, cu toate acestea nu contenea să citească scrierile Părinților pentru a se folosi duhovnicește. Dar pentru că cea mai mare parte din timpul său liber și-o petrecea nevoindu-se cu Rugăciunea minții, nu se deda la lecturi istovitoare. Nu a încetat însă să studieze în fiecare zi, deoarece fără o lectură făcută cu stăruință și osteneală, nu poate cineva să-și cunoască gândurile în amănunțime.

Firește, cel mai mult citea din Sfânta Scriptură, mai ales Noul Testament și Psalmii lui David. Atât de mult s-a adăpat mintea sa cu noimele izvorâte din Psalmi, încât atunci când cineva citește epistolele sale, simte o înrudire a acestora cu textele scripturistice.

De asemenea îi plăcea să citească *Viețile Sfinților*, fiindcă ele odihnesc mintea, îndulcesc inima, îmbogățesc discernământul și înnoiesc râvna spre izbânzi ascetice mai mari. Starețul spunea că *Viețile Sfinților* sunt o oglindă în care fiecare poate să-și vadă lipsurile sale. Ucenicii săi își amintesc cum în orice situație el știa să le spună întotdeauna o povestire folositoare din *Viețile Sfinților*

pentru a aduce lumină în vreo nedumerire sau în vreo problemă a lor.

Studia foarte mult pe Avva Dorotei, *Scara* și *Everghetinosul*. Citise de mai multe ori și *Filocalia*. Uneori citea *Istoria Bisericească* și foarte rar *Pidalionul* Sfântului Nicodim Aghioritul. Firește, avea marea binecuvântare de a-l avea povățuitor în studiul duhovnicesc pe starețul Daniil.

I-a plăcut de asemenea *Pelerinul rus*. Mai târziu, când el însuși a devenit stareț, îi sfătuia fierbinte pe toți nu numai să citească această carte, ci și să o dăruiască și altora.

Foarte mult l-au ajutat scrierile și epistolele Sfântului Nectarie, Mitropolitul Pentapolei. Auzise de el pentru prima oară de la starețul Daniil, care îl cunoștea personal. Dar cu siguranță că a aflat multe lucruri și de la starețul Ieronim, atunci când a vizitat mai demult insula Eghina. Cu adevărat, avea multă evlavie la Sfântul Nectarie.

Dar cartea care i-a fost Starețului Iosif însoțitoare nedespărțită de-a lungul întregii sale vieți a fost *Cuvinte ascetice* a Sfântului Isaac Sirul. Adeseori ținea această carte sub perna sa, astfel încât să fie primul lucru pe care să-l vadă de îndată ce se trezește. Și atât de mult a pus în lucrare învățăturile lui, încât întreaga viață a Starețului Iosif a fost o carte vie a Sfântului Isaac Sirul.

Toți părinții athoniți au credință neclintită, evlavie și dragoste către Preasfânta Născătoare de Dumnezeu. Aceasta le-a făgăduit să le fie Egumenă, Ocrotitoare, Hrănitore și Maică. Pentru aceasta și ei o iubesc foarte mult.

Însă Starețul Iosif i-a purtat Maicii Domnului încă din primii ani ai nevoinței sale și până la adormirea sa o dragoste nemărginită. Cuvintele nu pot exprima credința, dragostea și evlavia pe care le avea către Maica Domnului. Nu exista problemă sau ispită pe care să nu o lase cu credință desăvârșită în purtarea de grijă a Maicii Domnului. Nimic nu făcea fără să se roage fierbinte Maicii Domnului. Și aceasta pentru că de multe ori simțise prezența ei.

Doar simpla aducere aminte de ea îl făcea să izbucnească în lacrimi. De obicei căuta să nu fie văzut de nimeni. Pentru aceasta

prefera să meargă singur în paraclise, fiindcă atunci când vedea icoana Maicii Domnului cădea înaintea ei și cu râuri de lacrimi săruta sfântul ei chip. Adeseori treceau ore întregi și el rămânea în aceeași poziție, îngenuncheat și vărsând râuri de lacrimi. De aceea și Preasfânta Stăpână l-a învrednicit să adoarmă în ziua adormirii ei.

Astfel, cei doi asceți au viețuit bine plăcându-I lui Dumnezeu încă aproape doi ani, departe de îndeletnicirile lumești cele deșarte. Dar deodată, ca un trăsnet venit din senin, s-a petrecut un eveniment care a adus dezbinare în întregul popor ortodox și chiar și în Grădina Maicii Domnului.

În 1923 guvernul grec a hotărât, din motive politice, să impună poporului calendarul nou. Desigur că Biserica ar fi putut păstra calendarul vechi pentru anul bisericesc. Însă pe data de 10 martie 1924 Arhiepiscopia Greciei a hotărât să impună „calendarul iulian îndreptat” și în viața ei liturgică, cu singura excepție ca perioadele Triodului și Penticostarului să fie rânduite ca și mai înainte. Această inovație a adus dezbinare în sânul plinătății credincioșilor și a pricinuit în Biserică schisme care se mențin până în ziua de astăzi.

Sfântul Munte a stat dârz în fața acestei situații critice, dar apoi, după repetate sinaxe, cu multă înțelepciune a ales soluția „cea mai bună”. A continuat să folosească calendarul vechi, fără să întrerupă comuniunea și dependență duhovnicească de Patriarhia Ecumenică.

Cu toate acestea unii monahi din Sfântul Munte și una dintre cele douăzeci de mănăstiri athonite, mișcați fiind de râvnă exagerată, s-au împotrivit acestei poziții pe care a luat-o majoritatea zdrobitoare a părinților athoniți. Puținii părinți care s-au împotrivit s-au numit pe ei înșiși „zelotiști” și au întrerupt comuniunea duhovnicească cu Patriarhia Ecumenică și cu restul Sfântului Munte. Nu participau nici la Sfintele Liturghii, nici la adunările părinților. Mai ales regiunea Katunakiei a ajuns unul dintre cele mai puternice centre ale zelotiștilor.

Obștea tânărului Francisc, din pricina neștiinței bătrâneilor și a râvnei pentru păstrarea tradiției Părinților, a fost atrasă de diferite grupări zelotiste. Firește că și Francisc a urmat hotărârea

lor. Dar pentru că această poziție pe care au luat-o era urmarea marii lor dragoste pentru Dumnezeu, nu aveau fanatism. Și așa cum vom vedea din cele ce urmează, evoluția ulterioară a evenimentelor l-a convins pe Starețul Iosif să-și însușească poziția înțeleaptă a Sfântului Munte.

Cei doi ucenici au continuat să trăiască cu multă jertfire de sine și nevoință lângă acei bătrâni simpli și fără de răutate. Nu a trecut mult timp și bătrânul Iosif a adormit în Domnul. Astfel, a rămas doar bătrânul Efrem.

Purtarea aleasă a tânărului Francisc l-a convins pe bătrânul Efrem de faptul că tânărul nevoitor ar putea fi înrolat în mod oficial în tagma îngerească a monahilor. Dar fiindcă erau zelotiști, conducerea Mănăstirii Lavra șovăia mult să dea binecuvântare pentru aceasta. În cele din urmă însă viețuirea fără de prihană a obștii a spulberat orice îndoială. Astfel, ca dată pentru săvârșirea acestui de-al doilea botez a fost fixată ziua de 31 august, când se prăznuiește „Așezarea în raclă a cinstitului Brâu” al Preasfintei Născătoare de Dumnezeu și Pururea Fecioarei Maria.

Francisc a fost tuns schimonah cu numele Iosif, adică a primit numele starețului său adormit. Pe atunci avea douăzeci și opt de ani. Tunderea sa a avut loc în peștera Sfântului Atanasie, într-o atmosferă plină de umilință, toți cei prezenți vărsând râuri de lacrimi. Preotul care a săvârșit tunderea a fost părintele Eftimie, duhovnicul ce se liniștea acolo. Alături de acesta a fost prezent și înțeleptul stareț Daniil, cel care atât de mult l-a sprijinit și l-a povățuit la începutul petrecerii sale monahale.

Pe de o parte marele dezastru național adus de catastrofa microasiatică³³, iar pe de altă parte sminteala pricinuită de schimbarea calendarului au zguduit din temelii întreaga creștinătate ortodoxă greacă. De altfel întreaga lume era tulburată de revoluții și măceluri, de parcă iadul și-ar fi deschis gura ca să o înghită. Starețul Iosif, temându-se duhovnicește pentru rudele sale, s-a rugat fierbinte pentru întreaga sa familie.

Odată, în timp ce se ruga în genunchi vărsând multe lacrimi, toată chilia sa s-a umplut de o lumină mai presus de fire. Când și-a

³³ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 97-98.

Starețul Iosif la vârsta de 32 de ani

deschis ochii, înaintea lui a văzut un tânăr cu chipul de foc. Fața sa semăna cu cea a unui om tânăr și răspândea o lumină orbitoare, care nu aparținea acestei lumi. Acesta ținea de mână două fete care stăteau de o parte și de alta a lui. Erau surorile lui mai mici care muriseră la o vârstă foarte fragedă, Maruso și Erghina. Îngerul, întorcându-se către ele, le-a întrebat:

– Acesta este fratele vostru? Îl cunoașteți?

– Îl cunosc, a răspuns fata mai mare, dar au trecut mulți ani de când nu l-am văzut.

– Eu nu l-am văzut când eram în viață, a răspuns cea mică.

Atunci Îngerul le-a spus:

– Sărutați-l și să plecăm.

Cele două surori l-au sărutat dulce și îndată întreg locul acela s-a umplut de o negrăită mireasmă, de parcă s-ar fi aflat într-o livadă înmiresmată. Apoi au plecat.

Puțin mai târziu, mama Starețului Iosif, plină de neliniște și de frică pentru necazurile repetate care i s-au întâmplat, s-a grăbit să ceară sfatul fiului ei. Iar acesta, mișcat fiind de dragoste și având binecuvântarea starețului său, i-a răspuns. Era pentru prima oară, de atunci de când venise în Sfântul Munte, când scria rudelor sale:

„Binecuvântată mamă dimpreună cu toți frații mei, rude și prieteni, bucurați-vă cu toții în Domnul!

Ardeam de dorința de a afla despre sănătatea voastră sufletească și trupească, dar porunca Domnului care spune: *«Cel care iubește pe tată sau pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine»*, mă silește să uit nu numai părinții și rudele, dar chiar și trupul acesta. Atunci sufletul însetează ca întreaga dragoste să fie îndreptată către Dumnezeu.

Acum însă, văzând marea nenorocire care s-a abătut asupra întregii lumi și temându-mă ca nu cumva să fac zadarnice necurmatele privegheri pe care le fac pentru voi, am fost nevoit să folosesc cuvântul Scripturii *«La nevoie se face și legii mutare»* și mi-am spus: «Să încalc o poruncă, căci poate astfel îi voi câștiga pe cei iubiți ai mei».

Dorirea cea fierbinte a inimii mele, dumnezeiasca mea iubire, care arde neîncetat întru cele dinlăuntru ale mele, este cum să se

mântuiască sufletele, cum să fie aduse Preadulcelui Iisus jertfe înțeleghătoare...”³⁴.

Epistolele sale, pline de înțelepciune și de o nemăsurată dragoste, au zguduit sufletele rudelor sale. Pentru prima oară auzeau astfel de cuvinte frumoase, înțelepte și pline de profunzime. Epistolele Starețului Iosif, deși aveau destule greșeli de ortografie, reflectau însă întreaga dulceață și dragoste a inimii sale.

Iar roadele nu au întârziat să vină. Toți membrii familiei sale au citit și au recitat epistolele sale cu râuri de lacrimi. Mama sa chiar și-a dorit să devină monahie.

Așa cum am spus, deasupra Chiliei Bunei Vestiri în care locuiau se afla o peșteră mare dedesubtul căreia se deschidea o prăpastie abruptă. Puțin mai sus de aceasta și într-un loc mai retras Starețul Iosif își făcuse din niște scânduri o peșteră improvizată deasupra unei stânci. Această încăpere era atât de mică, încât aproape că nu-l încăpea. Abia dacă avea un metru, un metru și jumătate, lungime, lățime și înălțime. Acolo mergea tânărul părinte Iosif ca să se nevoiască mai mult cu Rugăciunea minții, care are trebuință de liniștire.

Potrivit rânduielii pe care o primise de la părintele Daniil, mergea în această „crăpătură” îndată după apusul soarelui și timp de șase ore se îndeletnicea cu Rugăciunea minții, vărsând lacrimi neîncetat.

Odată, de praznicul Dumnezeieștii Arătări (Boboteaza), urma să se săvârșească priverghere la Katunakia. Starețul Iosif însă nu obișnuia să meargă la privergheri sau la hramuri. Și aceasta fiindcă păstra o rânduială foarte aspră, nu de pustnic, ci de zăvorât.

În acea seară părintele Iosif a rămas în mica sa peșteră și a început să rostească Rugăciunea minții. Deodată, pe la miezul nopții, mica sa chilie s-a umplut de o lumină preastrălucită, ce nu semăna deloc cu cea a zilei. Această lumină a crescut atât de mult, încât Starețul a simțit că iese din sine și că nu mai poartă trup. Atunci s-au arătat înaintea lui trei copilași, care nu aveau mai mult de zece ani. Toți aveau aceeași înălțime, aceeași îmbrăcăminte, același chip și aceeași frumusețe. Erau Îngerii Domnului. Iar

³⁴ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 231-232.

părintele Iosif, ieșit cu totul din sine, îi admira cât sunt de frumoși. Aceia, ținându-se unul de altul, îl binecuvântau toți trei odată, așa cum binecuvintează preotul.

Cei trei copii se apropiau și se depărtau de el în timp ce cântau: „Câți în Hristos v-ați botezat (și se apropiau), în Hristos v-ați și îmbrăcat. Aliluia” (și când ziceau acestea se depărtau fără să se întoarcă cu spatele).

Părintele Iosif se întreba în sinea sa: „Atât de mici sunt și oare unde au învățat să cânte așa de frumos și să mai și binecuvinteze?”. Aceasta o spunea fără să-i treacă prin minte că în Sfântul Munte nu există copii atât de mici și de frumoși³⁵.

Apoi s-a făcut din nou întuneric și cei trei copii au plecat așa cum au venit. Însă părintele Iosif a rămas copleșit de uimire. Și zilele treceau fără ca bucuria aceea să i se împruțineze sau să i se șteargă din amintire acel fapt minunat.

Mai târziu, când Starețul a fost întrebat ce cugeta în acele clipe, ne-a răspuns că atunci când mintea este robită de contemplație, se golește de gânduri, căci, cuprinsă fiind de strălucirea dumnezeiescului Har, nu mai cugetă nimic al său. Atunci a simțit doar că se află într-o stare de trei ori fericită.

După această vedenie Harul rugăciunii s-a înmulțit și în aceeași măsură a început să crească și dorința de liniștire. Mintea tânărului ascet nu se mai îndeletnicea cu nimic pământesc. În același timp însă au început să se înmulțească și diferitele ispite, iar Starețul Iosif și părintele Arsenie nu mai puteau răbda problemele care se iveau acolo.

Părinții din împrejurimi îi trimiteau adeseori la corvezi, ceea ce le strica programul și le împiedica viața isihastă. Bătrânul Efrem era un om simplu și cu toate că nu-i plăcea ce se întâmplă, se rușina să-i refuze pe părinți. Și astfel îi trimitea pe tinerii ucenici acolo unde cereau părinții din vecinătate.

Dar ceea ce le tulbura și mai mult isihia era un vechi obicei al părinților de acolo de a trece, ca să scurteze drumul, prin curtea colibei lor, atunci când voiau să meargă la Katunakia.

³⁵ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 228.

Pe lângă toate acestea, ceea ce le mai strica isihia era și diferitele panghinele³⁶, atunci când se apropia vreun hram.

Starețul Iosif a făcut răbdare șapte ani de zile, dar după vedenia cu cei trei Îngeri nu a mai putut suferi răspândirile minții. Inima sa ardea de dorința însingurării și a isihiei.

Nenumăratele necazuri le mai pricinuia și rucodelia dogăriei. Din nefericire, fiecare își amintea abia cu puțin înainte de a face must că trebuie să-și repare butoaiele. Și fiindcă bătrânul Efrem era un foarte bun dogar, toți alergau la el. Și astfel, toți părinții din împrejurimi veneau la el și-l sileau să le termine butoaiele cât mai repede, deoarece fiecare avea nevoie urgentă de ele. Bătrânul Efrem, din multa mărinimie pe care o avea, nu putea refuza pe nimeni. Dar în felul acesta se istovea cu totul, căci lucra zi și noapte. În afară de aceasta nu cerea niciodată bani de la nimeni pentru lucrarea sa. Și astfel mulți profitau de bunătatea sa și îi răsplăteau osteneala cu o plată neînsemnată. Dar răul întrecuse măsura, căci aflaseră de bătrân chiar și mirenii, care profitau de bunătatea lui.

Îi dădeau pentru osteneala sa, care pe atunci valora 1000 de drahme, doar 50-100 de drahme și apoi îl întrebau cu aroganță:

- Ajunge, părinte Efrem?
- Ajunge, ajunge, fiul meu, răspundea el cu sfială.

Firește, cei doi ucenici nu puteau răbda să-l vadă pe starețul lor omorându-se cu munca zi și noapte și neglijându-și astfel împlinirea îndatoririlor sale monahale. Din această pricină au început să se gândească dacă nu cumva trebuiau să se mute într-un loc mai liniștit.

Așadar, într-o zi Starețul Iosif l-a strigat pe părintele Arsenie și i-a spus:

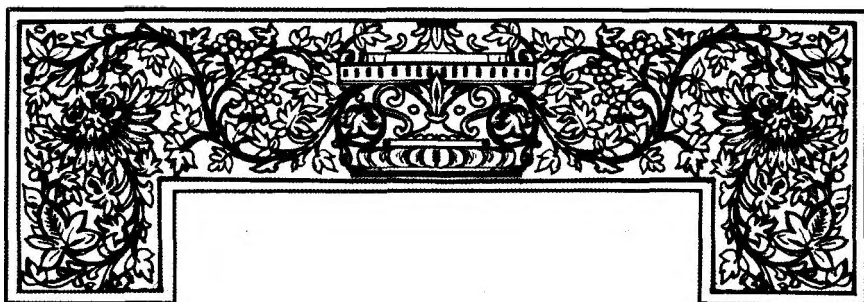
– Această rucodelie, pe lângă faptul că ne strică liniștea, se face pricină ca starețul nostru să se primejduiască, din pricina mărinimiei pe care o are. Să facem mai întâi rugăciune, părinte Arsenie, iar apoi să-l întrebăm dacă este de acord ca să plecăm împreună într-un loc mai liniștit.

Și într-adevăr, așa au și făcut. După rugăciune au spus gândul lor starețului, iar acela atât de mult s-a bucurat, încât a

³⁶ *Panghinea* – ascultare ce se săvârșește de obște de către monahii unei mănăstiri sau a unui schit.

socotit aceasta mână lui Dumnezeu care l-a scos din încurcătură. Cu multă bucurie a primit propunerea și pentru aceasta i-a îndemnat să caute un loc cât mai potrivit pentru viața isihastă.

LA SCHITUL SFÂNTULUI VASILIE

Starețul Iosif și părintele Arsenie au hotărât împreună ca să aleagă ca nou loc de nevoință așezarea cea mai retrasă și mai pustnicească din Athos, unde să poată cultiva Rugăciunea minții fără de împrăștiere. Astfel au ales Schitul Sfântului Vasilie.

Într-adevăr, locul este minunat și foarte liniștit. Schitul nu se vede de aproape nicăieri. Dacă cineva nu cunoaște bine cărările, nu îl poate găsi cu ușurință. Colibele din schit nu depășeau pe atunci numărul de opt, dar și acestea erau oarecum depărtate între ele. Iar vecinii, isihasți și ei la rândul lor, viețuiau de parcă nu ar fi fost acolo.

Pe atunci se nevoiau acolo părintele Gherasim cu ucenicul său Maxim, care urmau neschimbat rânduiala părinților colivazi; părintele Gherasim Menaghias, cel care fusese chimist și care pe toate le lăsase pentru dragostea lui Hristos; bătrânul Heruvim, care sporise mult în virtutea neagonisirii și a tăcerii; bătrânul Teofilact, cel care era prieten cu animalele sălbatice, așa cum era Adam înainte de cădere, și doi români, bătrânul Iona cu ucenicul său, ieromonahul Macarie.

Toți acești părinți duceau o viață isihastă, nevoindu-se cu tăcerea „întru cunoștință”. Atât de mult respect inspirau aceștia, încât atunci când părinți străini trebuia să treacă prin schit, mergeau în vârful picioarelor, ca să nu facă zgomot și să-i deranjeze pe asceți.

Dar fiindcă nu existau colibe goale, Starețul Iosif cu părintele Arsenie au fost nevoiți să-și zidească singuri niște colibe

improvizate. Acest lucru pare simplu, dar de pus în faptă este foarte greu, de vreme ce nu aveau nici cele mai necesare materiale de construcții. Cum ar fi putut să care materiale de construcții pe acele stânci îndepărtate, izolate și abrupte?

Nici măcar apă pentru a face lut nu aveau. Apa din micul lor bazin era atât de puțină, încât nici să bea nu le ajungea. Pentru aceasta au fost nevoiți să adune apa cu care spălau farfuriile și rufe, ca să facă lut!

Chilioarele lor, depărtate una de alta pentru a păstra isihia, erau foarte mici și făcute din lemn și din lut, iar acoperișul din tablă. Semănau cu niște cotețe, la care ușa ținea locul și de geam. Dar priveliștea de acolo era ceva deosebit.

Biserica lor, acoperită cu tablă, au afierosit-o Nașterii Cinstiului Înaintemergător.

Au făcut deosebi și o colibă mică, ca să mai aibă un loc unde să se poată liniști și ruga toată noaptea.

De îndată ce au terminat de zidit ceea ce era absolut necesar pentru a putea locui acolo, pe la mijlocul anului 1928, au plecat de la Katunakia. Cele mai multe dintre lucrurile lor le-au lăsat în urmă, pentru ca neagoniseala să-i ajute la atingerea scopului lor. Coliba lor au dat-o unui monah din vecinătate, cu rugămintea ca să-i pomenească în rugăciunile lui.

Cu ei au luat foarte puține lucruri, numai câteva cărți și niște haine, adică atât cât au putut să ducă. L-au pus și pe starețul lor pe un catâr și au pornit. Și astfel au plecat spre „pustie”.

Acolo, la Schitul Sfântului Vasilie, au început să ducă o viață foarte aspră. Nu se îndeletniceau cu rucodelii prea complicate ca să nu li se răspândească mintea. Însă ca să nu rămână fără lucrare, dar nici să nu-i îngreueze pe alții, făceau măturele din crengi de arbuști, pe care le dădeau la diferite mănăstiri și luau în schimb posmag.

Pentru a avea câteva verdețuri, deoarece este foarte greu ca să cari alimente acolo sus, au făcut o grădină mică pe care au numit-o „Eden”. Dar nu a dat roade datorită terenului pietros și a marii uscăciuni.

Bătrânul Efrem, eliberat acum de muncile istovitoare, părea că a întinerit dintr-odată. Astfel, s-a dăruit cu totul lucrării

duhovnicești. Rugăciune cu metania, canon, privegheri. Dar lui deja îi trecuse vremea pentru astfel de vitejii duhovnicești și nu mai putea face atâtea șiraguri de metanii câte făcea când era tânăr.

În acea vreme se nevoia la „Sfântul Vasile” și monahul Matei Karpathakis, conducătorul de mai târziu al celei mai fanatice grupări zelotiste. Acesta, atunci când se adunau părinții, obișnuia să urce la amvon, fără să-i spună nimeni, și să-i întărească pe pustnici cu predicile sale împotriva noului calendar.

Într-o zi părintele Matei a spus în predica sa: „Fraților, s-au scurtat zilele!”.

Întorcându-se la colibă, bătrânul Efrem spuse cu simplitate:

– Bravo părintelui Matei! Astăzi mi-a dezlegat nedumerirea. De aceea nu mai scot la număr multe șiraguri de metanii ca mai înainte. Fiindcă s-au scurtat zilele!

– Nu, Gheronda, ai slăbit și de aceea nu mai poți priveghea, i-a răspuns cu și mai multă simplitate părintele Arsenie.

– A, nu-i așa! O spune Matei... S-au scurtat nopțile!, insista bătrânul.

Datorită condițiilor aspre din acel loc bătrânul Efrem nu a trăit mult în noua arenă de nevoiță. De vină a fost și vârsta sa înaintată, dar și râvna sa exagerată, care nu îi îngăduia să-și împruțineze îndatoririle sale monahale. S-a învrednicit să-și vadă de mai înainte sfârșitul și astfel a putut să se pregătească.

Când bătrânul Efrem se afla pe moarte, Părintele Iosif l-a întrebat:

– Gheronda, cum vă simțiți acum, când veți pleca din această viață? Aveți cumva încredințare că vă veți mântui?

– Ah, ce să simt, fiul meu? Femeia mea și copiii mei și toți ceilalți vor merge la dreapta, iar eu la stânga.

– Bine, Gheronda, dar de ce spuneți aceasta acum, după atâtea osteneli?

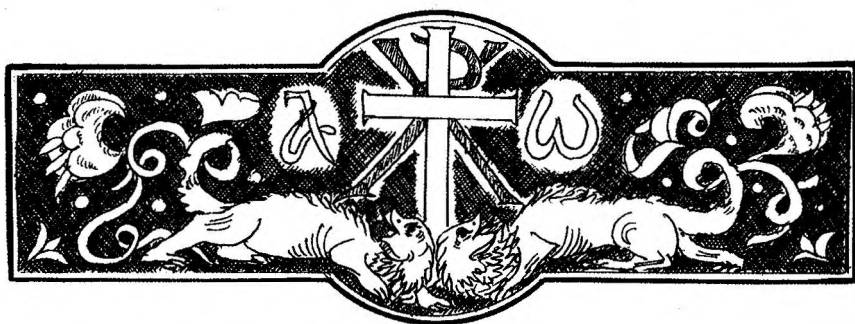
– Nu, eu voi merge la stânga, fiindcă sunt foarte păcătos, căci nu am făcut voia lui Dumnezeu. Voi toți faceți voia lui Dumnezeu, numai eu nu o fac.

Iar aceste cuvinte le credea cu toată inima sa, pentru că dobândise adevărata roadă a vieții monahale, adică sfânta smerenie.

Starețul Iosif, ca unul ce era un râvnitor foarte înflăcărat în cele duhovnicești, a înțeles din aceasta că Dumnezeu, voind să-l păzească pe om la sfârșitul vieții sale de slavă deșartă și de mândrie, care pot să-l conducă la pierzare, îl face să se simtă foarte păcătos. Osteneala sa în viața monahală întărise în bătrânelul cel simplu și sfințit smerenia și prihănirea de sine. Nu-l putea clinti nimeni din această cugetare smerită a sa.

Odată cu adormirea bătrânilor Iosif și Efrem cei doi ucenici au moștenit ca acoperământ binecuvântarea lor. Astfel, la vârsta de treizeci și doi de ani, părintele Iosif a devenit Stareț, așa cum îi spusese părintele Daniil Katunakiotul.

PRIMA IEȘIRE ÎN LUME

Nu a trecut mult timp de la adormirea starețului Efrem (1929) și Starețul Iosif a trebuit să iasă din Sfântul Munte. Era pentru prima oară după zece ani. A mers la Atena ca s-o tundă în monahism pe mama sa Maria. Firește că l-a urmat și părintele Arsenie.

Pe atunci mama lui avea aproape cincizeci și opt de ani, iar la tunderea ei în marea și îngereasca Schimă a fost numită Agatanghela.

Și fiindcă la pitoreasca insulă Eghina se ajungea din Pireu destul de repede cu corabia, s-au folosit de acest prilej ca s-o viziteze și pe sora părintelui Arsenie, monahia Eupraxia, care îl slujea pe starețul Ieronim. Cei doi frați nu se mai văzuseră de atunci de când părintele Arsenie plecase de la Sfintele Locuri, în 1918. Trecuseră deja unsprezece ani.

Întâlnirea celor doi stareți a dat naștere la o convorbire duhovnicească înaltă, deoarece și părintele Ieronim, care pe atunci avea deja patruzeci și șase de ani, era un lucrător încercat al virtuții și al rugăciunii. Astfel, Starețul Iosif a avut prilejul să vorbească nestingherit despre unele stări înalte.

Stareța Eupraxia, cea plină de bunătate, a rămas uimită de cele auzite din gura sfințită a Starețului Iosif, căci îi părea greu de ajuns la înălțimea celor despre care vorbea.

Această întâlnire s-a făcut pricină ca bătrânul Ieronim să se întoarcă cu multă râvnă spre isihasm. De atunci îl avea la mare evlavie pe Starețul Iosif.

Acum, fiindcă tot se aflau în lume, cei doi au trecut și prin Drama³⁷ și s-au întâlnit cu câteva din rudele părintelui Arsenie, care locuiau în Pont. Cu siguranță că printre acestea va fi fost și fratele său, Leonida Galanopulos, cumnata sa, Despina, și finul său, Haralambie, care se refugiaseră în jurul anilor 1922-1923 în satul Arcadicon din Drama.

Leonida nu-l mai văzuse pe fratele său de când acesta plecase pe jos la Ierusalim, în 1910. Trecuseră de atunci nouăsprezece ani. Când își luase rămas bun de la el acesta avea douăzeci și patru de ani, iar acum vedea un monah venerabil, de vreo patruzeci de ani, cu barba căruntă. Finul părintelui Arsenie, Haralambie, avea pe atunci nouăsprezece ani și venirea celor doi stareți va fi fost hotărâtoare pentru viitoarea sa întoarcere spre Dumnezeu.

În Drama, în acei ani, venise și fericitul Părinte Gheorghe Karslidis (1901-1959)³⁸, care se trăgea din Arghiropolis, un ținut din Pont apropiat de cel al părintelui Arsenie. Nu se știe dacă acesta s-a întâlnit cu Starețul Iosif și cu părintele Arsenie. Nu este exclus însă să fi auzit de ei, de vreme ce tânărul Haralambie a vizitat mai târziu mănăstirea Părintelui Gheorghe. Acesta din urmă, în vremea ocupației bulgare, l-a ascuns pe tânărul Haralambie în mănăstirea sa, pentru a-l scăpa de comitagii³⁹.

Din Drama au plecat în Tesalonic, unde au vizitat câteva persoane cu care Starețul Iosif purta corespondență. Acolo a cunoscut și câteva văduve foarte evlavioase, victime și ele ale catastrofei microasiatice, a căror singură mângâiere în suferințele lor cele cumplite era rugăciunea. Își pierduseră soții în încăierările cu trupele lui Kemal⁴⁰. Zi și noapte își vărsau durerea lor înaintea Preadulcelui Hristos și în El își puneau toată nădejdea lor. „Preadulce Iisuse, Preadulce Iisuse...”, se tânguiau ele ziua întreagă. Astfel au început să guste din roadele dulci ale rugăciunii.

³⁷ Oraș aflat în nord-estul Greciei.

³⁸ Acest Cuvios Părinte a fost canonizat în anul 2008 de către Biserica Greciei. Viața sa a fost publicată la Editura Evangelismos sub numele *Fericitul Stareț Gheorghe Karslidis*, 2002.

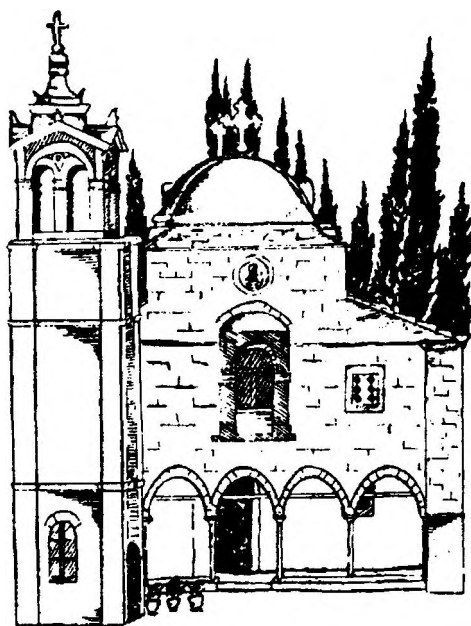
³⁹ Comitagi – membru al unei organizații revoluționare bulgare care lupta în trecut pentru eliberare.

⁴⁰ Mustafa Kemal Atatürk (1881-1938) – om politic, militar și reformator al statului turc.

Starețul, văzând marea lor nevoină pentru rugăciune și pentru dragostea lui Hristos, s-a hotărât să le ajute. În acest scop le trimitea epistole din Sfântul Munte, prin care le povățuia în lucrarea Rugăciunii minții.

A cunoscut și o monahie, pe nume Teodosia, care se trăgea și ea din Asia Mică și care primea sfaturile lui cu multă credință, dobândind astfel mult folos din epistolele sale.

Atât de multă evlavie simțea pentru el, încât, atunci când a adormit, pe data de 20 iunie 1979, au găsit în chilia ei o fotografie a Starețului Iosif datată din 1930.

ÎNTOARCEREA ÎN SFÂNTUL MUNTE

Starețul Iosif și părintele Arsenie nu au rămas mult timp în afara Sfântului Munte. Când s-au întors în Athos, au avut de înfruntat o îndoită durere. Pe data de 8 septembrie 1929, într-o zi de sâmbătă, adormise în Domnul iubitul lor stareț Daniil Katunakiotul, cel care atât de mult îi ajutase. Iar puțin mai târziu, în același an, a plecat la Domnul și ieromonahul Daniil, fostul lor duhovnic.

Pierderea celor doi părinți i-a pricinuit Starețului Iosif multă suferință și lacrimi, căci numai el cunoștea ce pagubă suferea, rămânând astfel lipsit de singurul sprijin omenesc.

De atunci Starețul, lipsit fiind de sfaturile pline de discernământ ale celor doi stareți, s-a dăruit isihiei minții cu mai multă râvnă. Găsea neîncetat chipuri de a-și mări nevoințele sale sângeroase, pentru a se îmbogăți în Harul lui Dumnezeu și pentru a-l păstra. De aceea, niciodată nu socotea că ar fi ajuns la o oarecare măsură. Atât de mare și de nepotolită era setea sa duhovnicească, încât spunea: „Dacă aflu că trăiește undeva un om, un ascet, care să mă învețe o virtute pe care să nu o fi cultivat, mergeam cu bucurie să-l ascult”.

Starețul Iosif a cunoscut din trăire valoarea și răsplata ascultării; de aceea, împreună cu părintele Arsenie, după adormirea stareților lor, au început să meargă regulat la un alt stareț iscusit, pentru a intra sub ascultarea lui. Dar în același an a adormit și acesta. Ce puteau să facă? În cele din urmă au hotărât să se închinovieze la o chilie și să devină ucenicii părintelui Antonie, urmașul alesului stareț Daniil duhovnicul. Credeau că acesta era

continuatorul lucrării duhovnicești a bătrânului Daniil, dacă nu la aceeași măsură, cel puțin la una mai mică. Au mers, așadar, la el, dar, potrivit mărturiei Starețului Iosif, „Am văzut că nimic nu moștenise de la fericitul său stareț”. Căci nu este de ajuns ca cineva să găsească un povățuitor și să meargă în „pustia cea mai dinlăuntru”, ci trebuie să se și ostenească ca să moștenească Harul de la starețul său.

Au plecat din acest loc și au continuat să caute în altă parte monahi sfinți, pentru a se folosi. De aceea, tinerii asceți nu au rămas într-un loc, ci au început să cutreiere Sfântul Munte pentru a se folosi duhovnicește. Astfel, de la sfârșitul toamnei lui 1929 până la mijlocul lui 1930 au rătăcit fără casă, fără acoperiș, fără să agonisească ceva, întocmai ca vechii păstori. Pas cu pas căutau prin toate colibele, prin toate peșterile și văgăunile Sfântului Munte, încercând să găsească cât mai multe mărturii despre viața isihastă.

Este adevărat că vechea plămadă bună aproape că dispăruse și pentru aceasta Starețul Iosif se mâhnea mult. Existau, desigur, mulți nevoitori, dar nu aveau harisma povățuirii în nevoința isihastă. Însă în ciuda tuturor dezamăgirilor, Starețul Iosif nu a încetat să caute și să nădăjduiască că va găsi un duhovnic experimentat. Gustase din Harul celor desăvârșiți, dar căuta pe cineva care să-l învețe cum să-l păstreze și să-i tâlcuiască taina pedagogiei lui Dumnezeu. Și astfel, timp de un an jumătate au cutreierat Sfântul Munte, fie pentru a primi folos de la vreun monah renumit, fie pentru a pustnici în locuri unde în trecut se nevoiseră Sfinți.

Un timp s-au nevoit la sihăstria Sfântului Maxim Kavsokalivitul, apoi la cea a Sfântului Petru Athonitul și în cele din urmă la cea a Sfântului Nil Izvorătorul de Mir; și dacă auzeau că există undeva astfel de peșteri unde au trăit Sfinți, acolo mergeau și ei și se linișteau toată vara. Într-o vreme s-au suit pe „Muntele Carmelului”, care este înalt ca o piramidă, și pe vârful acestuia s-au nevoit pentru un timp. Dar cel mai adesea rămâneau în hotarele Lavrei și pe Athon.

Încercările

Odată a mers împreună cu părintele Arsenie la peștera unde a trăit Sfântul Grigorie Palama, undeva lângă Provata⁴¹, pentru a locui acolo. De vreme ce Starețul lucra Rugăciunea minții, nădăjduia ca, nevoindu-se acolo unde au pustnicit mari Părinți niptici, să atragă ajutorul lor.

După privegherea lor cea de multe ceasuri, osteniți fiind, au mers să se odihnească. Starețul Iosif, după ce s-a odihnit, s-a sculat și a început din nou privegherea. Părintele Arsenie s-a dus într-un loc și s-a întors după câțva timp. Pe drum s-a înfricoșat, fiindcă îi auzea pe demoni în văzduh făcând tulburare și strigând: „Ne-ai ars, ne-ai ars!”. Iar apoi au început să ocărăscă grosolan. Înfricoșat cum era, a alergat îndată la Stareț.

– Cine sunt aceștia care strigă așa?, a întrebat el cu obișnuita lui simplitate.

– Sunt ispititorii, i-a răspuns Starețul. Îi văd și îi aud, dar nu te teme, vor pleca. Nu le place privegherea și rugăciunea noastră.

La sfârșitul privegherii sale, spre dimineață, când a adormit puțin, Starețul a văzut în vis că niște porci sălbatici au intrat în Marea Lavră, care pe atunci era mănăstire idioritmică. Dimineață i-a spus părintelui Arsenie:

– Ispititorul a intrat în Lavra. Pregătește-te de ispite și de întristări!

Și într-adevăr, dimineață au venit niște monahi lavrioți și le-au spus:

– Să plecați de aici, înșelaților!

Și i-au alungat.

Toată averea lor era câte o capă⁴² groasă, pe care o avea fiecare ca binecuvântare de la niște monahi ruși, și cu aceasta se acopereau iarna și tot pe aceasta o aveau ca așternut. De asemenea aveau un săculeț mic pentru posmag și o oală mică de cupru, în care fierbeau buruieni sălbatice sau bulbi. Când nu aveau apă

⁴¹ Regiune sihăstrească din Sfântul Munte de pe moșia Marii Lavre.

⁴² Pelerină (scurtă) de blană sau de stofă.

fierbeau zăpadă în crăticioara lor și după aceea o beau. Toate aceste obiecte le țineau cu ei chiar și atunci când urcau pe Athon.

Iarna, datorită gerului cumplit, mergeau să se adăpostească în colibele lor de la „Sfântul Vasile”. De îndată ce trecea Paștele, începeau din nou căutarea din peșteră în peșteră a sfinților pustnici. Aceasta o făceau până în octombrie. Prin neîncetata lor mutare din loc în loc și evitând întâlnirile nefolositoare, au reușit să rămână necunoscuți multora. În acea vreme, pe la 1930, existau șase mii de monahi în Sfântul Munte și din această pricină le-a fost ușor să se piardă neluați în seamă în mulțimea lor. Noaptea privegheau cu Rugăciunea minții, iar în orele dimineții se odihneau.

Starețul Iosif și părintele Arsenie l-au cunoscut pe egumenul Sfintei Mănăstiri Karakalu, pururea-pomenitul Stareț Codrat (1859-1940), care era un om al rugăciunii, îngăduitor, plin de dragoste față de săraci și pustnici. Nu lăsa pe nimeni să plece din mănăstirea sa cu mâinile goale. Starețul Iosif și părintele Arsenie, desculți și îmbrăcați cu niște rase vechi, veneau aici iar el îi primea cu multă bucurie, dragoste și respect, dându-le tot ce aveau nevoie.

Părintele Arsenie era un om simplu din fire, dar lucra virtutea ascultării cu o finețe și cu o acrivie de necrezut. O mărturie a acriviei cu care săvârșea ascultarea este și următoarea întâmplare:

Odată, pe când cutreierau Athonul în căutare de pustnici sfinți, au auzit de un ascet renumit care se nevoia la mănăstirea rusească. Este vorba de Sfântul Siluan Athonitul. Așadar, tânărul ascet Iosif l-a întrebat pe împreună-nevoitorul său, părintele Arsenie:

– Părinte Arsenie, ce zici, să mergem să-l vedem și pe acest ascet?

Însă părintele Arsenie a refuzat politicos. Iar motivul refuzului era că știa foarte bine rusește, de vreme ce crescuse în Rusia. Starețul Iosif însă nu știa și fiindcă părintele Arsenie se rușina ca el să vorbească, iar Starețul să asculte, nu au mers. Ce ucenic minunat și adevărat!

O tradiție a Sfântului Munte spune că există doisprezece asceți goi, care trăiesc ca fiarele pădurii, ascunși de toți oamenii, lipsiți de orice mângâiere omenească, predați cu totul Purtării de grijă a lui Dumnezeu și având ca singură lucrare rugăciunea. Se

spune că atunci când cineva dintre ei moare, aleg pe cel mai virtuos monah, ca să ia locul aceluia.

Starețul Iosif împreună cu părintele Arsenie i-au căutat pe acești pustnici goi, ca să primească folos duhovnicesc și povățuire neînșelată, dar nu i-au găsit.

Mai târziu au aflat că acești pustnici goi mergeau de mai mulți ani la ieromonahul Cozma și se împărtășeau în fiecare sâmbătă. Părintele Cozma pustnicea într-o chilie închinată Maicii Domnului.

Odată, la un hram, părintele Cozma din nebăgare de seamă și cu îngăduința lui Dumnezeu, a descoperit acest lucru unor părinți. În sâmbăta următoare, când pustnicii goi au venit din nou și s-au împărtășit, i-au spus:

– Fiindcă ne-ai dat în vileag, nu ne vei mai vedea niciodată.

Atunci părintele Cozma a căzut la picioarele lor și le-a cerut iertare. Aceia i-au răspuns:

– Să fii iertat! Dar pentru că ne-ai descoperit, nu ne vei mai vedea.

Și părintele Cozma a plâns multe zile, pentru că nu avea să-i mai vadă vreodată.

A DOUA IEȘIRE ÎN LUME ȘI ÎNTEMEIEREA UNEI MĂNĂSTIRI DE MAICI

În 1929, când a trecut prin Tesalonic, Starețul Iosif a cunoscut niște văduve virtuoză, refugiate din Asia Mică, care aveau o mare dorire și sete după Dumnezeu. De atunci a început să corespundă cu ele și a încercat să le povățuiască la rugăciunea desăvârșită, la deplina dăruire și adorare a lui Dumnezeu. Iar acelea, gustând din roadele dulci ale rugăciunii, au început să dorească sfânta și îngereasca Schimă.

Epistolele Starețului erau simple și nemeșugite, dar pline de înțelepciune și de dragoste. Într-una din ele scria:

„Ai cerut, fiică a Preabunului nostru Dumnezeu, să primești, dacă va binevoi Domnul, sfânta Schimă. Tu, sora mea, de când ai venit pe lume pășești pe calea lui Dumnezeu și niciodată nu ai căutat altceva decât voia Domnului. Așadar, nu te îndoi că a venit timpul să primești și Sfânta Schimă, de vreme ce și fără Schimă ești călugăriță. Acum, că ai îmbătrânit, ce lucruri mai cauți să înfăptuiești?”⁴³.

În cele din urmă, în 1930, pentru a le ajuta mai bine, a hotărât să le adune laolaltă și să rămână pentru puțin timp împreună cu ele. I s-a dat o mănăstire goală dintr-un sat părăsit, numit Gherovița, care se află lângă Zirnov-Drama, iar astăzi este cunoscut sub numele de Kato Nevrokopi (Nevrokopi de Jos).

Mănăstirea era distrusă, aproape dărâmată; de aceea l-a chemat pe fratele său Leonard din Atena, ca să-l ajute la zidărie.

⁴³ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 231-232.

Acolo, la Zirnovu, a tuns cinci monahii: pe Teodora, care era un suflet sfințit și pe care a rânduit-o să fie egumenă, pe Eupraxia, cea care a preluat egumenia după adormirea Teodorei, pe o altă Eupraxia, pe Maria, care plângea mereu din covârșitoarea umilință, și pe Fevronia.

Aceste monahii erau foarte virtuozose și toate se trăgeau din Pont. Starețul le-a învățat privegherea de noapte cu Rugăciunea minții, iar ele rosteau Numele lui Hristos: „Preadulce Iisuse, Preadulce Iisuse...”.

Privegheau în genunchi, fiecare la chilia ei, și îi adresau cuvinte lui Hristos cu multă tânguire. Când Starețul mergea cu metania în mână ca să vadă dacă priveghează sau nu, ele nici măcar nu îl simțeau. Atâta umilință aveau!

Monahia Teodora se „înrudea” duhovnicește foarte bine cu Starețul Iosif. El însuși scrie într-una din epistolele sale că îi simte până și răsuflarea. Pe când el se afla în Sfântul Munte și se ruga, deodată distanța dispărea, deoarece Harul nu cunoaște loc și timp, și o simțea lângă el, în vreme ce aceea se afla în lume.

Printre aceste văduve pe care Starețul le-a tuns în monahism a fost și un suflet sfânt, cuvioasa **monahie Eupraxia**. Încă de când se afla în lume, în Tesalonic, iar Starețul Iosif cu părintele Arsenie în Drama, ea a spus cunoscutelor ei:

- Am văzut un Stareț... Acesta mă va face călugăriță.
- Ce tot spui acolo?, i-au răspuns prietenele ei. Crezi în vise?
- Nu știu, așa am văzut.

Și într-adevăr, când Starețul a ajuns la Tesalonic, potrivit unei rânduieli dumnezeiești, s-au întâlnit și în cele din urmă a tuns-o monahie cu numele de Eupraxia. Fiindcă era din Pont, din Trapezunda, nu știa bine greaca și în loc să spună Eupraxia, spunea Apraxia⁴⁴.

- Cum te numești, maică?, o întreba după tundere.
- Apraxia!, răspundea ea.

Când a devenit monahie, chiar și Psaltirea o citea în turcă. Când citea din Ceaslov sau din alte cărți bisericești, nu înțelegea și

⁴⁴ Apraxia înseamnă nelucrare.

de aceea plângea mereu și-L ruga pe Dumnezeu s-o lumineze ca să înțeleagă ceea ce citește. Într-o noapte, după ce a vărsat râuri de lacrimi, l-a văzut în vis pe Sfântul Ioan Teologul, care i-a dat ceva să bea cu o linguriță. Când s-a trezit, a simțit că putea să citească orice și să înțeleagă desăvârșit. A luat îndată Ceaslovul și cărțile Bisericii, și a văzut că poate să citească și să înțeleagă totul!

Stareța Eupraxia era foarte nevoitoare, dar cea mai mare virtute a ei era credința desăvârșită în Stareț. Tot ce-i spunea Starețul, primea ca pe o descoperire de la Dumnezeu. Adeseori se petrecea și situații de acest fel:

Înainte de a-și începe privegherea mergea la Stareț și-i spunea:

- Gheronda, spune-mi că voi avea rugăciune.
- Bine. Vei avea rugăciune.
- Nu așa, Gheronda. Nu ai spus-o cu toată inima ta. Spune, spune, spune!
- Hai, du-te, o să ai belșug de rugăciune.
- Ei, așa da! Îți mulțumesc, Gheronda.

Și cum pecetluiește Dumnezeu gura Starețului! Căci într-adevăr, de îndată ce îi spunea astfel, belșug de Har venea.

O astfel de credință avea buna Eupraxia în Starețul ei, încât spunea:

– Gheronda, o să te iau de-a dreapta mea... Să te am mereu de-a dreapta mea și atunci nu mă mai tem de nimic. Și la Ierusalim merg pe jos!

Și fiindcă avea o astfel de evlavie față de Starețul ei, a sporit mult în rugăciune. Se ruga multe ore cu Rugăciunea inimii și astfel a ajuns la o mare nepătimire și la o înaltă stare duhovnicească. Uneori, când Starețul intra în chilia ei, trebuia să o scuture ca să-și vină întru sine. Adică se afla într-un stadiu premergător contemplației. Cu siguranță că adesea a avut și stări de extaz. Era o monahie sfințită și mereu binevoitoare, ce răspândea mireasma virtuților.

Starețul a spus că monahia Eupraxia avea atâta Har de la Dumnezeu, încât atunci când se afla la mănăstire a scos și un diavol dintr-un copil.

Odată, a venit un copil în biserica mănăstirii în timpul Sfintei Liturghii. Când slujba s-a terminat, copilul s-a apropiat de preot cerându-i să-i citească o rugăciune și să-l însemneze cu semnul crucii, pentru că avea demon.

Atunci preotul i-a spus copilului:

– Copilul meu, mergi la acea monahie să te însemneze cu semnul crucii. Aceea are puterea să te facă bine.

Copilul a făcut ascultare, a mers la ea și a rugat-o:

– Măicuță, însemnează-mă cu semnul crucii!

– Copilul meu, i-a răspuns ea, să mergi la preot; el are Harul și puterea. Eu sunt o simplă monahie.

– Dar el m-a trimis la tine ca să mă însemnezi cu semnul crucii. Însemnează-mă, te rog, măicuță! E ceva atât de greu?

Buna Eupraxia s-a văzut pusă într-o situație dificilă, dar ce putea să facă la insistența copilului? L-a însemnat cu semnul crucii și îndată demonul a ieșit, iar copilul s-a vindecat cu desăvârșire.

Monahia Fevronia, deoarece era tânără și lucra din greu, simțea nevoia să mănânce puțin mai mult. Dar Eupraxia, care a fost egumenă după adormirea Teodorei, era de neînduplecat în această privință. Ea însăși fiind din Pont, și pe deasupra și o mare nevoitoare, o ocăra mereu:

– Nu mai mânca mult!

Atunci aceea își pleca capul și roșea de rușine.

La un moment dat Starețul i-a spus:

– Eupraxia, las-o să mănânce, căci e flămândă!

– A, nu... Asta-i lăcomia pântecelui...!

– Tu nu vorbi!, i-a tăiat-o scurt Starețul.

– Ba nu, asta e lacomă cu pântelele...

Și când se ridica de la masă, îi mai zicea vreo două. La început era cam limbută, dar Starețul Iosif rămânea neînduplecat. Odată i-a spus:

– Ia aminte bine! Dacă mai scoți și de data asta vreo vorbă la masă, așa cum este mâncarea în farfurie, o s-o arunc pe geam!

De îndată ce s-au așezat la masă, Starețul i-a spus:

– Eupraxia, ia aminte!

Stareța Eupraxia a „înțeles mesajul” și a tăcut pentru un timp. În cele din urmă nu a mai reușit să-și țină gura și a strigat:

– Fevronia, să nu mănânci mult!

Atunci Starețul a luat farfuria cu mâncare, așa cum era, și a aruncat-o pe geam.

– Hai, acum să vă duceți s-o adunați și s-o mâncați cu pământ, ca să vă învățați minte altădată!

Însă fiindcă primea cu smerenie toată această purtare aspră a Starețului, nu numai că s-a îndreptat, dar s-a și sfințit. Până și hainele ei răspândeau mireasmă. Odată centura ei s-a rupt, iar când părintele Arsenie a vrut să i-o coasă, a simțit bună-mireasmă. Atât de nevoitoare era!

Părintele Efrem Katunakiotul a cunoscut din experiență Harul pe care îl aveau aceste Starețe. Odată a povestit următoarele întâmplări despre maica Eupraxia:

„Odată îl așteptam pe Stareț să vină de afară. Ieșise din Sfântul Munte în Săptămâna Luminată. Starețul Iosif a spus monahiilor:

– Am găsit un preot bun (vorbea despre mine).

Stareța Eupraxia s-a înțeles cu celelalte monahii și mi-au împletit o căciuliță. Când Starețul a venit, nu a urcat la coliba sa, ci s-a dus la salină. Astfel, am coborât cu toții jos. Atunci când a coborât din barcă pe țărm, m-am apropiat de el.

– Să porți această căciuliță!, mi-a spus el.

De îndată ce am pus-o pe cap, am primit Har și multă putere de rugăciune. M-am aprins de rugăciune și de iubire dumnezeiască.

– Ce fes este acesta, Gheronda?, am întrebat uimit.

– Dacă ai ști, îmi spuse Starețul, ce rugăciuni a făcut stareța când l-a împletit!”⁴⁵.

Aceste suflete sfinte și-au petrecut toată viața lor în multă asceză și rugăciune. Erau adevărate diamante. Ultima din cele cinci monahii care au murit a fost Eupraxia. Ea a trăit în jur de o sută de ani.

⁴⁵ Starețul Efrem Katunakiotul, Editura Evanghelismos, București, 2004, p. 224.

Se afla la Tesalonic atunci când i-a venit ceasul sfârșitului ei. În acele clipe i-a văzut pe demonii care veniseră ca să o ia. Ea s-a întors spre stânga și spunea: „Ghit, ghit!”, adică „pleacă!” în limba turcă; alunga demonii cu ochii deschiși și fiind încă conștientă. Apoi s-a întors spre dreapta și, văzându-i pe Îngeri, le spunea: „Ghel, ghel!”, adică „Veniți, veniți!”. Și astfel a adormit ultima ucenică a cuviosului Stareț Iosif.

Starețul se nevoia întotdeauna cu asprime. Nu știa ce este aceea cedare. Avea o credință foarte mare, care era pe măsura faptelor și a nevoințelor sale. Spunea:

„Să pășiți cu credința, iar nu cu logica. Toate faptele voastre să le faceți întemeindu-vă pe Dumnezeu și nădăjduind în El. Nu ceea ce spune cunoașterea, ci ceea ce spune credința”.

O monahie i-a scris odată Starețului că este bolnavă și că, dacă nu va face operație, va muri. Dar fiindcă era o boală ginecologică, Starețul nu voia să o lase să se opereze, ci făcea multă rugăciune pentru ea. Și astfel a primit înștiințare în rugăciune că boala va trece, de aceea i-a scris exact cele potrivnice spuse de medic, că adică va trăi fără să facă operație.

Aceea i-a scris din nou că, dacă nu va face operație, așa cum i-a spus medicul, va muri. Starețul însă i-a repetat: „Ai credință. Lasă-le pe toate în seama lui Dumnezeu și preferă moartea!”.

În cele din urmă monahia i-a scris că boala ei începuse să dea înapoi.

La începutul nevoinței sale, Starețul era neînduplecat în ceea ce privește boala și medicii. Mai târziu însă, la sfârșitul vieții sale, cedând la rugămintile ucenicilor săi, a primit îngrijirea medicală, și, văzând folosul adus de medicamente, a mărturisit:

„Au venit mulți la mine să-mi ceară ajutorul și cu rugăciunea și cu postul s-au vindecat. Acum însă Domnul nu vrea să mă asculte, ca să învăț și eu că sunt bune și medicamentele și medicii. Să fiu îngăduitor cu alții. Am citit și epistolele Sfântului Nectarie și am văzut câtă atenție dădea medicilor și medicamentelor un Sfânt atât de mare. Eu, un pustnic sărac, în pustie am îmbătrânit și

voiam numai cu credința să mă vindec. Dar acum învăț și eu că este nevoie și de medicamente și de Har”.

Odată a vizitat o altă mănăstire de maici, aflată undeva lângă Drama, dar fiindcă ora era târzie, a mers să doarmă la arhondaricul pentru mireni de la intrarea în mănăstire. Surorile care aveau ascultarea la acest arhondaric au observat că așa cum așterneau patul, tot astfel îl găseau a doua zi, deoarece Starețul și părintele Arsenie, pentru a se nevoi mai mult, nu dormeau nici măcar întinși pe o parte, darmite pe pat. Egumena mănăstirii, atunci când a aflat aceasta, l-a chemat pe Stareț și l-a întrebat:

– Gheronda, știi să faci ascultare?

– Știu.

– Așadar, de astăzi înainte să te întinzi în pat atunci când vrei să te odihnești.

La început Starețului i-a venit puțin cam greu să-și părăsească nevoința, dar s-a hotărât să facă ascultare. Pentru prima oară după atâția ani a dormit pe pat. Și ce s-a întâmplat? Când s-a sculat pentru priveghere, simțea atâta limpezime a minții și odihnă sufletească, încât s-a minunat de puterea ascultării. A săvârșit privegherea cu multă ușurință și a dobândit mult Har. Atunci i-a spus părintelui Arsenie: „De astăzi înainte ne vom odihni pe paturi de lemn”.

Petrecerea Starețului la Drama nu se deosebea cu nimic de cea din Sfântul Munte. Trăia cu scopul de a atinge desăvârșirea cea de neajuns. Astfel, de îndată ce auzea că cineva este sporit în virtute, se grăbea să-l întâlnească pentru a primi folos. Odată, pe când se afla la mănăstire, au venit unii și i-au spus:

– În Drama se află o monahie care proorocește și rezolvă orice problemă.

– Voi merge să o văd, a spus Starețul.

Această monahie vorbea, chipurile, cu Maica Domnului care îi spunea mai dinainte toate, chiar și oamenii care aveau să vină la ea. Și astfel atrăgea multă lume.

Așadar, Starețul a mers la ea și a întrebat-o:

– Cum ai primit acest Har?

– Este de la Dumnezeu, de la Duhul Sfânt.

- Și cunoști gândurile oamenilor?
- Da.
- Voi pune un gând în inima mea și dacă îl vei cunoaște, atunci e bine. Dacă nu, atunci să muțești!

Starețul a pus în mintea sa o hulă împotriva diavolului, fiindcă își dăduse seama că diavolul i le spunea.

- Spune-mi acum gândul!

Ea însă a tăcut. Nu putea să vorbească.

- Vorbește!

Dar aceea nu putea să scoată un cuvânt.

- Dacă te vei pocăi și vei înceta să proorocești cu ajutorul diavolului, te voi însemna cu semnul crucii și te vei face bine.

Atunci monahia a făcut semn că primește și Starețul a însemnat-o cu semnul crucii. Îndată ce i s-a dezlegat gura, Starețul i-a spus:

- Ești înșelată, pentru că ai prea mult egoism și trufie. Să iei aminte la păcatele tale și să nu mai faci ce ai făcut până acum.

Monahia s-a făcut bine, dar, din nefericire, după puțin timp s-a întors din nou la înșelarea ei.

Mitropolitul locului, care era un om duhovnicesc, s-a bucurat mult că Starețul Iosif a întemeiat mănăstirea de maici. Acesta credea cu tărie că funcționarea mănăstirilor avea să aducă mult folos duhovnicesc turmei sale.

S-a întâmplat însă ca anumite persoane, care nu-l înghițeau pe Stareț, să-l clevească foarte urât la episcop, învinuindu-l de abateri morale grave, așa cum s-a întâmplat cu Sfântul Nectarie. Atunci mitropolitul, om fiind și el, după îngăduința lui Dumnezeu, a fost influențat de cele auzite. A dat crezare clevetirilor fără să le cerceteze și astfel a început să-l prigonească pe Stareț și să-l împiedice în lucrarea sa.

Starețul a înțeles poziția evlaviosului mitropolit și, ca să nu dea alte prilejuri, s-a ascuns în casa unui cunoscut de-al său. Acolo stătea într-un colț retras și se liniștea ca într-o peșteră. Era însă foarte îngrijorat fiindcă nu știa ce se întâmplase cu monahiile sale, dacă fuseseră alungate sau nu. Și în timp ce se neliniștea astfel, s-a petrecut o ispită și mai mare. A aflat că comitagii au mers la mănăstirea unde se nevoiau monahiile sale.

Aflând aceasta, s-a rugat cu multă durere în suflet toată ziua. Seara, istovit fiind de rugăciunea făcută cu multă osteneală și fiind într-o stare între veghe și trezvie, l-a văzut pe Sfântul Nicolae, în cinstea căruia era închinată mănăstirea, care i-a spus:

– Nu te mâhni! Monahiile tale se află sub ocrotirea mea.

Îndată după aceasta și-a venit întru sine și a simțit mângâiere. Însă frica și neliniștea nu-l părăsiseră cu desăvârșire. După puțin timp, epuizat din pricina ostenelii și a mâhnirii, a adormit și îndată i s-a arătat Maica Domnului, care l-a sărutat. Din veșmântul ei ieșea o mireasmă deosebită. Atunci Starețul a fost cuprins de o negrăită fericire. Frica și neliniștea îi dispăruseră cu totul, iar acea bună-mireasmă a Maicii Domnului a simțit-o luni de zile. Câteva zile mai târziu a aflat că monahiile se izbăviseră nevătămate de ispite.

Următoarea întâmplare dovedește că Starețul, și în timpul acestei șederi în lume, și-a continuat nevoințele ascetice și a purtat grijă de rudele sale.

Într-o zi, la sfârșitul lui 1931, așa cum se ruga în colțul său, deodată a strigat tulburat: „Nicolae!”. Ce se întâmplase? Starețul avea un frate mai mic cu zece ani, care se numea Nicolae. Pe vremea când se afla încă în lume, Starețul împreună cu rudele sale îl ajutaseră financiar ca să absolve Școala Superioară de Comerț pe care o terminase ca premiant. De îndată ce a terminat studiile, și-a făcut stagiul militar la Marină, la fel ca și fratele său Iosif.

În timpul stagiului a fost nevoie să repare niște cabluri de înaltă tensiune. Dar se pare că ceva nu a mers bine și curentul electric l-a trântit la pământ. Și în clipa când Nicolae cădea de pe acei stâlpi înalți de tensiune, Starețul Iosif a primit înștiințare în rugăciune.

A mers repede în Atena și acolo l-a întâlnit pe fratele său care era rănit grav (antebrațul său cel drept aproape că se netrebnicise cu totul). Accidentul fusese destul de grav; de aceea a și fost scos la pensie din cadrul Marinei primind lunar 80 de drahme la acea vreme.

După vindecare, Nicolae și-a lăsat pensia nepoților săi care erau orfani, iar pe la jumătatea lui 1930, la vârsta de douăzeci și

cinci de ani, a venit în Sfântul Munte pentru a se face monah lângă fratele său după trup, Starețul Iosif.

După ce a mers la Atena, Starețul s-a întors înapoi la Zirnovu. Se împliniseră deja doi ani de când se afla acolo. Între timp au murit două monahii și au mai rămas trei, dar fiindcă episcopul continua să le prigonească, s-au mutat în Uranopolis. Aici monahiile și-au făcut o moară și din banii pe care îi scoteau de pe urma ei se întrețineau.

Însă atât timp cât Starețul a rămas în afara Sfântului Munte nu a mai gustat Harul contemplației precum în pustie. Pentru aceasta i-a spus părintelui Arsenie:

– Ce facem noi aici? Am venit să mântuim lumea, să facem călugărițe, și acum unde este Dumnezeu? L-am pierdut pe Dumnezeul meu!

Cu siguranță că l-a costat mult faptul că s-a lipsit de roadele isihiei pentru o vreme atât de îndelungată, deoarece mai târziu avea să le spună ucenicilor săi:

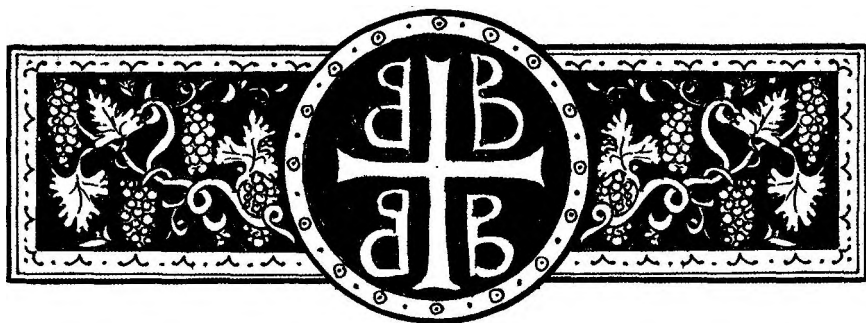
„Eu, așa cum s-a dovedit, sunt pentru ca să păzesc stâncile, ca unul ce sunt lipsit de această harismă și nevrednic de slujirea cuvântului. Vai mie, smeritului și netrebnicului! După cât se vede, am nesocotit din neștiință voia dumnezeiască. Pentru care pricină voi muștra sufletul meu? În ce chip mă voi ruga Domnului meu? Sau ce faptă plăcută lui Dumnezeu voi săvârși? Vai mie, smeritului, că au lipsit lacrimile din ochii mei”.

Astfel, a luat hotărârea neschimbată de a se întoarce definitiv în mult-dorita sa pustie a Sfântului Munte. Dar totodată nu le putea părăsi nici pe maici, de aceea le-a spus:

„Acum nu mai pot să rămân lângă voi. Trebuie să merg în Sfântul Munte și să trăiesc ca ascet. Veți face ascultare desăvârșită de mine și vom comunica prin scrisori”.

Așa cum s-a dovedit, prin corespondența cu Starețul maicile își împlineau în chip desăvârșit nevoile duhovnicești și toate au avut un sfârșit cuvios.

ÎNTOARCEREA ÎN SFÂNTUL MUNTE

Din Uranopolis, Starețul și părintele Arsenie au intrat în Sfântul Munte la începutul lui 1933 și s-au dus la sihăstria lor de la Schitul „Sfântul Vasilie”.

Starețul încerca orice fel de nevoință, străduindu-se să învețe cum poate omul să atragă mila lui Dumnezeu. Nu însă fără rânduială, stăruință și scop.

Deoarece cunoștea că ascultarea față de un povățuitor încercat este cea mai sigură, dar și cea mai scurtă cale, a vrut mai întâi să se încredințeze dacă exista sau nu vreun povățuitor duhovnicesc experimentat pe care să nu-l fi aflat. În acest scop a început încă o dată să cerceteze împreună cu părintele Arsenie toate peșterile și schiturile Sfântului Munte, căutând un astfel de povățuitor. Dar nu au găsit pe nimeni fie pentru că nu exista, așa cum îi spuneau diferiți monahi, fie pentru că nu a îngăduit Dumnezeu.

După această încercare nereușită, Starețul a hotărât să rămână mai mult la colibă și să se nevoiască cu zăvorârea. Aceasta însemna că trebuia ca și ei să se aprovizioneze cu puțin grâu, precum făceau și ceilalți pustnici care viețuiau în chilii. Astfel, data următoare când a trecut corabia, au coborât la arsanaua Kerasiei⁴⁶ și au cumpărat 60 de kilograme de grâu. Au luat fiecare câte 30 de kilograme în spate și au început să urce panta abruptă. Starețul era deja istovit din pricina ascezei și a postului și abia putea să meargă fără să poarte vreo greutate. De aceea, după câțiva pași s-a oprit

⁴⁶ Kerasia – regiune sihăstrească aflată la poalele Athonului.

sleit de puteri și, văzând că nu mai poate urca, i-a spus părintelui Arsenie:

– Eu o să-mi las sacul aici și o să plecăm doar cu al tău, fiindcă nu-l mai pot duce.

Dar atât de mare era istovirea, încât se îndoia că ar fi putut urca chiar și fără greutate.

S-a oprit puțin și a început să se roage cu lacrimi: „Tu, Doamne, pe toate le cunoști și poți să mă ajuți”. Și îndată a simțit înlăuntrul său o mângâiere. Atunci a înțeles că Domnul i-a ascultat rugăciunea. A luat din nou greutatea în spate și i-a spus părintelui Arsenie:

– Să mergem!

Părintele Arsenie l-a privit mirat, dar apoi a pornit în tăcere. Tot drumul cât a mers până la chilie a simțit cum cineva i-a purtat toată greutatea din spate.

Înfrânarea

În perioada cât a stat zăvorât Starețul a mâncat atât de puțină mâncare, încât pentru noi, cei de azi, ar părea ceva de necrezut. În fiecare zi mânca doar 75 de grame de posmag după ceasul al nouălea din zi, adică pe la ora 3 după-amiază. Atât el, cât și părintele Arsenie aveau dorință în acea perioadă de a mânca numai pâine și apă. Numai sâmbăta și Duminica mâncau puțină mâncare cu untdelemn. Erau foarte nevoitori și postitori.

Mult mai târziu a mai împlânzit acest chip de asceză și mânca și pâine și mâncare, iar dacă aveau, mâncau și fructe. Mâncau în niște farfurii mici și adânci, în care puneau câteva linguri de mâncare. Se hrăneau cu orice fel de mâncare, ca să se smerească și să nu judece pe nimeni.

Starețul cântărea nu numai mâncarea, ci și pâinea. Mânca odată în zi, pentru ca să nu provoace stomacului său o dereglare, căci atunci s-ar fi tulburat pacea trupeză și, prin urmare, și cea sufletească, având ca rezultat păgubirea duhovnicească. Din acest motiv nici în prima săptămână din Postul Mare nu stătea primele

trei zile nemâncat, ci bea puțin ceai cald și mânca puțin posmag, pentru ca să aibă în toate măsură și discernământ.

De-a lungul anului Starețul făcea mai multe „patruzecimi”, adică nu postea aspru numai în Postul Mare, ci și în alte perioade din an. Iar atunci când se termina postul, avea și o vedenie dumnezeiască.

Odată, după un post îndelungat, a văzut în vedenie o masă ce se sprijinea numai pe trei picioare. Un picior îi căzuse cu desăvârșire jos, al doilea era gata să cadă, iar al treilea stătea drept și pe el se sprijinea masa. Atunci a văzut pe Îngerul Domnului care, arătându-i al treilea picior, i-a spus: „Acesta este Sfântul Munte”. Pe el se sprijină Ortodoxia.

Această vedenie a avut-o în jurul anului 1930. De atunci însă au trecut mai mult de șaptezeci de ani. Oare astăzi se mai poate spune același lucru despre Sfântul Munte?

După o astfel de „patruzecime” a avut o altă descoperire. Se afla înaintea unui câmp plin de curse printre care treceau părinți athoniți. Din când în când, un balaur care era afundat în mare scotea capul ca să vadă dacă se prinde vreun monah în curse. Și din nefericire, destui părinți se prindeau în cursele lui. Și a primit înștiințare că aceasta se întâmplă mai ales datorită preocupării lipsite de discernământ cu rucodelia.

Părintele Arsenie ne-a povestit următoarele:

„Odată am mers la o mănăstire ca să iau puțin posmag. Trapezarul de acolo mi-a dat un sac întreg.

- Este mult, i-am spus eu.
- Nu, ia-l tot!

Am luat, așadar, sacul plin de la acea mănăstire și, încărcat și cu traista care era umplută cu diferite lucruri, am început să urc spre vârful Sfântului Vasilie. Când am deschis sacul împreună cu Starețul, ce să vedem? Posmagul era plin de viermișori!

Atunci eu, ca om, am început să murmur:

– Bre, și binecuvântatul ăsta, de ce nu l-a aruncat la catâri? Era nevoie ca să-l car în zadar?

Atunci Starețul îmi spune:

– De ce spui că în zadar, părinte Arsenie?

– Și ce vom face cu el?

– Ce vom face cu el?! Îl vom mânca! Pe acesta ni l-a dat Dumnezeu. Dacă meritam unul mai bun, ne trimitea mai bun.

– Și ce se va întâmpla, Gheronda, cu viermișorii?

Starețul s-a gândit puțin, iar apoi, cu un zâmbet pe buze, a răspuns:

– Am găsit soluția! De acum înainte vom mânca când se va întuneca și astfel nu vom vedea viermișorii.

Așa am și făcut, până ce l-am mâncat pe tot. La început, ca să spun adevărul, mi-a venit greu. Dar ce puteai să faci, de vreme ce a spus Starețul? Mai apoi însă, credeți-mă, Dumnezeu l-a făcut atât de gustos, încât ai fi zis că mâncam cea mai bună prăjitură”⁴⁷.

Altădată iarăși, pentru a mă încerca, de îndată ce s-a înserat Starețul mi-a spus:

– Părinte Arsenie, vino ca să mâncăm posmag! Spune rugăciunea!

Când am terminat „Tatăl nostru” și mă pregăteam ca să mânânc posmag, Starețul mi-a zis:

– Să presupunem, părinte Arsenie, că am mâncat. Spune mulțumirea!

Același lucru s-a petrecut timp de trei-patru zile. În cea de-a patra zi eram cu totul istovit, fiindcă și ziua lucram din greu, iar noaptea mă nevoiam cu privegherea cu și mai multă asprime.

Atunci i-am spus Starețului:

– Gheronda, nu mai pot! Ce să fac?

– Ei, atunci deseară vom mânca, mi-a răspuns el.

La astfel de nevoințe și la altele încă și mai aspre îl trăgea râvnitorul Stareț Iosif pe acest bătrânel plin de bunătate, pe părintele Arsenie. Și aceasta a făcut-o nu o zi sau două, ci vreme de aproape treizeci de ani.

⁴⁷ Această povestire se află și în cartea *Bătrânul Arsenie Pustnicul*, Editura Evanghелиsmos, București, 2003, pp. 49-50.

Zăvorârea

În această perioadă dinainte de a dobândi ucenici, cei doi nevoitori s-au desfătat mult de miera isihiei. A fost perioada lor cea mai roditoare. Petreceau ca cei fără de trup. Mâncarea lor era puțin grâu fiert cu lămâie sau cu o lingură de unt, dacă se întâmpla să-l aibă. Despre această perioadă Starețul spunea:

„Rugăciune și legătură cu Dumnezeu. Credeți-mă, atât de ușor mă simțeam, de parcă eram un om mai presus de fire”.

La începutul zăvorârii lor nu făceau rucodelie, ci trăiau cu desăvârșire lipsiți de griji. Atunci când se rupeau cu totul rasele lor cele cârpite, primeau altele de la niște monahi milostivi din chinovii. Însă continuau să îndeplinească măturele pe care le duceau la intervale mari de timp pe la mănăstiri pentru a primi în schimb posmag pentru nevoile lor.

Deși Starețul era isihast și zăvorât, cu toate acestea respecta toate chipurile de viață monahală. Pentru sine prefera, desigur, viața de pustie.

Astfel, a trăit ca zăvorât timp de un an întreg, viețuind într-o chilie mică, întunecată ca un mormânt, și atât de strâmtă, încât adeseori suferea de dispnee. Nu ieșea afară deloc și odată la câteva zile părintele Arsenie mergea și îi dădea pe fereastră posmag.

Motivul pentru care făcea această nevoină grea era acela că gusta în acea perioadă un Har deosebit. Mintea sa se închidea în inimă și simțea multă dulceață și o negrăită fericire din contemplațiile pe care i le dăruia Dumnezeu.

Din pricina fericirii pe care o simțea, lacrimile Starețului suroiau nesilite, întocmai ca un râu, ca două izvoarașe pururea-curgătoare. Se întâmpla uneori ca mintea să-i „fugă” și atunci nu mai simțea dacă se afla *„fie în trup, fie în afară de trup”*⁴⁸. Se desfăta doar de Rugăciunea inimii.

Starețul, petrecând zăvorât în chilia sa, spunea adesea către sine: „Acum, suflète al meu, vino să ne îndeletnicim cu cele de sus”. Și cugeta la cele cerești. Zilele treceau, una-două-trei, iar el

⁴⁸ II Corinteni 12, 2.

rămânea în contemplarea Ierusalimului celui de sus, trăind stări duhovnicești ce nu se pot descrie.

Și lucru minunat este că nu se umfla de mândrie pentru atât de multe stări cerești și vedenii, ci dimpotrivă, se cufunda în desăvârșita smerenie, căci credea că nu a izbutit nimic și că nu a pus încă început de pocăință. Despre aceasta scria:

„Nu am încetat și nu încetez a striga și a cere mila Domnului. Ba chiar, în fiecare zi punând început, mă aflu mincinos și păcătos”⁴⁹.

Acestea nu erau cuvinte goale, nu era o vorbire smerită, ci o adevărată trăire.

De asemenea, atunci când se prăznuia pomenirea Cuvioșilor Părinți ai pustiei și mai ales cea a Părinților Athoniți, se prihănea pe sine și spunea:

„Vai mie, ticălosului, care întinez acest loc curat și sfânt. Pe acest loc au pășit picioarele ostenite ale Părinților și ale Pustnicilor, aici și-au vărsat sudoarea, au plâns, s-au rugat, s-au nevoit, s-au sfințit, iar eu îl întinez”.

Atunci când Starețul și părintele Arsenie voiau să se împărtășească, la început mergeau la Chilia Adormirii Maicii Domnului, în care viețuia ieromonahul Vartolomeu cu obștea sa. Dar fiindcă acesta nu avea o oră fixă atunci când liturghisea, cei doi asceți ajungeau fie la începutul slujbei, fie la mijlocul ei, fie la sfârșitul Liturghiei. Acest lucru îl mâhnea mult pe Stareț, căci voia ca toate să se facă cu rânduială, astfel încât să poată să-și facă și el privegherea. De aceea, ca să nu se mâhnească din pricina acestei neorânduiei, s-a hotărât, cu multă întristare, să lipsească pentru puțin timp de la Sfintele Liturghii, până când Dumnezeu va da o soluție.

Într-o zi de sărbătoare, după trei luni de zăvorâre, l-a trimis pe părintele Arsenie să se împărtășească, spunându-i:

– Du-te numai tu! Eu nu voi veni, fiindcă nu pot să-mi târăsc picioarele. Voi rămâne aici și o să spun în continuare rugăciunea. Tu mergi la biserică!

⁴⁹ Starețul Iosif, *op. cit.*, pp. 163-164.

Și astfel, a rămas în chilioara sa, mâhnindu-se că nu se putea împărtăși.

Părintele Arsenie a plecat, în timp ce el a rămas ghemuit în chilia sa cea mică și rostea Rugăciunea lui Iisus, coborându-și mintea în inimă.

„Atunci am simțit cum m-a cuprins un fel de mâhnire și mi-am spus în sine: «Om nenorocit, din pricina păcatelor tale ești nevrednic să te împărtășești! Toți ceilalți părinți se vor împărtăși cu Preacuratele Taine, pe când tu, care ești netrebnic, nu te vei împărtăși!»”.

Și așa cum stătea acolo, plângând și prihănindu-se pe sine, deodată chilioara sa s-a umplut de lumină. Acoperișul s-a desfăcut și a coborât un tânăr cu aripi. Era Îngerul Domnului.

„Abia puteam să-l privesc, povestește Starețul, căci chipul său era ca fulgerul! Acesta a băgat mâna în sân și a scos o cutiuță frumoasă, rotundă, strălucitoare, plină de Lumina celeilalte lumi. A deschis cutiuța cu atenție și, făcându-mi semn să mă apropii, a luat cu lingurița dinăuntru o părticică din Pâinea Vieții.

Aflându-mă sub înrăurirea acestei arătări dumnezeiești și a Harului, am înțeles, fără să vreau și fără să cuget, ceea ce se petrecea – căci în acele clipe omul încetează să cugete și să simtă în chip firesc – și am făcut ceea ce mi-a poruncit Dumnezeu să fac: mi-am deschis gura și Îngerul m-a împărtășit spunând: «Se împărtășește robul lui Dumnezeu, Iosif monahul, cu Cinstitul Trup și Sânge al Domnului Dumnezeuului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos». După aceasta Îngerul mi-a zâmbit cu bună-cuviință, a închis vasul și s-a înălțat prin acoperiș. Apoi s-a făcut din nou întuneric în chilia mea”.

După aceasta Starețul și-a plecat iarăși capul și a continuat rugăciunea. Mai târziu mărturisea:

„Atât de multă bucurie și fericire am simțit atunci, încât pot să spun că acel Har nu l-am mai gustat niciodată. Timp de o săptămână nu am mai simțit nevoia nici de hrană, nici de apă. Încetase orice lucrare a trupului meu”.

Starețul Iosif constituie pentru noi, cei din „veacul al optulea”, un mare sprijin, deoarece prin viața sa a adeverit și a pecetluit trăirile niptice.

Creștinul contemporan, atunci când citește că unii pustnici vestiți care au trăit în pustie, fără să fi întâlnit vreodată oameni, s-au învrednicit de darul de a primi Sfânta Împărtășanie din mâna Îngerului, din pricina stării căldicele generale de astăzi, rămâne necredincios în fața unor astfel de mărturii. Iată însă că și în zilele noastre există astfel de suflete pline de vitejie, care au un dor arzător după Dumnezeu și o adâncă smerenie și care se nevoiesc cu asprime și cu multă lepădare de sine, învrednicindu-se pentru aceasta de daruri deosebite. Și astfel, pilda Starețului Iosif ne învață cu glas de tunet că sfințenia și harismele Marilor Părinți sunt cu putință de dobândit în orice vreme, chiar și în vremea noastră.

Sus, la „Sfântul Vasilie”, în singurătatea chiliei sale, adeseori Starețul știa ce se întâmplă în lume mai bine decât cei care se îngrijesc să afle una și alta.

Odată un monah zelot, ce se nevoia acolo într-o sihăstrie, a început să ia niște poziții foarte extremiste. Și fiindcă era și un vorbitor iscusit, îi atrăgea și pe alții încet-încet la ideile sale.

Când Starețul a auzit despre acest pustnic și despre poziția pe care o avea, a început să facă rugăciune ca să-l înștiințeze Dumnezeu care este adevărul. Și Dumnezeu i-a descoperit prin vedenie adevărul. Despre aceasta povestește însuși Starețul:

„Am văzut deodată două drumuri bătătorite de Părinți, cel chinovial și cel pustnicesc, iar fratele acesta cu pricina nu mergea pe niciunul din ele, ci a spus: «Eu voi merge pe aici!». Și a apucat să coboare un povârniș printr-o pădure ce cobora în mare. Un altul, care se afla lângă el, mi-a spus: «Îl vezi pe acesta? Drumul pe care a apucat va sfârși într-o fundătură». Și îndată m-am aflat la Schitul Sfântului Vasilie, chiar sus în vârf. Atunci am văzut un foc înfricoșător ce cuprinsese tot schitul. M-am întrebat în sinea mea: «Oare cine a dat foc schitului?». Și cineva mi-a răspuns: «Cutare a dat foc, pentru că ține cu tărie să-și impună părerea sa».

Este adevărat că acolo, în pustia Sfântului Vasilie, Starețul Iosif și părintele Arsenie erau lipsiți de toate, dar fiindcă se nevoiau cu multă silire de sine, pentru aceasta și primeau mult Har în

rugăciune, învrednicindu-se de nenumărate stări dumnezeiești. Dumnezeu le descoperea multe din tainele Sale ascunse, și aceasta pentru că făceau numeroase osteneli până la sânge și îndurau o mulțime de necazuri pentru dragostea Lui. Din această pricină și Dumnezeu îl mângâia pe Sfântul Stareț Iosif cu multe contemplații, deoarece nu avea nici un om cu care să discute despre aceste stări cerești pe care le trăia și care să-l înțeleagă. De aceea le și purta pe toate singur. Îl avea, desigur, pe părintele Arsenie, dar acesta era un om simplu.

Din experiența sa, dobândită din lupta duhovnicească, învățase să nu-și exteriorizeze înaintea nimănui starea sa lăuntrică, pentru a nu afla demonii cum să-l războiască. Cu privire la aceasta spunea: „Fie de te afli în Rai sau în iad, al nostru este să nu ne exteriorizăm și să ne arătăm nepătimiși”.

Războaiele

Toată viața Starețul s-a luptat cu diavolul corp la corp. Demonii cei căzuți de la Dragostea dumnezeiască îl războiau în diferite chipuri, când prin gânduri, când cu prezența lor vădită, iar mai târziu se foloseau de frații și ucenicii mai slabi, a căror ispite era nevoit să le rabde.

Într-o noapte de iarnă Starețul Iosif împreună cu părintele Arsenie se aflau la coliba lor de la „Sfântul Vasilie”. Afară furtuna de zăpadă se întetea. Vântul mugea și urla cu furie. Gerul pătrundea până la oase. Stareții, potrivit tipicului lor, se nevoiau cu privegherea, cu pomenirea morții, vărsau lacrimi de pocăință, făceau mii de metanii și mai ales se îndeletniceau cu Rugăciunea minții.

Aceasta însă nu a plăcut diavolului celui pizmaș. De aceea a și îndreptat o mulțime de atacuri împotriva Starețului prin gânduri, imaginații, răspândirea minții, zgomote, amenințări și altele. A încercat de vreo trei-patru ori să-l surpe, dar toate atacurile lui au fost zădărnice, fiindcă Starețul era un luptător destoinic.

În cele din urmă diavolul s-a mâniat atât de mult împotriva lui, încât a năvălit pe ușa în chilia Stareților sub chipul unui vânt puternic. A smuls ușa și a ridicat acoperișul în aer. Starețul a rămas ca trăsnet când a văzut cum acoperișul greu de câteva zeci de kilograme, peste care erau puse și pietre, zbura prin aer ca o pană.

Acolo sus, la „Sfântul Vasile”, sunt, desigur, vânturi puternice, dar ceea ce s-a întâmplat nu a fost o simplă rafală de vânt, ci un demon. În cele din urmă, acoperișul s-a prăbușit în zăpadă peste niște stânci, înfățișând înaintea ochilor o privesc jalnică. Și astfel, cei doi au rămas în bătaia furtunii de zăpadă. Însă nu și-au întrerupt privegherea. Și ce au făcut ca să nu înghețe? Au făcut metanii toată noaptea.

Altădată, pe când Starețul priveghea cu Rugăciunea minții, i s-a arătat un demon. Cu siguranță că intenția lui era să înceapă bătaia. Dar Starețul avea atâta bărbăție și îi ura atât de mult pe diavoli, încât îndată s-a repezit asupra lui ca să-l zdrobească.

Pe când se lupta cu demonul, prinzându-l cu tărie, l-a strigat pe părintele Arsenie:

– Arsenie! Adu foc ca să-l ardem! Acum că l-am prins nu o să mai scape...

Și așa cum Starețul îl ținea strâns pe demon, iar părintele Arsenie se străduia să aprindă focul ca să-l ardă, diavolul s-a transformat în corb și a zburat.

Noi, desigur, auzind toate acestea, treceam cu ușurință peste ele. Numai cei care au avut de înfruntat atacurile simțite ale demonilor își pot da seama cum se cuvine de curajul și de bărbăția Starețului Iosif. Sfântul Serafim de Sarov, care a avut parte de multe arătări demonice, s-a mulțumit să spună doar atât: „Este o ființă scârboasă!”.

Și deși duceau acolo o viață plină de nevoită, cu toate acestea demonii continuau să-i războiască fără încetare.

Odată a venit la Stareț un cunoscut de-al său din lume ca să-l vadă. Dar acolo sus, pe stâncile cele abrupte, nu aveau unde să-l găzduiască. De aceea pe acest închinător l-a găzduit peste noapte în chilia sa, iar el s-a dus în bisericuță să-și facă privegherea.

Noaptea au venit demonii la chilia Starețului și, așa cum le era obiceiul, au început să bată pe cine au găsit acolo. Închinătorul a început să strige înfricoșat. Puțin a lipsit să nu-și iasă din minți. La auzul strigătelor lui, Starețul și părintele Arsenie au alergat la el și l-au întrebat:

- Ce se întâmplă, binecuvântatule?
- Demonii... erau să mă sugrume! M-au omorât în bătaie!
- Nu te teme, nu te neliniști. N-or să te mai bată. În fiecare noapte mă bat pe mine, dar acum, din greșeală, ai încasat tu bătaia.

Atunci închinătorul a căzut la picioarele Starețului plângând și rugându-l:

- Duceți-mă repede la „Sfânta Ana”! Nu mai pot rămâne aici.

Starețul i-a spus câteva cuvinte de mângâiere ca să-l liniștească, dar a fost cu neputință. Închinătorul nu mai putea să rămână în acel loc de mucenie. Se uita înfricoșat când în stânga, când în dreapta și îi ruga să-l ducă de acolo. Și astfel, în miezul nopții, Starețul l-a dus prin pădure la Schitul Sfintei Ana, după care s-a întors la chilia sa.

În primii ani ai vieții lor ascetice au mâncat multă bătaie de la demoni, atât Starețul, cât și părintele Arsenie. Dar mai ales Starețul, fiindcă rugăciunea lui îi ardea. Pe părintele Arsenie îl loveau mai puțin pentru că nu avea starea duhovnicească a Starețului său, dar și pentru că era ucenic. Căci atunci când ucenicul face ascultare oarbă și se mărturisește curat, taie dreptul demonilor de a-l ataca, pe când Starețul a avut o luptă neîncetată în toată viața sa. Mulți ani mai târziu scria cuiva:

„De douăzeci și cinci de ani și mai bine mă lupt cu mânie și până la sânge cu demonii. M-am pogorât în adâncul mării, golit de orice iubire de sine și voie proprie, pentru a găsi Mărgăritarul cel de mult preț. Și am întâlnit acolo pe însuși satana cu toată armata lui și am cunoscut tot meșteșugul lui. Și prin smerenie legându-l pe acesta, l-am întrebat:

- De ce ai atâta ură împotriva noastră și ne războiești cu atâta mânie?

– Ca să am tovarăși mulți în iad, mi-a răspuns el, și să mă mândresc în fața Nazarineanului că nu sunt eu singurul călcător de lege, ci sunt și alții împreună cu mine.

Apoi iarăși m-am urcat în Ceruri prin Harul dumnezeiesc și prin vedere duhovnicească și am văzut negrăitele frumuseți ale Raiului, pe care le-a gătit Dumnezeu celor ce Îl iubesc pe El. După aceasta Harul s-a retras puțin câte puțin și picioarele mi s-au slăbănogit. Și căzând în puțină nepăsare, m-a robit somnul și de multe bunătăți am fost lipsit. Și iarăși după puțin m-am ridicat și am început război și luptă sângeroasă, dar biruit fiind, am căzut din nou în lăncezeală. Și iarăși maica a toată răutatea, trândăvia, mi-a înmuiat oasele. Dar din nou m-am ridicat și am început luptă cu toate duhurile răutății”⁵⁰.

Înainte de fiecare mângâieri dumnezeiești Starețul Iosif trecea printr-o întristare de moarte, printr-o nesuferită apăsare sufletească și întunecare. Despre aceasta spunea: „Mai întâi beam întristarea cu butoiul și abia după aceea îmi dădea Dumnezeu Harul cu lingurița”.

Ispitele sale erau atât de crâncene, încât adeseori ne spunea: „Dacă vă voi descrie lupta mea cu ispitele, nu veți suferi să ascultați, fiindcă toată viața mea a fost o mucenicie. Dar bunătatea lui Dumnezeu și Stăpâna noastră de Dumnezeu Născătoarea, care întotdeauna m-a ocrotit, mi-au dat multă stăruință și de aceea nu cedam. În această luptă lacrimile sunt cele care ajută cel mai mult. Toate sunt date de bunătatea lui Dumnezeu”.

Starețul, în marile ispite, cunoștea Harul lui Dumnezeu în chip simțit. Căci potrivit cu mărimea ispitei pe care o rabdă cineva pentru dragostea lui Dumnezeu este și răsplata Lui. Iar atunci când omul lucrează pentru Dumnezeu cu multă râvnă, este cu neputință ca Dumnezeu să-l lase să fie ispitit mai presus de puterile sale. Dar și răsplata de la Dumnezeu va fi pe măsură. Despre aceasta Starețul scria:

„Nu te mira, așa este monahul. Viața monahului este o mucenicie continuă. Dulcele Iisus în necazuri Se cunoaște”⁵¹.

⁵⁰ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 122-123.

⁵¹ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 146.

Războiul împotriva iubirii de sine

Tot în vremea când se afla la Schitul Sfântului Vasilie, Starețul Iosif se lupta cu asprime și împotriva iubirii de sine. Din acest motiv nu se schimba de haine. Dar fiindcă transpira foarte mult în timpul privegherii pe care o făcea cu Rugăciunea minții, pe trupul său au ieșit niște bube din pricina alergiei. Spatele său era plin de aceste bube care îi provocau o mâncărime cumplită. Simțea, pur și simplu, că spatele său ardea ca peștele în tigaie.

Însă el nu dădea nici o importanță. Uneori, când îl deranjau foarte tare, el își freca spatele de perete și le spărgea. Cu o astfel de înfruntare a situației nu este de mirare că starea lui s-a înrăutățit și el a devenit ca de lemn, nemaiputându-și mișca spatele. Rănile deschise pe care i le provocaseră bubele s-au infectat, umplându-se de puroi. Cu toate acestea Starețul nu s-a îngrijit de sine, ci le-a lăsat pe toate în purtarea de grijă a lui Dumnezeu.

Odată a mers la Mănăstirea Ivion pentru a primi posmag în schimbul unor măhuri. Și fiindcă distanța era mare și a transpirat mult, bubele s-au iritat și au început să-l deranjeze foarte tare. Oare ispitorul să nu-i fi șoptit nimic? Ba da. Probabil că i-a zis ceva de genul: „Acum că ești la mănăstire, nu întrebi de vreun doctor ca să te consulte puțin? Doar ești și tu om”.

Însă Starețul Iosif a rămas neînduplecat. Ca un pustnic ce era, socotea că aceasta este o lipsă de credință în Dumnezeu. Abia la sfârșitul vieții sale, după ce a dobândit experiență și discernământ, și-a schimbat principiile sale cu privire la medici și la medicamente. Însă la acea vreme așa ceva era de neconceput pentru el. Deviza lui era: „moarte”. Dacă te pregătești pe sineți pentru moarte, atunci rabzi orice necaz.

Tânărul nevoitor a luat în spate traista cu posmag, care era destul de încărcată, și a pornit pe jos de la Ivion la „Sfântul Vasilie”. Distanța este mare; dacă ar fi pornit de la mănăstire în zorii zilei, ar fi ajuns la sihăstria sa abia noaptea târziu.

Pe drum și-a dat seama că bubele se spărseseră, pentru că simțea cum flaneaua i se lipise de spate, iar puroiul îi curgea pe picioare în jos. Dar Starețul nici măcar nu s-a uitat să vadă ce se

întâmplă. Le-a lăsat pe toate în purtarea de grijă a Maicii Domnului. Când, în sfârșit, a ajuns la colibă și a dat jos traista, a simțit că rănilor erau atât de mari, încât ar fi putut încăpea o lămâie în ele! Însă din nou nu s-a uitat să vadă ce se întâmplă, ci a lăsat totul în purtarea de grijă a lui Dumnezeu. În cele din urmă rănilor s-au vindecat încet-încet, dar i-au rămas semne pe spate până la sfârșitul vieții. Starețul nu a schimbat flaneaua până când aceasta s-a rupt cu totul și a căzut singură.

Iată numai câteva din luptele cele mai presus de fire pe care tânărul ascet le ducea împotriva iubirii de sine. Această întâmplare s-a făcut cunoscută abia la sfârșitul vieții sale, când Starețul, fiind ținut la pat de boli, a primit să fie șters cu un prosop de către părintele Iosif Vatopedinul. Cu acest prilej acesta a observat semnele rănilor vindecate, care erau ca ventuzele caracatiței, iar atunci când l-a întrebat de unde le are, pentru că știa că nu se lovise niciodată, Starețul i-a povestit cele petrecute.

Cuviosul meu Stareț ne spunea:

„Lupta împotriva iubirii de sine este grea, dar pe toate le lucrează Harul lui Dumnezeu. Dacă omul, mai ales la început, nu folosește asprimea, atunci frica și iubirea de sine îl înăbușă. Și dacă nu intră doar cu credința și fără șovăire în marea ispitelor, nu va primi ajutor simțit de la Dumnezeu și atunci nu va înainta nici un pas.

De aceea, să nu fiți fricoși, mai ales acum, când sunteți la început, pentru a putea atrage Harul dumnezeiesc. Acesta obișnuiește să aducă mângâiere celor neclintiți în credință și tuturor celor care, pentru porunca și dragostea lui Dumnezeu, se aruncă în oceanul lepădării de sine. La sfârșit, când mintea se încredințează de primirea ajutorului pe care Domnul îl dă celor care cred, atunci primește o altfel de credință care nu este începătoare, ca cea pe care o are fiecare credincios, ci, așa cum spun Sfinții Părinți, este credința dobândită din contemplație a celor desăvârșiți. Acesta este primul stadiu în care omul începe să se (de)osebească de cei mulți”.

De asemenea, ne spunea că dacă ascetul lipsit de experiență nu se va încovoia la auzul batjocoririlor celor nepăsători și

trândavi și nu se va pleca la cuvintele lor, atunci va înainta cu siguranță pe calea cea strâmtă și plină de scârbe a mărturisitorilor celor tăinuți și necunoscuți. Va fi fericit dacă va avea și un Stareț neînșelat, care să-l povățuiască, să-l sprijine și să-l încredințeze că sporește în virtute cu ajutorul Harului lui Dumnezeu.

„În primii ani ai nevoițelor mele eu nu am avut un povătuitor care să mă înțeleagă și de aceea am suferit mult din pricina neștiinței, a ocărilor și a batjocoririlor celor din jurul meu, ale celor ce se aflau întotdeauna înaintea mea”.

Război împotriva mâniei

Starețul Iosif nu a cedat nici măcar o singură dată la ațâțările patimii mâniei, ci cu osândire de sine și cu rugăciune le înăbușea pe toate înlăuntrul său. Și astfel, cu ajutorul lui Dumnezeu a ajuns la desăvârșita omorâre a acestei patimi.

Odată Starețul, istovit fiind de foame, a spus:

– Arsenie, hai să mergem la Mănăstirea Kutlumușiu, unde se prăznuiește astăzi hramul, ca să mâncăm puțin pește și să ne întărim.

Renumita mănăstire se află în centrul Sfântului Munte, lângă Karyes⁵², și are hramul la 6 august, de praznicul Schimbării la Față.

Cei doi asceți s-au desfătat de privegherea praznicală, care în Sfântul Munte durează de obicei între zece și douăsprezece ore. Apoi s-au pregătit să meargă și ei în trapeză, ca să mănânce împreună cu părinții. Înainte de masa de obște din ziua hramului se trag clopotele și are loc o procesiune măreață care începe din biserică. În frunte merge episcopul împreună cu egumenul mănăstirii, urmați apoi de părinți și de închinători.

Dar Starețul și părintele Arsenie aveau rasele zdrențuite și cârpite, iar ei erau murdari și desculți. Din această pricină au venit ultimii, însă de îndată ce i-au văzut la ușa trapezei, niște părinți le-au spus:

⁵² Capitala Sfântului Munte.

– Voi, afară! Afară!...

Și i-au dat afară... Apoi au închis ușile. Se pare că îmbrăcăminte lor ascetică nu se potrivea cu strălucirea praznicului. Firește că o astfel de faptă te ațâța spre mânie. Părintele Arsenie s-a umplut de mânie.

– Auzi, să ne dea afară călugării?!...

– Liniștește-te! i-a spus Starețul. Fii cu luare-aminte, căci altfel toată răsplata pe care am câștigat-o în seara aceasta la priveghere o vom pierde. Vei vedea că și pește vom mânca, nici nu ne vom mânca și nici răsplata nu o vom pierde.

Starețul avea o noblete deosebită. L-a luat pe părintele Arsenie și au mers în spatele bucătăriei.

– Binecuvântați, părinți! Puteți să ne dați și nouă puțină mâncare?

– Da, părinților! Veniți!

Și le-au dat mâncare din belșug.

– Arsenie, ai văzut? Am și mâncat și ne-au dat să luăm și la noi și nici nu am păcătuit mâniindu-ne pe părinți.

La început părintele Arsenie era furat cu ușurință de mânie, dar Starețul era neclintit ca o stâncă în ceea ce privește răbdarea și blândețea. Însă și nevoitorul Arsenie a reușit în scurt timp să se asemene întru totul Starețului său. Și acesta este lucrul minunat la părintele: că orice virtute vedea la Starețul său, se silea să o dobândească și el. Pe când noi, noua generație, deși citim nenumărate cărți patristice, nu vrem să punem început bun. Puțini sunt aceia care o fac.

Război împotriva grăirii în deșert

Starețul Iosif a înțeles foarte bine vrednicia tăcerii.

Tăcerea, spunea el mai târziu ucenicilor săi, este cea mai mare și cea mai rodnică virtute. Pentru aceasta și Părinții purtători de Dumnezeu au numit-o „nepăcătuire”. Primul ei rod este moartea grăirii în deșert, apoi urmează întristarea cea după Dumnezeu, după care vin gândurile cele smerite și luminoase din care se naște sfânta curgere a lacrimilor celor izvorâtoare de viață.

Odată Starețul Iosif a avut o oarecare treabă la Marea Lavră, deoarece Schitul Sfântului Vasilie depinde de aceasta din punct de vedere administrativ.

Când a ajuns la mănăstire, în curtea acesteia erau adunați câțiva părinți și vorbeau. De îndată ce părinții l-au văzut pe Stareț – auziseră de faima sa de ascet –, au vrut să-l încerce. Și aceasta pentru că părinții athoniți, ca moștenitori ai experienței ascetice, cunosc bine că cei înșelați sau falșii asceți sunt întotdeauna mândri, iubitori de voie proprie și răspund împotrivă.

- Ia vino-ncoace!, l-au strigat ei.
- Binecuvântați!, a răspuns Starețul.
- Stai aici în mijloc!
- Să fie binecuvântat!
- Acum ia-o p-aci și pleacă!
- Să fie binecuvântat!

După ce l-au încercat astfel, părinții spuneau cu uimire:

- Acesta este un adevărat călugăr!

Dimpotrivă, grăirea în deșert izgonește toate cele bune. De aceea și Starețul Iosif toată viața a cultivat cu osârdie această maică a virtuților.

Atunci când Starețul voia să meargă undeva cu părintele Arsenie, păstrau între ei o distanță de 15-20 de metri și rosteau rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă!”. Nu mergeau împreună, pentru a nu fi biruiți de diavolul grăirii în deșert, căci știau că de la aceasta începe apoi judecarea aproapelui și toate celelalte rele. Căci ispititorul caută prilejul să-l arunce pe om în păcat. Dacă se întâlneau cu cineva pe drum, spuneau „Binecuvântați”, înclinându-se puțin, iar apoi își continuau rugăciunea. Celălalt ce mai putea spune? Nimic.

Părintele Arsenie, simplu cum era, la început nu era atât de atent. Astfel, atunci când un monah trecea pe lângă dânsul, îl întreba:

- Ce faci, frate?

Și apoi începeau discuția: „Ce mai face cutare? Celălalt cum se mai simte? Cutare face rucodelie?”. Adică părintele Arsenie

începea grăirea în deșert. Starețul, care auzea discuția, se oprea în drum și-l aștepta cu răbdare. Când părintele Arsenie îl vedea pe Stareț gânditor, își venea într-o sine și-și zicea: „Vai, ce-am făcut!”. Iar când străinul pleca, Starețul îi spunea:

– Cum stă treaba, părinte Arsenie? L-ai spovedit? E bun de preot?!!

– Iarăși am grăit în deșert. Iertați!

Deși era mai mare ca vârstă, recunoștea atunci când greșea și el însuși mărturisea: „Dacă nu m-ar fi muștră cu asprime, m-aș fi pierdut”.

Uneori îi apuca noaptea pe drum și nu reușeau să se întoarcă la coliba lor. Atunci părintele Arsenie spunea:

– Nu mergem la vreo chilie să înnoptăm?

– Nu, părinte Arsenie, răspundea Starețul, nu mergem. Căci de vom merge, vom pierde rugăciunea, vom grăi în deșert, vom auzi și lucruri care nu sunt folositoare. Se poate să cădem și în judecare ascultând ce ne vor spune când despre unul, când despre altul. Mai bine să stăm afară în frig și să ne facem privegherea și metaniile noastre decât să judecăm. Oricum, ceva duhovnicesc nu vom auzi.

Ce râvnă pentru nevoință! Preferau să stea afară în frig și în ploaie decât să ceară găzduire la vreo chilie, ca nu cumva să vorbească în deșert.

Adeseori, când voiau să meargă la Karyes sau în altă parte, își puneau canon să nu mănânce, nici să bea, nici să vorbească, până când se vor întoarce la coliba lor.

Părintele Arsenie mărturisea că: „Am mers la Karyes, ne-a făcut treburile și ne-am întors, dar nici nu am flămânzit, nici nu am însetat, nici nu am obosit, nici nu am vorbit în deșert”. Aceasta este puterea credinței și a tăcerii.

Pentru a evita grăirea în deșert Starețul Iosif călătorea rar cu corabia folosită în acea vreme în Athos, și atunci doar dacă era neapărată nevoie. Iar atunci când călătorea, ca să meargă, de pildă, de la Schitul Sfintei Ana la Dafni⁵³, își pleca capul și rostea

⁵³ Portul Sfântului Munte.

neîncetat: „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă! Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă!...”.

Odată s-a apropiat de el un părinte și l-a întrebat:

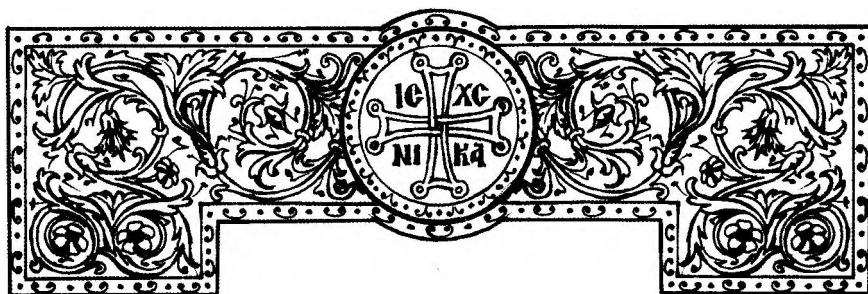
– Ce faceți, părinte Iosif? Părintele Arsenie cum o mai duce?

– Bine, bine. Binecuvântați! Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă!

Și tăia vorbăria într-un chip politicos. O astfel de acrivie avea Starețul Iosif!

Astfel se nevoia și această rânduială a predat-o și ucenicilor săi. Pentru aceasta s-au și sfințit și au aflat Harul lui Dumnezeu, fiindcă s-au ostenit și s-au nevoit, dovedindu-și statornica lor bună-intenție.

PRIMA OBȘTE DE LA SCHITUL SFÂNTULUI VASILIE

Părintele Ioan

În ciuda strădaniilor sale de a rămâne necunoscut, fama lui de mare ascet a început să se răspândească. Astfel, au început să vină lângă el diferiți mireni și monahi, care voiau să devină ucenici ai săi. Deși se mâhnea că își pierde liniștea, cu toate acestea nu-l lăsa inima să îi alunge. Îi primea pe toți cu nădejdea de a transmite bogăția pe care o aflate.

Primul mirean care a intrat sub ascultarea Starețului Iosif a fost părintele Ioan din Epirul de Nord. În lume, ocupația sa fusese aceea de a arde lemne și a le face cărbuni. A venit lângă Stareț, iar acesta l-a făcut schimonah și i-a dat numele Ioan.

Dar părintele Ioan, după un timp, a pierdut acrivia ascultării și a început să nu-l mai odihnească pe Starețul său.

Starețul îi spunea:

- Părinte Ioane, fă câteva metanii în plus!
- Nu pot, Gheronda, răspundea el.

Văzând Starețul că nu o scoate la capăt cu el în cele duhovnicești și știind că din pricina nelucrării vin asupra monahului toate răutățile, îi spunea:

- Bine, fă atunci puțină rucodelie, căci avem cheltuieli.
- Nu pot, Gheronda.

Ce putea să-i spună și Starețul! Nu poți să-l sfințești pe celălalt cu sila. De aceea ceda și-i spunea:

– Bine, fiul meu, atunci fă ce poți.

Părintele Ioan a continuat să facă neascultare, iar Starețul se mâhnea mult și, fiindcă nu asculta sfaturile lui, a lăsat totul în seama lui Dumnezeu și se ruga pentru el.

Adevăratul ucenic nu se teme de înșelare, deoarece prin smerenia ascultării taie acest drept. Văzând, așadar, vicleanul vrăjmaș al mântuirii noastre neascultarea tânărului ucenic, a dobândit drepturi asupra lui și i-a întins următoarea cursă:

Într-o noapte, pe când dormea, demonul a bătut la ușă și i-a spus:

– Pentru rugăciunile... Scoală-te frate ca să-ți faci canonul!

Vicleanul demon a spus: „Pentru rugăciunile”, dar nu a îndrăznit să zică și restul rugăciunii. A rostit doar cuvintele „Pentru rugăciunile”, care erau neprimejdioase pentru el.

Părintele Ioan, crezând că este Îngerul său păzitor, s-a umplut de mândrie și și-a spus: „În sfârșit! Am ajuns la măsuri mari”. Și astfel, s-a sculat și a început cu râvnă privegherea sa. Dar Starețului nu i-a spus nimic.

În noaptea următoare s-a petrecut același lucru. Și s-a întâmplat aceasta în fiecare noapte o bună bucată de vreme. După ce s-a umplut de mândrie, diavolul i-a dat și râvnă, pentru că rugăciunea fără smerenie nu este primită înaintea lui Dumnezeu. Părintele Ioan ajunsese să creadă că vorbea cu Îngerul său păzitor.

Așadar, după ce a trecut puțin timp și demonul a văzut că părintele Ioan a înghițit momeala sa, a început să-l învețe și „cuvinte negrăite”. Monahul nu-l vedea pe demon, dar auzea vocea lui. Firește, printre primele lucruri pe care l-a învățat a fost și aceasta:

– Ia aminte să nu-i spui Starețului tău că îți vorbesc și te învăț lucruri cerești, fiindcă nu am să mai vin și astfel o să pierzi ajutorul meu.

Atunci el s-a gândit: „Decât să-l pierd pe Îngerul meu, mai bine să nu-i spun nimic Starețului”. Și astfel diavolul, nemaifiind deranjat de nimic, a început să-i îndeplinească cursa. Părintele Ioan a ascuns, așadar, pentru un timp gândurile sale față de Stareț.

Starețul însă, ca un iscusit părinte duhovnicesc, a început să se neliniștească văzându-i această comportare și l-a întrebat:

- Părinte Ioane, cum merge nevoința?
- Bine, Gheronda, foarte bine.
- Nu ai nici un gând să mărturisești?
- Nu, nu, sunt foarte bine.

Starețul, respectând răspunsul său, nu a mai continuat să-l întrebe, dar a început să se roage pentru el. După ce părintele Ioan a lepădat ajutorul lui Dumnezeu și nu a mai mărturisit nimic Starețului său, diavolul și-a spus: „De acum este al meu. Să-i dau ultima lovitură”.

Astfel, peste câteva zile i-a spus:

– Acum se luminează pentru Duminică. După slujba de la biserică te aștept în cutare loc, căci voi veni să te iau la Cer. Va veni cu un car de foc însuși Proorocul Ilie și el te va conduce înaintea Sfintei Treimi, ca să vezi Raiul și să te desfătezi de multe alte minunății.

Între timp Starețul, după ce a făcut multă rugăciune pentru el, a început să simtă o mare neliniște pentru părintele Ioan. L-a chemat la chilie și i-a cerut să-i mărturisească gândurile. Acela s-a lepădat zicând că nu are ce să-i mărturisească. Starețul însă l-a silit și atunci acela i-a spus:

– Gheronda, iertați-mă, dar cu binecuvântarea Sfinției Voastre m-am învrednicit să mă rog împreună cu Îngerul meu păzitor. Ne-am înțeles ca mâine seară să coborâm împreună la părintele Matei ca să mă împărtășesc, iar apoi va coborî Proorocul Ilie să ia sufletul meu cu un car de foc.

- Nu cumva ți-a spus să nu-mi zici nimic?
- Da, mi-a spus.

Nu a apucat bine să termine aceste cuvinte, că îndată Starețul i-a tras o scatoalcă puternică. Au fugit atunci și caii și călăreții.

– Bre, înșelatul, diavolul vrea să te arunce de pe vreo stâncă ca să mergi în iad și tu nu vorbești?!

– Bine, Gheronda, dar cum este cu putință?

– Dacă ar fi fost Îngerul lui Dumnezeu, nu ți-ar fi zis să nu-mi spui nimic mie, care sunt Starețul tău. Starețul lucrează împreună cu Îngerii, pentru că și el este rob al lui Dumnezeu, la fel ca și Îngerii. Dacă ți-a spus să nu descoperi nimic, înseamnă că nu a fost Înger, ci un demon viclean care a vrut să te arunce în moarte

sufletească. Mergi, aşadar, fiul meu, la chilia ta! Să nu vii la biserică, ci să rămâi să vezi dacă va mai veni îngerul.

Cuvintele Stareţului l-au cutremurat cu totul. Vrând-nevrând, a ascultat şi a mers la chilia sa. Şi întocmai cum i-a spus Stareţul, aşa s-a şi petrecut. Diavolul nu a mai venit ca Înger luminos al lui Dumnezeu, ci aşa cum era în realitate, urât şi negru, şi i-a spus cu mânie:

– Nu ți-am spus, bre călugăre ramolit, să nu spui taina noastră Stareţului?

La auzul acestor cuvinte părintele Ioan a îngheţat de frică. A alergat îndată la Stareţ, a căzut la picioarele lui şi i-a mărturisit toate cu multă recunoştinţă.

Iată ce face povăţuitorul duhovnicesc! Luminarea lui Dumnezeu şi experienţa Stareţului nu l-au lăsat să piară. De aceea trebuie să arătăm desăvârşită încredere, deoarece toţi stareţii experimentaţi şi părinţii duhovnici veghează pentru sufletele fiilor lor duhovniceşti. În orice război al ucenicului, primul care se luptă pentru el este părintele duhovnicesc. Iar această ascultare se urcă la Dumnezeu, Care o primeşte şi o răsplăteşte din belşug cu Harul Său.

Altă dată părintele Ioan a fost cuprins de un cumplit război trupesc şi nu putea să se stăpânească. I-a mărturisit, aşadar, Stareţului lupta sa, iar acesta s-a rugat şi monahul Ioan s-a izbăvit şi nu a mai fost bântuit de acest război. Cu toate acestea nu l-a odihnit cu desăvârşire pe Stareţul său.

Odată a venit la Stareţul Iosif un tânăr care voia să devină monah şi i-a spus:

– Gheronda, simt multă evlavie faţă de Sfinţia Voastră şi vă iubesc mult. Vreau să mă fac monah.

– Aşa să fie, fiul meu. Hristos nu alungă pe nimeni. Uite, aici este chilia ta, aici este patul tău. Din această clipă vei face ascultare desăvârşită.

Înşă după câteva zile a început neascultarea. Ucenicul nici măcar nu arăta dorinţa de a se îndrepta.

În urma acestei purtări Starețul l-a chemat și i-a spus:

– Ia vino, fiul meu! Ia-ți frumos hăinuțele, pune-le sub braț și du-te! Dacă de pe acum îți faci voia, poimâine ni te vei sui în cârcă.

Și i-a dat drumul să se ducă la casa sa.

Starețul îngăduia neputințele fraților începători până la un punct, apoi însă devenea foarte aspru. Iar aceasta o făcea tot din dragoste. Le spunea ucenicilor un lucru o dată, de două ori, de trei ori; dar mai mult, nu.

Părintele Atanasie

Așa cum am spus mai înainte, părintele Atanasie era fratele după trup al Starețului. A venit lângă el îndată după vindecarea sa în urma aceluia accident la Marină, în anul 1933. Era foarte cultivat pentru acea vreme, absolvent cu notă maximă al Școlii Superioare de Comerț. Era și un foarte bun caligraf.

Printre numeroasele daruri pe care le avea era și cel al muzicii. Pe când se afla în lume învățase muzică occidentală și să cânte la vioară. Când a venit în Sfântul Munte a învățat foarte bine de la bătrânul Modest și muzică bizantină. Avea o voce minunată și o rezistență atât de mare, încât putea duce singur o priveghere de șapte-opt ore, cu toate citirile și cântările ei. Cu toate acestea, în ciuda calităților sale intelectuale, care pentru acea vreme erau de invidiat, părintele Atanasie avea multă smerenie și nu le dădea nici o importanță. Atât de indiferent era față de acestea, încât nici măcar nu-și amintea că a studiat.

De asemenea, avea o uimitoare putere și rezistență trupească. Mai mult decât toți ceilalți, el mergea pe la mănăstiri și schituri pentru treburile obștii. Lua rucodelia și o dădea pe la mănăstiri în locul alimentelor, hainelor sau oricărui alt lucru care era necesar. A făcut această ascultare ani de zile, deși avea probleme cu inima și o astmă ereditară.

Pentru a evita întâlnirile cu diferiți monahi și grăirea în deșert care ar fi urmat, umbla de obicei noaptea. Toți cei care au călătorit vreodată noaptea printre stânci și pe cărările greu de

străbătut ale Sfântului Munte cunosc cât de periculos este acest lucru.

Purta o dulamă zdrențuită, plină de petice, și, ținând în mână o metanie mare, mergea rostind Rugăciunea lui Iisus.

Vechii asceți din Athos și-l amintesc și astăzi cum umbla noaptea cu o traistă foarte mare în spate, de mărimea unui dulap. Atât de mult s-a ostenit în această ascultare, încât până și picioarele i s-au strâmbat. Pentru toate aceste osteneli pe care le-a făcut umblând noaptea Starețul i-a spus odată:

– Se va scrie în istoria Sfântului Munte că părintele Atanasie, fratele Starețului Iosif, s-a ostenit atâta.

– Ei, Gheronda, nu mai spune așa! Eu sunt o adevărată lepădătură.

– Ba da, părinte Atanasie, este așa cum îți spun. A rămas vreun drum pe care să nu fi mers încărcat cu greutatea în spate?

Odată, întorcându-se la chilie dimineată, după ce părinții terminaseră obișnuita lor priveghere, a bătut în poarta de afară.

– Voi merge eu să deschid, a spus Starețul. Cine este acolo?

– Este cel pe care l-a văzut Sfântul Macarie cu tigvulițele (adică diavolul, numindu-se astfel pe sine diavol), a răspuns părintele Atanasie.

– A, părintele Atanasie! Intră înăuntru!

Starețul a cunoscut după voce că era fratele său. I-a deschis și părintele Atanasie, cu capul albit și cu cocoșa pe care a dobândit-o din căratul greutateilor, a intrat înăuntru având în spate traista, pungile și coșurile.

– Cu adevărat, i-a spus Starețul, semeni cu acela cu tigvulițele: traista până sus, coș pe aici, coș pe acolo, pungă pe aici, sticlă pe acolo. Ești blindat ca un rac.

Părintele Atanasie nu avea aceeași jertfire de sine precum Starețul. Cu toate acestea însă aducea slujiri prețioase, căci, deplasându-se el peste tot unde era nevoie, le dădea Starețului și părintelui Arsenie prilejul de a se ocupa mai mult cu nevoința isihastă și cu Rugăciunea minții.

Starețul Iosif împreună cu Părintele Atanasie,
fratele său după trup

Starețul Iosif nu voia să devină preot, deși era foarte curat și neîntinat încă din lume. Și aceasta pentru ca să nu se preocupe cu Sfintele Liturghii și cu slujirea preoțească și astfel să poată avea mintea nerăspândită și să se poată dăruia cu totul lucrării Rugăciunii minții. Atât de mare era dorința sa de liniștire, încât nu-l atrăgea marea vrednicie și Taină a Preoției, pe care nu o desconsidera deloc, de vreme ce este centrul întregii vieți bisericești ortodoxe.

De aceea, îi spunea părintelui Arsenie:

– Dacă vom deveni preoți toți, ne vor spune: „Vino la această colibă ca să liturghisești, mergi la priveghere la cutare schit, vino la cutare mănăstire...”. Și în felul acesta nu ne vom putea păstra rânduiala. Prin urmare nu ne trebuie Preoția. Vom găsi noi un preot ca să ne facă din când în când Sfânta Liturghie, pentru a ne putea împărtăși cu Preacuratele Taine.

Deși părintele Atanasie avea o rezistență mai presus de fire și era un mare iubitor de osteneală, cu toate acestea era neputincios în războiul cu gândurile. Nu rostea Rugăciunea neîncetat, așa cum învăța Starețul, și din această pricină era mult chinuit de acest război. Ba mai făcea și neascultări și adeseori își săvârșea voia proprie. Și astfel cădea în deznădejde, dar din fericire era Starețul care îl sprijinea.

Pentru părintele Atanasie se ruga în afară de Starețul Iosif, părintele Arsenie și ieromonahul Efrem. Odată Starețul a spus:

– Astăzi m-am rugat pentru Atanasie atât de mult, încât este cu neputință ca Dumnezeu să nu-l miluiască.

A fi părinte duhovnicesc este o nevoită grea, căci părintele duhovnicesc trebuie nu numai să dea pilda cea bună, dar să și rabde neîncetat neputințele și greșelile fiilor săi duhovnicești. Cât de ostenitoare este lucrarea părintelui duhovnicesc și ce mari răspunderi are! De vreme ce, așa cum spun Sfinții Părinți, „mai grea decât toate este povățuirea sufletelor”.

Griji, osteneli, ispite, întristări, suspine, temeri, neliniști, agonii, rugăciune cu lacrimi, sfătuiri, mângâieri, muștrări, toate acestea caracterizează viața părintelui duhovnicesc. Părintele

duhovnicesc și starețul suferă foarte mult până când Hristos ia chip în fiii săi duhovnicești. Deoarece fiecare om este diferit și se deosebește unul de celălalt, precum bumbacul de fier. Unele suflete se lasă convinse cu multă ușurință, pe când altele au nevoie de cuptorul ispitelor pentru a se înmuia. Și cu cât caracterul ucenicului este mai dificil, cu atât mai grea este lucrarea duhovnicului și a starețului. Cu privire la acest subiect Starețul scria din experiența sa:

„Cel mai bine ar fi fost ca toți să aibă un caracter bun, să fie smeriți și ascultători. Dar dacă se va întâmpla ca cineva să aibă firea mai tare decât fierul, să nu deznădăjduiască. Este nevoie de luptă, dar cu Harul lui Dumnezeu poate birui. Dumnezeu nu este nedrept ca să ceară altceva decât ceea ce a dat. În măsura în care a dat darurile, în aceeași măsură cere și lucrarea lor”⁵⁴.

Ca om, părintele Atanasie se abătea de la calea cea dreaptă, dar Dumnezeu vedea ostenele pe care le făcea pentru obște, și mai ales stăruința lui în pocăință și dorința lui de îndreptare. Uneori, când Starețul se pornea să-l ocărăască, părintele Atanasie spunea cu smerenie:

– Lovește-mă, Gheronda, ca să mor odată!

Cu toate acestea, în ciuda caracterului său dificil, părintele Atanasie l-a slujit cu multă sârguință pe Stareț. Fapta cea bună pe care o făcea părintele Atanasie era că, deși întâmpina greutăți atât de mari în viața duhovnicească, cu toate acestea nu și-a părăsit Starețul, ci a rămas în ascultarea mucenicească până la capăt. Astfel, încet-încet, căzând și mereu ridicându-se și punând început bun, a ajuns la cunoașterea propriei sale slăbiciuni. Și cu ajutorul acesteia a putut răbda continua pedagogie a Starețului. Astfel a ajuns la o adâncă smerenie, iar pe aceasta s-a clădit lepădarea de sine.

Deoarece părintele Atanasie se ostenea mereu cu căratul, se întorcea de multe ori la ore nepotrivite. Din această cauză, ca să nu deranjeze tipicul obștei, Starețul Iosif i-a făcut o colibă mică în afara chiliei. Așadar, în această chilie micuță avea o sobă și două scânduri în loc de pat. Abia de mai prisosea puțin loc ca să-și facă metaniile.

⁵⁴ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 46.

Părintele Atanasie venea foarte ostenit de la ascultarea sa, își făcea îndatoririle duhovnicești, după care îl lua somnul stând în genunchi. Adormea pe unde apuca. De multe ori iarna adormea sprijinindu-se de soba încinsă, dar nu se ardea, pentru că îl păzea Dumnezeu.

Uneori, atunci când intra în chilia sa ca să se odihnească după atâta osteneală, găsea acolo și câte o viperă. El însă îi spunea cu nepăsare: „Dacă vrei, mușcă-mă!”. Și apoi cădea frânt de oboseală ca să se odihnească, iar vipera pleca. Acest om trăia în chip minunat; îl izbăvea Harul lui Dumnezeu.

Părintele Atanasie a ajuns să fie renumit în Sfântul Munte pentru traistele sale uriașe. Așa cum am mai spus, umbla noaptea, dar cum reușea să nu alunece în vreo prăpastie cu greutatea atât de mari în spate, numai Dumnezeu cunoaște.

Odată venea de la îndepărtatul Schit al Noii Tebaide. Mănăstirea Sfântul Pavel avea vie acolo, în regiunea Monoxilitis, iar el a mers să ia niște struguri. Apoi a trecut Muntele de partea cealaltă și a mers la Mănăstirea Konstamonitu, de unde a luat legume. Apoi s-a mai dus și pe la încă două mănăstiri și a luat și de acolo alimente. La sfârșit a apucat pe drumul de întoarcere, purtând în spate o traistă uriașă, ce semăna cu un dulap, câteva sacoșe agățate de centură și altele pe care le ținea în mâini. Era mai încărcat decât un catâr.

Și astfel, împovărându-se din dragoste cu toate aceste alimente, a apucat pe drumul de întoarcere și a ajuns la arsanaua Mănăstirii Sfântului Pavel. Acolo, zărindu-l pe barcagiu împreună cu fiul său, i-a strigat:

- Unde mergi?
- Merg la Schitul Sfintei Ana.
- Mă iei și pe mine?
- Te iau.

S-a urcat în barcă cu traista în spate și, transpirat cum era, s-a gândit: „Să nu scot traista ca să nu răcesc. Mai bine s-o țin în spate”. Fiind foarte ostenit, a ațipit. Însă la o mișcare bruscă a bărcii părintele Atanasie a căzut în mare. Și deși fusese marinar, nu știa deloc să înoate.

– Vai, tată!... S-a dus călugărul, s-a scufundat!...
– Amar nouă, o să mergem și la închisoare acum!, a strigat deznădăjduit barcagiul.

Din fericire însă, l-au pescuit cu vâslele, l-au ridicat și l-au pus în barcă. Tot drumul așa a stat, ud learcă și cu traista în spate; a coborât la arsanaua Schitului Sfintei Ana, iar de acolo a urcat la Starețul său ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Războiul gândurilor i-a pricinuit o adâncă prihănire de sine și această lepădare de sine mai presus de fire, care îl făcea să nesocotească orice primejdie.

Așa cum am mai spus, Părintele Atanasie era foarte chinuit de războiul gândurilor. Uneori aceste războaie deveneau comice.

Odată, pierzându-și răbdarea, părintele Atanasie a spus:

- De vreme ce ispitele nu se mai termină, o să mor și gata!
- Și ce-o să faci?, l-a întrebat Starețul.
- O să fac greva foamei! Nu voi mânca până ce mă va lua

Dumnezeu.

– Fă greva foamei!, i-a răspuns Starețul. Părinte Arsenie, lasă-l să facă greva foamei!

Starețul era un comandant înțelept. Cu minunatul său dar al discernământului Starețul a înțeles că nu-l puteau convinge prin cuvintele sale. L-a lăsat, așadar, să se topească de foame. Iar părintele Atanasie, timp de șapte zile, nici nu a mâncat, nici nu a băut. Stătea în biserică sprijinindu-se într-un toiag și cu metania în mână. Ne miram și noi cum de, atât de slab fiind, mai stătea în picioare. Șapte zile fără mâncare, apă și somn și încă mai trăia! Era foarte aspru. Deși trecuseră șapte zile, vedea că încă nu începuse să flămânzească.

- Mănâncă ceva, părinte Atanasie!, i-a spus Starețul.
- Nu, lasă câinele să moară!

„Las' că te aranjez eu”, s-a gândit Starețul. Apoi a strigat tare, așa încât să-l audă toți:

- Părinte Arsenie, fă niște turte prăjite!

Aceasta a spus-o gândindu-se că astfel va „gâdila” nasul părintelui Atanasie.

A început, aşadar, bătrânul Arsenie să prăjească. Tot locul acela s-a umplut de fum şi de miros. Astfel, la toţi părinţii li s-a făcut poftă de turte şi fiecare a mâncat câte două-trei. Părintele Atanasie privea... La sfârşit nu a mai răbdat din pricina mirosului puternic şi a foamei şi a spus:

– Haide, măi copile, că eu oricum nu mor!

– Ei, de vreme ce nu o să mori, mănâncă!, îi spuse Stareţul.

Uite ai aici turte prăjite.

– Da, Gheronda, voi mânca, că şi aşa nu mor.

– Hai, părinte Arsenie, prăjeşte şi pentru părintele Atanasie care este atât de flămând.

Şi a început să mănânce. A luat o turtă, două, trei, patru, cinci, şase, şapte! Oare unde intrau atâtea? Stomacul să-i fie atât de slăbit din pricina nemâncării, iar el să mănânce acest aluat prăjit! Era un om mai presus de fire. A ajuns la şapte!

– Ei, nu mai prăjesc alta!, a spus părintele Arsenie supărat. Când o să te sature? Şapte ai mâncat...

– Părinte Arsenie, a răspuns el liniştit, dacă voi mai deschide încă o gaură la centură, vei prăji încă şapte.

Atunci părintele Arsenie a lăsat tigaia şi i-a spus:

– Ia tu tigaia şi prăjeşte! Ia şi făina şi fă-ţi câte vrei!

Şi zicând acestea, s-a ridicat şi a plecat.

Părintele Atanasie, în ciuda neascultărilor şi a osteneţii pe care i-o pricinuia Stareţului, avea şi descoperiri dumnezeieşti. Odată, când toţi părinţii se aflau în biserica lor, la sfârşitul Liturghiei se apropie de Stareţ şi-i spune:

– Gheronda, oare ce să fie ceea ce am văzut? Aşa cum stăteam în strană, l-am văzut pe părintele Efrem cu un toiag în mână, iar de-a dreapta şi de-a stânga eraţi Sfinţia Voastră şi părintele Arsenie.

Atunci Stareţul a înţeles că fusese o descoperire dumnezeiască pentru ucenicul său Efrem. Dar ca să-l ferească de mândrie şi pe el şi pe părintele Efrem, i-a spus:

– Haide, pleacă! Dormi în biserică şi de aceea visezi.

Adeseori unii monahi îi spuneau Stareţului că părintele Atanasie este un adevărat Înger, iar el le răspundea:

– Este înger, dar să luați aminte să nu-l călcați pe aripă.

Iar aceasta o spunea fiindcă uneori părintele Atanasie se mânâia.

Până la adânci bătrâneți părintele Atanasie s-a ostenit foarte mult; o făcea din dragoste ca să-i odihnească pe frații săi, pentru a avea răsplată de la Preadulcea noastră Maică. De când obștea s-a mutat la Noul Schit, el a rămas la Chilia Adormirii Maicii Domnului până aproape de sfârșitul vieții sale.

La bătrânețe, când starea sănătății sale s-a înrăutățit, Starețul Iosif i s-a arătat în vis și i-a spus să se închinovieze la Mănăstirea Filotheu.

Îi putreziseră picioarele din pricina mersului pe jos și a mâncărurilor necurate pe care le mânca. Tot ce era necurat, părintele Atanasie mânca. Și aceasta o făcea din pricina marii lui smerenii. Astfel, i-au putrezit picioarele în așa hal, încât găurile îi ajunseseră până la os. Îl mâncau viermii de viu. Rănile îi miroseau atât de urât, încât nu puteai nici măcar să le privești.

Părinții de la Mănăstirea Filotheu își amintesc că, deși părintele Atanasie nu putea să pășească, cu toate acestea se plângea că nu-i dădeau vreo ascultare și striga:

– Părinților, nu mă lipsiți de răsplată!

Chiar și paralizat fiind, nevoitorul Atanasie voia să se ostenească, pentru a nu se lipsi de răsplata sa cerească. Astfel a devenit o pildă luminoasă pentru frații din mănăstire. Mulți sunt cei ce s-au smerit când i-au văzut nevoința. Chiar și acum, după atâția ani, și-l amintesc pentru nevoința sa și pentru eroicele sale isprăvi ascetice.

Părintele Sava Filotheitul se străduia să-i aline puțin durerile și să-i curețe rănile, dar starea lui era înfricoșătoare. Viermii se ascundeau în cărnurile sale putrede ca într-un burete. O, cât de urât mirosea, atât el, cât și chilia sa, din pricina viermilor și a cărnurilor sale putrede, de vreme ce picioarele i se cangrenaseră într-un stadiu avansat! Însă părintele Atanasie a făcut răbdare până la sfârșit fără să murmure. A plecat din această viață ca un mucenic.

În 1983 a fost nevoie să ies din Sfântul Munte și părintele Atanasie a folosit acest prilej pentru a se întoarce înapoi, la iubita sa chilie de la Noul Schit, acolo unde trăise atâția ani ca ascet, acolo unde adormise Starețul și fratele său. Însă acum nu mai putea merge pe picioare. Îi putreziseră până la os.

Cu toate acestea a plecat de la Filotheu, dar după o jumătate de oră de mers, nu a mai rezistat și s-a prăbușit la pământ, între niște rugi, rămânând singur și neajutorat. Au trecut zile întregi până când părinții l-au găsit. Apoi m-au înștiințat să mă întorc la mănăstire. Îndată ce am ajuns la mănăstire, am și alergat la locul unde se afla. Când l-am găsit, i-am spus:

- Hai, părinte Atanasie, întoarce-te la mănăstire! (Avea o slăbiciune pentru mine, mă iubea mult).
- Pentru tine mă voi întoarce. Altfel nu m-aș mai întoarce.
- Unde te duceai?
- La chilia mea de la Noul Schit.
- Dar Sfinția Ta nici picioarele nu le poți târî. Te-au găsit după atâtea zile căzut și dacă n-ar fi dat de tine atunci, ai fi murit ca un câine în vie. Vino să rămâi la noi! O să te pomenim, îți vom face patruzeci de Liturghii. Rămâi în chinovie, ca să pleci de aici ca un viețuitor de chinovie. Starețul se va bucura.

- Ei, atunci să mă întorc.

A primit să se întoarcă, ca să nu moară făcându-și voia proprie. Era și un adevărat ascultător.

Nu au trecut multe zile și a adormit la 11 septembrie 1983, la vârsta de șaptezeci și șase de ani. A adormit ca un ascultător, ca viețuitor de chinovie, răbdând fără să murmure dureri înfricoșătoare, în smerenie adâncă. A avut un sfârșit cuvios. A plecat să-l întâlnească pe iubitul său Stareț și frate. A plecat să se desfăteze de roadele osternelilor sale mucenicești și ale nesfârșitelor sale călătorii și cărăușii.

Iar egumena Sfântului Munte, Preasfânta Născătoare de Dumnezeu, ce a rânduit ca să-l slăvească? S-au aflat la înmormântarea lui trei episcopi. Chiar și egumen să fi fost, tot nu ar fi avut la înmormântarea sa trei episcopi. Dar aceasta a economisit-o Preadulcea noastră Maică.

Părintele Ermolae

Odată a mers la Stareț un monah, pe nume Ermolae, care era foarte simplu. Își pierduse ceasul și îl căutase peste tot, dar nu l-a putut găsi. După câteva ore, văzându-l mâhnit, Starețul i-a spus:

- Ei, părinte Ermolae, nu-i nimic. Putem să-ți luăm altul.
- Știu că putem să luăm altul, i-a răspuns părintele Ermolae, dar eu mă mâhnesc pentru că l-am târât după mine pe Îngerul meu păzitor și l-am obosit.

Uneori Starețul, pentru a-l face să răbufnească, îl necăjea puțin pe părintele Ermolae:

- Părinte Ermolae, știi glasurile?
- Eu? Cum să nu știu? Îmi rotunjesc gura după cum îmi sună mie fiecare glas.

Altădată părintele Ermolae a mers să învețe cum se țes flanele la războiul de țesut. Când s-a întors, Starețul l-a întrebat:

- Părinte Ermolae, poți să-mi faci o flanelă?
- Eu să nu pot? Cum să nu pot? Dacă bag suveica pe acolo și trag repede cu spata⁵⁵, flanela iese imediat pe dedesubt.

Lângă Stareț au venit să se supună și oameni culți și înaintați în vârstă precum: părintele Atanasie Valsamakis farmacistul, părintele Atanasie Kabanaos, medicul din Lavra, părintele Gherasim Menaghias chimistul, părintele Efrem duhovnicul de mai târziu din Volos și alții. Dar în afara fraților care erau stabili în obște veneau în vizită și mulți alții, iar unii dintre ei rămâneau mai mult timp.

Starețul îi silea pe toți să facă o asceză aspră. De obicei le dădea o cutie de conservă cu puțin posmag muiat în ea. Aceasta era hrana pe o zi întreagă. De asemenea le porunca să urmeze rânduiala de rugăciune pe care el însuși o respecta: toate slujbele trebuiau săvârșite cu șiragul de metanii și cultivată tăcerea „întru

⁵⁵ Piesă la războiul de țesut formată dintr-un sistem de lamele paralele fixate la ambele capete, formând un fel de pieptene cu două rădăcini printre dinții căruia trec firele de urzeală.

cunoștință”. În realitate însă obștea se silea din greu să-l poată urma pe Stareț, fiindcă acesta trăia o viață foarte înaltă.

De pildă, Starețul l-a întrebat odată pe unul din ucenicii săi:

– Cum ai petrecut noaptea la rugăciune? Ai avut lacrimi sau vreo vedenie?

– Ah, răspunse acela, m-au mâncat puricii.

– Vai, pe cine am luat împreună cu mine, ce fel de oameni am luat pe Athon!

Cei care voiau să devină pustnici aveau multă evlavie la Stareț și bunăvoință, dar ca oameni înaintați în vârstă se îngreuiau să urmeze tipicul său atât de aspru. Astfel creeau probleme, cerând pogorământ și schimbarea tipicului. Pe de o parte aveau dreptate, deoarece rânduiala Starețului era foarte aspră, iar ei erau în vârstă. Pe de altă parte, ei singuri aleseseră să urmeze cel mai aspru mod de viață ascetică, cel din pustia Sfântului Vasilie.

Starețul, ca pustnic și isihast, nu ceda câtuși de puțin la cerințele ucenicilor săi. Cu toate acestea însă se mâhnea mult, fiindcă nici pe ei nu-i folosea, nici el nu-și putea face în voie programul său ascetic. Pentru aceasta le și spunea:

– Să plecați, părinților! Mergeți în altă parte, căci eu nu pot să vă iconomisesc. Eu sunt un isihast, nu vă pot purta.

Aceștia însă cu nici un chip nu voiau să plece de lângă el, iar Starețul se mâhnea mult pentru aceasta. Avea o mare dorință de a împărtăși și altora bogăția sa duhovnicească, dar aceasta nu se face dintr-odată, în chip magic. Trebuie și ucenicul să se ostenească pe măsură. Mâhnirea Starețului pentru neputința duhovnicească a ucenicilor săi era nespus de mare. Într-o vedenie Starețul Iosif a auzit o voce spunându-i: „Ce folos că au dascălul înaintea lor, dar nu ascultă ce le spune? Care este folosul?”. Atunci a înțeles din proprie experiență pentru care pricină marele isihast Calinic șovăia atât de mult să primească ucenici.

Această mâhnire a Starețului se vede din următoarele rânduri pe care le scria în acea vreme:

„Văd sufletul meu mort și din această pricină suspin deasupra lui. Sufăr, neliniștindu-mă pentru cele nouă suflete care îmi

împiedică calea. Fiindcă port răspundere și mă mâhnesc. Căci alții erau anii aceia în care se dădea monahilor putere și tărie”⁵⁶.

Trupul său, istovit de reaua-pătimire a ascezei, devenise sensibil la boli și la osteneală. Singura lui mângâiere erau credința și rugăciunea. Dar și acestea, cu îngăduința lui Dumnezeu, s-au împuținat și atunci întristarea nevoitorului Iosif a ajuns la culme.

Odată, pe când se afla cuprins de o mare întristare din pricina celor spuse mai sus și se ruga cu lacrimi și cu durere în întuneric, în chilia sa, a fost răpit în contemplație. Totul în jurul său a fost pătruns de o lumină mai presus de fire. Atunci L-a văzut pe Domnul, viu și în mărimă naturală, ținut pe Cruce, înconjurat de Lumina cea necreată. Din Preacuratele Sale Mâini și Picioare curgea Sânge cu îmbeșugare. Și atunci Hristos Și-a ridicat capul și l-a privit pe Stareț zicându-i: „Iată câte am suferit pentru dragostea ta! Iar tu ce suferi? Tu nu poți să rabzi o întristare?”⁵⁷.

Apoi iarăși s-a lăsat în întunericul. Odată cu aceste cuvinte întristarea s-a risipit. Starețul s-a umplut de bucurie și de pace și a început să verse râuri de lacrimi. Se simțea pătruns de dragostea lui Dumnezeu și se minuna de negrăitul pogorământ pe care Acesta îl făcuse oamenilor. De atunci a primit o mare mângâiere în întristări, suferințe și ispite. S-a întărit sufletește și astfel a putut să-i poarte cu răbdare pe acești oameni până când ei singuri l-au părăsit.

Părintele Gherasim Menaghias

Părintele Gherasim se trăgea dintr-o familie bogată și cu renume din Atena. Studiile și le făcuse la Zürich.

Acolo, fiind tânăr, la vârsta incertitudinilor, s-a clătinat în credință, fiindcă la acea vreme în universitățile apusene era obligatoriu să se predea teoria evoluționistă. Iar fără Dumnezeu toate sunt îngăduite.

Mai apoi s-a încurcat cu spiritismul, această plagă demonică. Însă Dumnezeu, din combinația acestor rătăcirii a scos ceva

⁵⁶ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 185.

⁵⁷ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 72.

bun: tânărul Menaghias a cunoscut că există lumea duhurilor și diavol. Atât de mult l-a înfricoșat aceasta, încât s-a întors cu toată puterea sa la învățătura evanghelică a lui Hristos.

În 1905 și-a întrerupt pentru puțin timp studiile ca să se înroleze ca voluntar în trupele lui Pavel Melas⁵⁸.

În 1920, la vârsta de treizeci și nouă de ani, a mers în Sfântul Munte și s-a făcut ucenic al starețului Calinic Isihastul. Din nefericire însă, îl chinuiau trei boli incurabile și fiindcă clima de la Katunakia nu-l ajuta, în 1925 starețul său l-a trimis la Schitul Sfântului Vasilie, un loc uscat și liniștit. Starețul Iosif a ajuns acolo trei ani mai târziu, adică în 1928.

După câțiva ani, la îndemnul altor pustnici, părintele Gherasim a mers la Starețul Iosif și i-a mărturisit greutățile pe care le avea din pricina bolilor. Întâlnirea lor trebuie să fi avut loc pe la sfârșitul lui 1934.

Starețul Iosif, de îndată ce l-a ascultat, l-a compătimit și i-a spus:

- Rămâi aici, căci pot să te ajut.
- Părintele Gherasim avea cu el și o valiză mică.
- Ce ai aici?, l-a întrebat Starețul.
- Medicamente, Gheronda.
- Te vei face îndată bine, numai să crezi că Dumnezeu poate să te vindece. Să arunci toate aceste medicamente, sticlulele și injecțiile jos pe stânci.

I-a spus toate acestea fiindcă și-a dat seama că era dependent de acele medicamente.

– Bine, Gheronda, dar îmi vine greu, i-a zis părintele Gherasim.

– Aruncă-le, i-a repetat Starețul, și dacă o să iei ce-ți voi da eu, o să te vindeci.

- Gheronda, dacă nu-mi voi lua medicamentele, voi muri.
- Am să-ți spun eu ce să iei și o să te faci bine.
- Și ce să iau?
- Să mănânci sardele necurățate, sărate.

Împotriva tuturor argumentelor lui raționale Starețul i-a spus pe un ton apăsător:

⁵⁸ Luptător în Războiul Macedonean (1893-1904).

– Trebuie să-ți pui toată nădejdea în Dumnezeu și lepădând cunoașterea medicală lumească, să urmezi credinței. Și în loc de zece ori, să mănânci o singură dată pe zi.

– Și dacă voi muri?

– Ca să murim am venit aici. Nu-ți fie frică!

– Dar nu pot.

– Ei, atunci ce altceva să-ți spun? Ori mă ascuți, ori mâine dimineată pleci.

– Bine, Gheronda, dar eu am venit lângă tine ca să mă faci bine.

– Ți-am spus, ca să rămâi aici, vreau de la tine două lucruri: să arunci medicamentele și să mănânci o dată pe zi.

– Gheronda, dar aceasta nu se poate.

– Foarte bine, fă cum te odihnește! Dar în cazul acesta trebuie să pleci de aici.

– Nu pot, Gheronda.

Starețul suferea mult, fiindcă nu reușea să-l convingă, căci nu voia nici să plece, nici să creadă. Astfel, prima lor întâlnire a rămas fără roade, deoarece părintele Gherasim înfrunța situația cu logica. Și aceasta pentru că nu cunoscuse până atunci din experiență puterea credinței.

Dar de îndată ce părintele Gherasim a mers la chilia sa, a văzut în acea noapte în vedenie pe Îngerul Domnului care i-a poruncit să facă ascultare de Starețul Iosif: „Tot ce-ți va spune, fă și te vei face bine”.

Când a auzit aceste cuvinte îngerești, a alergat îndată la Stareț și a strigat:

– Gheronda... Gheronda!... Tot ce-mi vei spune, voi face.

– Vreau să faci ascultare începând de acum.

– Da, Gheronda. Să fie binecuvântat!

Au așezat îndată masa și i-au dat trei sardele sărate, pe care le-a mâncat cu tot cu cap. Iar Dumnezeu a găsit de cuviință să-l încerce doar trei zile, fiindcă Starețul se ruga neîncetat pentru el.

După trei zile Starețul a văzut în vedenie că părintele Gherasim era încolăcit de la picioare până la cap de un balaur care voia să-l sugrume și striga cu disperare la Stareț ca să-l izbăvească. Atunci Starețul a ieșit pe balcon ținând în mână un porumbel și i-a

spus: „Gherasime, nu te teme, acest porumbel va veni să-l omoare pe balaurul care te sugrumă acum”. Și precum a spus, așa s-a și petrecut. Porumbelul l-a lovit de două-trei ori pe balaur cu ciocul în cap și l-a omorât.

Când Starețul și-a venit întru sine, părintele Gherasim a intrat la el și i-a spus cu bucurie:

– M-am făcut cu desăvârșire bine! Nu am cuvinte să-ți mulțumesc. Cele trei boli au plecat! Trupul meu s-a făcut cu adevărat ca cel al unui copil mic.

La porunca Starețului a aruncat în prăpastie cele două cutii cu medicamente. Din acea zi s-a izbăvit de boli și a mâncat o dată pe zi. De atunci părintele Gherasim a început să aibă multă evlavie față de Stareț, dar și Starețul îl iubea ca pe fiul său.

Părintele Gherasim a ajutat mult Sfântul Munte în timpul ocupației germane. Deoarece știa germană, a tradus Epistola Sfintei Chinotite către Hitler, în care îi cerea protecția Sfântului Munte, fiindcă în acea perioadă exista un mare pericol care venea din partea bulgarilor și a italienilor. Iar Hitler, răspunzând la această scrisoare, a trecut Sfântul Munte sub protecția sa personală.

De asemenea, personalitatea sa puternică l-a ajutat să mijlocească înaintea germanilor și astfel a izbăvit pe mulți părinți de la execuție sigură. I-a ajutat și pe părinții de la Katunakia atunci când se primejduiau să moară de foame. L-a înștiințat pe guvernatorul german de la Karyes, maiorul G. Steger, iar acesta a trimis 3000 ocale de grâu, pe care l-au împărțit pustnicii de acolo.

Însă atunci când părintele Gherasim a plecat de la Starețul Iosif, s-a îmbolnăvit din nou. Văzând aceasta, s-a întors îndată la Stareț și i-a spus:

- Gheronda, una dintre bolile pe care le-am avut a revenit.
- Ce gânduri ai avut înainte de a se întoarce boala?
- Iată, am avut următorul gând: „Acum, că ai aruncat toate medicamentele, ce vei face dacă te vei îmbolnăvi din nou aici, în pustie, unde nu există medicamente?”
- Asta a fost. Datorită necredinței tale te-ai îmbolnăvit din nou.

– Gheronda, te rog, fă-mă bine și altădată voi lua aminte să nu mai fiu puțin credincios.

– Nu. Se vede că este voia lui Dumnezeu să ai această cruce. Îți este de ajuns că te-ai vindecat de celelalte două boli. Acum vei face răbdare ca să iei și răsplată.

Și astfel a fost nevoit să iasă în lume, ca să se îngrijească puțin de boală. Când s-a întors, a continuat să trăiască în acea pustie lipsită de mângâiere cu multă lepădare de sine și acrivie.

În 1957, când Starețul Iosif a aflat că părintele Gherasim a venit la Mănăstirea Sfântului Pavel și că se afla în ultimele clipe ale vieții, a spus unui ucenic de-al său:

– Du-i acest posmag părintelui Gherasim și spune-i că i-l trimit eu.

Ucenicul s-a dus și i-a zis:

– Acesta ți-l trimite Starețul Iosif.

Părintele Gherasim s-a ridicat și a întrebat cu uimire:

– Cine? Starețul meu? Știți ce Stareț aveți? Sunteți fericiți! Nu voi uita niciodată șederea mea lângă el. Acelea au fost cele mai bune zile din viața mea. Cât am fost lângă el, am fost monah. Îndată ce am plecat de la Starețul Iosif, s-a dus călugăria mea.

Apoi a spus cu lacrimi:

– Să-i faci metanie din partea mea!

Merită să consemnăm faptul că părintele Gherasim Menaghias, în ciuda suferințelor pricinuite de bolile sale, a trăit viața ascetică cu multă acrivie și în tot Sfântul Munte ne-au rămas numai amintiri frumoase legate de el.

Părintele Atanasie Kabanaos

Starețul Atanasie, în lume Spiridon Kabanaos, s-a născut în Eghina în 1867.

În lume fusese un medic de excepție și studiasse la Paris și la Viena.

În 1898, la vârsta de treizeci și unu de ani, a părăsit lumea cea deșartă și a venit să se închinovieze la Marea Lavră. A fost tuns monah doi ani mai târziu, în 1901, și fiindcă era foarte virtuos, a fost ales proiestos al mănăstirii.

Trăia viața monahală cu multă evlavie și acrivie. Bunătatea sa, nerăutatea și iubirea sa de frați au rămas proverbiale.

Părintele Atanasie citea cu o sete nepotolită și cu multă evlavie scrierile Părinților. El a fost fondatorul revistei „Biblioteca athonită”, pe care o edita la Volos pururea-pomenitul Sotirios Shinas.

Din citirea cărților patristice i s-a născut dorința de pustnicie. Dar anii cam trecuseră și între timp, din pricina bolii, se și îngrășase. Nu putea să fie pustnic, fiindcă era și în vârstă și gras. Dar cu toate acestea dorința lui era foarte mare.

În cele din urmă, prin anul 1935, pe când avea înaintata vârstă de șaizeci și opt de ani, a aflat de la cineva că la Schitul Sfântului Vasilie se află un mare ascet, pe nume Iosif. De îndată ce a aflat, și-a luat lucrurile, banii și cărțile, le-a pus pe un catâr, a luat și un ajutor și a plecat la Starețul Iosif. La acea vârstă înaintată voia să pustnicească! De aceea și spunea:

– Merg să pustnicesc lângă Starețul Iosif (acesta era mai tânăr ca el cu treizeci de ani).

Când părintele Atanasie a ajuns la „Sfântul Vasilie” și l-a văzut pe Starețul Iosif, i-a spus:

– Gheronda, am venit să pustnicesc lângă tine. Sfinte Părinte, aud despre tine...

– Auzi greșit.

– Nu, eu voi rămâne.

– Doctore, aici nu poți rămâne. Aici viața e foarte aspră. Tu ești și bătrân și cam gras.

– Mă voi strădui și cu ajutorul Harului lui Dumnezeu voi izbuti.

– Nu vei izbuti nimic, doctore.

– Nu, eu voi rămâne aici.

Probabil că își amintise de Avva Pavel cel Simplu, care, prin stăruința sa, izbutise să-l convingă pe Marele Antonie să-l țină lângă el. De aceea spunea:

– Nu plec!

– De ce ai venit la mine? De ce nu stai în Lavra ta, unde ai bunăstare, ești cinstit și respectat de părinți, ești și proiestos... Hai, mergi și fă vreun bine oamenilor.

- Eu am venit să pustnicesc, să-mi mântuiesc sufletul.
 - Acum, la bătrânețe, să pustnicești? Nu poți rămâne aici.
 - Ba voi rămâne! Eu vreau să rămân la Starețul Iosif!
 - Aici nevoința e aspră. Nu ai voie nici să vorbești.
 - Să fie binecuvântat!
 - Ei, atunci stai și încearcă!
- Și astfel a rămas lângă Stareț.

În acea vreme se afla acolo și părintele Gherasim Menaghias împreună cu un alt părinte, Atanasie Valsamakis, care era farmacist. Starețul le spunea mereu:

– De ce ați venit aici? De ce nu mergeți la alte mănăstiri? Nu puteți rămâne aici.

– Cu rugăciunile Sfinției Voastre vom putea. Vom rămâne.

– Dacă vreți să rămâneți aici, trebuie să păstrați tăcerea. Nu veți vorbi deloc în deșert. Aici nu-și au locul discuțiile, ci numai tăcerea și rugăciunea! Puteți?

– Putem!

– O singură dată dacă vă prind că vorbiți între voi, veți pleca cu toții!

– Nu, nu, ne vom nevoi.

– O să vedem în faptă.

Toți trei erau oameni de știință și din domenii apropiate. Aveau, așadar, multe puncte comune și multe subiecte de discutat. Au trecut una, două, trei zile, după care Starețul i-a prins vorbind.

– Doctore, ce ți-am spus?

– Iertați!

– Să plecați! Auzi colo! Să se apuce de pălăvrăgeală! Tu, doctore, nu ai spus că poți tăcea și că te poți nevoi?

– Gheronda, Gheronda, e aspru cuvântul. „Nu se poate împlini cuvântul acesta”.

– Dacă nu poți, să te duci la mănăstirea ta. Aici se păstrează tăcerea.

– Nu. Sfinția Ta ai „cuvintele vieții veșnice”. Unde ne vom duce?

– Să te duci la mănăstirea ta. Aici nu poți face față.

– Nu plecăm. Un singur Stareț avem.

Atunci părintele Arsenie a strigat:

– Gheronda, părinții ăștia sunt niște nepricopsiți. Sunt oameni bătrâni, nu se schimbă. Să plecăm de aici!

Și îndată părintele Arsenie l-a apucat de mână pe Stareț și a început să-l tragă. Prind și „oamenii de știință” cealaltă mână a Starețului și încep să tragă și ei către partea lor.

– Starețul e al nostru!, strigau „oamenii de știință”.

– E Starețul meu!, striga părintele Arsenie.

– Ba nu, e al nostru!

– Ba nu, e al meu!

Și trăgeau. Atunci Starețul a strigat:

– Opriți-vă, măi copii! O să-mi rupeți mâinile!

În cele din urmă a biruit părintele Arsenie – cine știe cum a izbutit? – și luându-l pe Stareț, au plecat pe timp de iarnă pe Athon. Au urcat fără să se oprească o clipă. Când a început să se înnopteze, a căzut o ceață atât de deasă, încât nu vedeau la un pas înaintea lor.

Starețul i-a spus părintelui Arsenie:

– Arsenie, să ne oprim undeva, căci vom cădea în vreo prăpastie, de vreme ce nu vedem nimic.

– Nu, mai bine să mergem.

– Stai aici! Altfel o să cădem în prăpastie.

– Să fie binecuvântat!

Și au rămas acolo toată noaptea în aer liber, pe vârful muntelui. Gerul era foarte aspru. Hainele lor s-au făcut ca de cristal din pricina înghețului. Ce puteau să facă? Metanii toată noaptea pentru asceză, dar și pentru a se încălzi. Iar atunci când s-a luminat de ziuă, au văzut că într-adevăr se aflau pe marginea unei prăpastii adânci de vreo câteva sute de metri. O singură piatră dacă s-ar fi clintit sub picioarele lor, ar fi căzut și ar fi murit. Dar Starețul, cu ochii cei curați ai sufletului său, a văzut prăpastia și de aceea s-au oprit acolo.

Merele Maicii Domnului: În cele din urmă au ajuns cu bine pe vârful Athonului și au intrat în Paraclisul Schimbării la Față. Toată biserița era plină de bună-mireasmă care izvoră de la două mere roșii ce se aflau înaintea icoanei Maicii Domnului.

Frunzulițele lor erau încă proaspete și verzi, de parcă le-ar fi tăiat cineva chiar atunci.

De îndată ce le-a văzut, Starețul a spus:

– Părinte Arsenie, de vreme ce ne aflăm la sfârșitul lui februarie, cum de sunt aici, pe o astfel de vreme aceste mere atât de proaspete? (Căci nu era cu putință ca pe timp de iarnă să se găsească pe vârful Athonului mere proaspete, care să mai aibă și frunzele fragede).

Și îndată au căzut cu lacrimi înaintea icoanei Maicii Domnului și i-au mulțumit pentru acest dar ceresc.

Au început, așadar, să le mănânce și au rămas uimiți văzând cât de dulci sunt. Atunci li s-au deschis mintea și se priveau unul pe altul. Stăpânul Ceresc Se îngrijise de credincioșii Săi robi. Mai târziu Starețul spunea: „Nu pot să uit gustul lor, căci nu-mi amintesc să fi mâncat vreodată mere atât de dulci”.

După ce au rămas acolo cinci-șase zile, au fost nevoiți să plece, fiindcă gerul era foarte aspru.

Bătrânul Arsenie zise:

– Mergem jos ca să-i ajutăm pe frați și să facem răbdare. O să aibă grijă Dumnezeu. Dacă va fi să plece, vor pleca.

Au luat câteva bucățele din acele mere și le-au adus și părinților de la „Sfântul Vasilie”.

De îndată ce aceștia l-au văzut pe Stareț coborând, au alergat și au căzut la picioarele lui.

Bătrânul Atanasie Kabanaos striga:

– Gheronda, Gheronda! Ne-ați lăsat și nu știam ce să facem. Precum israeliții, care au așteptat pe Moise să aducă Tablele Legii, tot astfel și noi te așteptam să cobori de sus.

Atunci Starețul îi spune:

– Hai, doctore, mergi la Lavra! Aici viața e grea.

– Nu plec!

– Măi, ce să facem? Aceștia nu se dezlipesc de aici!

Îi alunga, dar ei nu plecau. Aveau multă evlavie și dragoste față de Stareț, dar nici nu puteau să-i urmeze aspra sa rânduială ascetică. Dar oare era ușor de urmat? Cei doi asceți, părintele Arsenie și Starețul Iosif, erau un fenomen rar, erau vulturi care zburau la mari înălțimi.

Nu a trecut mult timp și au venit lavrioții și i-au spus părintelui Atanasie:

– Doctore, tu nu ești pentru aici. Proiestos, medic cu atâtea diplome și medalii și ai venit la acest ascet neînvățat să-i fii ucenic? Vino jos în Lavră! Tu, care ești un om atât de folositor, ce faci aici? Ești om bătrân. Poți să faci asceza pe care o fac părinții aici?

În cele din urmă l-au luat la Lavra cu sila. Și a plecat plângând, căci avea multă credință și dragoste față de Stareț.

După puțin timp de la întoarcerea sa în Lavra, părintele Atanasie a dobândit doi ucenici, pe care i-a făcut diaconi. Deoarece mănăstirea era idioritmică, fiecare stareț putea să aibă unul, doi sau trei ucenici. Și astfel, fiecare obște mică trăia chinovial în interiorul Mării Lavre.

Se pare însă că ucenicii săi nu își mărturiseau curat gândurile lor, pentru că peste puțin au plecat amândoi în lume. Astfel a rămas singur. Atunci a apucat pe drumul ce ducea la Starețul Iosif ca să-i spună durerea sa. Când a ajuns lângă Stareț, necăjit și întristat, i-a spus:

- Gheronda, Gheronda... Sfântul meu Stareț...
- Ce-ai mai pățit, doctore?
- Gheronda, mi-au plecat ucenicii.

Starețul însă, care întotdeauna spunea ceea ce era de spus, i-a zis ca să-l smerească:

- Doctore, ascultă ce am să-ți spun.
- Ce-mi vei spune?
- Tu nu ești vrednic să păstorești nu numai oameni, dar nici pui de găină.

Iar el, care era un bătrânel cam grasuț, dar simpatic, foarte evlavios și smerit, râdea și spunea:

– Ah, Gheronda, greu îmi este să port cuvântul ăsta. Știi, eu am fost în străinătate, am primit diplome, medalii, am cercetat biblioteca de la Viena, de la Paris, de la Marea Lavră și Simonos Petra, dar acest cuvânt nu l-am văzut scris nicăieri.

– Ei, o să-l auzi de la mine, care te cunosc. Ești un netreb-nic! Nici pui de găină nu ești vrednic să păstorești.

Atunci părintele Atanasie și-a plecat capul și s-a întors la Lavra întărit și smerit. De atunci înainte nu a mai scos nici un

cuvânt despre vredniciile și medaliile sale. Și astfel, prin această operație reușită, Starețul a spart acel buboi duhovnicesc.

După câțiva ani bătrânul Atanasie a mers în Eghina ca să-și vadă mama. Era deja în vârstă și se cam îngrășase din pricina bolii. Când mama lui l-a văzut atât de gras, ea, care era simplă și neînvățată și care tâlcuia Evanghelia și Cuvântul lui Dumnezeu după literă și nu după duh, i-a spus:

– Copilașul meu, eu carte nu știu, dar aud pe preotul care ne ține predică spunând că în Evanghelie scrie că poarta prin care intri în Împărăția lui Dumnezeu este strâmtă și îngustă. Tu, copilul meu, care ești atât de gras, cum vei trece prin ea?

– Mamă, mamă... Apa din Sfântul Munte îngrășă, i-a răspuns el.

Când s-a întâlnit din nou cu Starețul, i-a spus:

– Gheronda, cu mama am scos-o la capăt, dar cu Dumnezeu nu știu cum o să mă descurc.

Dar cu toate acestea era un monah foarte evlavios și smerit. Era un om deosebit în ceea ce privește instruirea lumească. Un monah cuvios, foarte compătimitor, care a ajutat multă lume, prin cinstea de care se bucura în Lavra, prin autoritatea pe care o avea și prin cuvântul său. Îi ajuta mult și pe pustnici în diferitele probleme pe care le aveau, deoarece multe schituri și chilii depind de Marea Lavră.

Despre pustnici obișnuia să spună în sinaxele mănăstirii:

– Ei, părinților, noi avem Lavra noastră, metocurile noastre, lucrurile noastre, bunurile noastre și nu avem nevoie de nimic. Acesta însă este sărac, pustnic, și are nevoie. Ce spuneți, părinților? Să-l ajutăm? Este binecuvântat? Da, da. Hai, fiul meu, cu binecuvântarea Maicii Domnului poți să faci tot ceea ce ai nevoie.

Pe când spunea acestea, ceilalți proiestoși îl priveau muți de uimire.

Ca proiestos, l-a ajutat și pe Starețul Iosif.

– Nu te teme, îi spunea el, se va împlini cererea ta. Nu te mâhni!

Apoi bătrânul Atanasie mergea la ceilalți proiestoși și le spunea:

– Sărmanul Stareț Iosif... Este om sărac. Dați-i și lui asta, dați-i și lui ailaltă!

Pe toți îi ajuta cu bucurie. Era un om foarte binecuvântat.

Cât de milostivă era inima părintelui Atanasie se vede și din felul cum l-a scăpat de osândă pe un om care a încercat să incendieze regiunea Lavrei.

După ce acesta a fost arestat, fiind amenințat chiar și cu pedeapsa capitală, a fost adus în sinaxa părinților pentru a da seamă.

– De ce ai dat foc?, l-au întrebat părinții.

– Iertați!, a răspuns acela.

Atunci s-a ridicat părintele Atanasie și a spus:

– Ei, părinților, de vreme ce a spus „iertăți”, trebuie să-l iertăm. Nu-i așa, părinților? Da, da, așa este. Haide, fiul meu, să fii iertat. Mergi, cu binecuvântarea Maicii Domnului!

Și de această dată bătrânul Atanasie s-a descurcat. Acel sărman nu a mai fost pedepsit și ispita s-a spulberat.

Starețul Iosif l-a iubit mult pe bătrânul Atanasie și se ruga mereu pentru el.

Într-o zi, în 1940, l-a văzut într-o vedenie. Se făcea că acesta urma să plece într-o mare călătorie din care nu avea să se mai întoarcă. Părinții l-au petrecut până în afara porții mănăstirii. Înaintea lor se afla un râu și o punte care unea cele două maluri. După ce bătrânul Atanasie și-a luat rămas bun de la părinți, a trecut peste punte și, de pe malul celălalt, s-a întors și a pus ultima metanie, zicând: „Iertați-mă, părinților!”.

În spatele lui se afla o poartă de aur și, după ce a trecut prin ea, s-a închis odată pentru totdeauna. Era poarta Împărăției Cerurilor. De îndată ce s-a sfârșit vedenia, Starețul Iosif l-a strigat pe fratele său Atanasie, zicându-i:

– Ia-o spre Lavra! Doctorul Kabanaos va pleca. Aleargă ca să-l saluți din partea mea.

Când a ajuns la Lavra, a apucat să-l prindă în viață pe doctor și i-a spus că Starețul l-a văzut în vedenie. Fiindcă bătrânul Atanasie avea multă credință și evlavie față de Stareț, a primit

acest cuvânt ca pe o descoperire de la Dumnezeu și s-a pregătit cum se cuvenea. Și într-adevăr, după trei-patru zile compătimitorul părinte Atanasie a adormit în Domnul, pentru a se desfăta în viața veșnică de roadele marii lui bunătăți.

Părintele Efrem, duhovnicul de mai târziu din Volos

Lângă Stareț a venit să rămână și un tânăr bun și înalt de statură, pe care îl iubea pentru simțămintele sale nobile, pentru râvna sa pentru nevoință și iubirea de osteneală. Pentru aceasta, atunci când l-a tuns monah, i-a dat numele fericitului său stareț, Efrem.

Dar tânărul părinte Efrem nu putea rezista doar cu hrana ascetică a obștii, de aceea mergea pe la hramurile mănăstirilor, unde se dădea mâncare bună și vin.

Datorită condițiilor aspre de viață de atunci părintele Efrem a început dintr-odată să vomite cu sânge. Deoarece tuberculoza secera pe atunci multă lume, mai ales pe cei care aveau organismul mai slăbit, așa cum erau pustnicii din Sfântul Munte, tânărul ucenic s-a temut ca nu cumva să aibă tuberculoză. În realitate însă, s-a dovedit mai târziu că era vorba de o hemoragie gastrică.

Așadar, atunci când părintele Efrem a început să scuipe sânge, ca orice om a fost cuprins de frică și a vrut să iasă din Sfântul Munte pentru a face tratament. I-a întrebat și pe părinții din vecinătate, iar aceia l-au sfătuit să meargă în lume pentru tratament și după opt zile să se întoarcă. Dar Starețul nu era de acord, deoarece primise înștiințare în rugăciune că dacă părintele Efrem va ieși în lume, nu se va mai întoarce în Sfântul Munte. De aceea i-a spus:

– Ce-mi spui tu acum, nu se va întâmpla, iar făgăduința că te vei întoarce nu o vei mai împlini după ce vei ieși din Sfântul Munte.

– Bine, Gheronda, dar și alții ies și totuși se întorc. Numai eu voi cădea în cursă?

– Ce am avut de zis, am zis. Mai departe eu nu mai port nici o răspundere.

Părintele Efrem îl ruga să îi dea binecuvântare, deoarece punea logica înaintea credinței, dar Starețul rămânea neînduplecat și-i spunea:

– Eu te-am făcut călugăr pentru Sfântul Munte. Fă ce vrei, dar fără binecuvântarea mea. Răspunderea va fi a ta.

Starețul i-a descoperit că, dacă va pleca, nu numai că nu se va mai întoarce în Sfântul Munte, dar va și muri într-o țară străină și îndepărtată, așa cum s-a și întâmplat.

Însă părintele Efrem, ca un om neputincios, fusese prea tare cuprins de frică și nu voia să asculte, ci stăruia să-și facă voia. În cele din urmă a hotărât de unul singur să iasă în lume.

Atunci Starețul i-a spus:

– Mergi în lume, după voia ta. Eu te sfătuiesc să nu mergi.

Acela însă nu a ascultat, ci a hotărât să plece. De îndată ce s-a depărtat vreo zece metri, Starețul a simțit dintr-odată că legătura duhovnicească pe care o avea cu el s-a tăiat. Și așa cum s-au desfășurat evenimentele, cuvintele Starețului s-au împlinit întocmai. Căci părintele Efrem a mers la Volos, a fost hirotonit preot și a intrat în mișcarea stilistă de acolo.

Acolo, la Volos, a ajutat foarte multe suflete cu experiența duhovnicească pe care o dobândise de la Starețul Iosif. Biserica s-a umplut de suflete care, din prea multa umilință, plângeau mereu la slujbe. Părintele Efrem a vrut să întemeieze chiar și o mănăstire acolo la Volos, dar nu a putut.

Însă Starețul nu a încetat să se roage pentru ucenicul său. Atât de mult își dorea întoarcerea lui, încât la proviziile anuale pe care le împărțeau, întotdeauna îi făcea și lui porție. Nici din monahologhion nu l-a șters, așteptând întoarcerea lui în Sfântul Munte. Însă părintele Efrem îi trimitea mereu scrisori prin care îl silea să-l șteargă, evident, pentru a se putea înscrie în catalogul preoțesc al eparhiei sale. În cele din urmă, în 1952, Starețul, cu inima grea, a făcut și aceasta. Dar a vărsat râuri de lacrimi la rugăciune, rugându-L pe Dumnezeu pentru întoarcerea ucenicului său. Și ce s-a întâmplat?

În timp ce părintele Efrem viețuia la Volos și aducea folos multor suflete, deodată i s-a întâmplat o mare ispită. Nu trecuse

nici măcar o lună de la ștergerea sa din monahologhion și un om viclean al Bisericii l-a clevetit atât de urât, încât a fost chiar la un pas să-și piardă preoția.

Lucrurile au evoluat atât de repede spre rău, încât, pentru a înceta smintelile, și-a părăsit turma și s-a întors în Sfântul Munte. Între timp Starețul Iosif se mutase de la Schitul „Sfântul Vasilie” la cel numit „Sfânta Ana Mică”. Părintele Efrem nu putea rămâne lângă el pentru că locul era foarte strâmt și lipsit de mângâiere.

Astfel a fost nevoit să rămână la Schitul Sfintei Ana, ce se afla mai jos, la chilia Ananeilor. De acolo urca la Stareț și liturghisea. Odată s-a petrecut următoarea întâmplare neplăcută:

Starețul cânta Heruvicul într-un mod aparte, care însă era foarte plăcut, căci avea o voce foarte frumoasă. Odată, părintele Efrem rostea rugăciunile Liturghiei cu voce tare. Atunci Starețul i-a spus:

– Nu striga, părinte! Rostește-le în șoaptă, așa cum se arată în Liturghier, unde scrie că trebuie citite în taină.

Căci Starețul, ca un părinte niptic ce era, voia rânduială și liniște, pentru a lucra înlăuntrul său și Rugăciunea minții.

Și fiindcă Starețul l-a muștrat spunându-i că trebuie să facă astfel, părintele Efrem i-a răspuns și el împotrivă:

– Și tu, Gheronda, ăsta-i Heruvic pe care-l cânti?

Desigur, nu cunoștea că Starețul primise această rânduială de psalmodiere într-o vedenie de la un Înger. Cu toate acestea a fost foarte urât și necuviincios din partea lui să vorbească astfel Starețului său.

În cele din urmă nu a mai rămas mult lângă Stareț. A plecat și din Sfântul Munte și s-a dus la Montreal, apoi la Detroit, iar în cele din urmă s-a stabilit în Texas. Și astfel, lucrurile s-au petrecut întocmai cum profețise Starețul. Cu mulți ani mai târziu, după adormirea Starețului, a venit din nou în Sfântul Munte, căindu-se și prihănindu-se pe sine:

– Eu, nebunul Efrem, l-am lăsat pe Stareț și ca un câine m-am întors la vărsătura sa. Pe când tu ai trăit lângă el, l-ai îngropat și ai luat binecuvântarea și harul său, făcându-te astfel urmaș al său. Chiar și în America îl vedeam adeseori pe Stareț în vedenie. Mă îmbrățișa și mă ruga cu multă dragoste să mă întorc, dar eu tot nu-l ascultam.

Închipuiți-vă cât de fierbinte era dragostea și rugăciunea Starețului, care ajungea până în străinătate și îl ruga în taină, prin Harul Sfântului Duh, să se întoarcă înapoi!

Puțin mai târziu s-a îmbolnăvit de cancer la stomac și acolo, la spital, cu multe lacrimi și durere a povestit următoarea vedenie pe care a avut-o cu puțin înainte de sfârșitul său.

L-a văzut pe Stareț în Rai, dar între el și părintele Efrem se afla un zid mare, iar ei vorbeau printr-o fereastră mică.

– Gheronda, Gheronda!, a strigat părintele Efrem. Pri-mește-mă și pe mine lângă tine!

– Nu pot, fiul meu! Neascultarea ta mă împiedică.

În cele din urmă, în 1984, părintele Efrem a plecat din această viață cu adâncă smerenie. A ajutat multă lume. Credem că pentru smerenia lui cea multă și pentru adâncă sa pocăință Starețul îl va fi primit lângă el, iar Dumnezeu în lăcașurile cerești.

Părintele Vasilie tuberculosul

Odată, pe când Starețul se afla la Sfântul Vasilie, la o obște vecină a venit un copil pentru a se face monah. Copilul acesta era orfan și fusese înfiat. Nu a trecut mult timp și a venit în Sfântul Munte tatăl său adoptiv, care i-a spus:

– Eu te-am luat de mic și te-am crescut, ca să mă îngrijești la bătrânețe, iar tu acum te faci călugăr?

Și zicând acestea, l-a luat cu sila și a plecat. Din pricina supărării copilul s-a îmbolnăvit de tuberculoză. Atunci tatăl său l-a alungat, zicându-i:

– Pleacă de aici, să nu ne molipsești și pe noi. Du-te în Sfântul Munte să te faci călugăr, de vreme ce îți dorești aceasta.

A plecat, așadar, și a mers din nou la starețul chiliei de la „Sfântul Vasilie” căruia i-a spus:

– Gheronda, îți aduci aminte de mine?

– Da, îmi aduc aminte.

– Tatăl meu mi-a dat voie să mă fac călugăr.

– Bine.

– Gheronda, vreau să vă spun însă că din pricina supărării am devenit tuberculos. De aceea m-a alungat tatăl meu.

– Cum? Ești tuberculos și ai venit aici ca să ne molipsești?
Hai, pleacă! Pleacă de aici!

– Nu vreau nimic, spunea tânărul. Doar o bucată de pâine uscată și să mă lăsați să stau într-un colț până o să mor! Numai călugăr să mă faceți. Nu vreau nimic altceva.

– Nu te fac, i-a răspuns starețul acelei chilii și l-a alungat.

Atunci tânărul a plecat de acolo și s-a oprit pe o cărare, plângând nemângâiat. Potrivit Proniei dumnezeiești, tocmai trecea pe acolo Starețul Iosif, care, văzându-l, l-a întrebat:

– Ce ai, fiul meu, de plânga?

– Gheronda, am venit în Sfântul Munte ca să mă fac călugăr, dar starețul meu m-a alungat pentru că sunt tuberculos. Din nefericire, nu se găsește nimeni care să vrea să mă facă monah. Nu vreau nimic altceva, ci numai să mă lase într-un colț să mor. Numai călugăr să mă facă, altceva nu vreau.

La început, ca om, Starețul Iosif s-a temut, dar în cele din urmă dragostea de aproapele a biruit, căci inima lui cea mare nu l-a lăsat să-l părăsească pe acel copil.

– Vino cu mine, fiule, i-a spus Starețul și luându-l de mână l-a dus la coliba sa.

În obștea sa se aflau pe atunci părintele Ioan, părintele Efrem cel de la Volos, părintele Atanasie, fratele său după trup, și părintele Arsenie. Când aceștia au aflat că tânărul e bolnav, i-au spus deosebi Starețului:

– Ne va molipsi și pe noi.

– Voi să tăceți, le-a spus Starețul. Dumnezeu l-a trimis ca să mă încerce. Să tăceți! Eu îl voi îngriji până la moartea sa.

I-au făcut o chilioară din scânduri și acolo Starețul îl îngrijea cu multă dragoste. Se ducea să cerșească câte o smochină, vreun posmag, stafide, măslina pe care să i le dea noului său ucenic. A trăit lângă el aproape șase luni. Într-o bună zi tânărul i-a spus:

– Gheronda, văd niște țigănci. Ce caută lângă patul meu?

Atunci Starețul a înțeles ce se petrecea și l-a strigat pe părintele Arsenie:

– Părinte Arsenie, pregătește-te! Vasilie este pe moarte. Să-l facem schimonah, pentru că va pleca.

Zicând acestea, au mers în biserică ca să-i facă tundera. Părintele Efrem însă nu voia să intre înăuntru.

– Intră înăuntru!, i-a strigat Starețul.

– Nu intru, fiindcă medicul spune că microbul se lipește până și de clopot!

La slujba tunderii au fost de față Starețul, părintele Arsenie, părintele Atanasie și un preot oarecare. I-au citit rugăciunile, l-au îmbrăcat, l-au dus la chilioara sa și l-au lăsat pe pat.

– Vasilie, mă duc să-mi fac rugăciunea. Mă întorc peste două-trei ore. Să spui și tu neîncetat Rugăciunea.

Peste puțin timp, Starețul a venit să vadă ce face. L-a scuturat ușor zicându-i:

– Vasilie, ai adormit?

Dar acela nu a răspuns nimic. Așa cum stătea, așezat în pat, a murit. După ce a primit Schima Îngerească a zburat ca un Înger la Cer. Starețul l-a spălat singur și, în timp ce îl pregătea de îngropare, zicea:

– Ah, Maica Domnului, să mă molipsească și eu! Să mă molipsească și eu!

Se ruga ca să se molipsească de tuberculoză, dar cu cât se ruga mai mult, cu atât boala se depărta de el.

Starețul numea tuberculoza boală sfântă, fiindcă, zicea el, te stingi încet-încet și ai timp să te pregătești. Apoi a luat toate lucrurile părintelui Vasilie și le-a îngropat el însuși, ca să-i ferească pe ceilalți să nu se molipsească. Apoi i-a chemat pe părinți zicându-le:

– Veniți, părinților, să prăznuim, căci Vasilie s-a dus la Cer! O, Maica Domnului, s-a mântuit un suflet! Aduceți și niște dulciuri!

Starețul simțea atât de multă bucurie, încât spunea „Hristos a înviat!”, căci era încredințat că s-a mântuit călugărul său.

La trei zile după adormirea părintelui Vasilie Starețul Iosif l-a văzut în vis cum îl îmbrățișa și-i spunea:

– Gheronda, dacă ai ști ce m-ai făcut! Ofițer, general m-ai făcut, plin de medalii!

Adormirea monahiei Teodora

Nu au trecut multe zile de la adormirea părintelui Vasilie și a venit o scrisoare în care scria că Stareța Teodora, care era în vârstă, se îmbolnăvise și ea de tuberculoză și se afla în ultimele clipe ale vieții ei. În scrisoare se menționa că: „Nu moare dacă nu vine Starețul”.

– Oh, Maica Domnului! Dumnezeuul meu, cum să ies iarăși din Sfântul Munte?

Nu se temea de tuberculoză, dar nu voia să mai iasă din Grădina Maicii Domnului. În cele din urmă a luat o barcă, din cele primitive care erau pe atunci, și a plutit cu ea până la Tesalonic. Când a ajuns în apropierea casei, a întrebat de afară ce face Teodora: „Ce face? Mai trăiește? Este bine?”.

Cuvioasa Stareță mirosea foarte tare, fiindcă putrezise de vie din pricina bolii, dar de îndată ce l-a văzut pe Stareț, a înviat și i-a spus:

– Gheronda, nu mor dacă nu veniți.

– Nu te teme, Teodora!

Și așezându-se lângă ea, a început să-i spună cuvinte pline de mângâiere.

– Gheronda, nu mai pot, simt o mare întristare.

– Teodora, încă puțină răbdare și totul se va termina. Dumnezeu îți va da cununi.

– Gheronda, s-a umplut chilia de cununi. Să fie și o cunună care îmi lipsește.

– Nu, Teodora, trebuie să o iei și pe aceasta. Răbdare, Teodora, răbdare!

– Slobozește-mă, Gheronda, nu mă mai ține! Slobozește-mă!

O astfel de credință avea. Credea cu desăvârșire că Starețul avea stăpânire asupra vieții și asupra morții ei.

I-au dat atunci să mănânce ceva, iar ea a mestecat puțin, după care i-a dat mâncarea Starețului. Iar el a mâncat fără să-i fie frică și a spus:

– Ah, Maica Domnului, cu duiumul să vină microbii asupra mea!

Dar nici unul nu venea la el. Nădăjduia că se va îmbolnăvi și el, dar, așa cum spunea mai târziu, „moartea a plecat, ducându-se la cei ce se tem de ea”.

În ziua următoare stareța Teodora a spus ceva în limba turcă maicii Eupraxia, care se trăgea și ea din Asia Mică. Atunci Starețul a chemat-o lângă el și a întrebat-o:

– Ce ți-a spus?

– Mi-a spus că vor veni niște musafiri și de aceea trebuie să pregătesc o tratație.

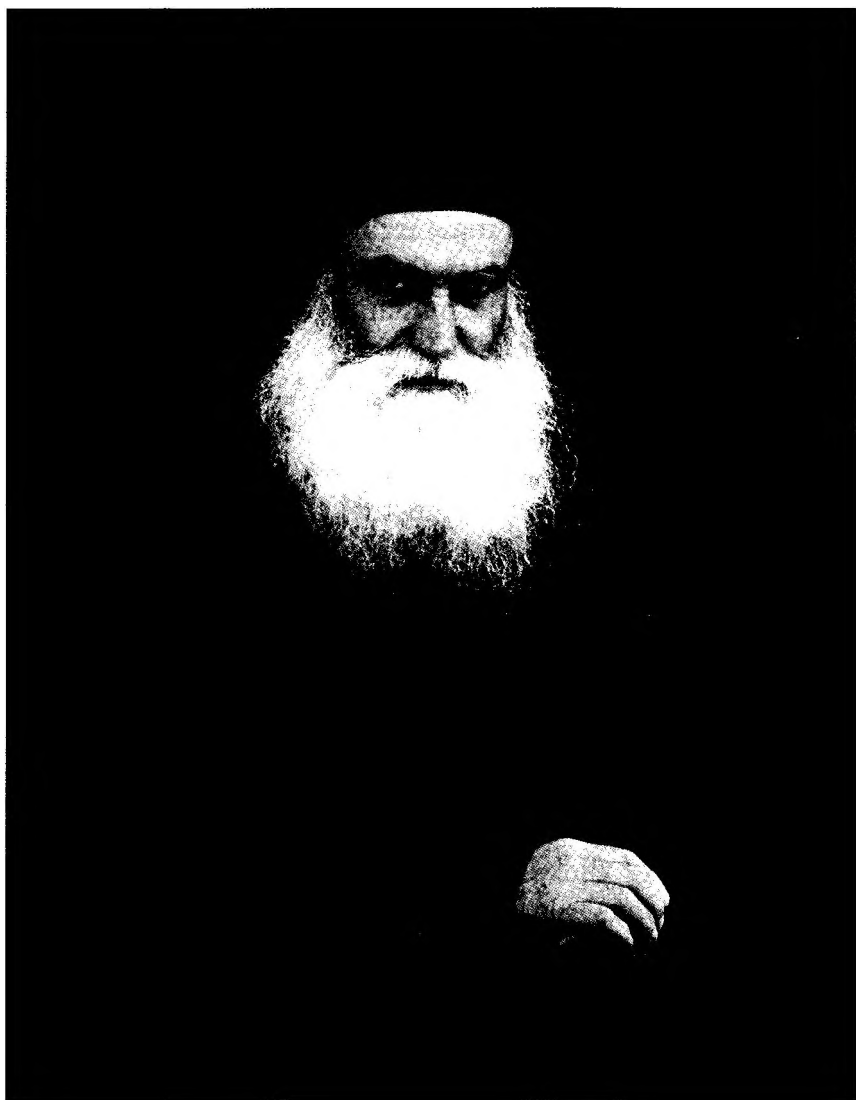
– Lasă tratația și mergi și spune-i preotului să vină îndată, căci Teodora va pleca acum.

A venit și preotul și împreună cu alte câteva monahii stăteau cu toții lângă ea. La un moment dat stareța a început să-i privească rând pe rând, mai întâi pe Stareț, apoi pe maica Eupraxia și pe celelalte monahii. După ce i-a privit pe toți, și-a întors privirea și, răsufând de trei ori, a zburat către cereștile lăcașuri. După îngroparea ei Starețul s-a întors în Sfântul Munte, la mult-dorita sa liniște.

Părintele Efrem Katunakiotul

La Katunakia se afla o obște al cărei stareț era ieromonahul Nichifor. Acesta avea doi ucenici: pe părintele Procopie și pe ieromonahul Efrem, față de care se purta cu multă asprime. Dacă fiecare ucenic nu termina câte opt peceti pe zi, nu le dădea de mâncare. Câte strigăte și ocări lipsite de discernământ nu se auzeau! Uneori tulbura chiar și chiliile învecinate cu strigătele sale. În felul acesta cei doi ucenici se întăreau în răbdare, în nemânieră și blândețe. Cât privește rugăciunea și petrecerea monahală, părintele Nichifor nu știa prea multe lucruri. Viața în obștea lor decurgea cu slujbele obișnuite și cu multa rucodelie.

Însă unul din călugării săi, părintele Efrem, era foarte nevoitor. Se trăgea din satul Ambelohori Tivelor, din părinți săraci. Bunicul său fusese preot. Părintele Efrem terminase gimnaziul, lucrul rar la acea vreme, iar la vârsta de douăzeci și unu de ani, în 1933, a venit să se închinovieze lângă părintele Nichifor.

Starețul Efrem Katunakiotul
(1912-1998)

Tânărul avea o foarte bună intenție, dar lipsa unei adevărate pilde de viață în duh patristic și a unui povățuitor duhovnicesc neînșelat îl păgubea mult. Pe deasupra mai era și egoismul care îl necăjea atunci când primea cuvintele atât de aspre ale necărturarilor lui stareți. Singurul său ajutor în lupta duhovnicească erau Viețile Sfinților și scrierile patristice. Astfel, purtând această mare luptă lăuntrică, a început încet-încet să treacă peste valurile gândurilor ce se stârnesc odată cu schimbarea modului de viață.

Despre această perioadă a vieții sale trăită lângă părintele Nichifor el însuși mărturisea mai târziu:

„Erau oameni simpli. Își făceau rucodelia, slujbele lor și nimic mai mult. Când am venit în Sfântul Munte, căutam ceva, dar nici eu nu știam ce. Rucodelia o faci ziua, iar noaptea îți faci îndatoririle tale duhovnicești. Însă pe mine, această situație nu mă mulțumea. Voiam ceva mai înalt, ceva mai mult. Starețul Nichifor era bun, dar nu putea să mă povățuiască pe o cale pe care nu o străbătuse nici el, fiindcă nu o cunoștea”.

Timpul trecea, iar părintele Efrem nu găsea pe nimeni care să-i spună măcar două cuvinte duhovnicești. De aceea, la sfârșitul vieții sale ne spunea:

„Ca să plece cineva din lume este ușor, dar ca să găsească cineva stareț și povățuitor duhovnicesc este foarte greu”.

Deoarece nu avea pe nimeni care să-l povățuiască în cele duhovnicești, „improviza”. De vreme ce nimeni nu-l învățase Rugăciunea minții, ce s-a gândit să facă pentru a se ruga neîncetat? A legat fiecare ceas al zilei și fiecare colț al colibei de diferite rugăciuni, de obicei tropare ale Sfinților. În felul acesta se străduia să-și țină neîncetat mintea îndeletnicită cu rugăciunea și cu umilința. Astfel, cu Harul lui Dumnezeu, a sporit duhovnicește atât de mult în lucrarea umilinței, încât putea să plângă oricând și oricât voia.

În cele din urmă, pe de o parte datorită smeritei ascultări pe care o făcea față de asprul său stareț, iar pe de altă parte datorită lacrimilor sale neîncetate, Dumnezeu i-a dăruit să trăiască în bisericuța sa o stare duhovnicească înaltă.

În timp ce părintele Procopie citea Psaltirea, iar el se ruga cu umilință, deodată a văzut cum sufletul i-a ieșit din trup și, înălțându-se pe vârfurile Muntelui, a îmbrățișat întreaga zidire

într-o doxologie adusă lui Dumnezeu. De îndată ce și-a venit întru sine, tânărul monah s-a întrebat: „Oare, ce-o fi aceasta? Pe cine să întreb?”.

Părintele Nichifor mergea foarte rar să liturghisească la coliba „dascălului” – așa cum îl numea pe Starețul Iosif – care se afla sus, la „Sfântul Vasilie”.

Într-o zi, prin 1935, l-a luat cu sine și pe ucenicul său, pe părintele Efrem, pentru a săvârși Sfânta Liturghie. Pe atunci părintele Efrem avea douăzeci și trei de ani, iar Starețul Iosif treizeci și opt de ani.

Și în prezența celor doi stareți părintele Efrem a rămas tot tăcut. De îndată ce s-a terminat Dumnezeiasca Liturghie, Starețul Iosif a rămas pentru câteva clipe cu părinții, care între timp serveau o tratație. Atunci l-a întrebat pe părintele Nichifor:

– Efrem face ascultare?

– Face, Gheronda, face, a răspuns părintele Nichifor.

Peste ani, părintele Efrem, amintindu-și de aceste momente, avea să ne mărturisească:

„În acea clipă mi-a venit să cad înaintea Starețului Iosif și să-i sărut picioarele, pentru că, în sfârșit, auzisem și eu un cuvânt duhovnicesc. Am simțit că în acest Stareț există viață și Har. Căci datorită nepăsării duhovnicești ce domnea în acea vreme toți întrebau: «Este deștept tânărul monah? Este harnic? Deprinde repede lucrul de mână?»”⁵⁹.

Dintr-o singură privire Starețul Iosif a înțeles că părintele Efrem era un om duhovnicesc. De aceea își zicea întru sine: „Ce păcat! Acest tânăr este un cerb însetat, iar starețul său nu-i dă apă să bea”. Starețului i s-a făcut milă de el, dar nu putea să-l ajute, căci nu se putea amesteca într-o altă obște.

În 1936 starețul Nichifor a hotărât să-l hirotonească pe părintele Efrem diacon, pentru a-l avea ajutor la slujbele dumnezeiești. Astfel, în vara aceluia an, a coborât în Tiva, așa cum obișnuia, și l-a hirotonit diacon pe ucenicul său, iar peste câteva zile preot, în ciuda vârstei sale tinere.

⁵⁹ Vezi *Starețul Efrem Katunakiotul*, Editura Evanghelistos, București, 2004, p. 36.

Starețul Iosif s-a folosit de acest prilej și l-a rugat pe părintele Nichifor să-l trimită pe noul său preot ca să le facă câte o Liturghie. Părintele Nichifor a primit cu bucurie și peste puține zile tânărul ieromonah a plecat singur pentru a liturghisi la Chilia Cinstului Înaintemergător, la coliba „dascălului”. După Sfânta Liturghie, părintele Efrem a cerut să vorbească deosebi cu Starețul Iosif și în cele din urmă s-au înțeles să se întâlnească într-o noapte.

Adevărul este că părintele Efrem se deznădăjduise atât de mult din pricina stării generale de nepăsare, încât nu aștepta prea multe lucruri de la Starețul Iosif. El însuși spunea mai târziu:

„De vreme ce mai mult din curiozitate am vrut să mă întâlnesc cu el, nu mă așteptam să aud ceva deosebit. Nici măcar nu mi-am închipuit că-i voi deveni ucenic, că voi continua tradiția sa și că voi gusta stările pe care le descriu Sfinții Părinți”.

Însă în ciuda neîncrederii sale, setea de a auzi în sfârșit un cuvânt duhovnicesc era atât de mare, încât a urcat cu cinci ore mai devreme. Și fiindcă ajunsese atât de devreme, s-a așezat pe o terasă de lângă coliba Starețului, așteptând ca acesta să-și termine rugăciunea. Privea spre salinele de la țărmul mării și se desfăta de priveliștea naturii sălbatice. Și cât a stat acolo, vreme de cinci ore, s-a rugat, iar lacrimile i-au curs fără încetare.

Însă și Starețul Iosif avea o reținere în a vorbi cu părintele Efrem, deoarece el însuși cunoștea foarte bine nepăsarea ce domnea în jurul său. Dar de vreme ce totuși îl chemase, l-a trimis pe părintele Atanasie să-l strige. Și astfel, părintele Efrem începu să-i spună Starețului cu mâhnire:

– Văd că toți monahii se ocupă numai cu rucodelia și nu găsești un om căruia să-i spui gândul tău și de la care să auzi un cuvânt duhovnicesc. Oare călugărie este această viață pe care o trăim noi? Muncă de dimineața până seara, iar pe deasupra ocări înjositoare și să nu auzi un cuvânt dulce?! Unde este virtutea? Unde este dragostea? Unde rugăciunea?

– Fiul meu, ia aminte, acesta este starețul tău. Pe acesta ți l-a descoperit Dumnezeu. Nici să pleci nu poți, dar nici să-l judeci.

– Bine, dar asta este purtare de stareț? De ce să nu plec să-mi caut un stareț mai duhovnicesc?

– Ascultă, fiul meu, știi că ai făgăduit să te lepezi de lume, iar acum pe de altă parte cauți cinstiri și lingușiri? Ei, află că te-ai înșelat! Dacă vrei să fii robul lui Hristos, trebuie să primești și tu tot ceea ce a răbdât El pentru noi, adică disprețuiri, ocări, înjosiri, chiar și scuipări și bățai. Dacă rabzi toate acestea, atunci ridici și tu o mică cruce și-L urmezi pe Hristos. Nimeni nu dobândește mântuire și sporire cu desfătare, cu cinstiri deșarte și cu politețe.

Și multe alte cuvinte duhovnicești a sorbit dintr-odată acel suflet însetat precum un burete. Atunci părintele Efrem i-a descoperit trei stări duhovnicești înalte pe care le avusese și i-a mai spus că puțin mai înainte plânsese timp de cinci ore. De îndată ce a terminat de spus aceste cuvinte, Starețul l-a îmbrățișat și i-a zis:

– Fiul meu, tu ești pentru mine și eu pentru tine!

Și de atunci a început o strânsă legătură duhovnicească între ei.

Din acea clipă Starețul Iosif și-a asumat povățuirea duhovnicească a părintelui Efrem și i-a dat diferite învățături despre ascultare, tăcere, prihănirea de sine, amintirile cele sfinte (pomenirea morții, a Judecății, a Raiului și a iadului) și despre rugăciune. L-a învățat să rostească neîncetat Rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă” și să ia aminte la gânduri. I-a dat și un program de rugăciune de noapte, care era de fapt canonul pe care îl făcea el însuși. Pentru început i-a spus să rostească Rugăciunea lui Iisus timp de o oră. Și a adăugat:

– Să-i spui însă și starețului tău, ca să nu se socotească că-ți faci voia.

Părintele Nichifor nu avea nici o împotrivire față de programul ucenicului său, fiindcă pe de o parte recunoștea sfințenia Starețului Iosif, pe care îl numea „dascăl”, iar pe de altă parte avea o foarte mare virtute: nu avea nici un strop de invidie.

Și astfel sufletul părintelui Efrem a înviat. De atunci l-a avut ca stareț de drept pe părintele Nichifor, dar în fapt adevăratul stareț era Părintele Iosif.

Când a mers din nou la Stareț ca să liturghisească, acesta l-a întrebat dacă și-a făcut canonul, iar părintele Efrem i-a răspuns:

– Gheronda, cu această Rugăciune lacrimile curg șiroaie din ochii mei, iar înlăuntrul inimii mele arde un foc pentru Hristos.

Atunci Starețul i-a mărit canonul și a început să-i vorbească despre făptuire și contemplație și despre roadele lucrării niptice. Și astfel, sub supravegherea permanentă a Starețului și cu dăruirea totală în nevoință, peste două-trei luni a devenit tot văpaie și Har. Atunci părintele Efrem a cunoscut din experiență valoarea și Harul ascultării.

La început părintele Efrem mergea o dată pe săptămână la Schitul Sfântului Vasile. Încet-încet însă, cu cât mai mult se unea duhovnicește cu Starețul, cu atât mergea la el mai des. Se întâmpla uneori să se ducă și de patru ori pe săptămână.

Părintele Nichifor îl trimitea cu toată inima pe ucenicul său la „dascăl” pentru a liturghisi, fiindcă vedea că sub povățuirea lui părintele Efrem devenea tot mai sânguincios la ascultare și rucodelie.

La sfârșitul vieții sale părintele Efrem a mărturisit despre această perioadă următoarele:

„Mărturisesc că eram foarte luptat să plec de la părintele Nichifor, dar cu sfaturile și cu rugăciunile Starețului Iosif am făcut răbdare până la sfârșit. Nu m-am căit pentru aceasta, fiindcă Harul mi-a arătat, după patruzeci de ani, că am făcut aceasta după voia lui Dumnezeu”.

Părintele Efrem s-a predat cu tot sufletul ascultării și dragostei față de Starețul Iosif. Mai târziu ne-a mărturisit ceva, la care noi toți am fost martori:

„Nu am iubit nici un om și nu m-am temut de nimeni atât de mult ca de Starețul Iosif”.

Îi mărturisea în amănunt gândurile și starea sa duhovnicească și primea sfaturile sale cu bucurie. Minunându-se de străvederea Starețului Iosif, părintele Efrem spunea: „Starețul îmi vedea toată starea sufletului meu”.

Spun Sfinții Părinți că nimic nu înmulțește darurile dumnezeiești precum mulțumirea și recunoștința, iar părintele Efrem le-a dăruit pe amândouă cu îmbelșugare lui Dumnezeu, dar și Starețului Iosif. De fiecare dată când se ivea prilejul, părintele Efrem își aducea prinosul său cu recunoștință. Ajuta la împlinirea nevoilor materiale ale obștei Starețului Iosif, fără însă a neglija ascultarea față de starețul Nichifor.

Odată, pe la începutul legăturii lor, părintele Efrem a urcat la „Sfântul Vasilie” pentru a merge la Stareț și l-a găsit într-o stare de rugăciune extatică. Starețul i-a strâns capul la pieptul său și a continuat să se roage fără să spună un cuvânt (astfel obișnuia să se roage). Atunci părintele Efrem, pentru a participa și el la Har, a șoptit:

– Gheronda, „covrigii” îi veți mânca singur?

După câțeva vreme, Starețul și-a venit întru sine și, cu un suspin dulce, a spus:

– Fiul meu, tu nu ai numai curăție a sufletului, ci ai chiar neprihănire.

Aceasta era încredințarea pe care o primise în rugăciune⁶⁰.

Altădată Starețul și-a pus mâna pe capul părintelui Efrem și a început să se roage. Deodată s-a oprit și nu a mai putut continua, fiindcă se umpluse de Har. Mai apoi i-a spus:

– Am făcut rugăciune pentru tine și am primit rugăciune.

Aceasta însemna că Starețul Iosif se umpluse de Har și fusese încredințat că ceea ce ceruse în rugăciunea sa pentru părintele Efrem Dumnezeu avea să împlinească.

Starețul Iosif îl povățuia pe părintele Efrem în multe chipuri. Îi arăta mai ales importanța râvnei celei dintâi și-i spunea că dacă monahul nu reușește să o mărească, trebuie cu orice preț să se nevoiască să nu i se micșoreze. „Monahul, îi spunea el, care vrea să sporească, trebuie să-și facă în fiecare zi «socoteala», așa cum negustorul la sfârșitul fiecărei zile socotește cât a câștigat și cât a pierdut”. Astfel, trebuia în fiecare zi să-și cerceteze purtarea, să vadă unde a sporit și unde s-a poticnit și să pună început de pocăință, ca să se îndrepte.

De asemenea îi atrăgea atenția și-i spunea să ia aminte la râvna sa, pentru că micșorarea ei pricinuiește acedie, care îl strivește pe monah, și de aceea îl sfătuia să citească din când în când Slujba tunderii în Marea Schimă. În felul acesta își aducea aminte de făgăduințele pe care le făcuse înaintea lui Dumnezeu și de îndatoririle sale. Însă folosul cel mai mare i-l pricinuia părintelui Efrem vederea chipului Starețului și pilda sa.

⁶⁰ Starețul Efrem Katunakiotul, *op. cit.*, pp. 41-42.

Odată părintele Efrem a fost cuprins de un puternic război trupesc. S-a întins să doarmă, dar războiul trupului nu slăbea deloc. A început atunci să rostească Rugăciunea lui Iisus cu multă ardoare. Peste puțin timp a adormit și a avut o vedenie.

A văzut că înaintea porții se afla un demon – așa cum îl descriu Părinții, cu coarne și cu aripi negre – care râdea. Nu putea însă să se apropie de chilia sa și să intre. După ce s-a trezit, a mers să-i povestească aceasta Starețului, care i-a zis:

– Vezi, fiul meu, că rugăciunea îl ține afară, la poartă, și nu poate să se apropie de tine?⁶¹

Părintele Efrem, ca un adevărat ucenic, îi descoperea Starețului toate gândurile sale și nu-i ascundea nimic. Și astfel, în scurt timp a dobândit râuri de lacrimi. Pentru aceasta îi și mărturisea:

– Gheronda, multe lacrimi...

– Lacrimile sunt bune, îi răspundea Starețul, curăță sufletul. Acum sapi și deschizi drum, ca să treacă carul de foc al Harului dumnezeiesc. Tu în felul acesta vei afla Harul, prin lacrimi. Altă cale este cea a Rugăciunii minții, care este mai presus de lacrimi. Iar dacă în timpul Rugăciunii minții vin lacrimile, lasă lacrimile și ține Rugăciunea în inimă. Lacrimile slăbesc intensitatea Rugăciunii minții. Mai mult decât lacrimile, Rugăciunea minții este cea care îl face pe om să vadă Harul.

Printre sfaturile pe care Starețul Iosif i le dădea ieromonahului Efrem era și acesta: „Cu cât ai mai multă evlavie, credință și ascultare față de starețul tău, cu atât mai mult Har primești”⁶².

Și cuvântul Starețului Iosif a fost adevărat de următoarea stare duhovnicească, pe care ne-a descris-o întocmai părintele Efrem:

„Odată după ce m-am trezit din somn, m-am spălat și, stând în picioare, am început să-mi fac canonul obișnuit cu șiragul de metanii în fața ferestrei ce dădea spre mare. După ce am făcut destule șiraguri, am văzut deodată trei persoane luminoase care veneau spre mine. Chilia s-a umplut de lumină și de o mireasmă

⁶¹ Starețul Efrem Katunakiotul, *op. cit.*, p. 226.

⁶² Starețul Efrem Katunakiotul, *op. cit.*, p. 192.

negrăită. Simțirea mea duhovnicească m-a încredințat că era Hristos însoțit de doi Îngeri. Atunci am căzut la pământ și sufletul meu a îmbrățișat picioarele lui Hristos. Simțeam o astfel de bucurie și veselie... o stare cerească ce nu poate fi descrisă”⁶³.

Și pe când povestea acestea, părintele Efrem plângea.

„În această stare de fericire am rămas multă vreme. Apoi această stare s-a retras puțin câte puțin. Deodată chilia s-a umplut de demoni care m-au înconjurat. Am fost cuprins de spaimă. Frica mă paralizase. Îi simțeam aproape de mine. O frică cumplită pusese stăpânire pe mine, dar cu rugăciunea au fost izgoniți unul câte unul. Pe când încă tremuram de frică, mi-am luat felinarul și am fugit spre coliba Starețului Iosif.

Îndată ce am ajuns, i-am spus părintelui Atanasie:

– Înștiințează-l pe Stareț că vreau să-l văd numaidecât!

Starețul m-a primit imediat, deși era o oră nepotrivită. De îndată ce m-am așezat, m-a întrebat:

– Ce-ai pățit?

– Gheronda, așteaptă puțin ca să-mi revin și-ți voi spune.

Din pricina fricii nu puteam vorbi. Când mi-am revenit, i-am povestit despre prezența celor trei Persoane și de apariția demonică care i-a urmat. Atunci Starețul Iosif s-a ridicat, m-a îmbrățișat și, plin de bucurie, mi-a spus:

– Aceasta, fiul meu, este prima treaptă. Acesta este Harul. Îți amintești când îți spuneam că prin lacrimi sapi ca să treacă Harul? Acum a trecut. De acum înainte vei avea descoperiri de la Dumnezeu, te va înștiința Dumnezeu și vei vedea altfel. Harul dumnezeiesc va lua chipuri și forme și te va ajuta. Altă îmbrăcăminte duhovnicească, alte orizonturi, altă hrană duhovnicească și altă rugăciune însoțită de contemplație te așteaptă. Pentru aceasta au și venit demonii mai apoi, fiindcă au simțit starea de Har pe care o aveai și te invidiau”⁶⁴.

În scurt timp părintele Efrem a început să trăiască stări duhovnicești înalte. A primit de la Dumnezeu Har îmbelșugat care l-a urcat continuu la măsuri înalte, pe care numai cei care le-au

⁶³ Starețul Efrem Katunakiotul, *op. cit.*, p. 40-41.

⁶⁴ Starețul Efrem Katunakiotul, *op. cit.*, p. 41.

gustat pot să le înțeleagă. Toate acestea se datorează învățaturii nerătăcite și rugăciunilor Starețului Iosif, care spunea:

– Fiul meu, tu, așa cum înaintai, ai fi găsit și singur Harul, dar nu ai fi putut să-l păstrezi. Cu lacrimi ai găsit Harul, cu lacrimi continuă. Dar tu alergi repede și mă tem pentru tine. Alții își petrec toată viața în asceză și nu gustă aceste stări. Iar ție atât de repede ți le-a dat Dumnezeu...

– Gheronda, dacă Dumnezeu îmi dă să mănânc carne, eu să-I cer fasole?

Iar Starețul, lăudându-se în Domnul pentru sporirea părintelui Efrem, spunea:

– Eu l-am făcut astfel.

Cu adevărat, așa era. Starețul părintelui Efrem era părintele Nichifor, dar adevăratul său dascăl și îndrumător în lupta cea nevăzută era Starețul Iosif. Acesta l-a arătat un vas ales al Harului.

Pe de altă parte nici ispitele părintelui Efrem nu erau mici. Odată a fost chinuit fără cruțare de gânduri pentru niște lucruri de nimic. Dimineată a mers la Stareț și i-a mărturisit apăsarea gândurilor pe care o avusese în acea seară.

Iar înțeleptul Stareț l-a întrebat:

– Cum a mers rugăciunea zilele acestea?

– Foarte bine, Gheronda.

Atunci el și-a clătinat capul și a spus:

– Să nu aștepti numai pe cele dulci. Să le aștepti și pe cele amare. Atunci când ți se va dăruia o stare plină de Har, să aștepti în curând ispită. Dar și atunci când ai ispite și mâhniri, să știi că aproape este și mângâierea de la Dumnezeu.

Starețul îl sprijinea cu fapta și cu cuvântul, îl sfătuia, dar nu-i arăta calea duhovnicească a sufletului său. Doar o singură dată i-a spus:

– În această stare în care te afli să fii cu multă luare-aminte. Poate vei avea vreo vedenie sau vei vedea vreun Înger, să nu i te închini îndată. Ia aminte, căci în starea în care te afli vei fi ispitit. Este cu neputință să nu fii ispitit.

Firește, Starețul vorbea din experiență, de vreme ce și el gustase toate aceste schimbări, ca un povătuitor încercat ce era. Nu se mai nevoia ca să cerceteze stările duhovnicești, fiindcă știa la

fiecare pas ce va întâlni și ce trebuie să facă ca să atragă mila și Harul lui Dumnezeu.

Evlavia părintelui Efrem se vădea mai ales la Dumnezeiasca Liturghie. Felul de a rosti ecteniile și restul slujbei l-a învățat de la Starețul Iosif, iar acesta din Cer. A învățat glasurile și ritmurile cântării într-o vedenie în care a văzut niște păsărele cântând un te-ri-rem. Și de atunci i-a învățat și pe alții cum să cânte „Doamne miluiește”, încet, liniștit, ca și cum vocea ar fi venit de departe. Cântau atât de încet, încât, deși biserița lor era foarte mică, vocile nu se auzeau de afară. Cântau pe un ton jos pentru a păstra liniștea sufletului, de vreme ce prin liniștea gurii sufletul strigă și comunică cu Dumnezeu.

Starețul Iosif se bucura mult de aceste Liturghii și de atmosfera de umilință ce domnea atunci când se săvârșeau, deoarece toți cei din obștea sa erau cu totul dăruți adorării lui Dumnezeu și nici un gând nu clătina mintea lor de la rugăciune. Din acest motiv nu mai lăsa pe nimeni altul să mai liturghisească. Starețul spunea:

„Nu cred să se săvârșească în întreg Sfântul Munte o Liturghie mai profundă decât cea pe care o facem noi, așa cum o facem, în această bisericuță smerită”⁶⁵.

Starețul Iosif ajunsese la treapta cea mai înaltă a Rugăciunii minții, iar ucenicii săi îl urmau. Și astfel, Liturghia devenea o Dumnezeiască Liturghie, o Liturghie plină de rugăciune.

Adeseori, la Sfânta Liturghie, părintele Efrem vedea cum Harul dumnezeiesc umplea în chip simțit biserița. De aceea spunea: „Duhul Sfânt nu Se vede, dar Harul Său Se vede”.

În acea bisericuță Harul umplea inimile lor. De multe ori vedea Dumnezeiescul Prunc pe Sfântul Disc și atunci lacrimile îi curgeau șiroaie.

Odată, la sfințirea Cinstitelor Daruri, a fost înștiințat în rugăciune ce înseamnă: „*fiu al lui Dumnezeu și împreună-moștenitor cu Hristos*”⁶⁶, simțind în același timp o nestăvilită căldură a duhului⁶⁷.

⁶⁵ Starețul Efrem Katunakiotul, *op. cit.*, p. 48.

⁶⁶ *Romani* 8,16-17.

⁶⁷ Starețul Efrem Katunakiotul, *op. cit.*, p. 48.

De multe ori, la sfârșitul Dumnezeieștii Liturghii, a văzut pe Sfânta Masă Trupul mort al Domnului, așa cum este înfățișat pe Epitaf.

Odată, după Dumnezeiasca Liturghie, când a mers să se odihnească, părintele Efrem a văzut deodată un Heruvim. Cu o negrăită bucurie l-a îmbrățișat și l-a sărutat. Când i-a povestit Starețului ce i s-a întâmplat, acesta i-a spus că acel Heruvim fusese o manifestare a Harului.

Altădată l-a văzut pe Dumnezeu Cel în Treime în Sfintele Daruri. Iată cum descrie aceasta:

„Am văzut întreaga Treime în Cinstitele Daruri. Am văzut-o cu ochii sufletului. Însă nu pot să o descriu. Pe Dumnezeu, desigur, nu poate omul să-L vadă și apoi să mai trăiască, dar precum s-a petrecut cu Moise, când spune că a văzut «spatele Lui», tot astfel mi s-a întâmplat și mie. În acea clipă am simțit o stare de negrăită fericire, pace, dragoste, dragoste dumnezeiască, iar lacrimile curgeau fără oprire. Dumnezeu viu pe Sfântul Disc! Cum să îndrăznești, așadar, să te apropii de Sfântul Potir?».

Starețul însă, după astfel de descoperiri, îl smerea cu grai dulce: „Alergi prea repede, fiul meu!”.

După atâtea stări cerești, nu trebuie să se mire cineva de ce încă mai răspândește bună-mireasmă bisericuța părăsită a Cinstitului Înaintemergător în care a liturghisit atâția ani părintele Efrem.

Despre toate acestea mărturisirea însuși părintele Efrem cu credință și cu zdrobire de inimă:

„Multă umilință, multe lacrimi, șuvoaie întregi! Nu puteam să mă stăpânesc pe mine însumi atunci când liturghiseam. Însă dator sunt să mărturisesc adevărul, și anume că toate acestea erau dăruite de Dumnezeu datorită rugăciunii Starețului Iosif”.

Când părintele Efrem se afla în astfel de stări înalte de rugăciune și nu se putea stăpâni, Starețul îi spunea:

– Fie bucurie, fie întristare de ai, să nu o exteriorizezi. Se poate ca înlăuntrul tău să izvorască iadul sau Raiul, dar tu să te

străduiești să nu arăți în afară. Aceasta este metoda cea mai bună, adică ca nici cel de lângă tine să nu-și dea seama în ce stare te afli.

Mai târziu părintele Efrem mărturisea despre aceasta, prihănindu-se pe sine: „Cuvântul acesta al Starețului nu l-am putut păzi”.

Însă povățuirea Starețului Iosif nu era întotdeauna izvorâtoare de „lapte și miere”. Dimpotrivă, cu timp și fără timp Starețul găsea metode mai aspre ca să-l formeze pe tânărul nevoitor și să-l păzească în smerenie. Așa cum spune și Apostolul Pavel: *„Propovăduiește cuvântul; stăruiește cu vreme și fără de vreme, muștră, ceartă, învață cu toată îndelunga-răbdare și învățătura”*⁶⁸. Părintele duhovnicesc trebuie să folosească toate metodele spre folosul fiilor săi duhovnicești.

La început părintelui Efrem nu îi plăcea mâncarea ce se gătea. Din această pricină, făcându-și voia, mergea și aduna nuci pe care le mânca. Această faptă însă nu a scăpat Starețului. A așteptat până într-o zi, când i-a spus tăios:

– Părinte Efrem, de acum înainte nu mai ai ce căuta aici ca să liturghisești!

Odată cu acest cuvânt al Starețului părintele Efrem a pierdut rugăciunea. Nu mai avea lacrimi, bucurie, umilință. Le pierduse dintr-odată pe toate. Atunci a căzut într-o adâncă deznădejde. A doua zi a alergat la coliba Starețului, a sărit gardul și, căzând la picioarele lui, l-a rugat cu lacrimi:

– Iartă-mă, nu o să mai fac!

Și într-adevăr, de atunci a devenit ca un mieluşel.

Altădată părintele Efrem a făcut o greșeală și a întârziat să vină să liturghisească la ora stabilită. Și-a cerut iertare, dar Starețul a rămas neînduplecat. Nici de data aceasta nu a pierdut ocazia ca să-l exerseze pe părintele Efrem în smerenie. După ce l-a ocărât cu asprime, l-a izgonit cu brutalitate spunându-i:

– Pleacă și să nu mai vii până ce am să te chem eu!

⁶⁸ II Timotei 4, 2.

L-a ținut departe de el timp de trei zile, în ciuda faptului că părintele Efrem îl ruga cu lacrimi să-l ierte. Și, ca de obicei, și-a petrecut zilele într-o stare de moarte duhovnicească. Nici măcar o mișcare a Harului. Câte pătimea părintele Efrem! Ocări de la părintele Nichifor, ocări de la Starețul Iosif și pe deasupra și părăsirea de către Harul dumnezeiesc. Dar toate erau pentru sporirea sa. În sfârșit, în cea de-a patra zi, Starețul l-a chemat să liturghisească. În timpul Dumnezeieștii Liturghii Harul l-a adumbrat din nou după atâtea zile, iar el s-a bucurat. Când i-a spus aceasta Starețului, el i-a răspuns cu dulcele său grai părintesc:

– Bine, fiul meu, dar nu ai simțit cum te îmbrățișam în duh?

Și atunci Starețul a început să-i vorbească despre importanța acriviei care este de neapărată trebuință în sporirea duhovnicească, pentru a putea înainta de la făptuire la contemplație.

Altădată părintele Efrem s-a împotrivit unei porunci a Starețului, făcând astfel neascultare. Din această pricină, așa cum mărturisea mai târziu, nu numai că l-a întristat pe Stareț, dar și Dumnezeu l-a pedepsit mult.

„Vă mărturisesc, spunea el, că așa cum se istorisește în viața Apostolului Petru că plângea atunci când auzea cocoșul, fiindcă își amintea de lepădarea sa, tot astfel și eu, atunci când îmi amintesc de această neascultare, plâng ore întregi, pentru că știu că nu trebuia să o fac și că pe lângă Stareț am rănit și pe Sfântul Duh”.

De aceea mărturisea părintele Efrem că singurul om de care s-a temut și pe care l-a iubit mult a fost Starețul Iosif. Și într-adevăr, dobândise o evlavie atât de mare față de Starețul Iosif și față de părintele Arsenie, încât la începutul și la sfârșitul rugăciunii sale spunea: „Pentru rugăciunile Sfinților Părinți Iosif și Arsenie...”.

Starea duhovnicească a Starețului Iosif era atât de înaltă, încât părintele Efrem, din pricina legăturii duhovnicești pe care o avea cu el, primea belșug de Har, așa cum spunea el însuși:

„Îmi amintesc că în acei ani Harul se revărsa ca un suvoi atunci când se ruga Bătrânul Iosif. Când trebuia să plec și mergeam ca să-i sărut mâna cerându-i binecuvântare, dacă îmi

spunea din adâncul inimii «mergi», era ca și cum mi-ar fi spus «mergi și vei vedea». Atunci mă îmbogăteam în rugăciune și Har. Dimpotrivă, dacă îl întristam cu ceva și îmi zicea: «Hai, acum pleacă!», atunci aveam uscăciune duhovnicească și simțeam părăsire. Această părere mi s-a adevărit atunci când într-o zi mi-a spus: «N-o să primești nimic până sâmbăta viitoare». Și într-adevăr, timp de o săptămână am avut o stare de uscăciune duhovnicească. M-am minunat atunci de puterea pe care o are cuvântul Starețului și cum îl pecetluiește Dumnezeu.

Primul lucru de care s-au încredințat toți ucenicii Starețului Iosif a fost că Dumnezeu, cu adevărat, întărea cuvintele mântuitoare ale Bătrânului. Aceasta este o taină pe care cei trândavi și nepăsători nu pot să o explice. Însă ceea ce se poate adevăra prin fapte este că: «cu cât te unești mai mult cu starețul tău, cu atât mai mult Har primești. Precum fierul, cu cât îl apropii mai mult de foc, cu atât se aprinde mai mult. Și invers, cu cât îl îndepărtezi mai mult, cu atât rugineste»”.

Starețul Iosif îi spunea părintelui Efrem:

„Dacă mergi într-o casă și ai o stare duhovnicească bună, poți simți ce fel de duh se află în acea casă. Adică dacă există duh de rugăciune, duh de înfrânare, duh de nevoință sau duhul răpirii, al minciunii, al lăcomiei, al vrăjitoriei...”.

Părintele Efrem înțelegea aceste cuvinte în mod rațional, nu și în faptă, fiindcă i se păreau nu numai de necrezut, dar și ciudate.

Dar mai târziu el însuși avea să mărturisească:

„Într-o zi am mers la Starețul Iosif să liturghisesc. De îndată ce am intrat în chilie, i-am spus:

– Gheronda, ce se întâmplă aici?

– Ce este?

– Aici domnește un duh de tăcere, ca și cum cineva mi-ar impune să tac. Căci îndată în sufletul meu s-a născut un simțământ, de parcă cineva m-ar fi înștiințat că aici există tăcere.

– Să-ți spun, îmi răspunse Starețul. Acum, în Postul Mare, sâmbăta vom liturghisi, ne vom împărtăși, vom mânca și vom vorbi cu părintele Arsenie până Duminică seara. Duminică seara ne punem metanie unul altuia și ne cerem iertare și apoi toată

săptămâna următoare nu mai vorbim deloc. Dacă vrem să facem ceva, ne vom înțelege doar prin semne.

Atunci am înțeles din experiență că cele spuse de Starețul Iosif erau adevărate”.

Când părintele Efrem ajunsese deja bătrân, își amintea cu bucurie de anii tinereții și spunea:

„Ah, fericită ascultare! Ce pot să-ți spun? Când eram ucenic, alt Har aveam, altă rugăciune. Zburam. Fiindcă rugăciunea izvorăște din ascultare și NU ascultarea din rugăciune. Fă ascultare acum, iar apoi va veni Harul”.

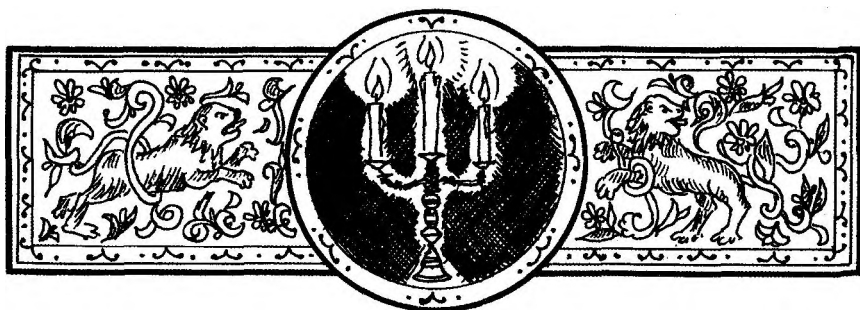
Starețul Iosif ne spunea:

„Cel care face ascultare, chiar și strâmbă de ar fi porunca, tot bine va ieși; și aceasta doar pentru ascultarea lui. Nu are importanță cine este starețul. Ce i-a folosit lui Iuda că a fost lângă Hristos? Nimic! Ce i-a folosit lui Ghiezi că Starețul său era Prooroc? Nimic! Ce i-a folosit lui Adam că Starețul său era, într-un fel oarecare, Dumnezeu? Nimic, de vreme ce a făcut neascultare. Dar Acachie, cel despre care se spune în Scara Sfântului Ioan, al cărui stareț era cam sucit și-l bătea mereu, a ajuns Sfânt”.

După mulți ani, către sfârșitul vieții sale pământești, părintele Efrem a vrut să vadă pentru ultima oară coliba Starețului Iosif de la Sfântul Vasilie. De îndată ce s-a apropiat de bisericuța părăsită a chiliei Starețului, cu o vădită emoție și printre râuri de lacrimi, a spus însoțitorului său:

„Veșnică să-i fie pomenirea! Veșnică să-i fie pomenirea! Ne-am săturat de Har! Ne-am săturat de Har! Aici, timp de trei ani, am băut lângă Starețul Iosif apă de izvor, apă din izvoarele Raiului! Dacă ai ști ce stări de Har trăiam atunci când mergeam la Sfântul Vasilie, la Starețul Iosif! Ce Liturghii! Ce contemplații! Ce descoperiri! Ai fi spus că și arbuștii și stâncile și firea toată înălța doxologie și lăuda pe Dumnezeu”.

LA SFÂNTA ANA MICĂ

Nu era cu putință ca să vină lângă Stareț un om, oricât de împătimit ar fi fost, și să nu se fi vindecat. Era de-ajuns să facă ascultare. Acest om ceresc, care avea mult discernământ, știa să tămăduiască patimile ucenicilor săi. Era de-ajuns să rămână lângă el și deveneau alți oameni.

Starețul avea multă dragoste și era plin de har, dar și cu multă acrivie și foarte aspru în respectarea rânduiei sale ascetice. Din această pricină era greu să rămână cineva lângă el. Deoarece trecuse prin toate luptele ascetice și le încercase, știa exact cum se atrage și cum se păstrează Harul dumnezeiesc. De aceea și cuvintele sale erau întotdeauna puține, dar foarte precise. „Aici vei face astfel”. Și cerea de la cel care întreba ascultare desăvârșită.

Au trecut mulți pe la Stareț și au primit mult folos de la el, dar aproape toți au plecat. Au trecut oameni învățați, cu studii și poziții înalte, dar de îndată ce Starețul îi băga în cuptorul ascultării, în ciuda bunei lor intenții, plecau. Nimeni nu putea să rămână lângă Stareț dacă nu devenea cu desăvârșire mort pentru această viață. Acesta este și motivul pentru care obștea sa nu a devenit niciodată mare. Starețul spunea: „Vreau să fac monahi, monahi adevărați! Nu fierturi”. Starețul nu făcea alegere, ci din dragoste îi primea pe toți cei care doreau, chipurile, isihia și viața duhovnicească.

Faptele însă arătau că erau oameni cu bună-intenție, dar că nu aveau lepădarea de sine, care se cere în viața ascetică a pustiei. Aveau și obiceiuri vechi, bine înrădăcinate în ei, care îl împiedicau pe Stareț să-și păstreze aspra sa rânduială ascetică.

Pentru aceasta le și spunea:

– Mai bine mergeți în mănăstiri, căci acolo sunteți mai în siguranță. Să faceți ascultare și să aveți cuget smerit.

Astfel, prin 1936 se nevoiau lângă Stareț părintele Arsenie, părintele Atanasie și părintele Ioan.

Existau însă greutăți serioase în ceea ce privește rămânerea lor la Sfântul Vasilie. De aceea au hotărât să se mute în alt loc. Motivul principal al mutării lor era părintele Ioan, care nu făcea deloc ascultare. Și nu numai că nu asculta, dar îl împiedica și pe Stareț să trăiască isihast, așa cum își dorea.

Starețul îi spunea:

– Fiul meu, dacă tu, care ești ucenic, cauți odihnă, atunci eu ce trebuie să fac?

O altă problemă era faptul că aduceau cu multă osteneală, cărând în spate și la o înălțime atât de mare alimentele și materialele necesare.

A treia problemă serioasă era faptul că erau mereu deranjați de vizitatori. Faima sa de mare ascet se răspândise pretutindeni și de aceea mulți părinți veneau ca să-i ceară sfatul. În felul acesta Starețul și-a pierdut liniștea, timpul pentru rugăciune și lipsa de grijă.

Pentru toate aceste motive Starețul a hotărât să plece împreună cu părintele Arsenie și cu părintele Atanasie.

– Plecăm!, le-a spus el. Mergem în altă parte să ne nevoim, ca să nu ne găsească ușor oamenii și să ne lipsească de rugăciunea și liniștea noastră.

În partea sud-vestică a Athonului, pe o pantă abruptă aflată la o altitudine de 300 de metri, se află preafrumosul Schit al Sfintei Ana. Acesta este alcătuit din colibe construite pe terase, una în spatele celeilalte, și de obicei ascunse în spatele unor stejari uriași sau ale unor stânci de culoare gri-verzuie. Pe atunci schitul avea în jur de două sute de părinți. Aici se află cea mai mare parte din Moaștele Sfintei Ana.

La o depărtare de jumătate de oră se află așa-numita „Sfânta Ana Mică”. Este vorba de o mică așezare sihăstrească alcătuită din

cinci colibe care are strânse legături duhovnicești cu Schitul Sfintei Ana.

Aici clima este mai blândă, deoarece o colină aflată la nordul schitului îl protejează de curentul rece și umed care coboară de pe vârful Athonului. Starețul Iosif și părintele Arsenie au auzit de la niște părinți mai bătrâni despre niște peșteri aflate înspre Sfânta Ana Mică și la care se ajunge cu greu. Le-au căutat și, cu multă osteneală, le-au găsit într-o pantă abruptă, sub o sihăstrie unde trăise mai demult faimosul duhovnic Sava, ucenicul renumitului Stareț Ilarion Georgianul.

În acele peșteri se nevoiseră cândva doi-trei asceți ruși și de aceea mai existau încă aici două bazine mici de apă.

Este vorba de un loc foarte retras pe care puțini îl cunosc. Locul este atât de îngust, încât seamănă cu un cuib de vultur, căci are de o parte stâncile muntelui, iar de cealaltă parte o prăpastie adâncă. Le-au plăcut foarte mult acest loc pentru că avea o liniște negrăită. Atât de retras era, încât cu greu l-ar fi găsit cineva.

Astfel, în ianuarie 1938, au luat în spate hainele lor sărăcicioase împreună cu puținele lor cărți și s-au mutat în cele două peșteri de acolo.

Când au ajuns acolo nu au găsit nimic altceva decât cele două bazine mici. Le-au curățat atât cât s-a putut și au pus jgheaburi pe stânci pentru a se aduna apa de ploaie în ele, deoarece nu exista nici un izvor în apropiere. Astfel, puțina apă pe care o strângeau cu greu le ajungea pentru nevoile lor zilnice. Așa cum s-a întâmplat la Sfântul Vasilie, tot astfel au observat că și aici, de îndată ce au început să zidească o colibă mică și o bisericuță, apa nu le ajungea. Așa că părintele Arsenie a început să o care din nou cu spatele de departe.

Într-o zi, când soarele ardea foarte tare, Starețului i s-a făcut milă de părintele Arsenie și s-a rugat Maicii Domnului, zicând: „Te rog, Maica Domnului, economisește puțină apă, fiindcă mult se ostenește părintele Arsenie”. Și îndată a auzit un zgomot ce venea de la o stâncă din apropiere. Când și-a întors privirea, ce să vadă? Din stâncă începuse să curgă apă, picătură cu picătură. Atunci au pus un vas sub ea ca s-o adune. Acea apă era destulă și de atunci

părintele Arsenie a fost scutit de căratul apei⁶⁹. Starețul Iosif, ca un alt Moise, cu puterea rugăciunii a scos apă din piatră.

Și-au zidit colibele într-o peșteră, iar în cealaltă mica lor bise-ricuță. La zidit a ajutat și mărinimosul părinte Efrem Katunakiotul, care căra cu spatele pământ roșu de la înfricoșata Karulie, și i-l aducea părintelui Arsenie, care făcea cărămizile. Părintele Efrem făcea toate acestea fără să negligeze nevoile starețului său.

Pentru a nu vorbi între ei, au hotărât să facă colibele separat.

Pentru Stareț au zidit o mică prelungire la o peșteră, astfel încât să existe loc pentru o mică magazie și trei chilii mici. Au făcut-o din pietre tencuite pe dinăuntru și pe dinafară cu lut, ca să nu cadă, cu niște leături pe deasupra și cu tablă în loc de acoperiș.

Coliba părintelui Arsenie se afla puțin mai departe, pe când părintelui Atanasie, fiindcă se ostenea zilnic cu căratul proviziilor și adeseori venea în afara programului, Starețul Iosif îi făcuse o colibă mică în afara curții.

Colibele lor erau atât de mici, încât cu greu se puteau sluji în ele, cu toate că-și limitaseră nevoile la maxim. Dimensiunile chiliilor lor erau în jur de 1,80 pe 1,50 metri. În loc de pat aveau două-trei scânduri cu un preș deasupra. Le făcuseră și o mică deschizătură, pe care o foloseau atât ca ușă, cât și ca fereastră. Pentru aerisire aveau două găuri închise cu două pânze, care serveau ca oblon.

Iarna era atât de frig în chiliile lor, încât, dacă rămâneai nemișcat, înghețai. Iar pe jos umezeală, apă și mucegai. Vara sufereau din pricina căldurii arzătoare, căci tabla de pe acoperiș se încingea foarte tare. Nici măcar noaptea locul nu se răcorea, fiindcă stâncile adunau căldura din timpul zilei și o răspândeau noaptea. Era întocmai ca în cuptorul din Babilon, cel de șapte ori încins. Cum putea să doarmă cineva acolo și mai ales pe un „pat” atât de tare? Colibele lor erau un adevărat mormânt.

Într-o astfel de colibă, al cărei pământ mirosea ca un mormânt, stătea și își făcea privegherea Starețul Iosif în fiecare noapte timp de opt-zece ore, cu Rugăciunea minții. Când închidea

⁶⁹ Iosif Dionisiatul, *Bătrânul Arsenie Pustnicul*, Editura Evanghelistos, București, 2004, p. 56.

și ușa, devenea întunecată și nici măcar aerul nu pătrundea înăuntru. Era o adevărată mucenicie!

Însă stabilirea Starețului Iosif în acest loc stâncos și greu de străbătut nu a plăcut demonilor, care voiau să fie numai al lor. De aceea au și început să-l războiască pe Stareț în fiecare zi. Mai târziu spunea ucenicilor săi:

„Voi ați venit și le-ați găsit pe toate gata. Dacă ați ști câte am pătimit la început din partea demonilor! În lume preoții îi izgonesc pe diavoli și le poruncesc să meargă în locuri pustii. Și astfel toți vin aici. Dacă ați ști câte am tras!”.

Când Starețul Iosif mergea să doarmă, ca să poată fi odihnit pentru priveghere, demonii făceau gălăgie ca să nu-l lase să se odihnească. Iar dacă adormea, îl trezeau cu gălăgia lor cu o oră-două mai devreme. Iar apoi nu mai putea să adoarmă.

Și ca și cum nu ar fi ajuns acestea, în fiecare noapte, când Starețul își făcea privegherea, cete întregi de demoni făceau înaintea lui o adevărată defilare. Luau înfățișări scârboase și înspăimântătoare pentru a-l înfricoșa și a-l sili să plece.

Astfel, unii demonii luau înfățișarea unor capete de morți, alții ale unor vrăjitori, iar alții se arătau ca niște schelete. Tot ce era înfricoșător, acolo îl găseai. Chiar și bătaii primea de la ei.

Această situație începuse să se prelungească. Astfel, pe zi ce trecea Starețul începea să obosească, fiindcă nu putea nici să lase privegherea, dar nici să se odihnească cum trebuie. Pe deasupra era lipsit și de Harul rugăciunii, pentru că mintea sa era tulbure din pricina lipsei de odihnă și nu se putea aduna în rugăciune. Pe de o parte necesitatea firii, iar pe de alta răutatea demonilor îngreuiau mult privegherea. Starețul însă nu se dădea bătut ușor. „Voi face răbdare, spunea el, o lună și dacă situația nu se va limpezi, voi pleca de aici”.

În fiecare noapte arătări înfricoșătoare de demoni, iar ziua gălăgie pricinuită de ispititorul pentru a nu se odihni. Astfel, nevoitorul a început să simtă istovire trupească și încet-încet s-a făcut simțită și părăsirea Harului. De multe ori nu putea să se stăpânească și plângea fără încetare. „Am plâns, mărturisea el mai târziu, am plâns nemângâiat multe zile și săptămâni la rând”.

Din pricina acestei situații a fost cuprins de o mare întristare și a început să se plângă într-un fel oarecare lui Dumnezeu, zicând că este nedreptățit și este lăsat pradă atâtor ispite, fără slăbire, astfel încât să nu-și poată trage puțin sufletul. Și în timp ce se ruga cu lacrimi și cu durere în întuneric, s-a ridicat în picioare, și-a înălțat mâinile la Cer și a spus: „Doamne, chiar și buna-intenție vei lăsa să o biruiască? Atunci cum se va lupta omul?”.

Atunci a strălucit o lumină în coliba sa și a auzit o voce preadulce spunându-i: „Oare nu le vei răbda pe toate pentru dragostea Mea?”. Apoi s-a făcut din nou întuneric. Odată cu aceste cuvinte întristarea s-a risipit, de parcă un nor întunecat și greu s-ar fi ridicat de pe sufletul lui. A înțeles îndată de unde venea acel glas și, aruncându-se la pământ, a început să plângă, cuprins de multă dragoste și căindu-se pentru împuținarea sufletului pe care o avusese.

– Da, Dumnezeul meu, pentru dragostea Ta voi face răbdare.

De atunci Starețul a primit multă mângâiere în întristări și ispite. S-a întărit iarăși sufletește și de atunci a avut mai multă răbdare în ispite.

Și răbdând fără cârtire aceste ispite, în cea de-a treizecea zi a încetat războiul, iar demonii s-au făcut nevăzuți. Mai târziu spunea: „Nu voi uita niciodată acel glas atât de dulce, care mi-a alungat îndată ispita și împuținarea sufletului”.

Biserița lor era atât de mică, încât dacă cineva stătea în strană, putea să atingă catapeteasma. Cu toate acestea își pricinuia multă străpungere. Au afierosit-o Cinstului Înaintemergător și s-a oferit să o picteze obștea vecină a Ananeilor, cu care Starețul avea legături strânse.

La început viața lor a fost într-adevăr grea și lipsită de mângâiere, de vreme ce nu aveau nici lucrurile care sunt de cea mai mare trebuință. Dar în ciuda greutăților și a strâmtinii locului și a chiliilor, au simțit multă odihnă sufletească, fiindcă nimeni nu venea să-i deranjeze. Viețuiau izolați într-un loc spre care nu exista drum ca să poată ajunge vreun om acolo. În felul acesta erau întotdeauna singuri și aveau o negrăită liniște. Erau lipsiți de orice grijă, neavând grădină, de vreme ce locul se afla în pantă și era plin de arbuști. Aveau doar o colibă și o bucătărie mică. Aceasta

era toată averea lor pământească. Neagonisire desăvârșită. Dar adevărata lor avere era rugăciunea și contemplația. Fugeau de confort și trăiau în mare simplitate, astfel încât să aibă puțină grijă și să-și îndrepte toată atenția asupra vieții duhovnicești.

În noile lor colibe ascetice trăiau ca niște zăvorâți. Aceasta se datora asprimii locului, rarelor întâlniri cu ceilalți părinți și acriviei în respectarea programului lor.

Rânduiala lor ascetică la Sfânta Ana Mică era următoarea: se sculau în zorii zilei și făceau fie rucodelia lor, fie vreo lucrare manuală. La amiază se retrăgea fiecare la chilia sa și făcea Vecernia cu șiragul de metanii. Dacă prisosea timpul, citeau puțin din cărțile Sfinților Părinți. Apoi toți se adunau pentru masa de amiază. După masă luau binecuvântare de la Stareț și toți se retrăgeau la chiliile lor pentru a se odihni până la apusul soarelui. Când se trezeau, beau o cafea și își începeau privegherea care ținea până la miezul nopții.

Atunci când aveau preot, făceau Dumnezeiasca Liturghie la miezul nopții în bisericuța lor. Când nu aveau preot care să liturghisească, își continuau privegherea fie cu studiul duhovnicesc, fie cu rugăciunea. După Dumnezeiasca Liturghie se odihneau până în zori. Potrivit rânduiei lor, durata somnului era de șase ore, împărțit în două perioade, fiecare de câte trei ore, deoarece aceasta îi ajuta mult în privegherea lor.

Starețul Iosif a păstrat neschimbată această rânduială, fiindcă știa că, dacă ar fi făcut aceasta, ar fi suferit schimbare și în rugăciune. „Dacă în timpul zilei, spunea el, faci ceva mai mult sau mai puțin, atunci trupul obosește, iar mintea se împrășteie și râvna pentru rugăciune se îpuținează”. De aceea respecta cu multă acrivie programul său, chiar și atunci când trecea prin clipe grele. La aceasta l-a ajutat, desigur, și caracterul său hotărât și neînduplecat.

Vrednică de pomenire este și următoarea întâmplare, în care se arată importanța pe care Starețul Iosif o dădea respectării programului său isihast.

Odată, pe când era ora de odihnă, au venit ucenicii săi de departe, încărcăți cu provizii și câțiva pești și i-au spus:

– Gheronda, am adus pești și dacă nu-i gătim acum, se vor strica. (De unde să se găsească pe atunci frigidere la Sfânta Ana și mai ales la Starețul Iosif?).

Trebuie să spunem că această mâncare era rară pentru obște atât din pricina ascezei, cât și a costului și a osteneții. Starețul însă, fără să accepte vreo împotrivire, a spus:

– Mai bine să se strice peștii, decât să stric rânduiala. Lăsați-i așa cum sunt și mergeți la odihnă!

A doua zi a spus ucenicilor săi:

– Intenționat i-am lăsat să se strice, ca să vă amintiți toată viața voastră importanța rânduiei⁷⁰.

Adeseori le spunea:

– Luați aminte la păstrarea rânduiei! Eu și părintele Arsenie am vărsat sânge pentru a v-o preda neschimbată.

Starețul a simțit multă odihnă în noua sa sihăstrie. De aceea, plin de entuziasm pentru viața petrecută acolo, îi scria surorii sale:

„Noi aici, sora mea, noaptea nu dormim deloc. În fiecare noapte facem priveghere. Ne rugăm pentru toată lumea pe toată durata nopții. Numai dimineța ne liniștim puțin și după-amiază, după ce mâncăm. Rânduiala noastră este următoarea: jumătate de zi lucrăm, iar restul timpului ne liniștim. Viață ascetică! Pustie! Viață îngerească, plină de Har! Să te fi aflat undeva și să ne fi văzut! Ah, de ar fi fost cu puțință să ne fi văzut! Aici, sora mea, este Raiul pământesc. Iar dacă cineva se deprinde de la început cu o viață aspră, înaltă, devine sfânt”⁷¹.

La începutul șederii lor acolo erau necunoscuți. Dar așa cum „*nu poate cetatea a se ascunde deasupra muntelui stând*”⁷², precum spune Domnul, tot astfel și mireasma vieții virtuose a Starețului nu a putut rămâne tănuțită. Unii părinți din împrejurimi au aflat de sfințenia sa și astfel au început să-l cerceteze pentru folos duhovnicesc.

⁷⁰ Iosif Dionisiatul, *op. cit.*, pp. 67-68.

⁷¹ Starețul Iosif, *op. cit.*, pp. 261-262.

⁷² *Matei* 5, 14.

Din nefericire însă l-au găsit și alții care nu aveau interes duhovnicesc și voiau pur și simplu să-și petreacă timpul cu discuții nefolositoare. El însuși vedea că nu se folosea cu nimic din aceste „agape”, ci dimpotrivă, se vătăma. Pentru aceasta a hotărât să pună poartă la singura intrare în curte, pentru a-i opri pe vizitatori și astfel să-și poată face programul său isihast. Închidea, așadar, pentru toți poarta la amiază pentru a putea cel puțin să primească folos din rugăciune și liniștire, de vreme ce astfel se învățase de la început. În felul acesta a reușit să se odihnească mai bine pentru priveghere. Își spunea întru sine:

„Ce folos voi pricinui aproapelui dacă eu mă întunec din pricina cuvintelor celuiilalt? Însă atunci când eu, în pace fiind, voi dobândi luminarea dumnezeiască, din ceea ce am, voi da și porunca dragostei lui Hristos voi săvârși”.

Se îngrijea să nu risipească prea-prețiosul timp de seară, fiindcă vedea că atunci când îl petrecea în liniște și cu frică de Dumnezeu, avea atât de multe roade duhovnicești, încât se minuna de folosul provenit din lipsa de grijă și din păstrarea rânduielii. Din acest motiv a scris pe o tăbliță: „Nu bateți în poartă, nu vreau pălăvrăgeală, vorbă deșartă, judecată”. Lăsa însă poarta deschisă două-trei ore, doar dimineața.

Punând în practică această tactică, avea desăvârșită liniște. Referindu-se la toate acestea, scria cuiva plin de bucurie:

„Sunt cel mai fericit om, fiindcă trăiesc fără de grijă, desfă-tându-mă de mierea isihiei, fără încetare. Iar când Harul se retrage, isihia, ca un alt Har, mă adăpostește la sânurile ei. Și astfel, suferințele și întristările vieții acesteia vicleane și rele par mai mici”⁷³.

Compunea chiar și poezii, precum este cea de mai jos:

„Am găsit limanul liniștirii,

Bucură-te, suflete al meu, și tu, trupule, de asemenea,

Iar tu, minte a mea, îndeletnicește-te cu preadulcea isihie

Și nu întreba ce face celălalt”.

Starețul avea ca scop liniștirea și însingurarea, pentru a dobândi Harul Sfântului Duh prin rugăciune, precum Sfântul Serafim de Sarov. Și deși el însuși era isihast și zăvorât, cu toate

⁷³ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 298.

acestea respecta toate chipurile de petrecere monahală. Pentru sine însă prefera, firește, petrecerea în pustie.

Nevoințe duhovnicești

Starețul scrie într-o epistolă de-a sa despre cele două căi ale petrecerii monahale:

„După ce Harul lui Dumnezeu îl luminează pe om și acesta părăsește lumea, vine în chinovie sau într-un schit, unde viețuiește împreună cu alți frați. Face ascultare față de toți și simte odihnă prin păzirea dumnezeieștilor porunci. Și săvârșind îndatoririle duhovnicești cele rânduite lui, așteaptă cu nădejdi bune mila Iubitorului de oameni Dumnezeu. Aceasta este calea cea de obște pe care o străbat cei mai mulți părinți”⁷⁴.

În continuare scrie că mai există și o altă cale pe care o urmează pustnicii. Aceasta este cea pe care a străbătut-o și Starețul Iosif și iată cum o descrie:

„După ce Iubitorul de oameni și Bunul Dumnezeu trimite raza Harului Său în inima omului, îndată acesta se ridică și caută duhovnici pentru a-și spovedi răutățile făcute de el. Caută pustii și peșteri, ca să se bucure de puțină liniștire și să se poată lupta împotriva patimilor, pentru ispășirea tuturor relelor săvârșite mai înainte, prin reaua-pătimire, foame, sete, frig, căldură și toate celelalte nevoințe, așa cum se arată în viețile Sfinților...

Preadulcele Iisus îi pune în inimă și mai multă căldură, încât aceasta îi arde ca un cuptor, aprinsă fiind de dragostea fierbinte a lui Dumnezeu, precum și de râvnă nemăsurată pentru împlinirea dumnezeieștilor porunci și de ură nestăpânită împotriva patimilor și a păcatului...

Și începe, așadar, cu multă râvnă să risipească toate bunurile pe care le are, fie multe, fie puține. Și după ce devine cu desăvârșire sărac, păzind în parte poruncile dumnezeiești și nemaiputând stăpâni dragostea și dorul după pustie, aleargă ca un cerb însetat, căutând locuri pustii. Îi părăsește pe părinți, pe frați, pe prieteni și pe celelalte rude, însetând și căutând doar pe Iisus și pe Acesta cu

⁷⁴ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 413.

toată râvna urmându-L. Și precum cel ce vânează fiare umblă prin pustietăți, tot astfel umblă și cel care vrea să afle mult-doritul povătuitor al sufletului său, ca îndrumat fiind de către acesta, să-și împlinească scopul care l-a adus în acest loc. Și astfel, cu ajutorul lui să învețe chipul sușului duhovnicesc.

Din nefericire însă, fiindcă astăzi lipsesc povătuitorii încercați și sunt foarte puțini cei ce umblă pe această cale, plânge și se tânguiește că nu mai găsește astfel de călăuze ca în vremurile de demult, așa cum își dorește. Dar ce poate face atunci când are multă râvnă pentru liniștire? Caută un povătuitor experimentat și se supune pe sine ascultării. Și cu rugăciunea și cu binecuvântarea acestuia începe luptele cele duhovnicești.

Mulți monahi, având această râvnă fierbinte, au primit Sfânta Schimă și s-au retras singuri la liniște, cu rugăciunea și cu binecuvântarea starețului lor, la care veneau doar la răstimpuri pentru a-i cere sfatul. Alții, iarăși, rămâneau împreună și aveau binecuvântare ca la anumite ore din zi să se liniștească și să săvârșească tot felul de virtuți: să plângă, să privegheze, să postească, să se roage, să citească și să facă pocăință după putere. Și, în general, să se îngrijească de curăție și să lupte împotriva patimilor. Iar după ce se liniștesc, așa cum am spus, într-un chip sau altul, se dăruiesc mai departe nevoinței.

Cel care se liniștește cu adevărat pentru Hristos are întotdeauna lacrimi, își plânge păcatele sale și se îngrijește de toată virtutea. Apoi, cu credință fierbinte se dăruiește nevoințelor până la moarte. Și coborând mintea în inimă, se silește ca prin inspirație să spună Rugăciunea: «Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă!» și să-și adune mintea după îndrumările Sfinților Părinți Niptici.

Și așa cum respirația dă viață trupului, tot astfel și mintea, unindu-se cu Rugăciunea, înviază sufletul său cel mort. Și aceasta făcând ca un lucrător adevărat și mila lui Dumnezeu cu multă durere căutând, începe să simtă câte puțin luminarea mângâierii dumnezeiești.

Iar aceasta este primă treaptă a celui care se însingurează, a celui care află urmele, a celui care caută să-L vadă pe Dumnezeu. Acesta, ca un începător, străbate calea cea fericită, dar are și înștiințarea lăuntrică că merge pe drumul cel drept. La început a fost, așa

cum am spus, acea rază prin care Dumnezeu cheamă, singura care ne-a ajutat la curățire. Dar acea energie dumnezeiască, fiind cu totul nevăzută, încă nu se distinge în simțirea minții, ci doar se face simțită uneori în nevoințele trupești, pricinuind liniștire, noime duhovnicești, întristare și lacrimi, precum și pomenirea și simțirea păcatelor săvârșite. Încă și dorință de nevoie și de izvodire de contemplații naturale bine-plăcute lui Dumnezeu, precum și cele care desfătează în chipul cel mai bun sufletul nostru, nu însă și vederea simțită a luminii celei prealimpezi, așa cum ni se arată această de trei ori fericită și care vine ca o adiere lină.

Și ca o baie, puțin câte puțin, îl curățește pe nevoitor. Îi înmoaie inima spre umilință, spre întristarea cea după Dumnezeu, spre ascultare și spre râvnă mai fierbinte, întărind în el darurile firești cele bune. Ca o altă maică, Harul, îl ține pe nevoitor ca pe un prunc și îl exersează. Când maica noastră, Harul, vine, el saltă și se bucură, iar atunci când se retrage, acesta, necunoscând înțelepciunea lui Dumnezeu, plânge și se tânguiește și începe să-l caute. Și cel care nu are experiență în această privință crede că Harul l-a părăsit pentru totdeauna. Și își impune posturi peste posturi, stări în picioare și privegheri, rugăciuni și cereri, crezând că prin acestea poate atrage Harul lui Dumnezeu. Vrajmașii noștri, demonii, îi pricinuiesc întristare în felurite chipuri. Aceasta însă este o economie a Proniei dumnezeiești, pentru a-l face să caute cu lacrimi ajutorul dumnezeiesc.

Și după ce vine din nou cercetarea dumnezeiască, acesta începe să strige ca un prunc: «Ah, cum de m-ai lăsat? Puțin a lipsit să nu mă înăbușe demonii. Nu mai pleca! Ah, ce să fac ca să te țin? (căci el crede, ca un prunc, că nevoințele sale îl aduc și de aceea se întreabă cum poate să-l păstreze). Așa, Mântuitorul meu, fie-Ți milă de mine și nu mă mai părăsi, ci rămâi împreună cu mine în această viață și, după ce voi pleca de aici, împreună cu Tine să trec de vămile văzduhului».

Acestea și multe altele zicând, nu este ascultat, ci din nou dumnezeiasca mângâiere, după ce îl îndulcește cu miere, se retrage și vine absintul. Dar fiindcă și vasul devine mai curat prin venirea repetată a Harului, făcându-se mai încăpător pentru primirea dumnezeieștii luminări, el începe să-l cerceteze mai des și să

rămână mai mult ca de obicei. Atunci pruncul începe să prindă curaj, crezând că Harul i s-a dat ca o răsplată a osteneții sale.

Pe această treaptă nevoitorul stă trei sau patru ani (sau chiar mai mult sau mai puțin), timp în care vede cum Harul lui Dumnezeu îl călește și-l înțelepțește, cum patimile sale se împuținează, iar pe demoni cum nu-i mai pot da război atât de mult, datorită păzirii din partea dumnezeiescului Har. Și dacă este trezvitor, are ca mângâiere lacrimile, fie că umblă, fie că lucrează. Dacă se roagă cu mintea, are simțirea gânditoare a norului luminos care uneori îl cercetează. Iar dacă doarme, chiar și pentru puțin, vede în vis lucruri minunate, grădini cu flori de aur și palate împărătești mai luminoase decât soarele și multe altele. Când se trezește, mintea păstrează toate acestea întru sine, mișcându-l către o râvnă mai fierbinte. Atunci se minunează de frumusețea veșnicilor bunătăți și se întreabă când se va învrednici să le fie moștenitor...

Văzând toate aceste bunătăți, pruncul, cel care nu are cunoașterea ce se cere pentru a cunoaște și a distinge Pronia lui Dumnezeu – fiindcă până aici încă mai mănâncă lapte și nu a dobândit ochii cei curați, ci până acum izvorăște deopotrivă lumina și întunericul, iar faptele sale sunt amestecate cu patimile – pentru aceasta, așadar, începe să cugete că pentru nevoințele și necazurile sale, iată ce îi dăruiește Dumnezeu. Demonul cel rău seamănă în ascuns otrava precum odinioară Evei. Și pruncul își deschide urechile. Aceasta se petrece potrivit îngăduinței dumnezeiești, pentru a învăța smerenia. Vicleanul demon vine și îi spune: «Vezi, că astăzi toți spun că Dumnezeu nu mai dă Harul? Vezi? Fiindcă aceștia nu vor să se nevoiască, îl împiedică și pe celălalt și îi spun: te vei înșela, vei cădea, vei slăbi».

Acestea și multe altele îl învață răutatea cea veche, iar acela, necunoscând cursa pe care i-o pregătește, fiindcă nu are experiența luptei, se lasă înșelat și primește minciuna în locul adevărului. Iar aceasta se petrece, așa cum am spus, din iconomia lui Dumnezeu ca să-l înțeleptească și să nu mai fie mereu prunc.

Însă atunci când va scăpa din mreaja acestor gânduri și își va simți neputința, se va vedea pe sine mai rău chiar și decât orice târătoare de pe pământ. Și își dorește ca, dacă este cu puțință, să-i

bage pe toți oamenii în inima sa, ca să vadă Harul și să se mântuiască, chiar de-ar fi să se lipsească el de Harul lui Dumnezeu. Dar fiindcă și aceasta a încercat, că adică nu este cu putință ca cineva să-i mântuiască pe ceilalți, rămâne în liniște și se roagă ca Dumnezeu să-i mântuiască pe toți.

Toate aceste ispite prin care a trecut, toate aceste furtuni și naufragii, toate aceste temeri și încercări atât de mari, le-a pățimit pentru că nu a avut povățuitor care să-l sprijine și să-l călăuzească. Și fiindcă există această lipsă de povățuitori practici, pentru aceasta de abia de se găsește unul dintr-o mie care să străbată această cale primejdioasă, care, așa cum am spus, este calea cea scurtă a lui Dumnezeu care îl duce pe om la viața cea veșnică.

Și pentru că există această lipsă, de aceea și urmează diferite înșelări. Fiindcă este absolut necesar ca Harul lui Dumnezeu, după ce nevoitorul începător îl gustă bine la început, să se retragă pentru a-l căli și a-l face un luptător încercat al lui Hristos. Fără aceste ispite nimeni nu a ajuns la desăvârșire. După cum am spus, în acest stadiu, când Harul lui Dumnezeu se retrage, mulți au căzut în înșelare. Iar aceasta se întâmplă pentru a ne face luptători încercați în război, iar nu să rămânem mereu prunci. Fiindcă Domnul vrea să devenim bărbați vrednici și luptători curajoși, în stare a păzi bogăția Lui. Pentru aceasta ne lasă să fim ispitiți..."⁷⁵.

Urătorul de bine diavol, care nu suferea petrecerea lui cea după Dumnezeu, văzând că toate atacurile sale împotriva Starețului au rămas deșarte, a ridicat împotriva sa destui monahi din Sfântul Munte. Erau mulți cei care veneau din diferite părți. Însă nu încercau mai întâi să afle care este programul lui, și fiindcă nu-i primea, se sminteau. Chiar și părinții din împrejurimi înfruntau la fel situația.

Starețul spunea: „Oricine ar fi, să vină dimineață din nou, așa cum rânduiește programul nostru”. Uneori striga vreunui vizitator întârziat:

„Și Înger să fii, la această oră nu te primesc!”.

Doar arareori, în cazuri de nevoie, când el însuși rânduia aceasta, deschidea poarta după-amiază sau seara. Dar aceasta se

⁷⁵ Starețul Iosif, *op. cit.*, pp. 413-418.

petrecea foarte rar, fiindcă timpul său era măsurat și trebuia să-și schimbe programul ca să vorbească noaptea o oră cu vizitatorul neașteptat.

Odată un ucenic al Starețului, care se mira de stăruința lui în aplicarea programului, l-a întrebat:

– Gheronda, de vreme ce aveți atâta dragoste și arătați atâta îngăduință tuturor celor care vă vizitează, de ce stăruiti în a nu-i primi în afara programului, lucru ce îi smintește?

– Experiența m-a învățat, a răspuns Starețul, să fac astfel, căci altfel nu aș fi putut continua să merg pe această cale pe care Dumnezeu m-a povățuit.

Adică dorința Starețului Iosif pentru liniștire nu provenea din voia proprie, ci a înțeles că era chemare de sus pentru Rugăciunea minții. Și a explicat:

– Pretenția oamenilor, adică aceea de a fi primiți fără nici o opreliște de către monahi, este calea comună, care predomină în Sfântul Munte. Oriunde vei merge, părinții te vor găzdui. Dar noi avem datoria de a continua tradiția niptică a Sfinților Părinți. Sfântul Grigorie Palama, atunci când pustnicea aici în Athos, fugea și se ascundea în gropi și în peșteri, căutând cu orice chip să se însingureze, pentru a cultiva Rugăciunea minții, respectându-și cu acrivie programul său isihast.

Astfel, Starețul se îngrijea să-i înștiințeze pe vizitatori care este programul său, pentru a nu se sminti. Și mărturisea că: „Eu, în toate faptele mele, astfel obișnuiesc să vorbesc și să făptuiesc: toate să fie curate ca o oglindă. În cuvânt și în faptă sau în slujire, caut să nu dau nimănui nimic de bănuir”. Era foarte atent ca să nu-i judece pe cei care se sminteau. Pentru aceasta spunea: „Lasă-i să spună ce vor împotriva mea. Așa cum le sunt ochii, așa și văd. Nu sunt de vină oamenii, ci ochii lor care nu văd corect”.

Niciodată nu spunea vreun cuvânt împotriva celor care îl cleveteau. Îi compătimea și nu înceta zi și noapte să se roage pentru ei.

Din pricina acestui program a început să se răspândească vestea că Starețul Iosif este înșelat. Această faimă începuse să-l

însoțescă de mai înainte, fiindcă Starețul urma o rânduială diferită de cea a Sfântului Munte, dar la Sfânta Ana Mică situația a început să se agraveze și să se tensioneze.

Părinții mai bătrâni, care încă mai viețuiesc acolo, spun că ceea ce îi deranja pe unii era în realitate invidia.

Ce se întâmpla? Veneau în Sfântul Munte monahi și mireni, chiar și din străinătate, și întrebau: „Unde se liniștește Bătrânul Iosif nipticul?”. Și trecându-i cu vederea pe toți ceilalți părinți, mergeau direct la Stareț pentru a-l cunoaște. Pe atunci, majoritatea părinților din schit erau asceți evlavioși și bine-intenționați. Doar un număr mic de stareți se sminteau, pentru că străinii îi treceau pe ei cu vederea și alergau să-l vadă pe pustnicul „neînvățat și necioplit”. Și astfel au început să-l clevească pe față că este înșelat.

Din păcate însă, zvonurile în Sfântul Munte se răspândesc foarte repede de către monahii trândavi, nepăsători și invidioși. Și fiindcă Starețul nici nu și-a schimbat rânduiala, dar nici nu a încercat să se îndreptățească pe sine însuși, mulți părinți virtuoși, oameni fiind, au fost influențați și credeau aceste cleветiri neîntemeiate. În tot cazul, pe Stareț nu-l mâhnea jignirea care i se aducea, ci faptul că judecau felul de viață pe care îl urma, adică viețuirea după tradiția isihastă, cea consfințită de Biserica noastră.

Desigur, Starețul era nevoitor și nu se vătăma de astfel de ispite, dar se vătămau cei care însetau după Rugăciunea minții și erau îndepărtați de aceste cleветiri.

De pildă, când vestitul Stareț Paisie a venit pentru prima oară în Sfântul Munte, a auzit de Starețul Iosif. Și-a dorit să-l întâlnească pentru a se folosi duhovnicește, dar s-a găsit un „binevoitor” care l-a oprit. Câțiva ani mai târziu, când fericitul Stareț Paisie a citit cartea „*Mărturii din viața monahală*”, în care sunt publicate epistolele Starețului Iosif, și-a dat seama cât de mult se păgubise și își spunea: „Ce am pierdut, ce am pierdut...”.

Cu adevărat, câți cerbi însetați nu ar fi aflat lângă el izvoarele mântuirii, dacă vrăjmașul mântuirii noastre nu ar fi semănat neghinele lui cleветitoare?

Odată, pe când Starețul venea de departe, un monah vecin, văzându-l, s-a întors spre un mirean ce se afla lângă el și i-a zis:

– Acesta este înșelat.

Fiind aproape de ei, Starețul a auzit, dar nu a spus nimic. Mireanul se uita țintă la el. Starețul a trecut pe lângă ei, dar nu s-a simțit câtuși de puțin deranjat. Mireanul s-a minunat de el și a spus:

– Ce privire pătrunzătoare are înșelatul acesta!

Mulți îl cleveteau pe Stareț pentru simplu fapt că nu voia împrăștiere și vorbire deșartă. Pentru aceasta îl și categoriseau „înșelat”. Din nefericire însă, chiar și astăzi, dacă vreun chilioț nu vrea să deschidă poarta sa oricui, fără deosebire, primește aceeași „îngrijire” de la cei mai slabi și neînvățați.

Starețul însă știa ce face și de aceea pune fiecare lucru la locul lui. Spunea: „Este ispită. Eu trebuie să-mi văd de treaba mea”. Și cu siguranță că mult îl vor fi întărit cuvintele Sfântului Isaac Sirul: „Ispitele acestei lumi sunt multe și relele nu se depărtează de tine, ci izvorăsc și înlăuntrul tău și de sub picioarele tale. Cu toate acestea să nu te depărtezi de locul în care te afli, nici să eviți ispitele, iar atunci când Dumnezeu va binevoi, te va slobozi de ele. Pe acestea toate Dumnezeu le-a iconomisit spre folosul tău, ca să bați cu stăruință la poarta milei Sale, iar prin frica de necazuri să se sădească în sufletul tău pomenirea Lui și să te apropii de El prin rugăciuni și să se sfînțească inima ta prin neîncetata Lui pomenire”⁷⁶.

Și într-adevăr, Starețul s-a nevoit zi și noapte, ani de zile, pentru a birui ispita prin îndelungă-răbdare, iertare, prihănire de sine și rugăciune, până când a primit de la Dumnezeu Har îmbelșugat în rugăciunea sa. Dar pentru a ajunge la aceste măsuri și a-i îndreptăți pe clevetitorii săi a trebuit să ducă o luptă lăuntrică sângeroasă, așa cum el însuși îi scria surorii sale:

„Știi ce înseamnă să nu ispitești și să fii ispitit? Să nu furi și să fii furat? Să binecuvintezi și să te blesteme? Să miluiești și să te nedreptățească? Să lauzi și să te osândească? Să vină să te mustre fără motiv și să strige neîncetat că ești înșelat? Și aceasta toată viața... Iar tu să știi că nu este așa cum spun ei. Și să-l vezi pe

⁷⁶ Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice, Cuvântul V.*, Filoc. Rom., vol. X, Editura IBMOBOR, București, 1981, pp. 50-51.

ispititorul cum îi ațâță, iar tu să te pocăiești și să plângi ca unul ce este vinovat...

Aceasta este cea mai grea luptă. Deoarece ești războit și de oameni, dar te războiești și tu cu sinea ta ca să o convingi că este așa cum spun ei, fără însă să fie așa. Să vezi că dreptatea este în întregime de partea ta, dar să te convingi pe tine însuți că nu ai dreptate.

Aceasta, sora mea, este arta artelor și știința științelor. Să te lovești până când te vei convinge pe tine însuți, să numești lumina întuneric și întunericul lumină. Să te lipsești de orice drept și să piară cu desăvârșire trufia. Să devii nebun într-o deplină cunoștință.

Să-i vezi pe toți, fără însă să te vadă celălalt câtuși de puțin. Căci cel care devine duhovnicesc pe toți îi judecă, dar de nimeni nu este judecat. Pe toate le vede. Sus își are ochii săi și nimeni nu-l vede”⁷⁷.

Această mărturisire dovedește sfințenia Starețului Iosif.

Altădată iarăși spunea:

„Toată viața mea a fost o mucenicie. Și cel mai mult sufăr pentru ceilalți, căci vrei ca să-i mântuiești, iar ei nu te ascultă. Și tu plângi și te rogi, iar ei te iau în râs și îi biruiește ispita”.

În ciuda smereniei și a tăcerii Starețului lucrurile se agravau treptat. Unii părinți de la Schitul Sfânta Ana au hotărât chiar să-l pedepsească, „ca să se smerească și să fugă de la el înșelarea”. L-au obligat să facă diferite corvoade, cum a fost aceea de a vărui biserica schitului, iar el le-a făcut pe toate fără să cârtească, cu supunere desăvârșită.

Ar fi fost de așteptat ca atunci când au văzut cu câtă râvnă, răbdare, smerenie, tăcere și ascultare a făcut Starețul acele corvezi să-și dea seama de starea lui lăuntrică și să se potolească. Cu toate acestea însă diavolul a continuat să-i ațâțe pe părinții mai slabi împotriva Starețului. I-a îndemnat să facă un proces verbal și să scrie în actul de proprietate al chiliei pe care o luase Starețul la Sfânta Ana Mică că aceasta nu poate să fie dată nimănui. Scopul lor era ca Starețul să fie lipsit în felul acesta de drepturile de proprietate și astfel să poată fi alungat din chilia sa.

⁷⁷ Starețul Iosif, *op. cit.*, pp. 257-258.

Firește, suferința sa nu era pentru faptul că ar fi rămas fără colibă – un astfel de „chilipir” găsește cineva oriunde – ci nesăbuinta și invidia părinților. A încercat atunci să se apere și astfel s-a aflat pentru prima oară în dispută cu părinții. În cele din urmă conducerea Lavrei împreună cu cea a schitului a hotărât să-l alunge.

Această hotărâre l-a făcut pe Stareț să sufere mult. Nu numai pentru nedreptatea ce i se făcea, ci mai ales se mânia pentru vătămarea sufletească a părinților. A intrat atunci în bisericuța sa și s-a aruncat cu lacrimi înaintea icoanei Maicii Domnului. Și pe când se ruga, a simțit deodată înlăuntrul său o mângâiere și s-a umplut de lumină – așa cum se întâmplă întotdeauna la începutul unei vedenii – iar inima sa s-a umplut de dragostea lui Dumnezeu și și-a ieșit din sine. Atunci a avut următoarea vedenie pe care o povestește el însuși:

„Am fost deodată înconjurat de o lumină negrăită, iar înaintea mea am văzut o întindere nesfârșită. Era ca o mare ce nu are orizont, iar pământul era de o culoare albă ca zăpada. Mi se părea că mă îndrept spre răsărit, dar nu pășeam pe pământ, nici nu simțeam vreo greutate sau îngrădire. Eram doar îmbrăcat cu hainele mele sărace. Mergeam cu multă iuțeală și mă minunam cum de făceam aceasta cu atâta ușurință. Mă întrebam în sinea mea ce mi se întâmplă și încotro merg. Apoi am început să mă gândesc cum să mă întorc înapoi, de vreme ce nu știam unde ajunseseam și ce era acel loc.

Deodată m-am oprit și am început să privesc în jur cu uimire, nu însă cu frică. Mi se părea că aud înaintea mea, la o distanță destul de mare, pe cineva vorbind. M-am îndreptat către acel loc și mă grăbeam ca să-i găsesc pe cei care vorbeau, și să-i întreb ce era tot ceea ce vedeam. Și așa cum umblam, m-am aflat dintr-odată în mijlocul unui câmp. Plin de uimire, mă întrebam: «Cum de am ajuns în acel loc frumos?». Și căutam o ieșire pe unde să plec de acolo, ca nu cumva să mă certe cineva, fiindcă intrasem fără binecuvântare. Uitându-mă în dreapta și în stânga ca să găsesc o ieșire, am văzut o adâncitură în pământ, spre care coborau niște trepte, precum sunt cele din marile orașe prin care se coboară la subsol. Am coborât și am intrat printr-o poartă. Acolo am dat peste o biserică a Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoarea.

Înăuntru erau niște tineri frumoși, îmbrăcați cu veșminte minunate. Fiecare dintre ei avea o cruce roșie pe piept și pe frunte. Atunci unul dintre ei, care semăna cu un general și purta un veșmânt mai luminos decât ceilalți, s-a ridicat de pe tronul său și, apropiindu-se de mine, mi-a vorbit cu multă familiaritate, de parcă ar fi fost un cunoscut de-al meu:

– Vino, căci pe tine te așteptam!

Și m-a îndemnat să mă așez.

– Iartă-mă, i-am spus eu, dar nu sunt vrednic să mă așez aici. Îmi este de ajuns să stau la picioarele voastre.

Eu mă rușinam, căci simțeam că eram îmbrăcat cu hainele mele cele vechi, care erau zdrențuite și nespălate. Atunci acela, zâmbindu-mi, m-a luat de mână și am coborât pe niște scări care mi s-au părut că erau în formă de spirală. De jos se auzea o cântare. După ce am ajuns la capătul scărilor, care nu mi s-au părut foarte multe, am văzut o încăpere uriașă, care era de fapt o biserică, fiindcă se aflau acolo niște străni foarte frumoase în care stăteau niște tineri luminoși. Aceștia semănau la înfățișare și păreau de aceeași vârstă. Ei cântau acea cântare pe care o auzisem mai înainte.

Când am văzut toate acestea, am încremenit. Priveam și mă minunam de acele măreții și de frumusețea acelei cântări. Povățuitorul meu, de îndată ce a ajuns, m-a lăsat acolo și a înaintat către răsărit unde părea a fi biserica principală. Acei tineri mă îndemnau să intru într-una din strănile lor și se purtau cu mine cu atât de multă familiaritate, încât mi se părea că mă cunoșteau de mult timp și că îmi erau prieteni foarte apropiați. Dinăuntru, din naos, se auzea o altă cântare, care era închinată Stăpânei noastre, Născătoarea de Dumnezeu. Eu îmi doream să mă lase să stau acolo, undeva, pe podea și să mă minunez de acea măreție. În acea clipă s-a deschis ușa și s-a apropiat de mine generalul care mă adusese acolo și care mi-a strigat cu bucurie:

– Vino, părinte Iosif, vino înăuntru! Mergem să te închini.

Eu mă sfiam și nu îndrăzneam să înaintez, dar acela m-a luat de mână și, trecând împreună printre acei tineri luminoși, am ajuns înaintea unei uși. Când ușa s-a deschis, generalul m-a tras înăuntru și am văzut acolo o măreție de negrăit. Atât de mult m-a

copleșit acea vedere minunată, încât nu-mi dădeam seama dacă mă afluam într-o biserică sau în Cer sau înaintea tronului lui Dumnezeu. Întreaga mea simțire, întreaga mea ființă s-au umplut de acea slavă și Lumină, care era necreată și mai presus de orice strălucire și subțirime.

În acea clipă am văzut înaintea mea minunata catapeteasmă a acelei biserici mărețe. Din ea, așa cum soarele izvorăște lumină, se răspândea toată slava și măreția. Abia atunci am văzut că în catapeteasmă erau două icoane mari, una de-a dreapta și una de-a stânga Sfintelor Uși, a Domnului nostru Iisus Hristos și a Preacuratei Sale Maici. Ea era așezată pe tron și-L ținea pe genunchi ca Prunc pe Domnul nostru Cel mai înainte de veci. Când am putut privi mai bine, fiindcă fusesem robit cu totul de această vedere, mi-am dat seama că nu erau icoane, ci erau cu adevărat vii. Atunci Preasfântul Prunc a strălucit atât de mult, încât toate cele din jur au amuțit, căci în jur cântau ofițeri plini de slavă. Povățuitorul meu mi-a făcut semn să mă apropiu ca să mă închin și m-a dus înaintea Stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoarea și Mângâietoarea tuturor creștinilor. Nu știu dacă m-am mișcat și cât, dar în timp ce mă afluam întors către ea și încercam să admir slava și măreția ei, povățuitorul meu, care mi se părea că avea multă familiaritate și îndrăzneală, cu un ton rugător și cu o voce foarte curată, pe care mi-o amintesc și acum, a spus către Stăpâna noastră:

– Doamnă și Stăpână a tuturor, Împărăteasă a Îngerilor, Preacurată Fecioară de Dumnezeu Născătoare, arată harul tău robului tău acesta care atât de mult suferă pentru dragostea ta, ca să nu fie biruit de întristare.

Atunci, ce să spun eu ticălosul și decât toți oamenii mai nevrednic? Deodată a ieșit atâta strălucire de la sfânta ei icoană și Maica Domnului s-a arătat în mărime naturală și atât de frumoasă, ținând în brațele ei pe Mântuitorul lumii, pe Domnul nostru Iisus, plin de Har și de măreție, încât văzând atâta strălucire, de mii de ori mai luminată decât soarele, am căzut la picioarele ei și, nepuținând s-o privesc, am strigat cu lacrimi:

– Iartă-mă, Măicuța mea, că întru neștiință te mâhnesc! Stăpâna mea, nu mă părăsi!

Atunci am auzit fericita și cea de miere izvorâtoare voce a Maicii Domnului, care, plină de mângâiere, mi-a spus:

– De ce deznădăduiești? Să-ți ai nădejdea întru mine!

Apoi a spus povățuitorului meu:

– Du-l acum la locul său ca să se nevoiască!

Am simțit cum cineva mă lovește ușor pe umăr și, încercând să mă ridic, m-am aflat din nou în locul meu, așa cum eram la început și mă rugam. Și astfel, plângând cu adevărat, când mi-am venit întru sine, eram cu fața scăldată în lacrimi și plin de bucurie.

De atunci, atât de multă dragoste și evlavie simțeam pentru Stăpâna noastră, încât chiar și numai auzindu-i numele mă umpleam de bucurie duhovnicească. Cuvintele «să-ți ai nădejdea întru mine» au fost de atunci înainte singura mea mângâiere⁷⁸.

Din acea clipă Maica Domnului i-a luminat pe proiestoșii schitului, care erau împotriva lui, să aibă îndelungă-răbdare și i-au acordat toate drepturile. Cu toate acestea însă, deși prigonirea a încetat, clevetirile și necazurile au continuat unele după altele.

Odată, pe când inima lui se primejduia să plesnească de durere, a mers din nou în bisericuța sa și a început să se roage cu multe lacrimi la Maica Domnului și să sărute icoana ei din catapeteasmă. Căuta scăpare la ea, de vreme ce ea însăși îi spusese să-și aibă nădejdea în ea.

La un moment dat a obosit și s-a așezat în strană. Deodată icoana ei din catapeteasmă a strălucit și chipul ei a devenit de mărime naturală. Acum nu mai era o icoană, ci un chip viu. Maica Domnului i s-a arătat în mărime naturală. Era atât de frumoasă și de luminoasă, încât nu putea să o privească, pentru că Dumnezeuiescul Prunc pe Care Îl ținea strălucea ca soarele. L-au umplut cu atâta dragoste de Dumnezeu, încât nu-și mai simțea greutatea trupului; ieșise cu totul afară din sine și doar stătea și contempla. Atunci Maica Domnului l-a sărutat, iar el s-a umplut de o negrăită bucurie și mireasmă.

– Nu ți-am spus să-ți ai nădejdea întru mine?, i-a spus ea cu o voce mai dulce decât miera. De ce deznădăduiești?

⁷⁸ Starețul Iosif, *op. cit.*, pp. 229-230.

Și și-a întins spre el mâna în care Îl ținea pe Preadulcele Iisus, dar el, din pricina uimirii, a rămas nemișcat. Atunci S-a apropiat de el Pruncul cel ceresc și l-a mângâiat pe față, iar el l-a sărutat mânuța, care părea a fi vie. Sufletul său s-a umplut atât de mult de dragostea lui Dumnezeu și de Lumină, încât n-a mai putut să stea pe picioare și s-a prăbușit la pământ. Atunci Împărăteasa a toate a intrat iarăși în icoana ei, lăsând în urmă dumnezeiasca ei mângâiere și o negrăită mireasmă. Starețul, când și-a revenit, a sărutat locul unde stătuse Maica Domnului. Acel loc a răspândit mireasmă mult timp după aceea. „Am simțit mânuța moale a lui Iisus al nostru”, spunea mai târziu Starețul Iosif, minunându-se de negrăita pogorâre a lui Hristos către nevrednicia sa.

Mărturisirea că astfel de vedenii sunt trăirea și simțirea unei alte vieți, negustate de către cei ce nu le cunosc. Și mai spunea că oricât s-ar strădui cel care a avut astfel de vedenii să descrie ce a simțit, niciodată nu va putea să-i facă pe ceilalți să înțeleagă, ci doar va face o descriere în parte. De vreme ce nici Pavel nu putea nu numai să descrie ce a văzut la al treilea Cer, dar nici el însuși nu înțelegea răpirea sa. De aceea a și scris „*cuvinte nespuse*”⁷⁹.

În anumite răstimpuri, Dumnezeu îl mângâia pe Stareț cu astfel de vedenii dumnezeiești, fiindcă în acea perioadă era părăsit de către toți. Nu avea pe nimeni mai experimentat, care să-i fie stareț. Părinții și duhovnicii de atunci nu știau mare lucru despre Rugăciunea minții și despre adevăratele stări de Har. Și dacă încerca să le dea o oarecare tâlcuire, ei o considerau înșelare, fiindcă nu aveau experiența necesară, de vreme ce cele ale Sfinților „le prind” numai Sfinții.

„Fiul meu, îi spuneau ei, acestea sunt primejdioase. Mai bine să nu te îndeletnicești cu așa ceva”.

Dar Starețul nu se lăsa convins, fiindcă Dumnezeu îl lumina să stăruiască.

– Cum?, spunea el cu bărbăția ce-l caracteriza. Domnul, Care ne-a chemat și pe noi, nu este Același Care a dat și Părinților Bisericii acest Har? De ce să nu-l aflăm și noi?

⁷⁹ II Corinteni 12, 4.

Dar împreună cu nevoința a împletit smerenia și răbdarea și pentru aceasta l-a ajutat Dumnezeu. Căci El „*celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriți le dă Har*”⁸⁰.

Părintele Ioanichie: La Schitul Sfintei Ana, viețuia la Chilia Cinstului Înaintemergător obștea ieromonahului Anania. Pe atunci număra în jur de zece părinți. Erau pictori renumiți și se mai îndeletniceau și cu pescuitul pentru nevoile obștii. Își petreceau viața monahală cu trezvie și cu multă dragoste. Din această pricină făceau și multă milostenie.

– Oare îi duce cineva și Starețului Iosif vreun peștișor? Ei, e o pomană, sunt pustnici. Ia să le ducem noi vreun peștișor, ca să se roage pentru noi.

Și astfel, din multa lor dragoste trimiteau un călugăr, pe părintele Ioanichie, să-i ducă Starețului câțiva pești. Acesta era un tânăr de douăzeci și doi de ani. Starețul Iosif a văzut cu ochii săi duhovnicești că era un călugăr bun și de aceea și-a spus în sine sa: „Să-l învățăm Rugăciunea minții pe acest călugăr”.

A început, așadar, să-i spună diferite lucruri duhovnicești:

– Fiul meu, cum te nevoiești? Rostești Rugăciunea?

– Nu, Gheronda. Cine să mă învețe?

– Sfinții Apostoli spun că trebuie să pomenim Numele lui Iisus. Iar în Scară se spune: „Cu Numele lui Iisus biciuiește pe vrăjmași”⁸¹. Să faci ascultare de starețul tău și să rostești Rugăciunea. Când pescuiești, în liniștea nopții, să te rogi, să spui „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă” și vei prinde și mai mulți pești. Altfel te vor pescui demonii.

Starețul i-a spus cuvinte simple despre rugăciune și ascultare. Sfaturile sale au găsit pământ roditor în tânărul monah și acesta s-a umplut de râvnă.

Părintele Ioanichie, la îndemnul Starețului Iosif, a cerut binecuvântare de la starețul său ca să urmeze aceste sfaturi, iar părintele Anania și-a dat consimțământul.

⁸⁰ Iacov 4, 6.

⁸¹ Sfântul Ioan Scărarul, *Scara, Cuvântul XX*. c. 6, Filoc. Rom., vol. IX, Editura IBMOBOR, București, 1980, p. 265.

Astfel, când părintele Ioanichie se afla în barcă singur, în însingurarea și liniștea nopții, striga neîncetat: „Doamne Iisuse Hristoase..., Doamne Iisuse Hristoase...”. Peste puțin timp Rugăciunea a început să se rostească cu ușurință și să-i încălzească inima. Atunci tânărul monah s-a dăruit cu tot sufletul acestei lucrări binecuvântate. Astfel, acest călugăr a învățat și a primit Rugăciunea de la Starețul Iosif, fiindcă era curat. A devenit unul dintre cei mai buni monahi ai schitului, iar de numele său își amintesc toți părinții mai vechi.

Părintele Ioanichie, atât de mult s-a lipit de părintele Iosif, încât spunea:

– Gheronda, eu pe Dumnezeu nu L-am văzut, dar te-am văzut pe tine.

Odată Starețul a văzut în vis că mergea spre o cetate. Când a ajuns la acea cetate, un om i-a arătat o terasă cu mulți pomi fructiferi și apă îmbelșugată și i-a spus:

– Această terasă preafrumoasă era pregătită pentru tine, dar acum i s-a dat în dar părintelui Ioanichie.

Când Starețul s-a trezit, a început să cugete la acel vis: „Oare ce poate să însemne aceasta? Ori că Ioanichie a luat rugăciunea de la mine și pentru aceasta i s-a dat această grădină, ori că Ioanichie va muri”.

A doua zi a venit părintele Anania și i-a spus:

– Gheronda, Ioanichie a vomitat sânge.

Aceasta însemna că părintele Ioanichie se îmbolnăvise de tuberculoză și că microbul ajunsese deja la plămâni. Boala îl conducea cu pași repezi spre moarte.

Atunci Starețul Iosif i-a spus:

– Copilul va muri. Iată ce am văzut în vis. Numai să nu-i spuneți nici un cuvânt despre toate acestea.

Părintele Anania, ca un părinte iubitor, a răspuns:

– Îl voi duce la Vatoped... se află acolo un medic.

– Oriunde îl vei duce, nu va trăi, a răspuns Starețul.

La început bătrânii lui Ioanichie l-au crezut pe medicul de la Vatoped, care însă a dat un diagnostic greșit. Dar starea lui s-a înrăutățit și s-a făcut vădită boala sa. Atunci starețul său l-a pus

într-o chilioară izolată – ca să nu se molipsească și ei – și îi duceau puțină pâine și orice altceva avea nevoie.

Părintele Ioanichie însă mergea în fiecare noapte la Starețul Iosif ca să audă cuvinte duhovnicești și să se întărească sufletește. Iar Starețul îi vorbea despre cealaltă viață, despre Rai, despre cum pleacă sufletul omului către Cer, despre vămile pe care le va întâlni.

Îi spunea toate acestea ca să-l pregătească, pentru că peste puțin timp avea să moară, de vreme ce suferea de tuberculoză.

Când părintele Ioanichie nu a mai putut să mai urce pe munte, la Starețul Iosif, i-a spus:

- Gheronda, nu mai pot urca.

- Ioanichie, noaptea voi coborî eu la tine. Îmi voi face cano-nul meu, voi face Rugăciunea minții, iar apoi, când voi termina, voi coborî la tine, după care voi pleca înainte de a se lumina de ziuă.

Astfel, Starețul a început să coboare noaptea ca să-i aducă puțină mângâiere, iar când a văzut că i se apropie sfârșitul, i-a spus:

- Părinte Ioanichie, când va veni Îngerul să te ia, să-i spui să treceți și pe la mine ca să mă salutați.

- Să fie binecuvântat! Așa îi voi spune.

Dar Starețul Iosif, ca să fie sigur, i-a spus părintelui Anania:

- De îndată ce va muri Ioanichie, să sunați clopoțelul, ca să ne înștiințați și pe noi.

Cu vreo două ceasuri înainte de a muri, părintele Ioanichie a văzut-o pe Maica Domnului. Când părintele Anania a intrat înăuntru, părintele Ioanichie a strigat oarecum indignat:

- Ce caută această Femeie aici înăuntru? Scoateți-o afară!

Apoi însă, căindu-se, a spus:

- Lăsați-o, lăsați-o! Este Maica Domnului!

Atunci părintele Anania l-a întrebat:

- Ioanichie, de unde știi că este Maica Domnului?

- I-am zis să spună rugăciunea „Născătoare de Dumnezeu” și a spus-o pe toată.

- Bine, Ioanichie, dar unde stă ea acum?

- Iată, acolo!

- Ce culoare au hainele ei?

- Sunt roșii.

– Întreab-o: „Când voi muri?”.

– Maica Domnului, când voi muri?, a întrebat părintele Ioanichie.

– Ce ți-a spus?, îl iscodi părintele Anania.

– Când va voi Domnul.

După aceasta părintele Anania a ieșit din chilie și îndată a intrat părintele Haralambie.

– Acum a plecat, a șoptit părintele Ioanichie.

– Cine a plecat?, îl întreabă părintele Haralambie.

– Maica Domnului.

– A fost Maica Domnului aici?

– Da.

Și după două ore a murit.

Visul pe care îl avusese Starețul însemna că acest călugăr, Ioanichie, nu s-a mântuit pur și simplu, ci a și moștenit acele negrăite bunătăți cerești „*pe care Dumnezeu le-a gătit celor ce-L iubesc pe El*”⁸².

Pentru Stareț, părintele Ioanichie era ca și copilul său, fiindcă moștenise și rugăciunea și harul său, iar la sfârșit chiar și grădina cerească care fusese gătită Starețului.

În ziua adormirii sale, pe când Starețul sculpta cruciulițe, deodată a început să strige:

– Arsenie, Arsenie! Ioanichie este aici! S-a săvârșit Ioanichie. Iată, acum își ia rămas bun de la mine!

Și într-adevăr, peste puțin timp a sunat clopotul de jos. A făcut ascultare chiar și Îngerul păzitor al părintelui Ioanichie, pentru că atunci când este vorba de asceți sfinți, precum Starețul Iosif, se supun chiar și Îngerii, căci sufletul omului este mai presus prin firea sa decât Îngerii.

Părintele Iosif cel tânăr, cipriotul, care mai târziu s-a numit vatopedinul: În vara lui 1947 un tânăr monah, pe nume Iosif, a venit din mucenicescul Cipru în Sfântul Munte pentru închinare și folos sufletesc. Cu mare râvnă căuta „un om”

⁸² I Corinteni 2, 9.

care să-l povăţuiască în lucrarea niptică. L-a vizitat pe Stareţul Iosif la Sfânta Ana Mică şi, din discuţia lor, tânărul monah şi-a dat seama de sfinţenia lui şi de aceea l-a rugat să-l țină lângă el ca ucenic.

La această rugămintă Stareţul Iosif a răspuns:

– Nici locul nu permite aceasta şi nici tipicul nostru nu îngăduie să mai avem şi alţi vieţuitori aici.

Adevărul era însă că Stareţul nu mai avea curajul să primească ucenici datorită experienţei pe care o avusese cu alţii, deoarece, cu excepţia bătrânului Arsenie, nimeni nu reuşise să-l urmeze în înalta sa nevoinţă ascetică. Veniseră destul de mulţi lângă el, care aveau multă râvnă, dar nu şi suficientă lepădare de sine pentru a urmă rânduiala sa. Şi astfel, îi pricinuiau nemăsurate greutăţi. Din această cauză Stareţul şovăia să-l primească.

Însă bine-intenţionatul monah nu voia cu nici un preţ să piardă acest prilej. Ani de zile citise în cărţile patristice despre Rugăciunea minţii şi pentru aceasta îl ruga pe Dumnezeu să-i descopere un povăţuitor neînşelat. Iar acum, când în sfârşit Dumnezeu îi descoperise ceea ce căuta cu atâta râvnă, să lase să-i scape o asemenea ocazie? Astfel, cu fierbinţi rugăminţi şi cu multe lacrimi a stăruit în cererea sa.

Smerita sa stăruinţă l-a uimit pe Stareţ. Pentru prima oară în viaţa sa vedea pe cineva care să-şi dorească atât de mult lucrarea minţii. Şi cu toate acestea şovăia. Însă în faţa acestei stăruinţe Stareţul a făgăduit că va face rugăciune şi că va acţiona aşa cum îl va lumina Dumnezeu. Şi astfel s-au despărţit.

Într-adevăr, la priveghere Stareţul a făcut multă rugăciune pentru ca Dumnezeu să-i descopere sfânta Sa voie. Dar şi tânărul monah, mişcat de dorinţa sa aprinsă, vărsa râuri de lacrimi în rugăciune cerând dumnezeiasca milă. A doua zi Stareţul a consimţit să-l primească, iar părintele Iosif, cu multă bucurie, a devenit ucenicul său.

Tânărul ucenic a pus temelie bună. La început, desigur, se îngreuia din pricina osteneţilor zilnice de necrezut, a lipsurilor, a îmbrăcăminţii neîndestulătoare, a climei aspre, a acriviei programului şi a certării Domnului venite prin Stareţ, dar râvna sa tinerească şi curată şi Harul lui Dumnezeu au făcut pe cele cu

neputință nu numai să fie cu putință, dar să și simtă bucurie din osteneala nevoinței.

În acel an domnea pretutindeni o sărăcie lucie din cauza războiului civil. Obișnuitele rucodelii ale monahilor nu mai aveau căutare și de aceea duceau lipsă de bani. Văzând Starețul că rucodelia lor nu mai aducea nici un venit și că nu putea economisi hrana și pentru părintele Iosif, deși nevoile lor erau foarte limitate, a fost nevoit ca timp de o săptămână să-l trimită să lucreze ca „să-și câștige pâinea”.

Aceasta a fost o mare încercare pentru tânărul părinte Iosif, al cărui suflet curat tânjea să se nevoiască alături de acest mare dascăl niptic. Dar „*iată, ascultarea mai bună este decât jertfa*”⁸³. Nu a cârtit, nici nu a spus: „Eu am venit din Cipru pentru rugăciune, iar tu mă trimiți la ogoare? Dacă voiam așa ceva, rămâneam acolo unde eram”. Dimpotrivă, atât de multă credință avea în Stareț, încât cu bucurie a primit această ascultare grea. Zbura, numai să-și odihnească povățuitorul duhovnicesc.

Și astfel, pentru ascultare, până aproape în 1953, a colindat mănăstirile pentru a lucra la grădină, la măslini, la secerat, la diferite lucrări. În felul acesta reușea foarte rar să-l vadă pe Starețul său. De la o muncă alerga la alta și doar pentru mici intervale de timp reușea să se întoarcă la Sfânta Ana Mică și să se desfăteze de înaltele sfaturi duhovnicești ale părintelui și povățuitorului său.

La ascultare se afla împreună cu mulți monahi și mireni. Mulți dintre mireni îl răneau cu starea lor pătimasă. Toate acestea, împreună cu neorânduiala programului, îl oboseau sufletește. În jurul său auzea cuvinte dure, înjurături și chiar hule. Mai ales acestea din urmă îi răneau inima, fiindcă venise dintr-un mediu foarte evlavios, dar și el însuși avea multă credință și evlavie. De fiecare dată când i se împrăștia răbdarea, fără să spună nimănui nimic despre starea sa, primea întotdeauna o epistolă de la Starețul său.

„În ea aflam descrisă toată starea mea lăuntrică, de ce și de unde îmi venea tot ceea ce mi se întâmpla sau mă preocupa. Și ceea ce era și mai ciudat era faptul că nici nu apucam să o deschid

⁸³ I Împărați 15, 22.

că se și petrecea înlăuntrul meu schimbarea. Toată întristarea se risipea îndată, iar eu mă umpleam de bucurie duhovnicească și nu mă mai preocupa nimic din ceea ce cu puțin mai înainte mă neliniștea și mă asuprea. De altfel, schimbarea se făcea și fără scrisoare, ci doar prin simpla prezență a Starețului într-un chip mai presus de fire. Iar aceasta o simțeam întotdeauna, căci se apropia de mine într-un chip de netăgăduit”⁸⁴.

Era luna august a anului 1949. Seceratul se terminase și părintele Iosif se întorsese la Sfânta Ana Mică pentru praznicul Adormirii Maicii Domnului. În sfârșit, putea acum să se desfăteze din nou de rânduiala după care tânjea inima sa.

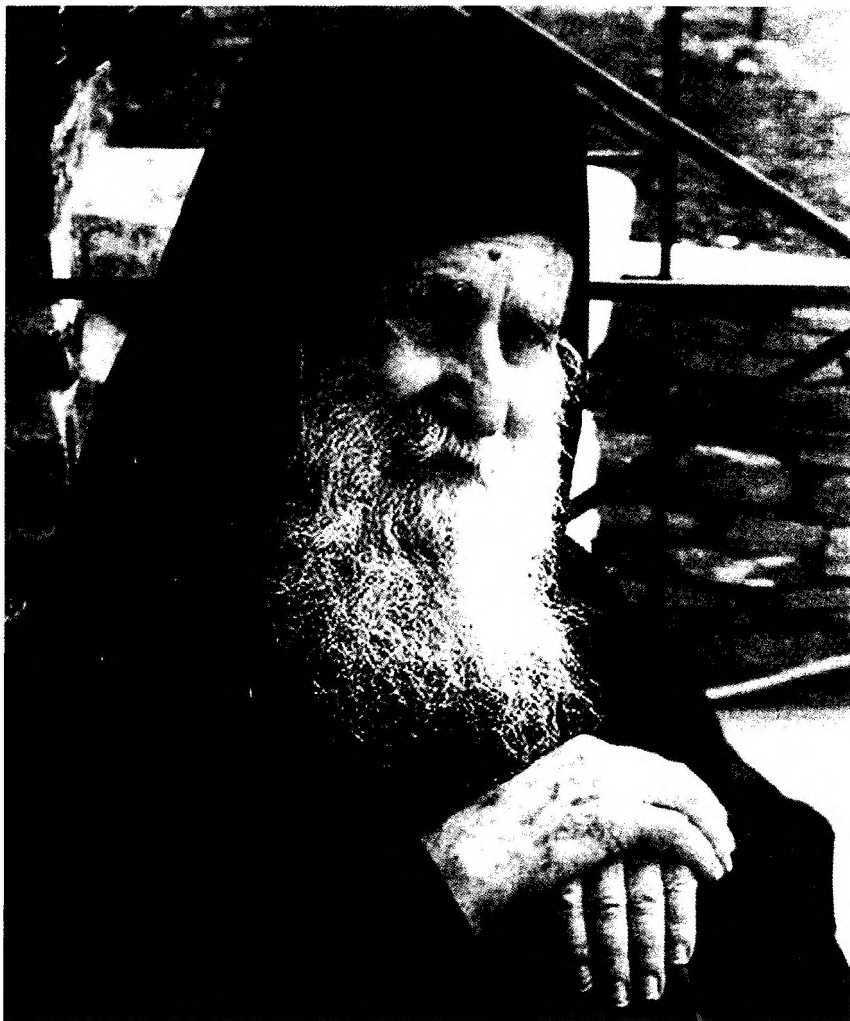
Într-o zi, pe 19 august, la amiază, după trapeză, s-a pregătit să meargă la chilia sa, potrivit tipicului. Starețul însă l-a oprit, i-a strâns mâna și i-a spus zâmbind:

– Diseară o să-ți trimit un pachetel. Ia aminte să nu-l pierzi!

Părintele Iosif n-a înțeles la ce se referă. De altfel, cine ar fi înțeles o astfel de ghicitoare, știind că Starețul nu pierdea nici un prilej de a te smeri? „Cine știe ce surpriză de noapte îmi mai pregătește!, se gândea el. Vreo ocară... sau ceva asemenea”. Astfel, nu a dat prea multă importanță vorbelor Starețului, iar atunci când s-a trezit pentru a-și începe privegherea, uitase cu desăvârșire de ceea ce-i spusese.

„Nu-mi amintesc, povestește el, cum am început privegherea, dar știu bine că nu am apucat bine să rostesc de câteva ori Numele lui Hristos și inima mi s-a umplut de dragoste pentru Dumnezeu. Și această dragoste s-a mărit atât de mult, încât nu am mai putut continua rugăciunea, ci mă minunam de revărsarea ei. Voiam să-i îmbrățișez și să-i sărut pe toți oamenii și întreaga zidire. În același timp cugetam atât de smerit, încât simțeam că sunt mai prejos decât toată zidirea. Însă plinătatea și flacăra dragostei mele erau îndreptate către Hristos, pe Care Îl simțeam că este prezent, dar nu puteam să-L văd și să cad la preacuratele Sale picioare și să-L întreb cum de învăpăiază atât de mult inimile și totuși rămâne ascuns și necunoscut?

⁸⁴ Povestirea se află și în cartea Starețului Iosif Vatopedinul, *Cuviosul Iosif Isihastul*, Editura Evanghelismos, București, 2009, pp. 111-112.

Starețul Iosif Vatopedinul
(1921-2009)

Atunci am avut încredințarea lăuntrică că acesta este Harul Sfântului Duh și aceasta este Împărăția Cerurilor, despre care Domnul nostru spune că se află înlăuntrul nostru. «Să rămân așa, Doamne, îmi spuneam în sinea mea, și nu-mi mai trebuie nimic altceva». Aceasta a durat ceva timp, după care, încet-încet, am revenit la starea mea de mai înainte. Așteptam cu nerăbdare să merg la Stareț ca să-l întreb ce fusese ceea ce trăisem și cum de se petrecuse.

Cred că era 20 august, într-o noapte cu lună plină, atunci când am alergat și l-am găsit în afara chiliei sale, plimbându-se prin micuța curte a chiliei sale. De îndată ce m-a văzut, a început să zâmbească și, înainte de a-i pune eu metanie, mi-a spus:

– Ai văzut ce dulce este Hristos? Ai înțeles din practică ce este ceea ce întrebai cu stăruință? Acum, silește-te să dobândești acest Har și să nu ți-l fure nepăsarea.

Auzind acestea, am căzut îndată la picioarele lui și cu lacrimi i-am spus:

– Am văzut, Gheronda, am văzut eu, cel nevrednic de toată zidirea, și Harul și dragostea lui Hristos și am înțeles acum îndrăzneala Părinților și puterea rugăciunilor.

Când i-am povestit exact ce mi s-a întâmplat și i-am cerut amănunte despre felul în care se întâmplă aceasta, el a evitat din smerenie să-mi răspundă.

– Dumnezeu, mi-a spus el, S-a milostivit de tine și te-a miluit, arătându-ți de mai înainte Harul Său, pentru a nu te îndoi de cele ce spun Părinții și pentru a nu te împutina cu sufletul.

Abia atunci am înțeles sensul obiceiului de a cere cu deplină credință altora să se roage pentru noi: «Roagă-te, părinte, și pentru mine!», «Fă și pentru mine o rugăciune!», «Pomenește-mă, părinte, în rugăciunea ta!»⁸⁵.

Din cele de mai sus ne dăm seama că altceva este să spunem: „Pentru rugăciunile sfântului meu stareț” și să înfruntăm greutățile și ispitele vieții cu rugăciunile lui, și altceva să ne trimită Har, binecuvântare și stări duhovnicești înalte însuși Starețul nostru, „ca unul ce are stăpânire”, oricât și oricând dorește el

⁸⁵ Iosif Vatopedinul, *op. cit.*, p. 109.

aceasta, cu înștiințare în rugăciune. Așa ceva este propriu numai Stareților harismatici și purtători de Dumnezeu.

Din 1953, când a încetat instabilitatea politică și sărăcia, părintele Iosif a putut să rămână definitiv împreună cu Starețul Iosif, așa cum tânjea inima lui.

La început a stat în chilia pe care o făcuseră pentru părintele Efrem de la Katunakia, care venea la noi să liturghisească. De aceea, de două ori pe săptămână și uneori chiar și mai des nu avea unde să doarmă. Dar această problemă s-a rezolvat atunci când Starețul i-a lăsat chilia sa, după ce mai întâi și-a zidit o colibă mică la o distanță de vreo 200 de metri mai departe. Numai Dumnezeu știe ce stări de Har va fi gustat ascultătorul părinte Iosif în acea chilie de trei ori binecuvântată, adăpată cu lacrimile și cu sudorile Starețului Iosif.

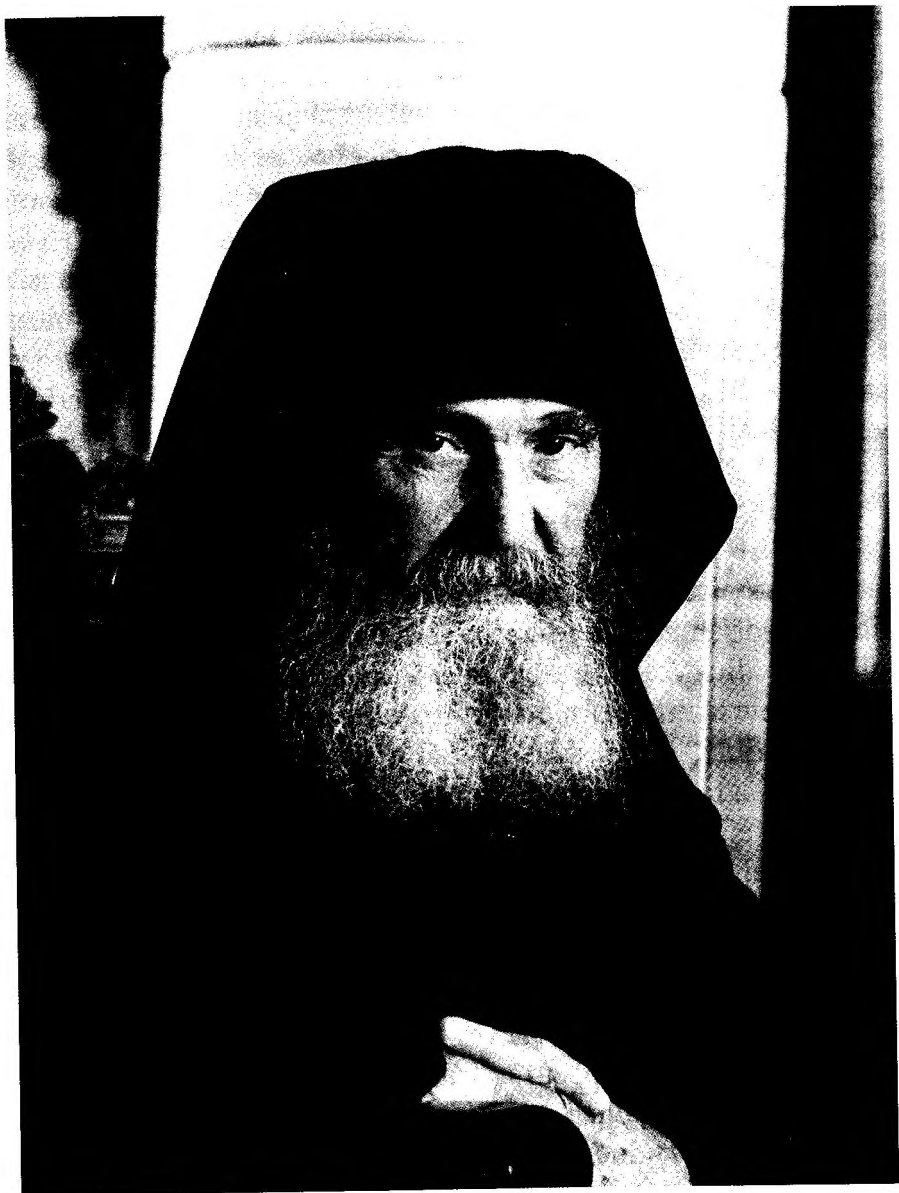
Părintele Efrem Filotheitul: În primii ani ai ocupației germane, pe când întrerupsesem de dragul muncii gimnaziul, a venit ca preot slujitor la una din cele două biserici ale celor de pe stilul vechi din Volos, așa cum s-a spus mai înainte, părintele Efrem, ucenic al Starețului Iosif. Acest ieromonah athonit a însemnat pentru mine, la acea vârstă copilărească, un prețios sfătuitor și ajutor în calea mea duhovnicească.

El mi-a devenit duhovnic. Ascultându-i povestirile și sfaturile, am început să simt că inima mi se depărtează de lume și se lipește de Sfântul Munte. Atunci când îmi vorbea despre viața Starețului Iosif, ceva ardea înlăuntrul meu. Astfel s-a născut în mine dorința arzătoare de a-l cunoaște pe Stareț.

Copil fiind, mă nevoiam și eu în lume, iar la vârsta de paisprezece ani mi s-a născut în suflet dorința de a mă face monah. Dar duhovnicul meu, părintele Efrem, mi-a spus:

– Nu poți să mergi, Iannaki, în Sfântul Munte. Ești încă mic. Să crești mai mare și apoi vom vedea.

Mama mea era o mare ascetă. Se nevoia în post, privegheri și rugăciuni. Era o femeie virtuoasă și iubitoare de monahi. Mă ținea pe lângă dânsa, fiindcă atunci pe când eram prunc, a primit înștiințare în rugăciune că aveam să devin monah.

Arhimandritul Efrem Filotheitul

Într-o zi, pe când se ruga, a văzut o stea care a plecat din casa ei și s-a îndreptat spre Sfântul Munte. Apoi a auzit o voce spunându-i:

– Din cei trei copii ai tăi doar acesta va trăi.

Atunci mama mea s-a înspăimântat și a spus:

– Vai, cei doi copii ai mei vor muri și nu-mi va rămâne decât acesta!

Ea a tâlcuit acea vedenie după literă, dar înțelesul ei cel adevărat era că copilul ei va trăi lângă Dumnezeu. Mai târziu însă a înțeles că voia lui Dumnezeu era să merg în Sfântul Munte. De aceea mama mea mă supraveghea cu asprime și nu mă lăsa să mă îndepărtez de ea, pentru ca să aducă lui Dumnezeu o jertfă cât mai curată.

Cu adevărat, mama era o pildă vrednică de urmat. De câte ori nu am văzut-o închizându-se în bucătărie și rugându-se în genunchi toată noaptea cu râuri de lacrimi! Cât de schimbată ar fi fost lumea dacă toate mamele ar fi avut aceeași grijă de a plăcea lui Dumnezeu!

Am fost nevoit să întrerup gimnaziul pentru a lucra, fiindcă în acei ani grei ai ocupației germane stăpânea foametea. Din pricina înfometării nu ne puteam ține pe picioare.

Lucram mai ales la atelierul de tâmplărie al tatălui meu. Uneori însă mai făceam și pe negustorul ambulant în Volos. Covrigi, chinină, nasturi, chibrituri. Cumpăram tot ce găseam și îndată le vindeam pentru a-mi ajuta familia. Și totdeauna trăiam cu frica nemților și a italienilor.

În acei ani grei singura noastră nădejde era Dumnezeu. De îndată ce terminam lucrul, mama mă lua împreună cu ea și mergeam la biserică pentru slujbe și la părintele Efrem pentru Mărturisire. Iar el ne vorbea despre nestatornicia vieții, despre dragostea lui Dumnezeu, despre spovedanie, Rugăciunea minții, despre lacrimi, despre Starețul Iosif și Sfântul Munte. Și astfel, încet-încet, a început să se nască în mine dorința de a mă afierosi lui Dumnezeu.

În acea vreme foametea și malaria secerau mulți oameni în Volos. Dintr-o cauză necunoscută, m-am îmbolnăvit și eu. Aveam mereu febră și stări de vomă. În cele din urmă am fost nevoit să

merg la spital. Medicii nu au putut cu mijloacele acelei vremi să dea un diagnostic și astfel am ajuns în pragul morții. Am ieșit din spital, dar toate aceste evenimente m-au ajutat să conștientizez cât de înșelătoare și de deșartă este această viață. Și astfel, s-a întărit înlăuntrul meu dorința de a deveni monah.

Au trecut anii ocupației, dar când armata germană s-a retras, a distrus tot ce a întâlnit în cale. Iar ceea ce a scăpat de nemți a fost distrus de luptele civile. Foamete și nenorocire pretutindeni. Pe atunci aveam nouăsprezece ani. Cu o lună înainte de a pleca din lume, în august 1947, niște copii din Volos se pregăteau să meargă în Sfântul Munte și să treacă și pe la Starețul Iosif, care era cunoscut la noi pentru că ne vorbea adeseori despre el părintele Efrem: „Starețul Iosif este un om sfânt, un mare ascet”.

Cu acest prilej unele femei i-au trimis Starețului câteva alimente. În acei ani grei de după război această faptă avea o mare însemnătate.

Mi-am dorit să merg și eu în Sfântul Munte împreună cu acei copii, dar tatăl meu nu m-a lăsat. Prin acești copii pe care îi cunoșteam îmi doream să trimit și eu ceva Starețului Iosif, dar nu aveam nimic, fiindcă eram săraci. Am mers atunci în casă, am deschis dulapurile mamei și am găsit puține paste făinoase. Le-am pus într-o punguță și am scris și un bilet: „Părinte Iosif, vă trimit acest pachetel, o mică dovadă a dragostei și a respectului meu. Vă rog, pomeniți-mă și pe mine în rugăciune ca să mă mântuiesc. Vă sărut dreapta. Ioan”.

Am închis biletul și le-am dat copiilor pachetul, iar ei l-au dat Starețului. Acesta, când a deschis pachetelul meu, s-a întors către copii și le-a spus:

- Acest copil va veni aici ca să devină monah.
- Este cu neputință, au răspuns copiii. Duhovnicul său îl ține lângă el. Vrea să facă o mănăstire și are nevoie de el, ca să-l facă urmaș al său. Nici nu vă gândiți la așa ceva, Gheronda.
- Acest copil va veni aici. Tu vei merge în lume și te vei întoarce ca să devii monah, i-a spus Starețul unuia dintre copii. Tu vei deveni preot și vei rămâne în lume, i-a spus celui de-al doilea. Iar tu nu vei mai veni deloc în Sfântul Munte, i-a spus celui de-al treilea.

Când copiii s-au întors, mi-au transmis ce a spus Starețul, dar eu nu am dat nici o importanță. Adică nu m-a impresionat prea mult faptul că Starețul a spus că voi veni lângă dânsul. În scurt timp am uitat cu desăvârșire vorbele lui. Dar ceea ce Starețul, luminat fiind de Dumnezeu, spusese despre mine și despre ceilalți copii, s-a împlinit întocmai. Peste o lună am plecat pentru a rămâne lângă el.

Între timp părintele Efrem din Volos îmi spunea:

– Rămâi cu mine. Voi face mănăstire și voi avea mare nevoie de tine. Nu am alt copil.

– Bine, părinte. Voi rămâne ca să vă ajut.

Părintele Efrem spunea aceasta încă de când aveam paisprezece ani. Acum ajunseseam la vârsta de nouăsprezece ani și nu făcuse nimic. Atunci mi-am spus în sinea mea: „Nu-i mai bine să plec?”, fiindcă gândul îmi spunea că niciodată nu va face mănăstire.

Am făcut din aceasta un prilej de rugăciune și am început să o rog pe Maica Domnului să facă milă cu mine și să mă primească. Mergeam adeseori prin închisoare, unde se afla o icoană a Sfântului Elefterie, și aruncam în cutie milostenie pentru cei întemnițați. Mă duceam, mă întorceam și-l rugam pe Sfântul Elefterie să mă slobozească să plec⁸⁶. Voiam să plec în Sfântul Munte, dar mă rușinam să-i spun duhovnicului meu, de vreme ce îmi ceruse să rămân alături de el. Într-un sfârșit, pentru că mă rușinam să-i spun dorința mea lăuntrică, m-am gândit să-i scriu. S-a supărat puțin, dar apoi s-a împăcat cu gândul și a acceptat.

– Să mergi, copilul meu, eu nu te împiedic.

Înainte de a pleca spre Sfântul Munte am cunoscut un călugăr care mi-a propus să devin monah lângă el. Eu m-am învoit și am hotărât să-l urmez. Dar Dumnezeu mi-a luat-o înainte și i-a luminat pe mama și pe duhovnicul meu, care mi-a spus:

– Nu, nu vei merge acolo. Te voi trimite la Starețul nostru, la Starețul Iosif.

– Să fie binecuvântat!, am răspuns eu, deși înlăuntrul meu egoismul s-a împotrivit, fiindcă îi făgăduisem acelui monah că voi merge cu el.

⁸⁶ În limba greacă cuvântul „*elefterios*” vine de la „*elefteros*”, care înseamnă „*liber*”, „*slobod*”.

Cu toate acestea m-am supus părerii și judecății luminate a mamei mele, pe care am urmat-o cu credință și ascultare, și astfel, Dumnezeu m-a învrednicit să mi-l fac Stareț și părinte duhovnicesc pe acest povățuitor nerătăcit și mijlocitor al meu în Cer.

Binecuvintez ziua și clipa când Domnul Dumnezeuul meu mi-a călăuzit pașii, prin sfatul duhovnicului și al cuvioasei mele mame, la Starețul Iosif. Căci dacă aș fi mers acolo unde voiam eu, aș fi suferit cu siguranță un eșec, după cum aveam să descopăr mai târziu. Astfel, am făcut ascultare și nu am greșit în ceea ce privește alegerea starețului. Cine a făcut ascultare de părintele său duhovnicesc și s-a pierdut? Chiar și strâmbă să fie porunca sau sfatul lui, Dumnezeu o va face bună.

Pe data de 26 septembrie 1947 a sosit ceasul plecării mele din lume. Dis-de-dimineață o corabie m-a adus încet-încet din lume în Muntele cel cu nume Sfânt, în Sfântul Munte Athos.

Când am ajuns la Dafni, portul Sfântului Munte, am coborât din corabie și m-am urcat în barca ce avea să treacă pe la mănăstirile aflate pe partea vestică a peninsulei, ultima destinație fiind exact locul unde trebuia să ajung eu, și anume Schitul „Sfânta Ana Mică”. Dar de îndată ce am intrat în barcă și am plecat de la Dafni, a început războiul diavolesc al gândurilor.

Priveam mănăstirile cu zidurile lor și mi se păreau că sunt niște temnițe, iar părinții, niște surghiuniți. „Cum de pot răbda aceștia aici?, îmi ziceam în sinea mea. Vai ție! Întoarce-te înapoi!”. Înlăuntrul meu se dădea o luptă înfricoșătoare.

Alături de mine era un monah care cânta „Născătoare de Dumnezeu...” pe larg și melodios. Acesta era foarte fericit, în timp ce eu fierbeam din pricina gândurilor și a supărării. Atunci l-am întrerupt și l-am întrebat:

- Părinte, unde este coliba Starețului Iosif?
- De ce întrebi?
- Vreau să merg acolo.
- Ce vrei să faci tu acolo?
- Vreau să devin monah.

Auzind acestea, m-a măsurat din cap până-n picioare, după care m-a întrebat:

– Acolo vrei să mergi?
– Da, acolo voi merge.
– Nu ești tu pentru locul acela. Acolo se postește, se priveghează, se fac metanii. O să-ți iasă mâna din umăr de atâtea cruci câte o să faci. Îți este cu neputință să mergi acolo. Tu ești vai de tine.

Într-adevăr, în acel timp eram și bolnav. Malaria ce bântuia prin Volos în acea vreme și neîncetatele osteneli trupesti făcute pentru a dobândi puțină hrană mă istoviseră cu totul. Doar bunăvoință mai aveam, putere însă deloc.

– Și mâinile și picioarele să-mi iasă, eu tot merg la Stareț. Unde este? Nu vreți să-mi arătați?

– Uite, vezi muntele acela și micuța colibă albă? Acolo este.

Privind spre ea, am văzut-o plină de lumină și am simțit că în ea stăpânește libertatea, iar nu că este o temniță. Îndată mi s-a risipit toată întristarea. Era voia lui Dumnezeu să merg acolo și prin acest chip căuta să mă înștiințeze.

În cele din urmă, la apusul soarelui, am ajuns la arsanaua mică a Schitului „Sfânta Ana Mică”. Aici nu era nici țipenie de om. Starețul nu știa că urma să vin. Pe atunci nu existau telefoanele, ca să-i dau de știre. Și în timp ce mă gândeam ce trebuie să fac, văd un bătrânel coborând cu o traistă în spate și cu un toiag în mână. Era părintele Arsenie. De îndată ce l-am văzut, i-am făcut metanie până la pământ și i-am sărutat mâna cu evlavie.

– Binecuvântați, părinte!

– Nu ești tu Ianakis din Volos?

– Ba da, gheronda, eu sunt. Dar de unde mă știți?

– A, Starețul Iosif a aflat de la Cinstitul Înaintemergător. I s-a arătat astă-noapte și i-a spus: „Îți aduc un mieluşel. Primeşte-l în turma ta!”.

Apoi mi-a spus:

– Pe părintele Corneliu, care a coborât împreună cu mine, îl vom lăsa aici ca să păzească lucrurile, iar noi vom merge sus la Stareț, căci ne aşteaptă.

Am început să urcăm. Ce simțăminte mă copleșeau! Oricâtă dibăcie ar avea cineva, nu le-ar putea descrie.

Când am ajuns sus, începuse deja să se înnopteze. Coliba Starețului era cea mai îndepărtată și așezată în adâncul pustiei. Toată acea parte a muntelui era greu de străbătut.

De îndată ce am ajuns în apropierea primelor colibe, acolo unde era bisericuța Cinstului Înaintemergător, înăuntrul peșterii, părintele Arsenie a lovit un fier, semn că venisem. Imediat Starețul a lovit și el un fier, ceea ce însemna că primise semnalul nostru, după care a intrat în chilia sa ca să-și facă privegherea cu Rugăciunea minții.

Noi am mers să ne odihnim. Era sâmbătă seara și a doua zi avea să vină părintele Efrem de la Katunakia ca să liturghisească.

Pentru aceasta și părintele Arsenie mi-a spus:

– Vom avea Liturghie.

– Să mă treziți.

– Tu crezi că te vom lăsa să dormi? Ei, de unde să știi unde ai venit? De acum încolo va trebui să te scoli.

M-am culcat într-o „cușcă”, între două scânduri. Și așa cum dormeam, mi-a adus diavolul un vis înfricoșător. Încă mai visam, când Starețul tocmai ajunsese la ușă ca să mă cheme pentru Liturghie.

Eu strigam în somn:

– Mă tem! O să ne luăm la bătaie.

Atunci Starețul a deschis ușa și m-a întrebat:

– Fiul meu, ce ai pățit?

De unde să știu eu că era Starețul!? De aceea i-am răspuns cu simplitate:

– Părinte, nu știu. Mă aflu cu unii într-o corabie și am intrat într-o peșteră ca să ne luăm la bătaie.

Atunci el a zămbit și i-a spus părintelui Arsenie:

– Pe micuțul acesta de pe acum l-au înconjurat demonii.

Apoi a zis către mine:

– Hai, scoală-te! Scoală-te, pentru că avem Liturghie.

De îndată ce am aflat că era Starețul, m-am aruncat la picioarele lui zicând:

– Gheronda, binecuvântați!

– Hai, fiul meu, mergem în peșteră; vom avea Liturghie acum.

Bisericuța era atât de mică, încât catapeteasma aproape că se sprijinea de strana Starețului. Înăuntru domnea un întuneric care te îndemna la rugăciune. Singura lumină venea de la candelile din bisericuță. Acolo se aflau două străni, iar între ele era spațiu gol. Pe mine m-au pus în mijloc. Și acolo, în acea lumină slabă, sufletul meu a cunoscut în felul lui chipul luminos al sfântului meu Stareț.

Era mic de statură, cu o constituție a trupului potrivită, și ochii mari, albaștri și plini de pace. Părul său castaniu devenise acum cărunț, căci avea deja cincizeci de ani. Deși nu se îngrijea să se pieptene, să-și taie unghiile, adică nu se preocupa de trup, cu toate acestea prezența sa avea un har deosebit, ceva strălucitor și plin de slavă. Ar fi spus cineva că este vorba de un împărat. De vreme ce nu se spăla niciodată, unii vizitatori se așteptau ca Starețul să miroasă urât, dar rămâneau impresionați atunci când vedeau că nu numai că nu mirosea, ci, dimpotrivă, răspândea o ușoară mireasmă plăcută. Aceasta era ceva mai presus de fire, fiindcă întotdeauna lucra din greu și transpira foarte mult.

Înfățișarea sa era foarte plăcută; de îndată ce îl vedeai, te umpleai de pace. Așa cum era, pașnic în afară, tot astfel era și înlăuntru. Chipul său era senin, iar în biserică, atunci când spunea „Doamne miluiește”, vocea sa era foarte dulce. Apostolul cântat de el era o adevărată desfătare. Iar atunci când greșeam glasul la Liturghie, el ne dădea tonul. Nu-l pierdea niciodată. Uneori, când ne striga ca să ne adune sau să ne spună ceva, mă întrebam în sinea mea: „Oare, se va stinge această voce?” Dar de obicei vorbea ușor.

Înainte de a începe Liturghia m-au îmbrăcat cu o dulamă atât de peticită, încât nu puteai să-ți dai seama din ce material era făcută. Din pricina peticelor și a nespălării era atât de grea, de parcă ar fi avut cinci kilograme. Dar eu am îmbrăcat-o și mi se părea că era o îmbrăcămintă plină de slavă, foarte luminoasă, o îmbrăcămintă împărătească. Aveam o asemenea bucurie pe care nici un împărat, îmbrăcat în porfira lui împărătească, nu o are. Mi-au dat și un fes care, din pricina nespălării, era tare ca o mușama, iar ca brâu o sfoară.

– Acum stai aici!, îmi spuse Starețul.

Mi-au dat și rasa sfințitei starețe Teodora, care deja adormise în Domnul, rasă ce răspândea mireasmă.

În acea clipă părintele Efrem a ieșit ca să se închine pentru Dumnezeiasca Liturghie, dar, de îndată ce m-a văzut, mi-a spus:

– De ce ai luat rasa? Dă-ți-o jos imediat!

Cu siguranță că el a crezut că luasem rasa din îndemn propriu, deoarece nu aveam nici măcar douăzeci și patru de ore de când intrasem în obște. Atunci Starețul i-a spus:

– Părinte, lasă călugărașul în pace! Stai liniștit! Am făcut asta ca să vedem cum îi stă.

Pe atunci mie abia îmi mizea mustața.

– A, e bine, a continuat Starețul. E bun de preot. Ai văzut călugărul pe care îl așteptam de mult timp ca să-l fac preot? Iată-l! A venit. Îi vom face și un veșmânt frumos atunci când îl vom hirotoni.

Nici nu apucasem bine să vorbim și știa deja că pot deveni preot! Se bucura pentru că avea să aibă preotul lui, fiindcă pe părintele Efrem de multe ori părintele Nichifor nu-l lăsa să vină.

Prima mea Liturghie într-un paraclis athonit a avut ceva tainic. Înfățișarea plăcută a Starețului, psalmodia ușoară, întinericul care îți pricinuia umilință, lumina lină a candelor, mireasma tămâiei și a lumânărilor, toate înlesneau înălțarea noastră duhovnicească.

Dimineța, de îndată ce s-a terminat Dumnezeiasca Liturghie, am ieșit din bisericuță.

– Hai, să mergem să mănânci și să bei ceva, fiindcă acum tot ceea ce ai adus va trebui să le cari în spate.

Umplusem o barcă cu lucrurile pe care lumea mi le dăduse să le aduc. Deoarece toți fiii duhovnicești ai părintelui Efrem știau că urma să merg la Starețul Iosif, mi-au dat grâu, alimente și diferite lucruri ca daruri. Și toate acestea trebuia să le căram în spate cu plasa.

Înainte de a porni, ne-a dat ceai făcut din rozmarin, posmag cu viermi de pe timpul lui Noe și o bucată de brânză pe care nici cu tesla nu o puteai tăia. Era ca o piatră, fără grăsime și cu viermi!

– Mănâncă, călugărul meu, mănâncă, fiindcă o să ai de cărat!

Eu însă nu puteam să mănânc, pentru că în corabie avusem stări de vomă din pricina răului de mare.

– Nu pot să mănânc, fiindcă stomacul meu...

– Mănâncă, mănâncă, pentru că o să cari acum.

În timp ce mâncam, Starețul mă privea. Văzându-mă cât de slab eram, m-a întrebat:

– Dar tu nu ai vlagă în tine?

– Gheronda, nu vă uitați pe dinafară, ci uitați-vă înlăuntru și acolo o să vedeți că eu cu Hristos vreau să mă îndeletnicesc.

De îndată ce am terminat de mâncat, mi-a spus:

– Acum ia traista, ia și toiagul și mergeți să cărați!

Însă eu nu știam nimic, nici să car, nici să urc pe stâncile abrupte. Eram și foarte slab din pricina repetatelor răceli.

– Eu le voi căra?, am întrebat eu.

– Tu.

– Să fie binecuvântat!

Și căratul a început de dimineață. De jos, de la mare trebuia să urci pe munte pe niște trepte cioplite, având greutate în spate.

Seara, când am terminat cu bine, Starețul mi-a spus:

– Să nu crezi că la noapte o să dormi. Avem priveghere. După-amiază dormim două-trei ore, după care facem priveghere între opt și zece ore. Rugăciune, metanii și studiu duhovnicesc. O să faci cinci sute de metanii, iar apoi mai vedem. Aceasta pentru început. Dacă cumva o să ai amețeli, vino la coliba mea.

Și astfel am început să priveghez în fiecare noapte. Fiindcă eram luptat de somn, mergeam la Stareț în fiecare noapte. Iar când acesta ieșea din chilia sa, după ce își termina rugăciunea, stătea și mă învăța, iar eu îl ascultam cu o deosebită atenție și evlavie.

Prima mea lecție despre Rugăciunea minții

Următoarea întâmplare a pricinuit primul meu contact cu bogăția duhovnicească a părintelui Arsenie, care era simplu, dar sfânt.

Trecuseră doar câteva zile de când venisem din lume, când, deodată, îl aud pe bătrânul Arsenie că îmi spune:

– Vino, micuțule, să te învăț să faci rugăciune!

Eu nu știam nimic despre Rugăciunea minții.

– Vino la mine la chilie!, mi-a spus el din nou.

Dar chilia lui era mică ca un mormânt. Cum să încăpem amândoi? De aceea mi-a spus:

– Eu voi sta în picioare pe podea, iar tu vei sta tot în picioare, dar pe scândurile patului. Vom coborî mintea noastră în inimă și vom spune „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă!”. Și să vedem ce se întâmplă. Ai înțeles?

– Am înțeles.

– Dar ia aminte, cu mintea să spui, nu cu gura. În picioare și tu și eu. Să fii atent să nu moțâi!

– Nu, nu voi moțâi.

Eu mă străduiam să înțeleg ceva din Rugăciunea minții, dar nu reușeam. Mă sileam, dar mintea mea cutreiera peste tot.

După puțin timp părintele Arsenie mă întreabă:

– Ai simțit ceva? Simți Harul lui Dumnezeu?

– Nu, părintele meu.

– Afară! De atâta timp să te rogi și să nu simți nimic? Mie mi s-a făcut inima atât de luminoasă și plină de bucurie, iar tu, nimic? Ce ești? Animal? Ce faci?

– Nici eu nu știu ce fac.

Era atât de simplu și de sfințit, încât credea că oricine poate ajunge la stările lui înalte în care simțea Harul oricând se ruga. Însă așa ceva nu era ușor de ajuns. Credința sa neclintită și ascultarea sa „de oțel” față de Starețul Iosif l-au umplut de harisme duhovnicești. Cum să-l ajungă cineva?

Apoi mi-a spus tăios:

– Hai, mergi la chilia ta și acolo să spui Rugăciunea!

Am plecat la chilia mea, care se afla alături, și acolo am început să rostesc cu voce tare: „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă!”. Îndată însă părintele Arsenie mi-a bătut în perete zicându-mi:

– Nu cu gura, ci cu mintea să te rogi, pentru că mă deranjezi.

Eu însă nu puteam așa, fiindcă mintea mea zbura. Cuvântul lăuntric nu lucra, iar mintea îmi cădea în amorțeală. Și pe deasupra mă mai lupta și somnul. Nu puteam nici să mă mișc în acea

chilie care era ca o colivie, ca să mă lupt cu somnul. Mă temeam ca nu cumva, din pricina moțâielii, să cad și să mă lovesc. Pentru a rămâne treaz am început să rostesc Rugăciunea în șoaptă.

Dar bătrânul Arsenie până în clipa când a murit, la nouăzeci și șapte de ani, a avut un auz foarte ascuțit, ca al unui copil mic. Așa că mă auzea chiar și atunci când rosteam în șoaptă Rugăciunea. Mi-a bătut din nou în perete, iar eu am înțeles că vrea să-mi spună ceva.

– De ce vorbești?, m-a întrebat el.

– Ah, Dumnezeu! am spus eu. Iartă-mă, părinte!

M-am întors la chilie și am început să fac rugăciune cu cuvântul lăuntric ca să nu-l deranjez pe bătrân, dar mintea mea nu se mișca spre rugăciune, ci se împotmolea. Începuse să mă prindă iarăși moțâiala. Pentru aceasta am fost nevoit să o șoptesc foarte ușor. Dar bătrânul tot mă auzea. Din nou mi-a bătut în perete.

– Ți-am spus! Cu mintea.

A doua zi i-am spus Starețului, iar el mi-a zis:

– Rostește-o în șoaptă, fiul meu! Cândva vei crește și tu duhovnicește. La privegherea ta să faci opt ore de rugăciune, în timp ce noi facem zece-douăsprezece ore. Tu ești o păsărică mică. Încă nu îți punem samar. Când îți vom pune și ție samar, vei face și tu zece-douăsprezece ore de rugăciune.

Închipuiți-vă ce bogăție duhovnicească au câștigat acești titani ai duhului! Douăsprezece ore de rugăciune în fiecare zi! Cum puteam să ajungem noi, cei mai tineri, la aceste măsuri? Așa ceva numai în Vieților marilor Asceți se mai întâlnește.

La început am întâmpinat multe greutăți în rugăciune. Nu puteam pronunța deloc Numele lui Hristos. Mi se părea că mintea îmi înțepenea cu totul, iar cuvântul lăuntric nu era lucrător deloc. Nici măcar „Doamne” nu puteam să spun. Mă străduiam din răsuputeri, dar rugăciunea nu înainta. „Ce se întâmplă?”, mă întrebam eu.

– Nu te mâhni, fiul meu!, mi-a spus Starețul. Stăruiește doar în această lucrare. Lovește și se va sparge. Este coaja. Trebuie să spargi coaja omului celui vechi. Întocmai cum sămânța, care este în pământ și începe să scoată lăstar, sparge scoarța pământului, care este uscată și dă vlăstari. Iar dacă dă vlăstari, va crește, va

înflori și va da rod. Și atunci te vei bucura, desfătându-te de roadele Duhului. Și ți se va aprinde apoi dorința de a gusta mai multe roade și de a te desfăta duhovnicește mai mult.

Vă voi istorisi cu simplitate și în câteva cuvinte ceea ce, timp de doisprezece ani, cât am stat lângă Stareț, am auzit, am învățat și am trăit.

Starețul, încă din primele zile ale venirii mele acolo, a început să-mi lăstărească voia, pentru a mă vindeca de egoism. La început gândurile de mândrie mă făceau să mă împotrivesc sfaturilor Starețului. Egoismul începuse să protesteze: „De ce să-mi spună mie asta? De ce să-mi facă mie ailaltă? De ce să-mi vorbească tăios?”. Repede însă am înțeles cursa pe care mi-o întindea diavolul și prin care voia să-mi strice legătura mea cu Starețul, povățuitorul și dascălul meu. Mi-am dat seama că, dacă îmi taie legătura cu el, îmi întrerupe alimentarea duhovnicească cu Harul lui Dumnezeu, care se dă ucenicului prin Stareț.

I-am spus îndată Starețului despre aceasta, iar el mi-a zis:

– Ascultă, fiul meu, aici ai venit ca să-ți mântuiești sufletul, să te lepezi de sine, să-ți tai patimile și să te smerești. Ai venit ca să fii judecat, iar nu ca să judeci, nici pe stareț, nici pe frați.

– Așa este, am răspuns eu.

– Știi ce sfaturi ne-au dat Părinții athoniți din vechime? Știi care este învățătura de bază a monahismului athonit? „Ai odihnit pe Starețul tău? Ai odihnit pe Dumnezeu. Nu l-ai odihnit pe Stareț? Nici pe Dumnezeu nu l-ai odihnit”. Fiindcă pe Dumnezeu nu-L vezi, însă pe stareț îl vezi. Prin urmare, tot ce faci pentru stareț, la Dumnezeu se ridică.

Apoi a continuat să mă învețe zicându-mi următoarele cuvinte luminate de Dumnezeu:

„...Avem o icoană pictată pe lemn, cu vopsele, și pe care este zugrăvit chipul lui Hristos sau al Maicii Domnului sau al unui Sfânt. Tot ce facem acestei icoane se transmite prototipului; acolo merge fie cinstirea, fie necinstirea. Tot astfel și în cazul monahului, starețul este chip al lui Dumnezeu, reprezentant al Lui pe pământ, „în chipul și în locul Său”. Pentru ucenic, starețul este mai presus chiar și decât un episcop. Pentru alții nu este nimic, dar pentru tine, care ești ucenic, este totul.

Starețul nu se odihnește atunci când ucenicul său face ascultarea prin slujire, ci mai ales se odihnește când face ascultare duhovnicească, supunerea în duh. Cu cât sporește mai mult, cu atât îl odihnește mai mult pe stareț. Și această odihnire a starețului este pentru ucenic binecuvântarea lui Dumnezeu”.

Ascultarea

Acest mare ascet nu punea accent pe nici o altă nevoință mai mult decât pe ascultare. Și deși el era un isihast desăvârșit și un lucrător neînșelat al Rugăciunii minții, nu ne-a predat liniștirea și Rugăciunea minții ca lucrare de temelie, ci petrecerea în obște și ascultarea. Mereu ne spunea: „Rugăciunea izvorăște din ascultare, iar nu ascultarea din rugăciune. Fă ascultare acum și apoi va veni și Harul”. Și iarăși: „Cu cât ai mai multă evlavie și credință față de starețul tău, cu atât ești mai îndreptățit să primești mai mult Har”.

Starețul ne explica adevăratul înțeles al ascultării zicând:

„Sfinții Părinți, care ne învață să dobândim cea mai înaltă dintre virtuți, și anume ascultarea, făcându-ne astfel următori ai lui Iisus, au același scop. Și anume, scopul este acela de a ne curăți de diferitele patimi ale cugetării și ale mulțumirii de sine, ce se naște din voia proprie, pentru a primi Harul dumnezeiesc. Scopul principal pentru care un ucenic merge lângă un stareț și face desăvârșită ascultare este următorul: starețul, aprins fiind de dragostea lui Hristos, să predea talantul bogăției virtuții sale, iar ucenicul să moștenească harul starețului”⁸⁷.

Odată ne-a dat următoarele sfaturi importante, care pentru mine au valoare de dogmă și pe care le transmit și eu, la rândul meu, celor din obștea mea:

„Să știi că nici Rugăciunea minții, nici Sfânta Împărtășanie, nici privegherea, nici o altă nevoință nu-l mântuiesc pe monah, precum ascultarea. Dacă faci ascultare, ești pentru Rai. Dacă nu faci ascultare, chiar să te și împărtășești, să liturghisești sau Rugăciunea minții să faci, ești pentru iad. Nu există altă cale. Ai făcut ascultare? Chiar și nimic altceva să nu faci, ești pentru Rai. Și

⁸⁷ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 430.

aceasta pentru că Îl urmezi pe Hristos, Care a făcut ascultare de Părintele Său. Tot ce se face din voia proprie, fără ascultare, este luat de diavolul”.

Ne-a mai spus și alte cuvinte, mult mai înfricoșătoare:

„Dacă monahul nu s-a deprins bine de la început cu ascultarea și cu Rugăciunea minții, pe unul ca acesta să-l plângi. Orb s-a născut, orb va muri. Păcat de banii cheltuiți pe biletul pentru Sfântul Munte! Cel care amestecă voia sa cu voia starețului este un desfrânat. Într-un cuvânt, monahul neascultător este fiu al diavolului”.

Ne mai spunea că numai dacă își va zdrobi omul eul său, va putea pune temelia zidirii lui duhovnicești. Fiindcă egoismul și voia proprie nu lasă Harul să lucreze în el. Singura cale de a-și dezrădăcina omul această patimă înfricoșătoare este aceea de a face ascultare desăvârșită de starețul său și de a-și tăia voia proprie. Prin ascultare ucenicul se scoate încet-încet pe sine din centru și-l pune pe starețul său, adică își golește inima de mulțumirea de sine și de orice altă patimă și învață să-l odihnească pe Dumnezeu prin starețul său.

De asemenea, ne învăța că cel care nu face ascultare, le cere în schimb altora să facă. De aceea adeseori ne spunea:

– Când nu facem ascultare la un stareț, vom face ascultare la mulți stareți.

– Gheronda, ce înțelegeți prin aceasta?, l-am întrebat eu odată.

– Iată ce înțeleg, fiul meu. Când nu facem ascultare de stareț, vom face de mai mulți stareți, adică de multe voi, de multe patimi, de mulți diavoli. Și astfel sfârșim în iad, robiți fiind de aceștia. Făcând însă ascultare la un stareț, facem ascultare de Dumnezeu. Pentru că fără ascultare, făcută cu jertfire de sine pentru dragostea lui Hristos, nu poate omul să arate lepădare de sine și dragoste către El.

Când începem să facem voile noastre, atunci fiecare ascultare la o patimă devine un stareț-tiran care începe să ne conducă. De aceea vedem astăzi pe ucenici că nu-i respectă pe stareții lor.

„Odată, fiul meu, povestea Starețul, veneam cu corabia de la Dafni la Sfânta Ana Mică și în ea se afla și un egumen al unei

mănăstiri, pe care eu îl cunoșteam. Era împreună cu ucenicul său, iar acesta îi spunea și-i tot spunea, în timp ce egumenul tăcea și le primea pe toate. Adică îl muștra, îi făcea observații și îi vorbea împotriva, iar acela, ca unul ce era cu experiență, tăcea. Se mârșnea, dar tăcea. Egumenul cel plin de discernământ nu voia să-l facă de rușine în fața părinților care se aflau în corabie și de aceea tăcea. Iar eu, văzându-l, mă mârșneam și ziceam: «Vai, ce trage acest stareț de la ucenicul său!».

Și eu mergeam odată de la Sfânta Ana la Dafni și-l aveam pe cutare ucenic împreună cu mine. Însă nu i-a tăcut gura deloc. Tot drumul a vorbit în deșert. Vorbea când cu unul, când cu altul. Când am ajuns la Dafni, i-am spus:

- Fiul meu, nu ți-a tăcut gura deloc.
- Iertați, Gheronda!, mi-a spus el.
- Ce să fac cu «iertăți»? Gura ta a spus atâtea lucruri înaintea starețului tău... Felicitări pentru ascultarea ta!

Acestea sunt răsplățile ucenicilor neascultători”.

Ne mai spunea Starețul că „ucenicul cel bun merge la Tronul lui Dumnezeu cu «expresul». Nu se oprește nici măcar la vămi, pentru că toate se dau la o parte din calea lui, căci nu găsesc nici o prihană întru el, ca să-l prindă”.

Deși el însuși era isihast, ne spunea:

- Pe ucenicul cel bun îl pun mai presus de pustnici și de isihăști.

- De ce, Gheronda?
- Fiindcă isihastul își face voia sa, se mișcă așa cum vrea el. Cine îl împiedică? Ce greutăți are? Niciuna. Ucenicul cel bun însă nu a venit să-și facă voia sa, ci voia starețului. În tăierea voii se află toată greutatea, pentru că se îngrădește libertatea, care este trăsătura împărătească a omului. După Sfinții Părinți, ucenicii cei buni și binecuvântați, ca niște luptători slăviți, stau încununați alături de stareții lor.

Pentru aceasta ne și îndemna:

„Alergați, fiilor, acolo unde este ascultare. Acolo unde este libertate și drumul este deschis. Acolo împărățește dragostea, bunăvoirea, pacea, mila și Harul dumnezeiesc”.

Când omul nu are lepădare de sine și nu și-a tăiat voia sa, suferă. Are în cale numai piedici, de vreme ce una îl deranjează, cealaltă îl irită, alta îl întărește și totdeauna suferă din vreo pricină. Când însă monahul își va lepăda voia și va face voia lui Dumnezeu prin stareț, atunci va trăi fericit. Devine ca un copil mic, ca un prunc duhovnicesc și nu are nici o mâhnire, nici o grijă pentru mântuirea sa. Este slobozit de orice griji, așa încât înlăuntrul său simte multă odihnă. Se culcă și se scoală ca un prunc. Pruncul, desigur, se comportă astfel din pricina nematurizării creierului, monahul însă devine prunc cu răutatea într-o cunoștință și într-o deplină maturitate.

Aceasta am cunoscut-o în practică. În anii când am stat lângă Stareț am fost foarte fericit și în sufletul meu a fost mereu prăznuire duhovnicească. Existau, desigur, ostenele trupesti, privegherile, dar înlăuntru aveam bucurie, pace și odihnă. Nu ne făceam nici o grijă nici măcar în ceea ce privește moartea sau Judecata lui Dumnezeu.

Simțeam o astfel de pace a conștiinței, încât Îl rugam pe Dumnezeu să mă ia din această viață, deși eram încă ucenic. Aveam această dorință pentru că simțeam că mântuirea mea era garantată.

Aflându-mă în această stare, într-o zi l-am întrebat pe Stareț:

– De ce, Gheronda, nu simt vreo greutate când mă gândesc la păcatele mele și nici frică atunci când cuget la ieșirea sufletului meu din trup și la trecerea prin vămi? Mă străduiesc în rugăciunea mea să mă pun de-a stânga Judecătorului și nu merge, ci neîmpiedicat și nesilit mă văd de-a dreapta Lui. Nu cumva aceasta este înșelare?

– Bine, micuțule, dar chiar nu înțelegi?

– Nu înțeleg.

– Din clipa când ai lăsat, ca ucenic, toată greutatea ta pe umerii mei, tu te-ai ușurat. Pentru care faptă vei da răspuns, de vreme ce toate le-ai pus pe seama mea, mi le-ai încredințat și eu mi le-am asumat, iar tu ești liber? Cum să nu mergi la dreapta Judecătorului? Ce te va împiedica? Dacă ai fi făcut voia ta, sarcina păcatelor ar fi rămas asupra ta și nu ai fi simțit astfel.

Starețul avea dreptate, căci nimic nu făceam fără să-l întrebăm. Trăiam ca niște străini pe acest pământ și așteptam ca să

ne cheme Dumnezeu și să plecăm din această lume. Moartea o socoteam întru nimic.

Deși mă simțeam foarte rău din pricina bolii mele – aveam simptome de tuberculoză –, cu toate acestea nu mă îngrijeam deloc de sănătatea mea. Singura mea grijă era doar cum să-l odihnesc pe Starețul meu și să plec din această viață. Așa simțeam. Când ucenicul îl odihnește pe starețul său, îl odihnește pe Dumnezeu. Iar pe stareț îl odihnește cineva prin viața sa duhovnicească. Cu cât înaintează spre desăvârșire, cu atât crește odihna sa, iar pentru ucenic aceasta este binecuvântarea lui Dumnezeu. Simțeam bucurie și, datorită ascultării desăvârșite pe care o făceam, nu aveam gânduri.

- De ce, Gheronda, nu am gânduri?
- Fiindcă sarcina ta mi-ai dat-o mie.

Aceasta o întâlnim și în textele patristice. Mai ales Avva Dorotei, în „*Învățăturile*” sale, este foarte sugestiv. Acesta povestea că atunci pe când era începător, făcea ascultare oarbă și simțea o permanentă odihnă duhovnicească. Dar fiindcă citise în Evanghelie că ușa Raiului este strâmtă și că prin multe ispite și necazuri intră cineva în Împărăția lui Dumnezeu, se mâhnea pentru faptul că el simțea neîncetat odihnă sufletească. Atunci l-a întrebat în legătură cu aceasta pe marele Stareț Ioan, numit Proorocul, iar acela i-a răspuns că acestea sunt roadele ascultării⁸⁸.

Chiar și această logică am lepădat-o, ca să-l odihnim pe părintele nostru duhovnicesc. Făceam ascultare și față de simplul, dar sfințitul părinte Arsenie.

Odată, pe când eram începător, venit doar de câteva zile, sădeam ceapă împreună cu bătrânul Arsenie. Eu nu mai sădisem, dar știam cum trebuie făcut. Am început deci să o sădesc așa cum trebuie, adică cu rădăcina în jos.

- Micuțule, îmi strigă bătrânul Arsenie, așa se sădește ceapa?
- Dar cum altfel?
- Cu rădăcina în sus.

⁸⁸ Avva Dorotei, *Capitolul V, Despre trebuința de a nu se încrede cineva în înțelepciunea sa*, c. 6., Filoc. Rom., vol. IX, Editura IBMOBOR, București, 1980, p. 534.

– Să fie binecuvântat!

Și, deși potrivit logicii aveam dreptate, cu toate acestea am făcut ascultare și le-am sădit anapoda. Dar nu numai că au răsărit toate, ci au ieșit chiar niște cepe foarte frumoase. Pentru acrivia ascultării au ieșit bine.

Altădată, iarăși, Starețul ne-a trimis împreună cu un alt frate să culegem o vie. Toată ziua am cules struguri, dar nici măcar o boabă nu am pus în gură, pentru că Starețul nu ne dăduse binecuvântare. Monahul, care era stăpânul viei, ne îndemna:

– Mâncați, părinților, este binecuvântare.

Dar noi nu am vrut. Atunci acela s-a minunat și a spus:

– Măi, ce călugări are Bătrânul Iosif!

Mai târziu îi spunea și părintelui Efrem Katunakiotul cu uimire:

– Părinte Efrem, ai văzut ce călugări are Bătrânul Iosif?

Toată ziua au cules struguri și nici măcar o boabă nu au pus în gură. Eu le spuneam: „Mâncați, părinților! Este binecuvântare”, iar ei îmi răspundeau: „Iartă-ne, dar nu este acum ora mesei”.

Și într-adevăr, niciodată nu am călcat porunca Starețului.

„Ascultare adevărată, ne învăța Starețul, nu înseamnă să împlinești porunca doar la exterior și tipiconal. Adevărata ascultare înseamnă să te silești pe tine însuși să crezi și să cugeți așa cum crede și cugetă starețul tău. Care este scopul ascultării? Nu este acela de a învăța regulile vieții duhovnicești? Dacă ucenicul nu are credință în povățuitorul său, atunci care este folosul?”

Păstrând, așadar, această învățătură, m-am străduit cu smerenie și cu simplitate să-l urmez pe cât mi-a stat în putință în cugetările sale, în crezul său. Și, cu Harul lui Dumnezeu, niciodată nu am cugetat diferit de ceea ce „credea” Starețul meu. Nu voiam să fiu ucenic numai la exterior, adică să fac ascultare numai în slujirea mea, la rucodelie sau la tot ceea ce îmi poruncea, ci căutam ascultarea adevărată, duhovnicească. Astfel, când Starețul hotăra ceva, eram întru totul de acord cu el.

De asemenea ne spunea că politețea la monah este să spună „iertată” și „să fie binecuvântat”. Adică, atunci când greșește și este muștrat, să nu spună o mie și una de îndreptățiri, ci simplu

„iertăți”. Iar atunci când i se spune ceva care taie voia lui, să cedeze cu smerenie și să spună „să fie binecuvântat”.

Starețul mai spunea:

– Început bun, sfârșit și mai bun; început rău, sfârșit și mai rău.

– Și care este începutul bun, Gheronda?

– Când faceți ascultare, când nu faceți voia voastră, când vă faceți canonul, când nu ascundeți nimic de Starețul vostru și nu-l amărați cu nimic. Iată, acesta este începutul cel bun. Dar mai ales început bun înseamnă să cugetați ceea ce cugetă starețul vostru. Face greșală starețul vostru? Faceți și voi. Dar voi nu veți greși, fiindcă ascultarea nu-l lasă pe ucenic să greșească, chiar dacă greșește starețul. Ascultarea adevărată nu-l lasă pe ucenic să se piardă. Faceți ascultare cu ochii închiși și nu vă temeți!

– Să fie binecuvântat!

Eu personal mi-am însușit bine această învățătură și nu a fost nevoie să o aud a doua oară. „Pe Gheronda să-l odihnesc, îmi spuneam în sinea mea. Nimic altceva. Dacă îl odihnesc pe Stareț, nu mă tem de nimic”. Acest sfat simplu, dar care ascunde în el o mare putere duhovnicească, l-am pus la suflet, l-am făcut „crezul meu” și avuția mea și am spus cu hotărâre: „În această privință îmi voi concentra toată atenția”. Și într-adevăr, am căutat să-l odihnesc pe Stareț; pe de o parte să nu-l mâhnesc niciodată, iar pe de alta să-l odihnesc cu felul viețuirii mele. Și mă gândeam în sinea mea: „Dacă n-am să reușesc asta, înseamnă că scopul meu pentru care am părăsit lumea a eșuat”. Și am văzut aceasta în practică: când ucenicul se străduiește să păzească cu acrivie poruncile starețului său, îl însoțește binecuvântarea lui Dumnezeu, fiindcă este cu neputință ca ucenicul, care cu smerenie îl odihnește pe părintele său duhovnicesc, să eșueze în viața duhovnicească; și cu atât mai mult să nu câștige Împărăția lui Dumnezeu.

Vedem la Sfântul Simeon Noul Teolog că datorită desăvârșitei ascultări față de starețul său, a credinței neclintite în el și a smereniei sale, i s-a dăruit cu împlinire Harul Sfântului Duh.

Când eram începător eram plin de egoism; credeam că sunt cineva datorită faptului că dusesem încă din copilărie viață duhov-

nicească și pentru că aveam o mamă ascetă. Lumea, care nu știe să prețuiască adevărata stare duhovnicească, îmi adresa foarte multe laude și mă socotea un copil sfințit. Iar eu mă „umflam în pene” atât de mult, încât mi se părea că ajunseseam la al treilea Cer. Laudele îmi pricinuiau rău fără să-mi dau seama. M-am molipsit de acest microb și am fost otrăvit de mândrie și de slavă deșartă.

Însă „lunetele” Starețului, care deslușeau bine lucrurile, au văzut ce fiară se ascundea înlăuntrul meu și atunci el s-a pornit să o omoare. Și astfel, a luat cuțitul disciplinei și a început să deschidă drum smereniei. Aproape tot timpul supunerii mele nu a fost altceva decât o adevărată instruire. Am dat de un profesor, de un specialist. M-a examinat în profunzime, până în cele mai mici amănunte, și chiar din prima zi a început să-mi trateze sufletul. Și nu mă slăbea nici o clipă.

Mă muștra mereu, mă ocăra, mă smerea. Știa că numai ocările aduc folos duhovnicesc, fiindcă astfel câștigă cineva cununi, atunci când rabdă. Atunci egoismul și slava deșartă sunt nimicite. Însă, cu ajutorul lui Dumnezeu, nu am deschis niciodată gura ca să spun: „Pentru ce aceasta? Ce am făcut?”.

În general, Starețul era foarte aspru. În toți acei ani cât am stat lângă el doar de două ori l-am auzit strigându-mă pe nume. De obicei mă striga „neghiobule”, „bobocule”, „micuțule” și multe alte epitete calitative. Este adevărat că atunci când mă muștra sufeream foarte mult în sinea mea, dar cât de recunoscător îi sunt acum pentru acele „intervenții chirurgicale”!

Zi și noapte ocări. Nu din când în când, ci în fiecare zi. Ah, ce mi-a făcut Starețul! Nici să răsuflu nu apucam din pricina ocărilor. Sufeream și de aceea mergeam la chilia mea, Îl îmbrățișam pe Cel Răstignit și Îi spuneam cu lacrimi: „Tu, Care ești Dumnezeu, ai răbdat nedreptăți, ocări și necinstiri de la o mulțime de oameni păcătoși. Oare eu, păcătosul și pățimașul, să nu primesc o muștrare? Starețul face aceasta pentru că mă iubește și vrea să mă mântuiască”. Și după ce mă rugam astfel, simțeam că sufletul meu primește putere pentru a răbda răstignirea.

Starețul căuta mereu prilej ca să-mi cioplească egoismul. Nu trecuseră multe zile de la venirea mea la colibă, când îl aud pe Stareț că-mi zice:

– Ia spune-mi, micuțule, ce vei face tu, care de-abia îți târâi picioarele, dacă într-o zi un frate își pierde răbdarea și îți trage una?

- Voi spune „iertați”.
- Vei spune „iertați”?
- Ce altceva pot să spun?
- Bine, ia să vedem.

Au trecut câteva zile de la această discuție și Starețul probabil se gândea că am uitat ce am vorbit.

Era vineri, iar sâmbătă dimineată urma să vină părintele Efrem să liturghisească. Vine, așadar, Starețul și-mi spune:

- Fii atent, mâine vei cânta. Să faci mai întâi o repetiție.
- Să fie binecuvântat!, am răspuns eu.

Dar eu nici măcar nu aveam idee despre muzica psaltică, pentru că atunci când eram în lume nu cântam. Îi auzeam pe psalți la biserică și prinsesem câteva lucruri „după ureche”, dar nu aveam nici cunoștințe, nici experiență.

Dimineată a venit părintele Efrem și a început Liturgia. Bisericuța, care se afla în peșteră, era foarte mică. Într-o parte stătea Starețul, de cealaltă parte părintele Arsenie, iar eu la mijloc. În spate stătea părintele Atanasie împreună cu părintele Iosif.

De vreme ce era sâmbătă și aveam și colivă, la troparele ce se cântă după Vohodul Mic trebuia să cântăm „Cu Sfinții odihnește...” irmologic, adică mai repede. Așadar, Starețul îmi spune:

- Cântă „Cu Sfinții odihnește...”!

Eu, sârmanul, știam acest tropar așa cum îl auzisem în lume pe la parastase. Nu știam cum se cântă irmologic în Sfântul Munte. De aceea am început să cânt pe larg.

- Cuuu Sfințiii...

Nu am apucat să termin, că m-am și trezit cu o palmă de la Stareț chiar în biserică. Am văzut stele verzi!

– Bre, așa cânti tu?, a strigat Starețul la mine. Asta-i psalmodie la tine?

Părintele Efrem, care se afla în Sfântul Altar, a încremenit.

- Iertați-mă, Gheronda!, am răspuns eu.
- Ce-i ăsta? Parastas?
- Iertați-mă, Gheronda!

– Înșelatule! După ce se termină Liturghia, să stai la ușă cu capul plecat și când trec ceilalți, să le ceri iertare, ca un înșelat ce ești.

După ce s-a terminat Liturghia, m-am împărtășit și am îngenuncheat la ușă.

- Iertați-mă, părinților, pentru că sunt înșelat!
- Da, ești un înșelat!
- M-am înșelat, iertați-mă!

Atât de aspru se purta cu mine Starețul! În realitate însă era un om binecuvântat; inima sa era plină de dragoste. Nu ne pedepsea din răutate sau cu patimă, ci ca să ne vindece de multa mândrie pe care o adusesem cu noi din lume.

Nu a trecut zi în care Starețul să nu mă ocărască. Cu toate acestea însă, așa cum am aflat de la alții mult mai târziu, deși în față mă ocăra, de îndată ce plecam, mă binecuvânta pe ascuns.

Odată, pe când eram începător și venise părintele Efrem de la Katunakia, Starețul mi-a strigat:

- Bobocule, fă-ne câte o cafea!
- Să fie binecuvântat!, am spus eu îndată.

Când am dus cafeaua, în loc de „mulțumesc” m-a alungat cu cuvinte de ocară. De îndată însă ce m-am îndepărtat, Starețul a spus încet, de față cu părintele Efrem:

- Să fii pururea binecuvântat, fiul meu!

Și astfel, de fiecare dată după ce plecam, mă copleșea cu binecuvântări. Dar, desigur, pe atunci eu nu cunoșteam acestea. Mai târziu, când deja Starețul adormise, am aflat toate acestea.

Deși Starețul era aproape incredibil de aspru cu noi în timpul zilei, în timpul mărturisirii gândurilor era plin de dragoste și cu multă blândețe ne explica pentru care motiv am făcut vreo greșală și care fuseseră pricinile. Ne arăta ce se întâmplă în suflet de la primul atac al gândului până la faptă. Ne explica acestea cu atâta claritate, încât eram încredințați că el ne cunoaște mai bine decât noi înșine.

Pe toate le făcea cu discernământ și înțelepciune, pentru a ne forma duhovnicește în Hristos. Ocări, pentru a ne curăța de

egoism, blândețe și înțelegere pentru a îndrepta greșeala. Căci doctorul cel bun, care își iubește pacientul, pentru a tămădui rănila nu folosește numai vată, ci și spirt, nu numai bisturiul, ci și calmantul. Tot astfel și Starețul folosea toate metodele cu un incredibil discernământ pentru a ne povățui spre aflarea Harului.

Harisma înainte-vederii și a străvederii Starețului

Starețul Iosif era foarte experimentat. Atunci când mergeam la el noaptea pentru mărturisirea gândurilor, de cele mai multe ori ne explica în amănunt problema noastră și ne dădea și rezolvarea ei mai înainte de a-i descrie noi ce anume ne preocupa. Adică cunoștea dinainte starea noastră lăuntrică și ne explica cărui fapt se datorează și cum trebuie înfruntată, fie că era vorba de gânduri, fie de patimi, fie de lucrări ale Harului.

Nu avea nevoie să întrebe ca să analizeze problema și să răspundă. Cu o simplă privire ne citea gândurile. Și aceasta, fiindcă pe de o parte avea o uriașă experiență ascetică, iar pe de altă parte avea Harul străvederii.

Ne minunam de faptul că atât de bine cunoștea lăuntru nostru, pe care chiar și nouă înșine de cele mai multe ori ne venea greu să-l descriem. Cu toate acestea însă nu ne arăta limpede că ne citea gândurile. Firește, noi nu-i ascundeam nimic, și chiar dacă am fi voit să facem aceasta, nu puteam, pentru că ne spunea el.

Am fost martori la multe situații în care s-a descoperit harisma străvederii sale.

Odată, pe când Starețul încă se afla la Schitul Sfântului Vasilie, a mers până sus la kiriako, la ieromonahul Gherasim. Acolo se afla un oarecare mirean. Starețul s-a apropiat de el și i-a spus:

– Aveți asupra dumneavoastră o oarecare greșală, care însă este gravă.

– Ce greșală am?, a întrebat mireanul.

– Nu cunosc, a răspuns Starețul, dar totuși aveți o greșală foarte gravă.

– Și nu putem să o aflăm?
– Acum, ziua, nu o putem afla. Dacă vrei, vino la noapte jos, la coliba mea.

– Gheronda, voi veni după miezul nopții.

Într-adevăr, la miezul nopții mireanul a mers la coliba Starețului și au început să discute. Iar la sfârșit, ce s-a descoperit? Mireanul, deși era absolvent al Facultății de Teologie, scrisese o carte în favoarea teoriei darwiniste, cea a evoluției speciilor!

– Bine, i-a spus Starețul, dar atunci când expui o teorie, de ce nu-i citezi pe teologii ortodocși, pe Sfinții Părinți, ci pe alții, pe protestanți, pe evrei, pe masoni... Aceștia nu sunt creștini! De ce nu-i citezi pe Sfinții Părinți? Așa se argumentează o teorie, fie cu citate din Sfânta Scriptură, fie din purtătorii de Dumnezeu Părinți.

Teologul a primit observația și a înțeles că are o poziție greșită față de această teorie. În cele din urmă i-a cerut Starețului să-i spună cum de și-a dat seama de aceasta.

– Ieri, i-a răspuns Starețul, când m-am apropiat de tine, am simțit o duhoare venind dinspre tine și atunci am înțeles că ai asupra ta o oarecare greșeală.

Ceva asemănător i s-a întâmplat părintelui Efrem Katunakiotul atunci când mergea în urma unui mirean. A simțit cum acesta răspândea o duhoare nespūsă. Când i-a povestit Starețului Iosif cele petrecute, acesta i-a răspuns:

– Așa este, fiul meu. Mirenii sau monahii, după felul și după gravitatea păcatului pe care îl fac, răspândesc o duhoare urâtă.

Altădată părintele Efrem Katunakiotul a primit o scrisoare de la o nepoată de-a sa, care îi cerea să se roage pentru ea. I-a dat-o Starețului, dar de îndată ce acesta a luat-o în mână, a simțit o duhoare ieșind din scrisoare.

– Nepoata ta a făcut vreun păcat de desfrânare sau vreo vrăjitorie.

Atunci părintele Efrem i-a spus că este vorba de vrăjitorie.

Altădată Starețul, când a văzut o oarecare persoană, a spus:

– Acesta nu este ortodox.

Și într-adevăr, atunci când cineva din obștea noastră a intrat în vorbă cu această persoană, a descoperit că susține niște concepții eretice, chiar fără să-și dea seama.

De asemenea cunoștea căderile morale ale celorlalți și chiar dacă cineva a avut ispită în somn. Fiii săi duhovnicești ne spuneau că de multe ori Starețul le descoperea de mai înainte întâmplări care urmau să li se petreacă.

Odată a venit un preot ca să ne viziteze. A stat puțin cu Starețul și au discutat despre subiecte duhovnicești. La un moment dat preotul îi spune:

– Nu pot să înțeleg Rugăciunea minții. Să mă învățați practic.

– Da, părintele meu, a răspuns Starețul.

Și a hotărât acel preot să rămână câteva zile cu noi.

A doua zi preotul i-a spus Starețului:

– Părinte Iosif, de vreme ce voi rămâne o săptămână, pot să liturghisesc împreună cu preoții tăi?

– Să te cercetez mai întâi, să văd dacă ai fost bun de preot, și dacă te găsesc în regulă, îți voi da binecuvântare să liturghisești împreună cu ei.

Când preotul a auzit acest cuvânt, a lăsat totul și a plecat îndată din Sfântul Munte. Acel preot avea impedimente pentru preoție.

Altădată a venit în vizită un diacon. Starețul primise înștiințare în rugăciune că acesta avea impedimente și de aceea l-a sfătuit să nu primească preoția. Dar diaconul, auzind aceasta, a schimbat îndată subiectul.

Văzându-i purtarea, Starețul mi-a spus:

– Dă-i ceva să mănânce și slobozește-l, căci nu primește cuvântul.

Starețul acționa întotdeauna numai după ce primea înștiințare în rugăciune; nu făcea nimic fără ca mai întâi să se fi rugat. De aceea și spunea: „Eu tot ce fac, întru cunoștință și cu frica lui Dumnezeu săvârșesc”.

Uneori îl întrebam despre un anumit lucru pe care intenționam să-l facem în viitor, iar el răspundea că ne va spune a doua zi, pentru a se putea ruga mai întâi.

Odată, într-o seară, ne-a spus:

– Fiilor, să vă pregătiți, căci dimineată în zori o să vă luați traistele să mergeți în cutare loc ca să aduceți lemne.

Dimineată, deși ne pregătisem, ne-a spus:

– Nu mai mergeți!

– Gheronda, dar ne-ați spus că vom merge.

– Nu am primit înștiințare.

Căci în acea seară făcuse rugăciune ca să știe dacă trebuie să mergem sau nu.

Tot ce făcea, făcea cu înștiințare de la Dumnezeu și de aceea Starețul nu făcea ceva, iar apoi să se căiască. Pentru noi era „pidalion”. Ne spunea că „atunci când cineva vrea să afle care este voia lui Dumnezeu (în cazul când nu poate comunica cu duhovnicul său), să-și părăsească cu desăvârșire gândurile sale și să se roage de trei ori. Și acel lucru, spre care înclină inima sa, să-l facă și va fi după voia lui Dumnezeu. Dar cei care sunt mai sporți și au îndrăzneală în rugăciunea lor, aud limpede înștiințarea, iar alteori aceasta vine sub chipul unei voci sau al unei vedenii”.

De obicei Starețul primea înștiințare în acest fel.

Deși stătea în chilia sa, cunoștea ce se întâmplă în afara ei, cum și încotro ne „mișcăm”.

Odată, pe când se afla închis în chilia sa și se ruga, cineva a bătut în poartă (venise părintele Atanasie, dar Starețul nu știa că trebuia să vină).

– Părinte Atanasie, deschide!

– Cum ai știut, Gheronda, că urma să vin?

– Păi, nu ai venit pe acel drum, a răspuns Starețul, și ai trecut pe lângă peștera în care se află icoana Maicii Domnului, ai aprins candela, te-ai odihnit puțin, iar de acolo ai venit aici?

– Da, așa este.

– Te-am urmărit pe drum.

Atunci părintele Iosif cel tânăr s-a apropiat de Stareț și l-a rugat să-i descrie chipul în care a primit această înștiințare.

– Este mai bine, a spus Starețul, să-ți doresc să simți cum se petrece aceasta decât să afli cum, dobândind astfel doar o cunoștință seacă. Dar de vreme ce insiști, ascultă:

Stăteam aici, lângă fereastra mea, în genunchi, pe preș, și rosteam Rugăciunea. Deodată, așa cum țineam mintea în lucrarea rugăciunii, în care Harul dumnezeiesc lucrează cu dumnezeiasca sa luminare, Lumina s-a răspândit pretutindeni, iar mintea mea a început să se lărgască și să se mărească atât de mult, încât toate au devenit luminoase și vedeam toată întinderea acestui loc, de la Katunakia până la mănăstiri, jos, și chiar până la Dafni. Vedeam și în spatele meu; nimic nu îmi era ascuns sau necunoscut. Lumina aceea nu era precum cea a soarelui sau asemeni celei artificiale, care este făcută de oameni, ci era o Lumină albă, nematerialnică, care nu era doar exterioară precum cea naturală, ce îngăduie să fie văzută de ochii trupești. Lumina aceea se află și în om și o simte ca pe propria sa răsufare. Aceasta îi devine hrană și respirație, eliberându-l de greutatea sa firească și transformându-l atât de mult, încât nu știe de are trup și greutate sau vreo îngrădire oarecare.

Atunci l-am văzut pe părintele Atanasie venind către noi de la Mănăstirea Sfântului Pavel, încărcat cu traista lui cea mare și am rămas ca să-l urmăresc până când a venit aici. Îi vedeam toate mișcările: când se așeza ca să se odihnească sau ca să-și așeze mai bine greutatea în spate, la izvorul Sfintei Ana, la moară, apoi când a băut apă și până când a ajuns la poarta noastră, a luat cheia, a intrat înăuntru și mi-a pus metanie. Dar de ce ați rămas atât de uimiți?

Când mintea omului se curățește și se luminează, pe lângă faptul că are lumina ei proprie, vede, fără adaosul de Har, așa cum spun Părinții. Atunci primește și luminarea Harului dumnezeiesc, astfel încât aceasta să poată rămâne pentru totdeauna întru el. Atunci Harul răpește mintea în contemplații și vedenii, așa cum doar el cunoaște.

Se poate însă ca însuși omul, atunci când vrea să vadă sau să afle ceva care îl interesează, să ceară în rugăciunea sa, iar Harul să-i împlinească cererea. Cred însă că cei evlavioși evită să ceară aceasta, în afară de mare nevoie. Dar Domnul „*voia celor ce se tem de El o va face și rugăciunea lor o va auzi*”⁸⁹.

⁸⁹ Psalmul 144, 19.

Părintele Iosif cel tânăr a scris și el o altă întâmplare minunată:

„Locul unde era coliba noastră era depărtat și liniștit, însă foarte expus vânturilor. Frigul era aspru, așa că l-am silit pe Stareț să primească să-i băgăm în chilie o sobă ca să aibă puțină căldură. Eu însumi am luat măsură și am pregătit materialele. Voiam s-o fac din tablă, tencuită cu lut pe dinafară și pe dinăuntru. M-am pregătit pentru ziua următoare, așa cum ne sfătuisem de cu seară. Dimineață am adunat sculele și materialele și am mers undeva în apropiere ca s-o fac, după care s-o așez. Am pus metanie Starețului, ca întotdeauna, și am început lucrul. Afară timpul era frumos. Abia am apucat să măsoar și să tai bucățile necesare, că deodată vremea s-a schimbat. Pe deasupra, mai simțeam și o greutate ciudată în orice voiam să fac. Sufla un vânt neobișnuit, care nu se îndrepta spre nici o direcție, ci numai ridica toate peste mine și-mi aducea în față orice găsea în acel loc, scânduri, table, hârtii și nisip. Într-un chip ciudat mi-au dispărut și sculele, rostogolindu-se mai departe de mine, deși locul nu era așa de înclinat. Cuiele se îndoiu fără să înțeleg de ce, numai la o ușoară lovitură, burghiile se rupeau, bucățile pe care le făcusem, măsurându-le și tăindu-le cu exactitate, nu se mai potriveau. La început n-am dat importanță și mă grăbeam să readuc lucrurile la locul lor și să continui. Peste puțin timp însă a devenit foarte clar că ceva se întâmpla. M-am oprit, pentru că eram epuizat, degetele îmi erau zdrobite, iar înlăuntrul meu o tulburare ciudată îmi pricinuia mânie, zăpăceală și nerăbdare. «Curios lucru!, îmi spun. Ceva se întâmplă...». Între timp și vremea s-a stricat, fapt care m-a silit să întrerup lucrul. Lucrarea aceasta cerea două sau cel mult trei ore de lucru. Chinuindu-mă acolo, au trecut mai mult de șase ore. Am lăsat totul și am mers la Stareț. Atunci mi-am adus aminte că în dimineața aceea Starețul îmi spusese niște cuvinte pe care eu nu le luasem în seamă. «Haide să vedem! – mi-a spus. Vei face ceva azi?». N-am dat importanță la sensul acestor cuvinte, ci numai m-am gândit că le-a spus pentru ca să mă smerească, căci eram priceput în meseria asta. Cred că m-am mândrit nădăjduind că voi termina mai repede și mai bine de cum credea Starețul. Și era și faptul că mă bucuram că pot să-l odihnesc îngăduindu-mi să-i pun căldură, și asta numai mie.

Am mers, aşadar, la Stareţ, am bătut la uşă, iar el mi-a deschis. Văzându-mă tulburat, a început să zâmbească.

– Gheronda, îi spun, ce se întâmplă? De ce mi-aţi spus de dimineaţă cuvintele acelea? Doar ştiţi că pentru mine asta era o jucărie.

– Dar tu ce spui că a fost?, m-a întrebat el.

– Ispită, i-am răspuns, lucrare satanică.

– Aşa a fost, mi-a zis iarăşi Stareţul. Şi ascultă ca să afli ceea ce ție ți se pare o taină. Astă-noapte, pe când mă linişteam şi mă rugam, l-am văzut pe satana că mă ameninţa, spunându-mi că mă va împiedica şi-mi va aduce ispită în hotărârea pe care am luat-o. Atunci l-am spus Domnului: «Doamne al meu, nu-l împiedica, ca să-i arăt cât Te iubesc, suferind frigul cât vei voi Tu». Acesta a fost pricina, fiule, pentru care s-au făcut toate acestea, ca să nu am căldură curând, precum doreaţi voi să-mi pregătiţi”⁹⁰.

Odată Stareţul a trimis o epistolă fostului său ucenic, ieromonahul Efrem, cel care plecase în Volos. După puţin timp s-a petrecut în sufletul Stareţului o schimbare lăuntrică faţă de el. Îl săruta în duh şi se minuna: „Ce să însemne, oare, aceasta? Marea grijă pe care o are bunul meu fiu pentru noi ca să ne odihnească sau i s-a întâmplat altceva”.

Şi într-adevăr, nu a trecut mult timp şi a primit un pachet de la el împreună cu o scrisoare. Atunci Stareţul şi-a dat seama că aceasta fusese. Şi i-a scris:

„Mă minunez de mângâierile duhovniceşti şi de lucrările prin care Preaînțeleptul Dumnezeu trimite vestire (în rugăciune, n.tr.), cât de repede înştiinţează atunci când celălalt se schimbă! Legătură duhovnicească, comunicare nevăzută, dragoste reciprocă, vestire a lui Dumnezeu. Nimic nu este mai dulce sau mai desfă-tător decât a cunoaşte lucrările dumnezeieşti”⁹¹.

Pe lângă multele ocări pe care le auzeam mereu de la Stareţ, de multe ori m-a numit spontan: „Preacuvioase Părinte egumen”. Fireşte, eu nu dădeam importanţă la aceasta şi am uitat, de vreme ce mi se părea că mă ironiza.

⁹⁰ Iosif Vatopedinul, *op. cit.*, p. 121.

⁹¹ Stareţul Iosif, *op. cit.*, p. 430.

Dar ceilalți au băgat de seamă cum îmi spune, fiindcă nu a mai numit pe nimeni astfel. De aceea se minunau și se întrebau între ei: „Ianakis va deveni egumen?”. Și după ce Starețul a spus-o de mai multe ori, se gândeau: „Cu siguranță că va deveni”. Mai târziu, când am devenit egumen, mi-au amintit aceasta frații mei duhovnicești. Erau încredințați că Starețul văzuse aceasta de mai înainte.

Despre mărturisire

Starețul ne sfătuia să fim sinceri față de Dumnezeu și față de el, înțelegând prin aceasta mărturisirea curată. Astfel a trecut viața noastră lângă el. Mă străduiam să fiu foarte curat în ochii lui și să nu-i ascund nici cel mai mic gând. Simțeam ca pe o curvie duhovnicească faptul de a ține ceva ascuns înlăuntrul meu.

Gândurile trebuie să fie cu desăvârșire curate. Felul cum merg la priveghere, la mărturisirea gândurilor, la întâlnirea cu părinții, la ascultare, toate trebuie să fie cunoscute Starețului. „Dacă acum, din prima zi a supunerii mele, îmi spuneam în sine, nu pun început bun, așa cum mă sfătuiește Starețul, nu voi avea nici sfârșit bun”.

Aceasta, cu rugăciunile Starețului, am păzit-o și din acest motiv simțeam multă bucurie, multă odihnă sufletească, iar cu ochii cei trupești vedeam atât de curat, încât nu puteam să-mi dau seama ce se întâmplă, căci nu aveam experiență.

– Gheronda, văd atât de limpede... Ce este aceasta?

– Aceasta este o parte din roada ascultării și a mărturisirii curate a gândurilor.

Nu mă preocupa deloc nici chiar mântuirea mea, fiindcă simțeam atât de multă odihnă, încât îmi spuneam: „Chiar și acum de voi pleca la Dumnezeu, ce voi spune? Păcatele mele le-am mărturisit. Sufletul meu se află dezgolit înaintea Starețului. Iar tot ce am făcut, am făcut de ascultare”. Când mergeam să mă culc, simțeam atât de multă pace sufletească, încât îmi spuneam: „Ce mi se întâmplă?” Pentru toate acestea însă nu aveam nici un gând de slavă deșartă, pentru că știam și credeam cu tărie că totul se datora rugăciunilor Starețului meu.

Însă atunci când ucenicul nu este sincer și nu își dezvăluie sufletul înaintea Starețului prin mărturisirea curată a gândurilor, nu poate să pună niciodată început bun. De aceea nici nu poate nădăjdui într-un sfârșit bun.

Atunci când un creștin nu cercetează toate gândurile pe care i le seamănă diavolul, în sufletul său se nasc patimile, pe care, dacă nu le curățește prin Mărturisire și pocăință, nu va putea să-și afle niciodată sănătatea și mântuirea sufletului său. Atunci când omul mărturisește toate cu smerenie, este ca și cum ar scoate tot ce este bolnav înlăuntrul său. Iar apoi, odată cu lacrimile de pocăință, vine luminarea și Harul lui Dumnezeu; gândurile i se luminează și în felul acesta dobândește sănătatea sufletească.

Sfințitul nostru Stareț ne spunea:

„Ai văzut vreun monah care să cadă sau să dezerteze? Din nemărturisirea gândurilor i-a venit lui aceasta. Nu și-a mărturisit gândurile și atunci acestea l-au mâncat, precum șerpilor. Mic este șarpele, dar dacă nu-l alungi, el crește, dobândește otravă și te mușcă o dată, iar tu mori. Ai văzut om înșelat? Din pricina gândurilor a pățit această”.

Ne povestea Starețul că unii s-au înșelat atât de mult, încât au primit demoni în loc de Îngeri și, urmând sfaturile nevăzuților ucigași de oameni, s-au sinucis. Și care a fost rădăcina înșelării? „Să nu spui nimic starețului”, adică să nu te mărturisești, să nu te smerești și să nu-ți descoperi gândurile, fiindcă descoperi cursele demonilor. Am văzut aceasta și în cazul părintelui Ioan, primul ucenic al Starețului.

Îmi aduc aminte de o întâmplare caracteristică.

Într-o zi, de praznicul Sfinților Apostoli, a venit părintele Efrem de la Katunakia ca să liturghisească. Atunci Starețul mi-a poruncit să-i gătesc o mâncare bună, fiindcă părintele Efrem era foarte bolnăvicios și se afla în pragul tuberculozei.

Am alergat ca să împlinesc ascultarea, iar Starețul stătea pe capul meu acolo unde găteam și îmi spunea:

– Nu știi să gătești. Vai de capul tău! Așa se gătește în lume, iar tu vrei ca asta să o mănânce și preotul?

De îndată ce am terminat, Starețul a venit în cerdacul pe care îl foloseam în loc de bucătărie și mi-a spus:

- Hai, neghiobule, adu-o repede!
Am luat mâncarea și am dat-o preotului.
- Pleacă dinaintea mea!, mi-a strigat Starețul. Să pieri, să nu te văd înaintea ochilor! Șterge-o repede la chilia ta!
- Să fie binecuvântat!, am spus.

Am luat binecuvântare de la Stareț și m-am dus la chilia mea ce se afla alături. Ei, de îndată ce am pășit în chilie, datorită rugăciunilor Starețului a venit și binecuvântarea lui Dumnezeu.

Harul lui Dumnezeu m-a cercetat în așa fel, încât mai că nu-i vedeam cu ochii cei trupești pe Sfinții Apostoli. Atât de mult Har! Atâta binecuvântare! Inima îmi devenise un adevărat Rai. Lacrimile îmi curgeau șiroaie, însă nu pentru că mă ocărâse Starețul, ci fiindcă nu puteam să-mi stăpânesc bucuria și veselia dumnezeiască pe care o simțeam datorită prezenței Sfinților Apostoli.

Era praznicul lor și fiindcă Sfinții Apostoli fuseseră ocărâți pentru Hristos, defăimați și biciuiți de către cărturari și farisei, văzând Hristos și mica mea nevointă, a trimis binecuvântarea Sa. Nu știam unde mă aflu. Am căzut la pământ și am început să plâng. Atât de multă fericire simțeam! „Cât de mult bine mi-a făcut Starețul!”.

Starețul, în ciuda slăbiciunii mele trupești, a hotărât să mă facă bucătar al obștii.

Într-o zi, fără prea multe introduceri, Starețul a venit la mine și mi-a spus:

- Micuțule!
- Binecuvântați!
- Fă mâncare!
- Unde să fac?
- Afară.

„Unde să fac afară?”, mă întrebam în sinea mea. Căci nu exista nici un fel de bucătărie. Haide acum să adun vreascuri, să aprind focul ca să gătesc. Și ce mâncare să fac, de vreme ce nu aveam nici măcar idee despre gătit. M-au învăluit gândurile. „Unde o să faci acum mâncare? Cum să speli farfuriile afară, de vreme ce nu există loc liber?”. Dar părinții muncesc, ridică greutatea, se ostenesc, flămânez. Ce vor mânca?

Schitul era așezat într-un loc deschis, unde vânturile lovesc în plin. Și atunci sufla un vânt! Și așa slab cum eram, mă primejduiam ca vântul să mă ia și pe mine pe sus și să mă arunce în prăpastie. Dacă începea să sufle acest vânt trebuia să pun toate gândurile cele bune, toată răbdarea mea, fiindcă îndată mi se pornea război înlăuntrul meu. Duhul cel viclean al cârtirii și al hulei era mereu lângă mine și numai dacă puțin mi se micșora răbdarea, el îndată îmi șoptea: „Ce fel de Dumnezeu al dragostei este Acesta Care te chinuie cu vânturile astea furioase?”. Însă eu îi răspundeam împotriva: „Piei, satano, și taci!”.

Mai târziu am improvisat din crengi o bucătărie de vară, dar vântul cel puternic le lua pe toate ca pe niște pene. Am pus două pietre în loc de pirostie, iar deasupra cratița de aramă, dar de îndată ce începea să sufle vântul, zbura și capacul, zbura și cratița și toate se rostogoleau în prăpastie.

Atunci Starețul striga:

– Amețituleeeee! Bre, neghiobuleeeee... Ți-au zburat lucrurile!!! Aleargă să le găsești!

Dar unde să le mai găsești? Acestea cădeau în prăpastie, iar eu alergam acolo, prin frig și ploaie, ca să găsesc cratițele și capacele. Ah, Dumnezeul meu! Chiar și iarna găteam lângă chilia Starețului, dar mâncam în coliba sa.

După masă trebuia să spăl farfuriile noastre de zinc, afară, desigur. Iarnă, frig, ploaie, acestea trebuiau spălate afară. Să fii răcit, gripat, și să fii nevoit să ieși pe stânci și în bătaia vântului care te îngheța, ca să speli farfuriile! Aveam un urcior spart cu apă adunată din picăturile de ploaie și într-o gaură pe care o avea am pus o țeavă și așa spălam vasele, cu apă „curgătoare”. Mâinile ne înlemneau din pricina apei înghețate, pentru că nu aveam unde să o încălzim.

Furculițele și cuțitele nu le spălam, ci atunci când terminam mâncarea, doar le ștergeam cu prosopul și le împachetam. Dar fiindcă nu spălam nici prosoapele, cu timpul s-au făcut și acestea tari ca o piele. Astfel, prosoapele au devenit atât de murdare, încât dacă le spălai, ai fi făcut o supă din apa rămasă de la ele. Pentru farfurii Starețul avea și o altă tactică de igienă, nemaîntâlnită. De îndată ce terminam masa, puneam apă în farfurii și apoi o beam,

oricum ar fi fost ea. Astfel, și farfuriile le spălam cât de cât, și nici nu risipeam prea multă apă. Așa făceam toți și la fel trebuiau să facă și străinii.

Odată a venit un înalt funcționar bancar și i-am pus masa ca să mănânce. La sfârșitul mesei fiecare dintre noi ne-am spălat farfuria așa cum făceam de obicei. Apoi Starețul se întoarce către vizitatorul nostru oficial și-i spune:

– Domnule, același lucru îl vei face și tu.

Și l-a făcut.

Acolo, la Sfânta Ana Mică, aveam mereu lipsă de apă. Nici pentru a găti mâncare nu aveam. De aceea Starețul îmi spunea adeseori:

– Mergi, micuțule, să aduci apă!

Pe atunci mergeam după apă la părintele Gherasim Innograful de la Sfânta Ana Mică. Acesta era un monah foarte atent, evlavios și cu o inimă iubitoare. Era o adevărată podoabă a Sfântului Munte. Trăia viața duhovnicească cu acrivie. S-a născut în Epirul de Nord în 1903, iar în Sfântul Munte a venit în 1922, la vârsta de nouăsprezece ani. Viețuia la Chilia Cinstului Înaintemergător de la Sfânta Ana Mică. Acesta a primit de la Dumnezeu harisma de a compune și de a scrie cântări. Lucrările sale alcătuiesc tomuri întregi de manuscrise. Pe atunci împlinea douăzeci și cinci de ani de când venise în Sfântul Munte.

Mergeam, așadar, la părintele Gherasim pentru apă. Luam două bidoane militare de benzină, pentru că aveau capacitate mare, și le umpleam cu apă.

Îmi făceam cruce și luam un bidon în spate, iar pe celălalt în mână. Însă mai greu era la coborâre, căci dacă mi s-ar fi muiat genunchii, aș fi căzut în prăpastie și fie aș fi murit, fie aș ajuns o grămadă de oase. De aceea, mă stăpânea frica, dar rugăciunea Starețului nu m-a lăsat niciodată.

Părintele Gherasim, când mă vedea, i se făcea milă de mine. Pe atunci eram și puțin bolnav și istovit de asceză. Bidoanele cântăreau mai mult chiar decât mine. Părintele Gherasim mă lua și îmi dădea să mănânc, dar eu nu luam nimic. Starețul îmi dăduse

poruncă aspră: „Să nu primești nimic!”. Și Înger să fi coborât din Cer, eu nu aş fi luat nimic. A spus Starețul nu? Nu! S-a terminat.

– Cum o să duci bidoanele pline cu apă?, mă întreba cu compătimire și cu dragoste părintele Gherasim.

– Le voi duce, cu rugăciunile Starețului meu. De vreme ce nu avem apă nici pentru gătit...

Pentru noi apa era aur curat. Un adevărat confort. Fața ne-o spălam doar cu lacrimile. Picioarele? Numai dacă mergeam la mare. Hainele? Rareori câte o flanelă. Ani grei, ani de nevoie, dar binecuvântați.

Trăiam ca niște troglodiți. Cu toate acestea binecuvântarea lui Dumnezeu ne acoperea și nu simțeam nici o greutate. Viața noastră era mucenicească, dar plină de Har.

De cele mai multe ori iarna făceam privegherea afară, în aer liber, ca să nu ne prindă somnul. Ploua, ningea, vântul turba de furie? Noi făceam privegherea afară. Am trecut prin atâtea răceli și suferințe pricinuite de condițiile climaterice, dar cu rugăciunile Starețului am rezistat. Astfel ne învăța Starețul, ca să ne dăruim cu totul nevoinei împotriva patimilor și lucrării privegherii, ca să aflăm Harul. Lozinca sa era: „Nevointă până la moarte!”.

Vara, când căldura era insuportabilă, privegheam în aer liber, dacă voiam. Astfel, fiecare din noi, depărtat fiind de celălalt, putea să se roage de unul singur, fie în chilie, fie în aer liber.

Puțini asceți din secolul al XX-lea, care au petrecut în Sfântul Munte, au făcut o nevoie atât de aspră și au ajuns la contemplarea lui Dumnezeu. Starețul Iosif era aspru, dar și viteaz. Neînduplecat în ce privește ascultarea, dar și plin de dragoste. Avea desăvârșită credință în Dumnezeu și mult discernământ.

Discernământul

La Sfânta Ana Mică trăiam ca în viața de obște și mâncam împreună. Masa noastră era făcută din două scânduri și un carton deasupra. Și fiindcă nu-l spălam niciodată, ci numai îl ștergeam de fărâmituri, era plin de muște. Niciodată Starețul nu ne îngăduia să-l spălam. „Nu, să nu-l atingeți deloc!”, spunea el.

Mâncam de două ori pe zi, în afară de luni, miercuri și vineri. Dar ostenele erau atât de mari, încât nu se prindea nimic de noi. Atât de mare era osteneala din timpul zilei și al nopții – căratul greutăților, metaniile, privegherile –, încât, atunci când se lumina de ziuă aveam o foame...! Cu toate acestea dimineața mâncam doar câteva măsline, usturoi și puțin posmag. Doar după-amiază aveam masă obișnuită. Însă atunci când era Duminică sau vreo sărbătoare aveam de două ori masă. Starețul împărțea mâncarea după nevoia fiecăruia. Cu adevărat, era o făclie de discernământ.

În general în viața sa ascetică era foarte aspru și neînduplecat. A iubit cu tot sufletul său „postul, privegherea, rugăciunea...”. Pâinea și mâncarea sa erau întotdeauna cântărite. Nu mânca niciodată mâncare proaspătă dacă știa că mai erau rămășițe din zilele trecute. Cu toate acestea, în ceea ce privește mâncarea, cu noi tinerii era mai îngăduitor. Știa că postul nu este un scop în sine, ci un mijloc și un ajutor în nevoințele ascetice. Și fiindcă programul nostru era atât de aspru și vedea și neputința noastră trupească, a socotit că trebuie să facă pogrământ cu noi.

Dar îngăduința lui părea că se termina odată cu acest pogrământ. În afară de această privință era foarte aspru. Nu că nu ar fi știut să ierte greșelile sau să rabde neputințele, dar voia ca noi să „înrolăm” toate puterile sufletești și trupești în lucrarea nevoinței.

Starețul ne spunea:

„Tot ceea ce nu dăm ca să folosească Dumnezeu, folosește vrăjmașul. Pentru aceasta Domnul ne dă poruncă ca să-L iubim din tot sufletul și din toată inima, ca să nu găsească loc cel viclean înlăuntrul nostru”.

De obicei nu aveam pâine proaspătă, ci doar câteva bucăți de pâine veche. Dacă voiam să mâncăm pâine proaspătă, ce făcea Starețul? Lua pâinea uscată, o pune în strecurătoare și apoi o acoperea cu un prosop. După aceea fierbea apă sub strecurătoare și aburul care trecea prin găuri înmuia pâinea, de parcă ar fi fost bumbac. Artă a artelor!

Din când în când Starețul ne făcea și „pâine”. Amesteca puțin terci, apoi îl întindea pe niște bucăți de tablă ruginită și îl băga într-un cuptor mic. Dar această pâine din terci o vedeam o dată la doi ani.

Dar cât de frumos era atunci la acele colibe! Cu sânge și sudoare au fost stropite, dar câtă odihnă și Har ne aduceau!

Starețul obișnuia să ne gătească, fiindcă era un bucătar foarte bun. În timp ce gătea, ochii lui vărsau neîncetat lacrimi. Unde s-o fi aflat mintea lui în acele clipe? Cu siguranță că focul îi va fi amintit de focul iadului și plângea la amintirea morții. Și fiindcă rostea neîncetat Rugăciunea cu gura, Harul lui Dumnezeu sfințea și mâncarea, pe care o făcea foarte gustoasă. Din această pricină de multe ori îl chemau la hramurile mănăstirilor ca să gătească. Desigur, de obicei nu mergea, dar uneori îl luau părinții.

Uneori veneau străini și le plăcea foarte mult mâncarea noastră. „Ce mâncare minunată este aceasta?”, întrebau uimiți. Ce mâncare? Mâncare de post era, făcută uneori cu tahini⁹², alteori cu fasole. Dar atât de gustoase le făcea, încât nici măcar o mâncare de pește nu i-ar fi încântat. Rugăciunea și binecuvântarea Starețului erau cele care făceau mâncarea gustoasă. Acolo unde există lucrarea lui Dumnezeu, acolo și mâncarea este dulce ca mierea.

Odată l-am întrebat pe Stareț:

- Ce este aceasta și de ce se întâmplă?
- Este lucrarea lui Dumnezeu și a rugăciunii. Dacă se face Rugăciune, se binecuvintează toate.

- Gheronda, în fiecare zi mâncăm de post. Și pește să mâncăm, are gust de miere. Și pâine uscată să mâncăm, are gust de miere. Fasole să mâncăm, și tot gust de miere are. Linte de mâncăm, miere este.

- Așa este. Pentru cel care are o stare duhovnicească bună, orice ar mânca, nu există mâncare mai bună. Din aceasta poate cineva să înțeleagă starea duhovnicească a unui călugăr. Precum spunea un oarecare Sfânt că la o masă unul mânca miere, altul necurății, altul spini, altul otravă, potrivit cu starea fiecăruia.

Starețul făcea și vin. Usca puțin struguri la soare, îi strivea cu mâinile și făcea un vin foarte bun, de slujbă. Un pelerin din Paris și-a amintit toată viața lui de acest vin.

Aveam și o altă mâncare bună „de Duminică”: acolo, în pustie, nicăieri altundeva în Sfântul Munte, pe acele stânci abrupte

⁹² Pastă obținută din semințe de susan .

creșteau niște buruieni sălbatice. Locurile unde creșteau erau foarte primejdioase, dar eu, ca tânăr, mergeam și le adunam. Starețul mă aștepta cu o pungă mică. Tăiam doar frunzele deschise la culoare, nu și pe cele închise, și le lăsam tulpina ca să mai crească și altele. Apoi le fierbeam, le puneam într-un lighean și turnam peste ele untdelemn. Starețul puneă untdelemn din belșug, căci îi plăcea foarte mult. Zeama era foarte sănătoasă.

Rareori, dacă aveam, împreună cu aceste buruieni mâncam la masa de seară morun prăjit sau scrumbie prăjită sau crudă. Dacă era sărbătoare și aveam două mese, mâncam această mâncare și dimineață și după-amiază. Starețul se bucura de această salată și de morunul prăjit, căci erau foarte gustoase. Cu acest mic pogorământ simțeam că eram cei mai bogați oameni din lume. Aceasta, desigur, era mâncarea de Duminică. Dar în celelalte zile...

Dacă simțea vreodată nevoia să mănânce pește, de unde ar fi putut să-l ia? Că doar nu exista pe acolo, pe acele stânci, nici un magazin unde să se vândă pește? Pentru aceasta Starețul îmi spunea:

– Bobocule, ia-ți armele și coboară la mare ca să prinzi ceva!

Căci nu avea o asprime lipsită de discernământ, ci știa să facă și pogorământ, așa cum făceau marii asceți.

Și astfel, îmi luam undița și în timp ce pescuiam mă gândeam la bucuria pe care aveam să i-o fac Starețului. De obicei, aduceam o jumătate de kilogram. Uneori, în afară de peștișori, prindeam și câte o caracatiță sau vreun calmar. Când mă întorceam, Starețul îmi spunea bucuros:

– Micuțule, voi pune la fierț cartofi, orez, ceapă, ca să fac o supă și să mâncăm toți câți suntem, șase-șapte persoane. Să ne săturăm cu toții dintr-o mână de peștișori!

Jumătate de kilogram de peștișori pentru șase-șapte persoane! Cu toate acestea acest pustnic de trei ori fericit se bucura.

Starețului îi plăceau și dulciurile. Dar unde să găsească așa ceva pe acele stânci? Uneori, Duminica, îi spunea părintelui Arsenie:

– Hai, părinte Arsenie, fă o mângâiere, prăjește niște turte cu zahăr, așa cum fac cei din Pont.

– Să fie binecuvântat!

Și astfel, părintele Arsenie lua făină, făcea aluat, îl pune în tigaie și îl cocea. Apoi făcea în el o gaură și pune în ea apă și zahăr. Amesteca toată compoziția și îl cocea iarăși. Apoi îl prăjea pe amândouă părțile și punea nucă măcinată și puțină scortîșoară. Apoi lua lingura, îl bătătorea și îl făcea ca halvaua. Acestea erau prăjiturile noastre, turte cu zahăr. Îl ajutam și eu la prăjit.

Dar și bătrânul Arsenie a moștenit mult din discernământul Starețului Iosif. Vedea că eram mic și că mi-e era foame. Se gândea: „Acesta este mic încă și îi plac și lui dulciurile. Dar ce să mănânce?” Mie, desigur, îmi plăceau de nevoie. După atâta ostenală la ascultare, la căratul lucrurilor, la privegheri, la metanii și datorită aerului curat de munte, mi se deschidea pofta de mâncare și mă chinuia o foame cumplită.

– Micuțule, acum, că nu ne vede Starețul, mănâncă tu rămășițele!

– Bine, dar este binecuvântare de la Stareț?

– Nu contează. Este puținică voie proprie aici, dar o s-o aranjăm noi. Așadar, mănâncă! Ascultare! Eu voi mijloci. Eu vorbesc din partea Starețului, de aceea pot să-ți fac un mic pogorământ. Eu sunt „locțiitor de stareț”.

Acolo sus, pe stânci, nu aveam frigider, de aceea era firesc ca vara, când întreg locul acela fierbea de căldură, mâncărurile gătite să se strice repede. Tot ce era mucegăit sau stricat trebuia să mâncăm, ca să nu aruncăm. Starețul era primul care dădea pildă mâncând ce era putred. Și pentru ca să nu aruncăm nimic, pune pe deasupra în mâncare și toate uleiurile ce fuseseră folosite la prăjit.

Dacă existau sardele puse la sare, le tăia bucăți și le pune la ardei umpluți, așa sărate cum erau. Însă eu, după ce mâncam puțin, vomitam.

Când Starețul vedea asta, îmi spunea:

– Bine, nu o să mai pun.

Data următoare iarăși vomitam.

– Am pus puțin, spunea Starețul. Iarăși te-a deranjat? Ei, atunci nu am să mai pun deloc.

Și deși aceasta era „tactica” Starețului, niciodată nu ne-am intoxicat. Ne-a păzit Dumnezeu pentru rugăciunile lui. Altfel am fi murit demult.

Acolo sus aveam și doi portocali mici; îi plantase Starețul când au venit la Sfânta Ana Mică, în 1938. Aceștia erau toți pomii noștri, care mai făceau și ei din când în când câte o portocală. Starețul, ca să nu aruncăm nimic, nu ne dădea binecuvântare ca să curățăm portocalele de coajă, ci ne punea să le mâncăm cu totul. Ne spunea: „Nu trebuie să aruncăm nimic. Toate cele de aici sunt sfințite de rugăciunile părinților”.

Dacă în Duminici Starețul ne economisea, în celelalte zile, de luni până vineri, viețuiam cu multă asprime. De obicei, se gătea un fel de mâncare pentru toată săptămâna, pe care o ținea acoperită în beci, într-un vas de aluminiu. Firește că se acrea, dar Starețul o mânca așa. Avea o inimă mare și depășise limitele firescului.

În ceea ce privește curățenia, aceasta lăsa de dorit. Cum trăiam! Starețul nu se îngrija deloc de sănătatea sa. Dacă s-ar fi îngrijit puțin, ar fi trăit mulți ani, fiindcă avea un organism foarte rezistent. În toată viața mea nu am întâlnit un ascet de o asemenea măsură. Ce cugetare avea Starețul! Ceea ce mâncam noi dădea și vizitatorilor.

Odată a venit cineva din Paris ca să pustnicească împreună cu noi.

– Ia și mănâncă, i-a spus Starețul, este mâncare proaspătă de trei zile. Ardei umpluți cu sardele...

Iar acela a mâncat. Bine, noi eram învățați, dar acela?

Starețul împreună cu bătrânul Arsenie făceau sarmale în care puneau o compoziție sărată și mai puțin gustoasă. Mâncarea Starețului nu o aruncam până când nu se mucegia.

Uneori ne trimiteau pachete cu alimente în care se aflau și ouă fierte, dar care se spargeau în timpul transportării. Dar Starețul, fără să se teamă de nimic, le curăța și le mânca.

– Atâta osteneală au făcut femeile ca să le fiarbă!

- De ce să le mâncăm, Gheronda? Ca să ne mănânce ele pe noi?⁹³
- Le vom mânca! Nu trebuie să aruncăm mâncarea. Este păcat.

Starețului îi plăcea brânza, dar în acele condiții aceasta făcea viermi. Însă el o curăța liniștit și ne-o dădea s-o mâncăm.

Trebuia neapărat ca să fie consumate mai întâi alimentele mai vechi. Astfel, mâncam și paste făinoase cu viermi, dar și fasolă, năut, linte etc., care erau pline de viermi.

Însă eu, ca bucătar, cum puteam să le dau așa mâncare părinților, care atât de mult se osteneau? Soluția însă a găsit-o viteazul părinte Arsenie. Ca să nu-l mârșăiească pe Stareț, mânca el tot ce era stricat. Și spunea:

- Voi nu puteți cu stomacele voastre. Eu însă le voi mânca.

Părintele Arsenie era cu totul altfel. Avea o constituție puternică. Mânca toate cele stricate și nu pătea nimic. Ce fel de om era! Dar și ce nevoitor!

Odată aveam niște mâncare de fasole, care se stricase, iar noi, cei tineri, nu puteam s-o mâncăm. Dar Starețul se mârșăiea să o aruncăm. Atunci s-a rugat cu lacrimi și ne-a dat-o a doua zi. Și o, preaslăvită minune! Fasolele înăcrite deveniseră atât de gustoase, încât păreau a fi o delicatessă.

Învățătura Starețului era aceasta: când cineva duce lipsă de ceva și răbdă, atunci vine binecuvântarea lui Dumnezeu.

Odată părintele Arsenie a îndrăznit să spună:

- Nu are nici un gust peștele.
 - Tot ce ne-a dat Dumnezeu, i-a răspuns Starețul, este bun. Vom plăti pentru cârtirea ta, părinte Arsenie.
- Și într-adevăr, mai apoi a venit foametea.

În fiecare primăvară își făceau apariția cete întregi de omizi. Ah, cât mă scârbeam de ele! Distrugeau toate frunzele de la

⁹³ Adică „să ne nenorocească ele pe noi?”, căci, fiind sparte, erau și stricate.

tufani⁹⁴ în calea lor și îi lăsau despuiați. Rămâneau crengile goale; își pierdeau toată frumusețea. Iar eu ziceam în sinea mea: „Când vor ieși frunzele, ca să se înverzească locul puțin?”. Nu aveam nimic altceva decât acești tufani.

Omizile se adunau lângă chilia mea și lângă cea a Starețului. Numai când le vedeam mi se întorcea stomacul pe dos și-mi venea să vomit.

Când găteam, acestea umblau peste tot și cădeau și în mâncare. Pe atunci nu aveam bucătărie, ci găteam afară, pe stânci. Starețul îmi spunea:

– Ei, sunt și ele niște ființe vii! Sunt rele? Dumnezeu le-a făcut și pe ele. Ce contează? Vom mânca și mâncare cu carne. Gândește-te că ai făcut mâncare cu melci.

Însă eu ziceam în sinea mea: „Maica Domnului, iartă-mă! Dacă vom pleca de aici, vom pleca ca să scăpăm de omizi și de vânt”. De acestea două se îngreua sufletul meu. Era o situație grea; împărțeam mâncarea la părinți și omizile mișunau în ea.

Odată, pe când mâncam, un părinte îmi spune:

– Ia privește cum își mișcă ochișorii!

– De vreme ce le-a binecuvântat Starețul, sunt bune și omizile, i-am spus eu.

Starețul, care era „ochi și urechi”, i-a zis aceluia:

– Mănâncă și nu mai vorbi! Mâncăm macaroane cu carne.

Acela însă a continuat:

– Efrem, ia uită-te la căpșorul lor!

– Părintele meu, i-a spus Starețul tăios, dacă mai spui o singură dată, poți să-ți strângi lucrurile și să pleci!

Acela a înlemnit. Îndată și-a schimbat dispoziția și mi-a spus:

– Efrem, mănâncă, nu are nimic!

Cu puțin înainte de adormirea Starețului m-am îmbolnăvit, dar fiindcă am făcut ascultare de Stareț, nu am mers la medic. Însă atunci când l-am întrebat ce să fac după adormirea lui, el mi-a răspuns:

⁹⁴ Tufan este un arbore înrudit cu stejarul, dar cu frunze mai lungi.

– Tu ești un copil bolnăvicios. Vei merge și la medic. Nu ține seama de ce am făcut eu și părintele Arsenie. Tu ești bolnăvicios. Dacă vei avea nevoie de medic și de medicamente, să te folosești de ele. Această lecție nu am reușit s-o învăț atâția ani, ci abia acum, la bătrânețe. Acum, când am ajuns la sfârșit, văd că trebuie să fiu mai îngăduitor în ceea ce privește medicii și medicamentele.

Această ascultare pare a fi cam aspră, dar poartă în sine duhul mucenicesc al răbdării și al lepădării de sine, desăvârșita încredere în Pronia lui Dumnezeu și îndrăznirea Starețului în rugăciune. Știa Starețul Iosif ce face, fiindcă avea înțelepciunea cea după Dumnezeu, căci în aceste osteneli, în nevoințe ascetice aspre se afla ascunsă comoara Harului dumnezeiesc.

Trăirile sale mucenicești pe care le-a avut în pustia Sfântului Vasile, împreună cu nectarul Harului dumnezeiesc și cu experiențele sușurilor dumnezeiești, Sfântul Stareț Iosif voia să le învistierească și în inimile tinerilor săi ucenici. Căci era un testament ceresc ce trebuia să fie încredințat și generațiilor viitoare; tradiția palamită trebuia transmisă neschimbată.

În fiecare zi trebuia să cărăm ceva. Mașini nu existau, iar acolo unde locuiam, catării nu puteau să urce. Nisip, lemne, pietre alimentare, tot ce era nevoie trebuia să cărăm cu spatele.

Ostenelile și greutățile erau multe. De pildă, Starețul ne trimitea ca să tăiem brazi pe Athon și să-i aducem de la o distanță de câteva ore depărtare. Urcam și coboram văi și tăiam fiecare câte doi copaci, după care îi căram trecând printre stânci primejdioase și cărări neumblate și îi aduceam la colibele noastre, ca să ne zidim chiliile. Ore întregi de mers pe jos; porneam dimineața și ne întorceam la apusul soarelui.

Când urcam de la mare cu greutate în spate, sudoarea curgea șiroaie, fiindcă toate le căram în spate cu multă osteneală. Colibele noastre au fost zidite cu propriul nostru sânge. Ne puneam în minte toate gândurile cele bune și astfel ne bucuram când ridicam greutate. „Această osteneală și sudoare este asemenea sângelui mucenicesc”, cugetam în sinea mea.

Despre programul nostru de rugăciune și de priveghere

Ziua întreagă ne pregăteam pentru priveghere. Toate se făceau cu scopul de a înlesni rugăciunea noastră de noapte. Tipicul nostru pe care îl aveam atunci, în pustia de la Sfânta Ana Mică, era următorul: ne trezeam pentru priveghere odată cu apusul soarelui. Apoi beam câte o cafea, numai și numai pentru a ne ajuta în lucrarea privegherii. Starețul impunea cafeaua înainte de priveghere, în afara cazului când cineva dintre noi nu putea să bea. Pentru frații mai slabi îngăduia și o mică gustare spre mai multă întărire.

După cafea luam binecuvântarea Starețului și plecam în liniște – nici măcar un cuvânt nu spuneam – fiecare la chilia sa. Starețul puna mult accent pe aceasta; stăruia ca, după scularea din somn, să fim foarte atenți la simțurile noastre, astfel încât, în rugăciune, să aducem „spuma” minții. Nu îngăduia nici convorbiri, nici răspândire a minții, nimic.

De îndată ce intram în chiliile noastre, începeam rugăciunea noastră de noapte, așa cum ne învățase Starețul. Spuneam „Sfinte Dumnezeule”, „Crezul” și Psalmul 50. Apoi ne așezam pe scăunelele noastre și petreceam într-o umilință, într-o pomenirea morții și a iadului, în cugetarea la desfătarea Raiului, la Răstignirea Mântuitorului și la viața Dreptilor. Și astfel veneam într-o zdrobirea inimii și pocăință. Nu rămâneam mult într-o astfel de cugetări, ci îndată, având inima înfrântă și smerită, începeam Rugăciunea lui Iisus. Starețul ne spunea că atunci când ne sculăm, mintea noastră trebuie să fie odihnită și curată, iar atunci când se află într-o astfel de stare, de curăție și de liniștire, este clipa potrivită să-i dăm ca materie primă duhovnicească Numele lui Iisus Hristos. Aceasta înseamnă, potrivit Sfinților Părinți, să-I dai lui Dumnezeu „primul gând”.

Și astfel, așa cum eram toți închiși în chiliile noastre cu totul întunecate, începeam să rostim Rugăciunea cu sau fără metanie. Când mintea se simțea strâmtorată, ne ridicam și începeam metaniile. Rugăciune, metanii, aceasta era privegherea noastră. Eu mă îndeletniceam cu Rugăciunea minții două-trei ore și de multe ori chiar și cinci.

Când vedeam că încep să amețesc sau mă lua somnul, ieșeam afară, oricare ar fi fost condițiile climaterice, adică fie de sufla vântul, fie de ploua sau de ninge.

Pentru a război somnul, psalmodiam încet și făceam metanii. Alteori, când mintea obosea în rugăciune, Starețul ne sfătuia să citim Sfânta Scriptură, Viețile Sfinților și scrieri ale Părinților Niptici. Urma apoi contemplația duhovnicească și prihănirea de sine. După ce mintea se odihnea, ne întorceam la Rugăciunea minții, pogorând mintea în inimă. Aceasta era rânduiala noastră de iarna până vara.

În timpul privegherii noastre aveam un mare război, purtam lupte înfricoșătoare și făceam mari nevoințe, dar era o adevărată priveghere. Făceam Rugăciunea minții câte opt-zece ore, cu metanii, cu osteneală, cu zdrobire de inimă, dar și cu osteneală trupească, fiindcă nu aveam odihna care există ziua.

Ne străduiam să rămânem cât mai mult timp închiși în chiliile noastre, făcând Rugăciunea minții cu metania, în întunericul chilie. Unul făcea două ore, altul trei, altul patru ore, atât cât rezista fiecare și cât îi îngăduia puterea trupească și duhovnicească.

Starețul, având darul deosebirii, născut din bogata sa experiență, ne-a făcut niște străni joase pe care ne sprijineam mâinile ca să nu obosim. Așadar, fiecare își pleca capul spre stânga și făcea Rugăciunea minții, cu inspirație și expirație.

Starețul ne-a impus o limită minimă de opt ore de priveghere, dintre care, în șase ore trebuia să faci rugăciune de unul singur. Peste limita acestor opt ore fiecare putea să aleagă, dacă voia, să privegheze mai mult sau să doarmă. El însuși făcea șapte-opt ore de Rugăciunea minții cu rezultate minunate.

Rugăciunea minții era îndeletnicirea principală a Starețului. Toată puterea sa o punea în cultivarea acestei rugăciuni. Toate acțiunile sale le rânduia astfel încât mintea să se poată ocupa cu rugăciunea. Cu privire la aceasta el însuși scria: „Rugăciunea minții este pentru mine precum este pentru fiecare meșteșugul său, de vreme ce o lucrez de mai bine de treizeci și șase de ani”⁹⁵, adică

⁹⁵ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 35.

de-a lungul întregii sale vieți monahale. Și într-adevăr, săvârșea lucrarea rugăciunii sistematic și cu rânduială. Se ruga cu multă stăruință și chiar cu silire de sine, dar cu zdrobire de inimă și cu smerenie. Toată ziua era o pregătire pentru rugăciunea de noapte.

Își respecta programul ascetic cu multă acrivie. Când să se culce, când să se trezească, când să lucreze, când să mănânce, toate se făceau după un program exact, astfel încât trupul și cugetul să nu-i fie îngreunate pentru privegherea de noapte. Scopul privegherii sale era acela de a atrage mila și Harul lui Dumnezeu. Căci Hristos a spus „*bateți și vi se va deschide*”⁹⁶. De aceea, în fiecare seară încerca toate felurile de rugăciune, bătând cu stăruință și smerenie la ușa milei dumnezeiești.

Pentru început se ruga cu rugăciuni alcătuite de el. Stătea în picioare cu mâinile încrucișate și rostea în liniște:

„Doamne Iisuse Hristoase, Preadulce Părinte, Dumnezeule și Doamne al milei și a toată făptura Ziditorule, caută spre smerenia mea și iartă-mi toate păcatele pe care în toată viața mea le-am făcut până în ziua și ceasul de acum. Și trimite pe Preasfântul și Mângâietorul Tău Duh, ca să mă învețe, să mă lumineze, să mă acopere spre a nu păcătui, ci a Te iubi din tot sufletul și inima mea pe Tine, Preadulcele meu Mântuitor și binefăcător Dumnezeu, Cel vrednic de toată dragostea și închinarea. Așa, Bunule Părinte, Cel fără de început, Fiule Cel împreună fără de început și Preasfinte Duhule, învrednicește-mă de luminarea dumnezeieștii cunoștințe, ca să văd Harul Tău cel dulce și prin el să port greutatea acestei privegheri de noapte a mele și curate să-Ți aduc rugăciunile și mulțumirile mele cele către Tine, pentru rugăciunile Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu și ale tuturor Sfinților. Amin”⁹⁷.

Alteori se ruga astfel:

„O, iubite și Preadulce Iisuse Hristoase, cine Te-a rugat pentru mine ca să mă aduci în această lume și să mă nasc din părinți buni și credincioși, de vreme ce atâția alții se nasc turci, papistași, masoni, evrei sau idolatri și chiar ateii? Cu cât trebuie, dar, să Te iubesc mai mult și să-Ți mulțumesc pentru acest dar atât

⁹⁶ Matei 7, 7.

⁹⁷ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 397.

de mare și pentru binefacerea pe care mi-ai dat-o? Chiar și sângele meu de l-aș vărsa, tot nu aș putea să-Ți mulțumesc”.

Și iarăși:

„Mântuitorul meu Preadulce, cine Te-a rugat pentru mine ca să mă rabzi de atâția ani pe mine, cel ce din vârsta copilăriei păcătuiesc, și nu Te scârbești de mine văzându-mă nedreptățind, furând, mâniindu-mă, lăcomindu-mă după mâncăruri și după altele, pizmuind și toată răutatea săvârșind, iar pe Tine, Dumnezeuul meu, ocărându-Te prin faptele mele?

Tu, Doamne al meu, nu ai trimis moartea ca să mă ia, în păcate aflându-mă, ci cu îndurare m-ai răbdat pe mine care, dacă aș fi murit, veșnic m-aș fi osândit. O, bunătatea Ta, Doamne!”.

Și iarăși:

„Cine Te-a rugat pentru mine ca să mă aduci la pocăință și la mărturisire și să mă îmbraci în Marea și Îngereasca Schimă? O, măreția Ta, Doamne! Cât de înfricoșătoare și de măreață este purtarea Ta de grijă! O, bogăția darurilor Tale, Doamne! O, visteriile Tale cele nedeșertate și tainele cele negrăite! Cine nu se va înfricoșa văzând bunătatea Ta? Cine nu se va minuna văzând bogăția milei Tale? Mă înfricoșez, Stăpâne, să povestesc bogăția darurilor Tale.

Stăpânul și Domnul meu să mântuiască pe cel ce-L răstignește! Eu, prin păcatele mele pe Făcătorul meu Îl răstignesc, iar Cel ce m-a zidit pe mine mă slobozește. O, Iisuse, dulce dragoste, cât de mult Ți sunt dator! Nu pentru viața veșnică pe care mi-ai făgăduit-o trebuie să Te iubesc, Ziditorul meu, nu pentru că mi-ai spus că-mi vei da Harul Tău, nici pentru Rai, ci sunt dator să Te iubesc pentru că m-ai slobozit din robia păcatului și a patimilor...”⁹⁸.

Atât cât putea și știa, rostea rugăciuni alcătuite din cuvintele sale, insuflate de Harul dumnezeiesc, mișcându-L pe Dumnezeu spre milostivire și dragoste. Iar atunci când venea Harul, îl urma acolo unde îl povățuia acesta.

Dacă însă trecea timpul și vedea că nu vine Harul, atunci se așeza pe scăunelul său și începea să rostească Rugăciunea minții. Își făcuse pentru rugăciune un scăunel mic, care semăna cu un scaun, dar era de dimensiuni mai mici și cu niște brațe pe care

⁹⁸ Starețul Iosif, *op. cit.*, pp. 403-404.

să-și sprijine mâinile, ca să nu-i amortească. Se așeza pe el, își pleca capul său către stânga, își pogora mintea în inimă și timp de ore întregi se îndeletnicea cu Rugăciunea minții și cu contemplarea lui Dumnezeu într-o trezvie.

Priveghea întotdeauna. Timp de șase ore, de la 9 seara până la 3 dimineața, își pogora mintea în inimă și nu-i îngăduia să iasă de acolo. Datorită intensității rugăciunii, adică a osteneții de a-și ține mintea nerăspândită în inimă, timp de atâtea ore, se făcea learcă de sudoare și simțea dureri în tot trupul.

Uneori privegheea dura opt ore fără întrerupere, iar ca zăvorât o prelungea chiar până la zece ore. Rugăciune neîncetată și lucrare a minții cu Numele lui Hristos. Opt ore să petreci în inimă și să ari pământul ei cu ajutorul Harului lui Dumnezeu. Roadă acestei lucrări era un șuvoi de lacrimi și de tânguire, plin de dragostea și de dorul lui Dumnezeu.

Omul trebuie doar să bată cu stăruință, răbdare și smerenie la ușa rugăciunii; Dumnezeu însă va hotărî dacă va încununa sau nu pe rugător. Astfel, dacă uneori în Rugăciunea minții nu primea cercetarea lui Dumnezeu, atunci Starețul începea să cânte tropare din Slujba Tunderii în Marea și Îngereasca Schimă, precum „Brațele părințești”, sau alte tropare din Slujba Înzmormântării.

În felul acesta Starețul își odihnea mintea și înfrunta atacurile diavolești care încercau să-i provoace răspândirea minții, ajungând astfel la străpungerea inimii. Apoi iarăși silea mintea să intre în inimă și să facă Rugăciunea minții, căci „cel ce vrea să se mântuiască meșteșugește tot felul de mijloace și chipuri” pentru a-și ajuta sufletul să-L caute și să se unească cu Dumnezeu. Pilda sa era o adevărată învățătură.

Dacă însă nu primea roadă nici din rugăciunea făcută cu propriile cuvinte, nici din psalmodia cu voce înceată, nici din silirea minții, atunci folosea un alt mijloc, și anume contemplația. Adică începea să cugete la moarte, la Răstignirea Domnului, la Înfricoșătoarea Judecată, la iad și la Rai. Și spunea: „Cum va veni, oare, Hristos? Cum vor veni Îngerii? Cum vor învia cei morți? Cum vor fi răpiți pe nori? Nu mă va lua pe mine norul, ci pe cel de lângă mine. Îl va lua pe cutare pustnic, îl va lua pe părintele Arsenie; pe mine nu mă vor lua”. Și stătea și plângea, cugetând că toți ceilalți

vor merge la dreapta și numai el avea să meargă împreună cu păcătoșii nepocăiți în iad. „Ah, râul de foc mă va lua și pe mine”. Iar apoi își întorcea privirea minții către Rai și cugeta la desfătarea Dreptilor și la bunătățile cele veșnice. Și îi mulțumea Preabunului Mântuitor și Binefacător, dar și Dreptului Judecător.

Acestea socotindu-le cu credință, stătea și plângea, luând și din aceasta folos sufletesc. Dacă nu afla Harul în rugăciune, îl afla în contemplație. Astfel își petrecea timpul privegherii sale.

Alteori, smerindu-și cugetul, se gândea la Sfinții Pustnici și la marii nevoitori ai Duhului, la neîntrecutele lor nevoințe, străduindu-se în felul acesta să depășească greutățile pe care le întâmpina și să atragă Harul lui Dumnezeu. Și astfel dădea o altă înfățișare și o altă nuanță rugăciunii.

Nu petrecea însă mult timp în aceste contemplații. De îndată ce i se încălzea inima și i se aduna mintea, lăsa contemplațiile și împingea iarăși mintea către inimă prin Rugăciunea minții.

Aceste contemplații aduc zdrobire de inimă și astfel sufletul începe cu multă smerenie, atenție și trezvie rugăciunea „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă!”. Fiindcă esența Rugăciunii minții este să ții mintea în inimă, căci numai atunci Rugăciunea se rostește fără răspândire și se înțelege pe deplin conținutul ei. Aceasta înseamnă că prin rugăciunea neîncetată „Doamne Iisuse Hristoase...” este ca și cum am cuprinde picioarele lui Hristos și am plânge rostind cuvintele „miluiește-mă”. Adică nu cântăm și nu-L lăudăm pe Domnul pentru a-I cere iertare, așa cum facem în psalmodie, care cuprinde în sine înțelepciunea lui Dumnezeu ce ne învață despre mila, iertarea și dragostea Lui, ci rostind Rugăciunea lui Iisus suntem ca și cananeanca care stăruia în rugăciunea ei către Hristos și cerea s-o miluiască: „*Miluiește-mă, Doamne, Fiul lui David*”⁹⁹ sau ca orbul care striga: „*Fiul lui David, miluiește-mă!*”¹⁰⁰.

Ca și ascet, Starețul era o pildă de acrivie și lepădare de sine. Nenumărate sunt ostenele lui pentru dobândirea Rugăciunii minții. Închidea ușa colibei sale, care era cu totul întunecată și înăbușitoare, întocmai ca un mormânt, și acolo ședea și își făcea

⁹⁹ Matei 15, 22.

¹⁰⁰ Luca 18, 38.

rugăciunea în fiecare noapte. Uneori intra odată cu apusul soarelui și ieșea la răsăritul acestuia.

Și cu toate acestea, în ciuda atâtor ore de lucrare a minții (opt-zece ore), nu își neglija nici îndatoririle sale monahale. Astfel, după ore întregi de Rugăciune a minții, lua metania ca să-și facă și slujbele sale, deși făcuse cu mult mai mult. Nu trecea cu vederea nici metaniile.

Starețul Iosif își făcea în fiecare seară „socoteala” duhovnicească. Așa cum negustorul, la sfârșitul fiecărei zile, își numără câștigul și pagubele și hotărăște cum să acționeze a doua zi, tot astfel făcea și el. Cerceta cum a petrecut ziua, în ce anume a greșit, care patimă s-a mișcat, care slăbiciune mai via întru el și ce gânduri i-au trecut prin minte. „Unde mă împotmolesc? A, în nepăsare. Unde altundeva? A, nu știu să-mi păzesc limba”. Și îndată, acolo unde vedea că a greșit, cerea iertare de la Dumnezeu și se hotăra să se îndrepte și să se lupte cu fiecare patimă a doua zi.

În toată viața sa nu a făcut nimic altceva decât să-și cerceze conștiința, să-i ceară sfatul și să o asculte. Și astfel, încet-încet, s-a izbăvit cu desăvârșire de patimi, ajungând la măsura de a nu fi muștrat deloc de conștiință. De aici îndrăznirea în rugăciune, de aici siguranța mântuirii.

După ce își împlinea îndatoririle sale duhovnicești, dormea foarte puțin, pentru a-și odihni mult-pătimitorul său trup. Apoi se scula și își începea lucrul său de mână, rostind neîncetat Rugăciunea, cu mintea sau cu gura, așa cum învață înțelepții Părinți. „Lucrează, trupule, ca să te hrănești, iar tu, suflete, priveghează, ca să te mântuiești”. Rostea Rugăciunea neîncetat, căci altceva în afară de aceasta Starețul nu știa. Însă în Duminici și sărbători nu lucra, ci citea Viețile Sfinților și din multa umilință plângea neîncetat.

Starețul ne ținea mereu în trezvie și de aceea nu cunoșteam ce înseamnă trândăvia sau somnul în timpul privegherii. Acestea erau ceva străin pentru obștea noastră. Ne-a făcut puternici, oțeliți, atât prin pedagogia pe care a aplicat-o, cât și prin pilda sa de neclintit.

Tipicul nostru era să priveghem toată noaptea. Fie că puteam să dormim după-amiază, fie că nu puteam din pricina vreunei ispite sau al altui motiv, trebuia să ne facem privegherea. Nu puteam să spunem: „Am obosit. Să mă odihnesc puțin astăzi, pentru că am cărat atâta greutate și sunt istovit”. Starețul nu ne îngăduia cu nici un chip să ne schimbăm cât de puțin programul. Oricât de obosiți am fi fost din timpul zilei, privegherea trebuia să se facă în mod normal. Chiar și atunci când ne apăsa în chip tiranic somnul, Starețul era neînduplecat: „Trebuie să-ți faci privegherea!”, spunea el. Nici un pogorământ nu exista în privința aceasta. Și ca și cum nu ar fi ajuns toate acestea, mai era pe deasupra și purtarea aspră a Starețului.

În programul nostru nu exista nici o neorânduială, adică nimeni nu putea să se scoale sau să se liniștească oricând voia. „Dacă cineva nu rezistă, să meargă în altă parte”, spunea Starețul adeseori. Fie țineai programul, fie nu mai rămâneai în obște, adică fie plecai singur, fie te alunga Starețul. Dacă rămâneai în obște, era știut că trebuia să te nevoiești la priveghere.

Rugăciunea lui Iisus rostită cu gura toată ziua la diferitele ascultări grele, iar seara priveghere. Aveam însă lipsă de griji, simplitate și bucurie. Ne simțeam atât de bine! Ce vremuri binecuvântate, pline de slavoslovirea lui Dumnezeu și de daruri dumnezeiești!

Starețul ne învăța că monahul care nu priveghează și care nu dobândește Rugăciunea minții nu poate fi numit monah. Monahul fără priveghere, fără Rugăciunea minții și fără acrivie în ascultare este străin de Harul deosebit dăruit petrecerii monahale.

Starețul Iosif, acest filosof și cunoscător al epocii contemporane, știa foarte bine ce înseamnă privegherea pentru Dumnezeu. Nu pierderea nopților în petreceri lumești, ci stăruință în priveghere cu rugăciune, făcută după rânduială, și o viață ascetică atentă ne ajută ca să nu ne lipsim de harismele înalte și alese ale lui Dumnezeu. Privegherea într-o cunoștință, săvârșită cu trezvie și rugăciune, hărăzește mari daruri duhovnicești creștinului ce se ostenește.

Privegherea cere multă osteneală. Pentru aceasta, cel care priveghează se luptă nu numai cu somnul tiranic, ci și cu demonii care nu vor mântuirea noastră și care vin ca să strice lucrarea

noastră niptică, răscolind patimile și mai ales aducând minții răspândire. Monahul se ostenește dormind puțin, făcând metanii și aducându-și mintea din răspândire, pentru ca în felul acesta să ajungă la unirea sa cu Dumnezeu.

Starețul ne spunea că prin privegherea întru cunoștință monahul dobândește „ochi de Heruvim”. Devine atât de străvăzător, încât îi vede de departe pe demoni, care, cu viclenia lor, se silesc să despoaie sufletul de armătura acestuia. Vede chiar și cea mai mică mișcare a patimilor și astfel apucă înainte și ia măsurile necesare pentru înfruntarea lor.

Sfântul meu Stareț insista mult asupra săvârșirii acestei mult-folositoare privegheri care curățește mintea, o face văzătoare de Dumnezeu și îi dă puțința de a se urca până la al treilea Cer și de a atinge într-un chip duhovnicesc tainic cele negrăite ale vieții veșnice. Și astfel ne povățuia, prin priveghere și Rugăciunea minții, la pregustarea Împărăției lui Dumnezeu, a Ierusalimului celui ceresc, așteptând cu ardoare clipa plecării, când ne vom face părtași pentru veșnicie ai acestei Împărății.

Uneori Dumnezeu ne trimitea binecuvântarea Sa și atunci ne dădeam seama într-o mică măsură de înălțimea duhovnicească la care Dumnezeu îl urcase pe Stareț. Dar, firește, nu puteam noi să cunoaștem adâncimea și înălțimea, lățimea și lungimea lucrării Rugăciunii minții la care ajunsese Starețul, care timp de șapte până la zece ore, își închidea mintea în inimă.

Cu o astfel de pildă înflăcărată ne aprindea și nouă râvna. De aceea, ne sileam să ne sculăm cu multă râvnă, să luăm metania și să începem binecuvântata Rugăciune, cugetând în același timp la cele dumnezeiești cu multă smerenie și simplitate a inimii, astfel încât Harul lui Dumnezeu să preschimbe lăuntric pe cel ce priveghează și să dea simțire în rugăciunea și cugetarea sa.

Sfatul, scopul, îndemnul și supravegherea sa erau pentru ca noi să rostim Rugăciunea lui Iisus și să priveghem cu bărbăție. De aceea mă întreba adeseori:

- Micuțule, cum merge rugăciunea? Cum merge privegherea?
- Nu prea bine. Sunt puțin cam mototolite, îi spuneam eu.

Rugăciunea cu gura și cu mintea

Starețul nu ne spunea prea multe învățături despre Rugăciunea minții. Nu pentru că nu ar fi putut, căci era un adevărat „specialist” în Rugăciunea minții, moștenitor și continuator al tradiției niptice, ci pentru că era prevăzător, căutând să nu umfle mințile noastre cu închipuiri de stări pe care nu le-am ajuns. Puținele și laconicele sale sfaturi pe care ni le dădea în timpul mărturisirii gândurilor, pe care o făceam noaptea, erau pline de folos.

„Înaintează și eu te supraveghez”, obișnuia el să spună. Și cuvântul se făcea faptă. Cu rugăciunile Starețului, ne osteneam în rugăciune. Și se întâmpla uneori să facem trei, patru, cinci ore Rugăciunea minții, cu capul plecat și cu mintea lipită de adâncul inimii duhovnicești. Uneori ridicam capul ca să respir aer, dar dulceața rugăciunii mă atrăgea iarăși în inimă. Sufletul se îndulcise și de aceea spunea: „Nu căuta nimic altceva. Aceasta este comoara cerească de mult preț. Desfătează-te de ea!”. Cu adevărat, de multe ori rugăciunile Starețului meu m-au ajutat să dobândesc simțirea duhovnicească a dumnezeieștii Prezențe. Dar nouă, celor tineri, ne era cu neputință să ajungem la înălțimea duhovnicească a Starețului Iosif.

Primul lucru pe care îl cerea Starețul de îndată ce un frate se alătura obștii noastre, ca un sfat de început, era silirea către tăcere și rugăciune.

– Fiul meu, rugăciunea. Vreau să te aud rostind Rugăciunea, iar nu vorbind în deșert.

Știa acest prea experimentat dascăl al Rugăciunii minții că, dacă începătorul păstrează tăcerea și se îndeletnicește cu Rugăciunea lui Iisus, va pune început bun și va primi din belșug darurile lui Dumnezeu.

„Dator este monahul, spunea Starețul, fie de mănâncă sau bea, fie de stă sau slujește, fie de umblă sau orice altceva de face, să strige neîncetat «Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă!». Astfel, venind Numele Domnului Iisus în adâncul inimii, îl va smeri pe balaur, va mântui și va da viață sufletului. Să stărui, așadar, în

chemarea numelui Domnului Iisus, pentru ca inima să-L înghită pe Domnul, iar El inima ta și astfel să devină una”.

Starețul ne supraveghea mereu să vadă dacă păstram tăcerea și rugăciunea. De aceea ne spunea:

„Nu vreau nimic altceva de la voi. Eu voi găti mâncare, eu vă voi sluji. De la voi nimic altceva nu vreau decât zi și noapte tăcere, rugăciune, pocăință și mai ales lacrimi. Căci atunci când venim din lume, mintea noastră este încărcată cu patimi, superstiții, gânduri, cugetări pervertite și îmbibate de egoism și de slavă deșartă. Toată această lume a patimilor are gândurile și închipuirile potrivite fiecărei patimi. Dacă încercăm să ținem mintea departe de toate acestea, nu reușim. De ce? Fiindcă suntem neputincioși, iar răspândirea minții foarte lesnicioasă. Și de vreme ce mintea nu poate să țină rugăciunea, potrivit Părinților Bisericii, a tradiției Stareților noștri și din motive de ascultare, ne străduim să spunem rugăciunea cu gura, ca să putem astfel, auzind cuvintele rugăciunii, să depărtăm de la minte răspândirea. Și, încet-încet, rugăciunea va îndulci mintea și o va smulge de la hrana lumească, închizându-o în inimă ca să strige neîncetat Numele lui Iisus. La aceasta va ajuta mult încetarea vorbirii în deșert, pentru a se acoperi tot timpul cu rugăciune”.

De asemenea ne spunea:

„De îndată ce deschideți ochii, să începeți să rostiți Rugăciunea. Nu lăsați mintea voastră să zboare ici-colo, pierzând timpul, care este prețios pentru rugăciune. Când vă siliți în felul acesta pe voi înșivă, Dumnezeu vă va ajuta ca să faceți o obișnuință sfântă din începerea rugăciunii odată cu deșteptarea, așa încât rugăciunea să ocupe primul loc pentru toată ziua. Astfel, în cursul zilei veți lucra și veți rosti rugăciunea. În felul acesta lucrarea se binecuvintează, iar gura, limba, inima, locul, timpul și omul care rostește Numele lui Iisus Hristos se sfințește cu totul. Monahul care rostește neîncetat Rugăciunea se înarmează cu o putere dumnezeiască atât de mare, încât rămâne nevătămat de demoni, pentru că aceasta îi arde și îi biciuiește”.

Rostind toată ziua Rugăciunea cu gura, sufletul nostru simțea atâta bucurie, încât nu se poate descrie. De multe ori venea atâta

Har din rugăciunea rostită cu gura, încât cel ce se ruga simțea o negrăită dragoste dumnezeiască, iar mintea era răpită în contemplație. Iar aceasta se petrecea și la ascultare, unde, într-un chip de negrăit, mintea nu era pur și simplu în rugăciune, ci era răpită în contemplarea lui Dumnezeu, în contemplarea – într-o simțire – a lumii de dincolo.

Mintea mea era răpită chiar și atunci când îl ajutam pe Stareț ca să mergem noaptea la biserică. Cu trupul îl ajutam pe Stareț, dar cu mintea nu mai eram cu el. Mintea mea se afla în altă parte. „Cutreiera” întru cele cerești. Apoi iarăși îmi reveneam și simțeam că mă aflu lângă Gheronda și lângă bătrânul Arsenie. După care eram răpit din nou și mă minunam, zicând: „Ce este viața duhovnicească? Câtă măreție cuprinde în sine viața monahală! Cât de mult îl transformă pe om! Câtă ușurință duhovnicească îi aduce minții, ajutându-o să depășească toate greutățile și să ajungă până în acele locuri care nu se pot descrie în cuvinte!”.

Orice lucrare am fi făcut, Starețul ne striga: „Fiilor, să roștiți Rugăciunea, să o spuneți cu voce tare!”. Firește, prin aceasta nu înțelegea că trebuie să strigăm când rostim rugăciunea, ci să o spunem întru simțirea inimii și fără încetare. Și într-adevăr, rosteam Rugăciunea neîncetat, în șoaptă, ca să nu facem zgomot și să-l deranjeze pe fratele de alături. Dar nu ne opream deloc; gâtul răgușea, limba simțea durere, dar rugăciunea rămânea rugăciune.

Dar fiindcă ne nevoiam cu rugăciunea rostită cu gura, unii ne numeau „fățarnici” și „înșelați”. Însă noi nu o făceam ca să ne audă ceilalți și să ne laude. Nu o făceam ca să arătăm că suntem oameni de rugăciune. Nu, ci acesta era felul nostru de a ne nevoi și o metodă de rugăciune cu multe rezultate bune.

Iată câteva dintre ele:

1. Mai întâi de toate, cu Numele lui Hristos se sfințește atmosfera și fug diavoli.
2. Atunci când se roagă cineva, celălalt nu se apropie cu ușurință ca să vorbească în deșert. „Cum să-l opresc acum din rugăciune?”, se întreabă el. „Cum să-i spun de una, de alta? Nu o să-mi dea atenție”.
3. Se pune stavilă hoinărelii minții, adică „flecărelii” minții. Fiindcă chiar și atunci când mintea fuge, foarte repede este adusă înapoi de glasul rugăciunii.

4. Se poate ca fratele care visează sau vorbește în deșert, auzind rostindu-se rugăciunea, să se trezească și să spună: „Bine, dar fratele meu se roagă. Eu ce fac?”.

Și astfel, rostirea cu gura, liniștită, în șoaptă, aduce atâtea bunătăți! Și se aude Numele lui Hristos întocmai ca zumzetul albinelor când intră și ies din stup ca să facă miere, care este atât de folositoare. Tot astfel se petrece și cu mierea cea duhovnicească, cea atât de folositoare, atunci când rostim, ca niște alte albine duhovnicești, Numele lui Hristos. Iar Domnul, Care „dă rugăciune celui ce se roagă”, văzând buna intenție a omului, dăruiește apoi și cununile.

Din rostită cu gura, rugăciunea se transformă în lăuntrică. Rugăciunea spusă cu gura deschide drum în minte și apoi cel ce se roagă o rostește fără să se ostenească. Se trezește din somn și îndată rugăciunea începe să lucreze singură.

Mai întâi începe cu străduința de a o rosti cu gura. Și după ce drumul va fi deschis de „buldozerul” rostirii cu gura, apoi va umbla ușor cu mașina minții. Rostirea cu gura deschide drum în minte și rugăciunea începe apoi să se rostească cu cuvântul lăuntric cu multă ușurință.

Iar atunci când rugăciunea va înainta mai în adânc și va spori, ceea ce este propriu doar marilor Părinți niptici, va deschide în inimă nu doar un drum, ci un adevărat bulevard. Când inima se îndeletnicește cu Numele lui Hristos, atunci se face marele praznic, cu mult folos, cu multă bogăție duhovnicească. Atunci găsește monahul Mărgăritarul cel ascuns, comoara cea duhovnicească, și seamănă cu negustorul cel înțelept care le-a lepădat pe toate: averi, studii, slavă lumească, prieteni, patrie, iar la sfârșit chiar și pe sine însuși, ca să cumpere acest Mărgăritar de mult preț și să se îmbogățească duhovnicește. Dar la început pornește ca mic negustor. De aceea este nevoie de rostirea cu gura a Rugăciunii.

Dacă nu am fi stăruit în rostirea cu gura a Rugăciunii și în păstrarea tăcerii, potrivit poruncii Starețului, mintea noastră ar fi cutreierat pe toate drumurile și ar fi adus în inimă toate gunoarele imaginației.

Dacă Preadulcele Dumnezeu nu ne-ar fi adus la acest mare Stareț, numai slujbe am fi citit. Și slujbele sunt folositoare pentru neputința noastră sufletească, dar nu au puterea de a domoli patimile, precum Rugăciunea minții. Și aceasta pentru trei motive:

1. Mai întâi pentru că prin Rugăciunea lui Iisus mintea nu se răspândește în multe cuvinte, precum se întâmplă la slujbe, ci se adună în puține cuvinte. Astfel, mintea absoarbe rugăciunea cu mai multă ușurință și intră împreună cu ea în adâncul inimii.
2. Al doilea este că fiecare, indiferent de erudiția sau sporirea duhovnicească pe care o are, poate să rostească Rugăciunea. Nu este nevoie să știi nici carte, nici tipic și nici muzică. Astfel, ea este la îndemâna oricui.
3. Și al treilea este că poți să rostești Rugăciunea toată ziua și oriunde. Nu există loc, timp sau stare în care să nu te poți ruga. Fie de te afli în biserică, fie la chilie, fie la muncă, fie pe drum, fie la spital, fie în temniță, Rugăciunea lui Iisus nu te împiedică la nimic, ci dimpotrivă, pe toate le sfințește și pe demoni îi înfricoșează.

Odată s-a petrecut următoarea întâmplare care a întărit în mine credința în puterea și importanța Rugăciunii rostite cu gura.

Într-o zi a venit la noi un demonizat. Așa cum lucram împreună, l-am învățat să rostească Rugăciunea cu gura. Iar aceasta am făcut-o mai ales pentru a evita vorbirea în deșert. Și într-adevăr, cel bolnav a început să rostească Rugăciunea. Dar pe când rostea Rugăciunea, l-a apucat demonul și i-a strigat:

– Mergi la Vecernieeee! Lasă metaniaaaaa!

Însuși demonul i-a arătat că prin Rugăciunea lui Iisus vorbim mai energic cu Dumnezeu. Desigur, nimeni nu trebuie să dea importanță cuvintelor demonilor, din pricină că sunt mincinoși și ucigași de oameni și arareori spun câte un adevăr, dar și acela amestecat cu minciuna și înșelăciunea. Astfel, s-a făcut vădit că demonilor nu le place deloc ca Numele lui Hristos să fie rostit cu căldura inimii.

Viața isihastă, care are ca centru Rugăciunea minții, este cel mai binecuvântat mod de viață. Pentru isihăști rugăciunea cu metania este mai folositoare decât muzica psaltică a Bisericii. Nu trec cu vederea slujbele bisericești pe care le-au rânduit Sfinții Părinți pentru cultul comun, ci le fac cu metania în timpul privegherilor lor îndelungate.

Starețul meu insista ca să rostim Rugăciunea cu gura și să nu ne oprim deloc. Eu, de vreme ce de obicei nu aveam pe nimeni lângă mine, ziceam cu voce tare Rugăciunea. Și o rosteam mereu, până când mă durea gâtul.

– Gheronda, i-am spus eu, din pricina Rugăciunii mă doare gura și limba, iar gâtulejul mi s-a înfundat. Nu pot să respir, mă doare inima. Îmi simt gâtul ca o rană.

– Lasă să te doară! N-ai să pățești nimic. Fă răbdare! Să nu încetezi deloc! Rostește-o! Durerea va aduce desfătare duhovnicească. Dacă nu te doare, nu vezi rodul rugăciunii. Asta te va ajuta, te va mângâia, te va învăța, îți va deveni lumină. Te va mântui. Strigă cu putere Rugăciunea! Cu rugăciunea și trezvia îngrădește-ți mintea! Cugetarea ta să fie îndreptată nu spre cele din afară, ci spre cele lăuntrice. Nu cuvinte, sfaturi și predici, ci Rugăciunea rostită cu multă-multă smerenie și lacrimi. Aceasta este esența, aceasta este calea Părinților, aceasta este porunca și sfatul lor. Încearcă cu fapta! Căci dacă nu ai faptă, cum vei vorbi de contemplarea celor cerești?

– Să fie binecuvântat! Dar dacă fac Rugăciunea cu inspirație și expirație mă doare inima.

– Nu pățești nimic!

Când rosteam Rugăciunea și mă străduiam să îndepărtez orice gând și imagine și să stăpânească înlăuntrul meu doar Rugăciunea, ispititorul îmi spunea prin gânduri: „o să plesnești acum”. Iar eu îi răspundeam: „Lasă să plesnesc! Eu voi lupta până când voi muri”.

Toată ziua Starețul ne amintea:

„Țineți rugăciunea! Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă! Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă! Aceasta vă va mântui. Numele lui Hristos va lumina mintea voastră, vă va întări sufletește, vă va ajuta în războiul împotriva demonilor. Vă va cultiva virtuțile și vi se va face totul”.

Pentru aceasta și insista mult ca noi, ucenicii cei tineri, să aplicăm metoda practică a Rugăciunii rostite cu gura.

Și fiindcă viața sa era o continuă silire în rugăciune, de aceea stăruia ca și noi să ne silim pe cât putem să pogorâm Numele lui Hristos în adâncul inimii noastre.

Aceasta era învățătura Cuviosului nostru Stareț: să ne îndemne, să ne silească, să ne supravegheze și să ne amintească neîncetat să pomenim Numele lui Dumnezeu necurmat, așa cum scrie Sfântul Grigorie Teologul: „Pomenirea lui Dumnezeu să fie mai deasă decât răsuflarea ta”¹⁰¹.

„Când vei primi ucenic, îmi spunea Starețul, să nu-l înveți nimic altceva în afară de rugăciune, căci aceasta îi va dăruia evlavie, dor dumnezeiesc, trezvie, râvnă pentru cele duhovnicești și Mărturisire curată. Rugăciunea i le va dăruia pe toate”.

Chiar dacă îi poți număra pe degete, există și astăzi povățuitori duhovnicești care lucrează, dar și învață această lucrare mântuitoare și de Dumnezeu luminată a Rugăciunii minții, care înnoiește și preschimbă dumnezeiește sufletul celui ce se roagă. Și dimpotrivă, sufletul rămâne bolnav și ofilit atunci când are această învățătură, dar nu o pune în lucrare.

De multe ori, atunci când mă rugam cu mintea, urmând cu credincioșie învățătura Starețului nostru, aceasta intra uneori cu o uimitoare iuțeală în contemplații cerești ce covârșeau firea materială. Se întâmpla însă ca alteori rugăciunea mea să nu poată trece nici măcar de tavanul chiliei mele.

Având această nedumerire, l-am întrebat pe Stareț:

– Gheronda, uneori, când mă rog, mintea mea nu poate să treacă de acoperișul chiliei mele. De ce simt această piedică?

– Demonii, fiul meu, care nevăzut se află în jurul nostru, ne împiedică, cu îngăduința lui Dumnezeu, pentru a învăța din experiență nevăzutul lor război. Fiul meu, și barcagiul la fel face, când are vânt prielnic, înaintează cu pânzele fără osteneală, însă când nu are vânt, atunci apucă vâslele, se ostenește, asudă și așa înaintează. Tot astfel și noi. Când vine Harul lui Dumnezeu, atunci rugăciunea se rostește de la sine. Însă atunci când, pentru pricini

¹⁰¹ Sfântul Grigorie Teologul, *Cuvântul XX*, EPE, tom. 4, p. 16.

știute doar de dumnezeiasca Pronie, se retrage, trebuie să apucăm vâslele, să ne nevoim, să asudăm și să arătăm buna noastră voință.

Așadar, esența învățăturii Starețului nostru era stăruirea în rugăciune. Chiar dacă în sufletul nostru era fie ploaie, fie îngheț cu vânturi furioase, noi trebuia să ne silim pe noi înșine la chemarea Numelui lui Hristos.

Starețul, vrând să-i facă pe ucenicii săi vrednici de schima monahală, le recomanda cu asprime:

„Fiilor, ca să vină cineva din lume, să poarte rasă, să ia schima și să devină monah, este ușor. Dar aceasta nu este adevărata viață călugărească. Monah este acela care vine din lume și caută povățuitor neînșelat. Făcând ascultare, îi rămâne credincios până la moarte și trăiește Rugăciunea minții. Dacă nu se curăță de patimi și nu dobândește lucrarea neîncetată a Rugăciunii minții, unul ca acesta nu poate fi numit monah. Dacă nu învață să se roage neîncetat sau într-o măsură mai mică, nu putem spune că acesta este adevărat monah. A devenit monah doar pe dinafară, nu însă și pe dinlăuntru.

Omul este îndoit în fire, având trup și suflet. Se înveșmântează pe dinafară și pe dinlăuntru, se dezgolește și pe dinafară și pe dinlăuntru. Se hrănește cu hrană trupească, dar și duhovnicească. Dacă înlăuntru său omul nu se schimbă, atunci orice schimbare la exterior nu înseamnă nimic. «Curățește întâi partea cea dinlăuntru a paharului și a blidului, ca să fie și cea din afară curată»¹⁰², spune cuvântul evanghelic. Spală paharul sufletului pe dinlăuntru și atunci va fi curat și pe dinafară. Adică spală lăuntru tău, pune-ți în rânduială gândurile tale, curățește-te de patimi, pocăiește-te și smerește-te și atunci vei vedea că toate faptele tale vor fi curate”.

Cuvântul Starețului te întârea foarte mult atunci când era vorba de nevoința rugăciunii.

„Atunci când se va cultiva Rugăciunea lui Iisus rostită cu gura, spunea Starețul, treptat mintea va începe să scape de hoinăreală, fiindcă va simți dulceața provenită din rostirea în acest fel. Mintea aflată în această stare începe să-și însușească Numele lui Hristos. Cu cât mintea se răspândește mai puțin, cu atât își însușește mai mult Rugăciunea. Și după ce mintea va închide în ea

¹⁰² Matei 23, 26.

Rugăciunea cu totul, atunci va începe pogorârea către tronul inimii și se face unirea minții cu inima și cu Rugăciunea. Atunci vor începe cereștile contemplații și descoperiri. Aceasta însă se dobândește după ani de zile de silire în toate nevoințele ascetice. Inima primește în chip desăvârșit Rugăciunea, se îndeletnicește cu ea neîncetat și devine o stare permanentă a inimii. Pentru a avea însă simțirea duhovnicească a cuceririi desăvârșite a inimii de către rugăciune, trebuie să premeargă curățirea de patimi”.

Rugăciunea, potrivit tradiției Părinților Niptici și a Starețului, era principala preocupare a obștii noastre. Starețul nostru, prin neîncetata lui supraveghere, prin învățăturile sale, dar și prin pilda personală, se îngrijea să rostim neîncetat Rugăciunea. Rugăciunea minții era nu numai o datorie, o ascultare, ci îndeletnicirea principală a obștii. Ea era arma, scutul, temelia și strădania noastră neîntreruptă. Rugăciunea, ca o virtute înainte-mergătoare, a sprijinit obștea noastră și a dat roadele de mai târziu din Sfântul Munte, Grecia, Cipru și America.

Ne nevoiam cu multă silire de sine pentru a păzi poruncile Starețului. Dar ca oameni, din când în când, în atâția ani cât am stat lângă el, ne mai abăteam, dar nu cu mult. Starețul, ca un supraveghetor plin de discernământ, ne urmărea îndeaproape.

Odată, pe când ne mutasem deja la Noul Schit, ochiul său de vultur a văzut că un oarecare frate din obștea noastră nu rostea Rugăciunea lui Iisus cu voce tare. Pentru aceasta i-a spus:

- Spune, fiul meu, Rugăciunea! Nu te aud să o rostești.
- Ei, Gheronda, după atâția ani de călugărie să mai rostesc Rugăciunea cu gura?! Îmi este rușine.

- Îți este rușineeeeeeeeeeeee?! Îți este rușine pentru că ai atâția ani de călugărie și te rușinezi să spui Rugăciunea cu voce tare?! Adică Rugăciunea rostită cu gura o socotești ca având o mai mică importanță duhovnicească, fiindcă ți se pare chipul ei potrivit pentru începători?! Și te consideri a fi sporit în rugăciune?! Rușine să-ți fie! Slavă deșartă și mândrie... Să scrii zero (în dreptul sporirii tale)! Rușine să ne fie atunci când spunem Rugăciunea și mintea noastră hoinărește pe ici-colo, iar gura nu încetează să grăiască în deșert. Aceasta nu este rușine? Cu adevărat, aceasta este rușine, atât în ochii lui Dumnezeu, cât și ai oamenilor.

De prisos este, desigur, să mai adaug că, după acest „duș rece”, nu numai fratele cu pricina și-a schimbat purtarea, dar și toată obștea s-a înțelepțit îndată.

Asprimea Starețului nu izvora din despotism, de vreme ce inima lui era inimă de tată, având, pe de-o parte neasemănată dragoste pentru fiii săi, iar pe de altă parte fiind plină de frica lui Dumnezeu, de înțelepciune și discernământ pentru noi, ucenicii săi, pe care i-a încredințat Dumnezeu. Manifestările sale de dragoste din timpul zilei erau foarte reținute, ceea ce nu se mai întâmpla după privegherea sa de noapte, când devenea față de noi plin de îndurare și bunătate. Asprimea sa avea ca scop curățirea noastră de patimi și păzirea noastră de trufie.

Starețul însuși cunoscuse folosul Rugăciunii rostite cu gura și de aceea înseta să ne transmită și nouă, fiilor săi duhovnicești, darurile izvorâte din aceasta. Darurile dumnezeiești nu se dau până ce mai întâi omul nu dovedește că are o dispoziție lăuntrică potrivită. De aceea a stăruit cu atâta asprime, până în ultima clipă a vieții sale, să rostim Rugăciunea cu voce tare. Și într-adevăr, mult folos am dobândit.

Mintea și inima unui oarecare frate, care rostea Rugăciunea cu gura, căutau să primească o înștiințare despre firea celor ce sunt și despre dulceața Raiului.

Într-o zi, deși Harul îl cerceta la anumite răstimpuri, după multe ore de rostire cu gura a Rugăciunii lui Iisus, deodată, într-un chip cu totul diferit a fost răpit în extaz și, după ce au încetat pentru puțin simțurile trupești, i s-au deschis ochii sufletului și a simțit limba doxologiei aduse de zidire Creatorului ei. Dar chiar și cu ochii săi cei trupești vedea cu totul diferit și mult mai luminos. Însă cum se petrecea aceasta nu putea să descrie.

Tot ce vedea și auzea era ceva neobișnuit, ceva care avea legătură cu suprafirescul. Păsărelele ciripeau, copacii, florile cu mireasma lor, soarele, ziua strălucitoare, toate vorbeau despre slava lui Dumnezeu. Toate păreau ca din Rai. Aceasta era descoperirea unei taine care fusese ascunsă nouă, celor care vedem numai cu ochii cei trupești, iar nu cu cei duhovnicești. *„Toată suflarea să laude pe Domnul”*. Atât împărăția animalelor, cât și cea a plantelor vorbeau despre slava, mărirea și frumusețea Dumnezeirii Treimice.

Se minuna în tăcere de măreția lui Dumnezeu. Ochii lui vărsau neîncetat lacrimi, nu pentru păcatele sale, ci pentru că era mișcat de frumusețea lui Dumnezeu. Cum de putea inima să sufere această descoperire a frumuseții dumnezeiești? Dar și Adam, atunci când se afla în Rai, Raiul întreg era pentru el una din contemplațiile lui Dumnezeu. Se veselea duhul său văzând cum fiecare zidire Îl slăvea pe Dumnezeu.

Minunat este faptul că toată această stare binecuvântată a simțit-o fratele din obștea noastră în urma rostirii cu gura a Rugăciunii, pe care însă o spunea cu căldură a inimii, cu trezvie și smerenie.

Ceva asemănător s-a petrecut odinioară, când Sfântul Nectarie se afla la mănăstirea sa din Eghina, iar monahiile din obște i-au cerut să tâlcuiască cuvintele: *„Toată suflarea să laude pe Domnul”*. Atunci el le-a răspuns: „Vă voi răspunde în timp, așteptați”. Și într-o noapte de vară cu lună plină au ieșit pe câmp pentru a face Pavecernița cu Acatistul Bunei Vestiri. Sfântul, după terminarea Pavecerniței, le-a spus monahiilor să-și continue rugăciunea în genunchi, după care el însuși s-a dus puțin mai departe și a îngenuncheat.

Pentru o clipă monahiile, într-un chip mai presus de fire și de netâlcuit, au auzit și au simțit că fiecare piatră, arbust sau floare de noapte, fiecare stâncă și toate bisericuțele de pe acel versant de munte, stelele și luna, întreaga zidire neînsuflețită a început să laude pe Dumnezeu într-un chip de negrăit. Iar când la aceasta s-a adăugat doxologia adusă de greieri, de cucuvele și de celelalte păsări de noapte, uimirea pricinuită de belșugul de Har și de această preadesfătătoare doxologie a „topit” inimile emoționate ale maicilor. Și astfel, cu puterea rugăciunii Sfântului Nectarie, au primit înștiințare în chip simțit despre tâlcuirea stihului din Psalmi *„Toată suflarea să laude pe Domnul”*. Toată zidirea, însuflețită și neînsuflețită, lăuda pe Domnul, Creatorul și Ziditorul, într-un singur glas.

Datorită învățaturii și supravegherii aspre a Starețului, petreceam o viață cu multă trezvie, având ca scop dobândirea și păstrarea Harului dumnezeiesc.

Ne osteneam întru tăierea vocii, în rugăciunea făcută cu metania, în studiu duhovnicesc, în contemplație, în mărturisirea curată a gândurilor, dar și cu rucodelia și cu treburile chiliei. Sâmbătă și Duminică aveam Sfânta Liturghie și ne împărtășeam. Astfel, viața noastră se scurgea într-o desăvârșită liniște. Mai ales noi, cei tineri, nu îndrăzneam deloc să vorbim; nu exista nici urmă de vorbire în deșert. Astfel, duceam o viață frumoasă din punct de vedere duhovnicesc. Și toate acestea au devenit piatră de temelie pe care am clădit casa sufletului nostru și obștile noastre de mai târziu.

Petreceam o viață plină de osteneală, mucenicească, atât trupește, cât și duhovnicește. Fiecare om se ostenește, așteptând o răsplată sau ceva care să justifice ostenelele sale. Firește, creștinului care se nevoiește pentru păzirea poruncilor și cultivarea virtuților prin participarea sa la Sfintele Taine nu-i este lesne a înainta fără a gusta oarecare roade duhovnicești. Tot astfel și noi, cei care alcătuiam obștea, din când în când ne împărtășeam de dumnezeieștile daruri, prin rugăciunile Starețului, pentru a fi sprijiniți în nevoița noastră.

Din această privință îl puteai vedea pe fiecare frate din obștea noastră păzind cu acrivie poruncile Sfântului nostru Stareț, iar ochii lui devenind două izvoare pururi-curgătoare, lacrimi ce adăpau acel loc sfințit. Mergea să se culce și nu-l lua somnul din pricina lacrimilor. Orice ar fi făcut, oricare ar fi fost ascultarea sa, oriunde s-ar fi aflat, el avea mereu lacrimi, trezvie și rugăciune. Iată roadele desfătătoare ale nevoițelor duhovnicești!

Dar, oare, se ostenea acest om atunci când plângea sau când se ruga? Nu. Acest dar al rugăciunii și al lacrimilor, care, în esență, era veselie duhovnicească, venea pentru că nu putea să oprească binecuvântarea lui Dumnezeu sau mai degrabă rodul cultivării rugăciunii și al osteneții întru ascultare și întru osteneală duhovnicească și trupească.

Îmi amintesc că, pe vremea aceea, pe când eram încă frate începător, mai primeam câte o scrisoare de la mama. Starețul mi-o dădea și-mi spunea: „Ia-o, citește-o și scrie-i câteva cuvinte!”. Și atât belșug de lacrimi aveam, încât îi scriam astfel: „Noi aici, mamă, nu ne spălăm cu apă, ci ne spălăm cu lacrimile noastre. Plângem și așa ne spălăm fețele”.

Toate acestea erau daruri și harisme ale Starețului. Rugăciunile lui aveau atâta putere și îndrăznire la Dumnezeu, încât pogorau Harul Sfântului Duh și ne dăruia o parte din acesta și nouă. Aceasta o vedeam mereu înaintea ochilor noștri. Dumnezeu îl asculta și îi trimitea din belșug binecuvântările Sale. Toate erau roade ale ostanelilor sale și ale marii sale dragoste pentru Dumnezeu. Prin asceza aspră pe care o făcea I se dăruise cu totul lui Dumnezeu. Auzeam sau citeam despre isprăvile marilor Sfinți care se făceau „în vremea aceea”, dar de fapt Dumnezeu, în zilele noastre, ne-a învrednicit să vedem „cu ochii noștri”, de aproape, nevoințele și luptele acestui om sfânt, nevoințe care nu erau cu nimic mai prejos decât ale Sfinților din vechime. Noi, ucenicii săi, am cunoscut personal izbânzile Starețului nostru, despre care citeam doar în cărți.

Starețul meu era o mărturie despre faptul că cel care se nevoiește cu asprime în ascultare, în păstrarea tăcerii, întru trezvie, în rugăciune și, în general, în îndatoririle duhovnicești, potrivit cu osteneala pe care o depune, va cunoaște și el Harul lui Dumnezeu, căci „*Hristos ieri și azi, Același și în veci*”¹⁰³.

Într-una din zile, pe când făceam peceți și rosteam Rugăciunea lui Iisus cu voce tare, deodată sufletul meu a simțit, pentru rugăciunile Starețului, o asemenea stare, care cu siguranță că nu era cu nimic deosebită de cea pe care o simțise și o trăise Adam în Rai înainte de cădere. Era ceva ce nu poate fi exprimat în cuvinte. Și lucru minunat este că nu spuneam Rugăciunea cu mintea, ci cu gura și neîncetat. Și cât de mult m-ar fi ajutat dacă l-aș fi auzit și pe vreun frate rostind-o, căci la prima „hoinăreală” a minții, auzindu-l pe celălalt cum se roagă, aș fi început și eu din nou să o zic.

Toate acestea sunt adevăr și oricine vrea să guste aceste roade, trebuie să se supună osteneții ascultării, privegherii și rugăciunii. Dacă nu se ostenește cineva, nu află rod. Aceasta nu înseamnă că trebuie să se ostenească puțin, iar apoi să se oprească. Nu, nu!, ci să o rostească neîncetat. Și mai ales în timpul zilei să se silească cât poate de mult la rostirea Rugăciunii cu voce tare, la păstrarea tăcerii și la răbdarea celorlalte osteneți, iar în timpul privegherii sale să se îndeletnicească cu Rugăciunea minții, inspi-

¹⁰³ *Evrei 13, 8.*

rând și expirând odată cu pomenirea Numelui lui Iisus Hristos. Odată cu inspirația să rostească „DOAMNE IISUSE HRISTOASE”, iar la expirație „MILUIEȘTE-MĂ”.

Odată, pe când eram bolnav de gripă, stătea cu mine bătrânul Teofilact.

– Părinte, îmi spune el, eu voi merge la Gheronda. Vrei ceva?

– Nu, fă-i doar metanie din partea mea. Și spune-i că sunt bolnav și că nu pot să urc la el.

– Voi merge eu, îmi spuse el.

– Bine, i-am răspuns eu.

Eu m-am întors pe cealaltă parte ca să dorm, rostind neîncetat cu gura Rugăciunea. După puțin timp mi s-a părut că aud pe cineva afară, la poartă, care, parcă rostea Rugăciunea.

– Părinte Teofilact, am strigat eu, roștiți Rugăciunea? Vă rugați?

Credeam că nu plecase încă. Dar nu era el, ci demonul! „Burr-burr” făcea acesta afară, ca să mă înșele și să cred că bătrânul Teofilact se ruga la poartă.

– Părinte, am strigat eu, faceți rugăciune acolo afară? Nu ați plecat încă la Gheronda?

Atunci s-a deschis ușa și a năvălit înăuntru demonul. Și aruncându-se asupra mea, și-a înfipt unghiile în coastele mele. Eu, de îndată ce mi-am dat seama că era demonul, m-am întors ca să-l apuc, însă așa cum m-am întors, unghiile sale cele scârboase s-au înfipt și mai tare în coastele mele. Și în timp ce spuneam Rugăciunea strigând cu disperare, mă luptam cu el. Dar deodată mi-am venit întru sine.

„Bre, și diavolul ăsta, ce era să-mi facă?! L-a deranjat Rugăciunea”, am spus eu în sinea mea. Prin Rugăciunea lui Iisus diavolul este războit, dar și el ni se împotrivește cu puterea cu care îi îngăduie Dumnezeu.

Toate învățăturile Starețului privitoare la privegherea săvârșită cu Rugăciunea minții sunt împodobite cu diferite întâmplări din viețile Părinților și ale unor cunoscuți monahi athoniți. Adesea ne sfătuia că nu trebuie să treacă nici o priveghere fără lacrimi.

Acestea trebuie să fie însoțitoarele monahului, care are datoria să plângă mereu, uneori pentru păcatele sale, iar alteori pentru ale altora. Scopul este să ajungă la acea stare, încât să plângă din dragoste pentru Dumnezeu.

Privegherea săvârșită întru cunoștință, cu lacrimi, dă naștere la mângâierea sufletească, umple inima de bucurie, face mintea ușoară, dându-i aripi pentru a zbura la înălțimi duhovnicești și a se ridica la contemplații dumnezeiești, din care dobândește bogăție de cunoștințe dumnezeiești.

Dacă însă monahul, dar și fiecare creștin, nu priveghează, din pricina nepăsării și a nestatorniciei rămâne lipsit de dumnezeiasca mângâiere. Inima lui este goală de bucurie, iar mintea întunecată și plină de gânduri necurate. Această nesatisfacere a sufletului de Harul lui Dumnezeu îl conduce la judecată, la vorbire deșartă, trândăvie, îndrăzneală, crezând că astfel se întărește, în timp ce, din nefericire, se otrăvește sufletește cu rezultate sigure.

Pe cât de mult prăznuiește și saltă diavolul de bucurie când îl face să păcătuiască pe omul ce pierde nopțile pe la cluburile de noapte și pe la casele cu faimă rea, pe atât se amărăște și se mânie împotriva creștinului pe care îl vede stând la chilia sa și priveghind sau înălțând lui Dumnezeu tămâia rugăciunilor puternice și a lacrimilor lui, lucrând virtutea, sfințirea sufletului său și ajutând lumea.

Lacrimile

Toată viața sa Starețul Iosif a vărsat râuri de lacrimi cu o intensitate înfricoșătoare. Grăitoare în acest sens este următoarea întâmplare:

Odată stătea singur în pustie și plângea ca de obicei. Deodată a auzit pași; cineva trecea pe acolo și de aceea a vrut să-și oprească lacrimile. S-a străduit, dar nu a reușit, deoarece curgeau cu atâta intensitate, de parcă l-ar fi rănit cineva de moarte.

Din experiența sa Starețul spunea despre lacrimi:

„Cu cât vă nevoiți mai mult cu tăcerea și cu purtarea lipsită de îndrăzneală, cu atât și lacrimile vă vor cerceta. Rugăciunea făcută cu durere naște tânguirea. Aceasta aduce lacrimile, iar

lacrimile nasc o rugăciune mai curată. Căci lacrima, ca mirul preainmiresmat, spală întinăciunea și curățește sufletul”.

Nu exista zi sau ceas în care ochii noștri să nu verse lacrimi din belșug. De multe ori din cauza mângâierii sufletului ne veneau lacrimile ce curgeau neîncetat din ochii noștri. Și toată această stare aducea, negreșit, odată cu ușurarea și curățirea minții, pomenirile sfinte ale lui Dumnezeu, în urma cărora stările duhovnicești se înmulțeau.

Toate acestea erau rezultate ale învățăturii, ale educației duhovnicești făcute cu înțelepciune și discernământ și ale rugăciunilor Sfântului nostru Stareț. Erau urmarea lacrimilor pe care le vărsa pentru noi.

Într-o zi l-am întrebat:

– Gheronda, de ce postiți atât de mult, de vreme ce sunteți atât de istovit?

– Fiindcă vreau, fiul meu, să mă nevoiesc pentru ca Preabunul Dumnezeu să vă dea și vouă Harul Său.

Și într-adevăr, simțeam cum datorită îndrăzelii în rugăciune a Starețului nostru Dumnezeu ne trimitea această binecuvântare. Niciodată nu ne-a trecut prin cap că toate aceste stări pe care le trăiam le-am primit datorită străduințelor noastre. Și mă gândesc astăzi: unde sunt acești giganți duhovnicești, care, datorită rugăciunilor lor, îi pot face părtași la astfel de stări și pe fiii lor duhovnicești?

Atunci când mă întorceam de la slujire și vedeam peștera Starețului, îmi spuneam: „Oare ceilalți călugări au un astfel de stareț?”. Căci stareții experimentați erau tot mai rari, atât atunci, cât și acum.

Odată părintele Efrem Katunakiotul m-a întrebat:

– Ce bine ai făcut de ai ajuns la acest Stareț?

– Eu nu am făcut nici un bine, am răspuns eu. Mama mea a făcut tot binele. Ea a făcut totul cu rugăciunile, cu lacrimile, metaniile, postirile și privegherile ei.

Iar acestea le spunea părintele Efrem, deoarece și el însuși cunoscuse din experiență întristarea pricinuită de raritatea Stareților neînșelați și înzestrați cu harisma discernământului.

„Dacă nu-ți curg lacrimi la fiecare pomenire a lui Dumnezeu, scria Starețul, înseamnă că boalești de neștiință, dintru care se naște mândria care îți împietrește inima.

Semn al smereniei sunt lacrimile neîncetate, care timp de trei-patru ani curg ca un șuvoi. Din acestea se naște neîncetata rugăciune, așa-numita Rugăciune a minții. Atunci, de îndată ce spui «Preadulce Iisuse al meu!», încep să curgă lacrimile. De îndată ce spui «Maica Domnului!», nu te mai poți opri din plâns. Iar din acestea se naște o pace adâncă în suflet și în întreg trupul.

Odată, un frate a voit să-și stăpânească lacrimile, fiindcă tocmai când începuse să plângă, a bătut cineva la ușă, dar nu a putut să se oprească până ce acela a plecat. Atât de mare este puterea lacrimilor!

Așadar, dacă vei dobândi lacrimile, nu te mai temi că vei suferi schimbare, fiindcă devii un om cu o altă fire. Nu firea se schimbă, ci însușirile ei sunt schimbate de către Harul lui Dumnezeu prin energiile dumnezeiești¹⁰⁴.

Starețul ne îndemna să facem și puțină lectură duhovnicească în timpul privegherii noastre, pentru că aceasta luminează mintea și ajută la săvârșirea Rugăciunii lui Iisus. Ne spunea să citim două-trei capitole din Sfânta Scriptură, iar apoi ceva din Scara sau din Avva Dorotei ori din Everghetinos sau Sfântul Macarie Egipteanul sau Viețile Sfinților, dar mai ales Sfântul Isaac Sirul, despre care Starețul spunea:

„Dacă s-ar pierde toate scrierile Sfinților Părinți ai pustiei despre trezvie și rugăciune și s-ar păstra doar Cuvintele ascetice ale Sfântului Isaac Sirul, acestea ar fi îndestulătoare să-l învețe pe monah întreaga petrecere isihastă și rânduiala rugăciunii de la început și până la sfârșit. Ele sunt alfa și omega pentru viața niptică de rugăciune lăuntrică și chiar numai ele singure sunt în măsură să-l povățuiască pe om de la primii săi pași până la desăvârșire”.

Aveam credință neclintită că cuvântul Starețului era cuvântul lui Dumnezeu, de vreme ce încercase toate nevoințele ascetice și gustase din experiență toate greutățile și roadele lor. Străbătuse drumul ascetic de nenumărate ori și de aceea știa în orice clipă ce

¹⁰⁴ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 57.

putea să întâlnească în cale. Prin urmare, se impunea desăvârșita încredere în persoana sa.

Starețul meu rânduise ca eu să-i fac cafeaua pentru a-l ajuta la priveghere. Îndată după ce se scula din somn îi făceam cafeaua, iar el o bea direct din ibric, care era de fapt o cutie de conservă veche în care era prins cu un cui o bucățică de lemn ce ținea loc de mâner. Pe acesta nu-l spălăm niciodată.

Odată, când din dragoste și respect l-am spălat, de îndată ce a văzut ce am făcut, mi-a spus:

- Să nu-l mai speli niciodată!
- Să fie binecuvântat!

Atunci când îi duceam cafeaua nu-mi îngăduia să-i spun nici un cuvânt, nici un gând, nimic nici despre starea mea lăuntrică sau ceva asemănător. Nu voia să audă nici un cuvânt, nici chiar dacă ar fi fost să-i vorbească Îngerul său păzitor.

Prima dată, când i-am adus niște scrisori, i-am spus:

- Gheronda, v-am adus niște scrisori.

Atunci el a dus degetul la gură și mi-a spus:

- Tăcere, să n-aud nici măcar un cuvânt! Hai, du-te!

Iar aceasta mi-a spus-o pentru că se afla în starea de curățire de dinainte de priveghere. Mai târziu mi-a explicat:

– Înainte de priveghere nu trebuie să vorbim, deoarece „spuma” minții suntem datori să i-o aducem lui Dumnezeu. Adică, de îndată ce ne trezim, când mintea noastră este liniștită și curată, trebuie să fie dăruită lui Dumnezeu. Iar după priveghere vorbim tot ceea ce trebuie.

În cei doisprezece ani cât am avut această ascultare doar o singură dată am trecut-o cu vederea.

După priveghere, fără să vorbim deloc între noi, fiecare mergea și se întindea în coliba sa. Eu, din pricina rugăciunii, aveam un somn atât de liniștit! Ah, somn fericit! Când mă trezeam, sufletul meu simțea desfătare duhovnicească, datorită atâtor ore de rugăciune. Cu Harul lui Dumnezeu lacrimile nu încetau nici ziua, nici noaptea. Atât de mult înseta sufletul meu după liniștire și rugăciune, încât, oriunde mergeam, plângeam. Lacrimile îmi curgeau mereu, iar eu nu știam de ce plâng.

Părtași la privegherea noastră erau păsările, vulpile și șacalii. Striga cucuveaua, striga și huhurezul, iar eu stăteam afară cu metania. Ce priveghere era aceea! Cea mai mare bucurie a noastră era privegherea de noapte în desăvârșită liniște. Singură liniștea poate să-i dea omului ce priveghează dumnezeiasca mângâiere, cu atât mai mult când îl cercetează Harul lui Dumnezeu. Atunci mintea urcă direct la Cer și se face una cu cele de acolo.

De multe ori, din prea multa liniște, sufletul meu afla atâta odihnă, încât sfârșea în lacrimi, fără să existe, desigur, un motiv anume, ci doar din pricina liniștii. De aceea, numai cel care a cunoscut folosul liniștii știe să o prețuiască. Ah, binecuvântată liniște! Acolo unde ești tu, este rugăciunea, este Harul lui Dumnezeu și contemplațiile dumnezeiești.

Chiar și singură pustietatea este în stare să dăruiască mângâiere sufletului. Dacă cineva mi-ar fi spus: „Te vom face împărat, numai să ne dai o scânteie din ceea ce ai”, nici măcar un centimetru nu aș fi cedat.

După privegherea de opt-zece ore cu Rugăciunea minții Starețul ieșea din coliba sa și atunci mergeam lângă el ca să-i spun cum mi-am petrecut ziua și noaptea. Îi spuneam dacă am avut războaie din partea diavolului sau dacă am avut atacuri din partea gândurilor. Îi mărturiseam totul și atunci când vedea că am nevoie de întărire duhovnicească, îmi spunea diferite lucruri de suflet-ziditoare.

Deși Starețul în timpul zilei era aspru și tipiconal, cu toate acestea în clipele de mărturisire a gândurilor se purta cu multă dragoste și gingășie părintească și ne întârea povestindu-ne, ca un văzător de Dumnezeu ce era, vedeniile dumnezeiești pe care le avusese, diferitele războaie pe care le întâmpinase, povestiri auzite de la pustnici ce trăiseră mai înainte de el și tot ce auzise de la starețul său despre izbânzile minunate ale Părinților Aghioriți.

Avea mult har atunci când povestea; ai fi vrut mereu să-l asculți. Ne spunea multe, fiindcă cunoscuse nenumărați monahi din vechime. Era o adevărată tradiție vie. Am fi putut scrie un nou Pateric. Și astfel, ne întârea în credință și ne pregătea pentru luptele cele duhovnicești.

Adevărul este că Starețul nu ținea cateheze lungi, care să dureze ore întregi. Nu, ci ne vorbea puțin, dar învățătura sa era plină de propria-i experiență, atât de prețioasă pentru noi cei tineri, care ne nevoiam pentru sporirea noastră duhovnicească.

Noi îi spuneam un gând, iar el ne răspundea cu cinci pilde din Pateric și cu două sfaturi. „Silește-te, ne spunea el, ca să vezi acestea în practică!”.

Acesta era duhul Starețului, și anume că cel care se silește pentru mântuirea sa nu are nevoie de multe cuvinte. Viața monahală nu are nevoie de învățături lungi. De puține lucruri are nevoie monahul să audă, dar pe acestea trebuie să le pună în practică.

„Taci și rostește Rugăciunea!, ne spunea Starețul. Alungă gândurile, nu flecări cu ele!”.

Dacă nu puneam în lucrare această învățătură, oricâte am fi auzit din gura lui, ar fi fost zadarnice.

Ce păcat că pe atunci, pe când trăia Starețul, nu circulau magnetofonele, ca să înregistrăm măcar o singură omilie de-a sa despre credință și contemplație! Ne-a vorbit de multe ori despre aceste subiecte, dar nu puteam să le ținem minte. Era ceva peste puterile noastre.

Odată, pe când mă rugam cu metania afară împreună cu Starețul, iar el îmi povestea experiențele sale dobândite de la părinții bătrâni pe care îi îngrijise și îmi dădea și învățături despre rugăciune, întreg locul acela a început să miroasă a trandafiri și a crini, deși în jurul nostru nu erau decât niște arbuști. Atunci am început să trag cu putere aer în piept, dar Starețul, văzând ce fac, m-a întrebat:

- De ce faci așa?
- Gheronda, miroase a crini și a trandafiri.
- Bre măscăriciule, ia du-te puțin mai departe! Mergi la ușa mea!

Am mers la ușa Starețului și am început să adulmec. Chilia sa răspândea atât de multă mireasmă, încât și barba și hainele mele s-au umplut de acea aromă cerească.

- De la rugăciune este, măscăriciule!, îmi spuse Starețul. Nu pricepi? Mireasmă este Numele lui Hristos.

Se vede că avusese o rugăciune puternică în acea noapte. Simțeam mireasma rugăciunii sale adăpând toate cele din jur. Nu numai simțurile mele exterioare, dar și lăuntru meu era pătruns în întregime de acea mireasmă. De multe ori și ceilalți frați ai mei, când mergeau la chilia Starețului după priveghere ca să-și spună gândurile lor și să audă cuvânt de folos, simțeau și ei aceeași mireasmă.

În fiecare noapte chiliuța Starețului devenea un „rug arzător”, iar atunci când intram în ea, mă întrebam: „Oare, ce se petrece în acest suflet, în inima acestui Cuvios?”.

Ca să înțelegem și noi ce se petrecea în inima acestui Sfânt contemporan, trebuie să gustăm și să simțim că Rugăciunea se rostește de la sine în inima noastră, pentru un timp mai scurt sau mai lung. Să vedem și să simțim prin rugăciune cum este Dumnezeu, câtă frumusețe are, care sunt dumnezeieștile Lui însușiri. Să simțim în chip mai presus de fire și totodată tainic prezența Sa, existența Sa, felul cum ține întreaga făptură, cum Se află în zidire și în afara ei, iar în inima omului ÎNTREG prin energiile Sale. Și să simțim și felul cum Dumnezeu Cel în Treime ia mintea și o povățuiește la cunoașterea tainelor Sale cele negrăite, învrednicindu-o de descoperiri nepătrunse. Toate acestea și multe altele Starețul le-a trăit într-o plinătate neînțeleasă pentru noi. Toate aceste experiențe ale sale el se străduia să ni le transmită subțind conștiința noastră cu aducerea aminte de ceasul ieșirii sufletului din trup.

Puterea rugăciunii curate a Starețului lucra nu numai asupra lui însuși, ci și asupra naturii care îl înconjura. În timpul cât se ruga, veneau la fereastra chiliei sale păsări sălbatică și loveau cu ciocul lor în geam. Ar putea crede cineva că aceasta era o ispită diavolească, trimisă pentru a-i distra atenția de la rugăciune. În realitate însă, păsările erau atrase de harul rugăciunii sale.

Lumina necreată și îndumnezeirea

Dumnezeu l-a învrednicit pe Stareț de marea cinste de a vedea Lumina necreată.

Când ne vorbea despre Lumina necreată, nu găsea cuvinte pentru a ne descoperi, pentru a ne arăta ce este Dumnezeu, ce este această Lumină necreată și acea Slavă a Dumnezeului Celui în Treime.

Slava lui Dumnezeu, Lumina lui Dumnezeu este energia Sa necreată.

În epistolele Starețului Iosif se poate observa cu câtă ușurință, dar totodată și cu câtă profunzime descrie stadiile și stările de rugăciune, de la cele mai simple până la cele mai înalte stări de luminare, răpire și contemplație. Iar aceasta dă mărturie despre măsura sporirii și a experienței Starețului.

De pildă, într-o epistolă de-a sa el scrie:

„Luminării îi urmează curmarea rugăciunii și deseale contemplații, răpirea minții, încetarea simțurilor, nemișcarea și deplina liniștire a mădulelor, unirea lui Dumnezeu și a omului într-una”¹⁰⁵.

Această unire a omului cu Dumnezeu o descrie mai amănunțit astfel:

„Când Harul lucrează, atunci îndată se deschide ușa și ajunge la poarta Cerului și rugăciunea se înalță ca un stâlp sau ca o flacără. În acea clipă se petrece schimbarea... Iar prefacerea, atunci când se petrece, se săvârșește prin intermediul rugăciunii de cerere.

Și umplându-se omul de Har, se umple și de luminare și de o negrăită bucurie. Atunci, nemaiputând stăpâni focul dragostei, încetează simțurile și este răpit în contemplație. Până aici sunt mișcările voinței omului. Dincolo de aceasta nu mai are stăpânire peste sine însuși, nici nu se mai cunoaște pe sine, fiindcă s-a unit cu focul, fiind cu totul preschimbat, devenind dumnezeu după har. Aceasta este dumnezeiasca unire, în urma căreia zidurile se prăbușesc și atunci omul respiră un alt aer, cel al cugetării, liber, plin

¹⁰⁵ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 208.

de mireasma Raiului. Apoi, puțin câte puțin, norul Harului se retrage și vasul de lut se întărește precum ceara. Atunci își vine întru sine, dar se află de parcă ar fi ieșit dintr-o baie, curat, ușor, străveziu, plin de Har, dulce, moale ca vata și plin de înțelepciune și cunoștință. Însă cel care dorește acestea este dator să pășească spre moarte în fiecare clipă”¹⁰⁶.

Starețul, deși avea darul povestirii, cu toate acestea atunci când ajungea să vorbească despre sfânta luminare, despre stări de Har și despre contemplații cerești se mâhnea, fiindcă limba omenească cea săracă nu îl ajuta să-și exprime trăirile sale cele negrăite. Era nevoie de o altă limbă, de una cerească. Căci nu există termen de comparație sau vreo asemănare între zidit și nezidit. De aceea, cum putea Starețul să descrie acele lucruri ce nu se aseamănă cu nimic din cele ce există în această lume?

Astfel, rămânea ca unul fără de glas, neputând să vorbească despre cele ce se află la acea înălțime neajunsă, mai presus de cunoaștere, mai presus de strălucire, acolo unde sunt tainele cele simple, dar adânci, neschimbate și ascunse ale teologiei. Starețul nu a avut studii de teologie, însă teologhisea cu multă profunzime. Într-una din epistolele sale scrie:

„Adevăratul monah, când întru ascultare și liniștire își va curăți simțurile sale, își va liniști mintea și își va curăți inima, atunci primește Har și luminare în cunoaștere și devine întreg lumină, întreg minte, întreg străvedere. Unul ca acesta izvorăște teologie, și încă atât de multă, încât de s-ar afla trei care să scrie, nu ar putea face față șuvoiului de Har ce se revarsă cu atâta îmbelșugare, răspândind pace și desăvârșită nemișcare a patimilor în tot trupul. Inima se înflăcărează de dumnezeiasca dragoste și strigă: «Stăvilește, Iisuse al meu, valurile Harului Tău, căci mă topesc precum ceara». Și cu adevărat, se topește, neputând suferi covârșirea de Har. Iar mintea îi este răpită în contemplație și se săvârșește contopirea. Omul se preface și devine una cu Dumnezeu, încât nu se mai cunoaște și nu se mai deosebește pe sine, precum fierul în foc, când se aprinde și se face una cu focul”¹⁰⁷.

¹⁰⁶ Starețul Iosif, *op. cit.*, pp. 153-154.

¹⁰⁷ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 279.

Din aceste cuvinte ale sale se vede că întunericul Dumnezeirii, din care izvorăște Lumina necreată, nu era pentru el un tărâm necunoscut și inaccesibil, ci îl cunoștea ca pe un loc și ca pe un chip al prezenței lui Dumnezeu, ca pe o taină negrăită, ca Lumină preastrălucitoare. Și aceasta pentru că Starețul era văzător de Dumnezeu în timpul rugăciunii sale.

Adeseori, după ce termina îndelungata sa priveghere făcută cu Rugăciunea inimii, chipul său devenea preschimbat și luminat, iar acea Lumină, în care se scâldea neîncetat sufletul său, îi învăluia în chip vădit și trupul. Starețul devenea părtaș al Luminii necreate, pe care o contempla ca un văzător de Dumnezeu ce era.

Odată, după priveghere, a ieșit din coliba sa plin de strălucire și ne-a spus:

– Astăzi s-a săvârșit contopirea cu Sfânta Treime.

Cuvintele sale amintesc de Sfântul Andrei cel nebun pentru Hristos, care, după rugăciunea de noapte, a ieșit în piață și striga ca un ieșit din minți de bucurie: „Biruințe și lauri pentru împărat!”. Prin aceste cuvinte voia să spună că sufletul său aflase în rugăciune Harul și Slava lui Dumnezeu.

Starețul depășise primele două stări duhovnicești, de curățire și de luminare, și ajunsese la îndumnezeire. Pecetluire a acestei stări a sa era ușurința cu care tâlcuia diferitele ispite care apar în toate stadiile luptei duhovnicești.

În tot timpul cât am trăit lângă el, la fiecare nelămurire pe care i-o arătam și care era legată de nevoința noastră duhovnicească, avea pregătit nu numai răspunsul, dar și soluția corectă a problemei. Avea atât de multă experiență în ceea ce privește lucrarea Harului în rugăciune, încât ne spunea: „Păzirea cu acrivie a acestei porunci și această nevoință pentru dobândirea Rugăciunii minții vă va deschide poarta rugăciunii”. Iar alteori ne zicea: „Această greșală vi se va face piedică în rugăciune”.

Pentru a ne înrădăcina foarte adânc în suflet pomenirea morții, Starețul ne dădea multe pilde de morți ale Cuvioșilor Asceți, dar și ale unor monahi nepăsători. Și astfel, simțeam cum această pomenire a morții ne cuprinde și ne pregătea sufletele așa

încât să ne putem dăruir rugăciunii cu multă umilință, străpungere, adunare întru sine, prihănire de sine și întristare mântuitoare, pentru a găsi cât de puțin Harul lui Dumnezeu.

Și nu exista zi, nu exista trezire din somn în care să nu mă stăpânească cugetarea și pomenirea morții, în care să nu mă preocupe această grijă și această nevoie. Adică cugetam cum îmi va ieși sufletul și cum Îl va întâlni pe Dumnezeu, care va fi răspunsul meu, care va fi judecata lui Hristos și care hotărârea. Toate aceste cugetări alcătuiau o lucrare duhovnicească necurmată care mă stăpânea și ținea întru trezvie sufletul meu cel ticălos și vrednic de osândă.

Starețul pe toate le înfrunta cu bărbăție și cu discernământ. În ceea ce privește privegherea, rugăciunea și curăția minții nu făcea nici un pogorământ, deși duceam o viață mucenicească.

Ne lupta mult somnul, dar ne nevoiam vitejește cu ajutorul Harului lui Dumnezeu și al rugăciunii Starețului. Ca să nu moțaim sau să adormim la priveghere, și astfel să pierdem folosul acesteia, întrebuițam pentru a birui somnul multe metode, unele din ele chiar dureroase.

- Gheronda, ce să fac cu somnul?, întrebam eu.
- Luptă-te, nu ceda! Ieși afară pe stânci, dar să nu dormi, chiar dacă nu înțelegi nimic din rugăciune. Numai să nu te biruiască somnul. Fă tot ce poți! Dumnezeu va vedea osteneala ta și îți va încununa nevoia.

Război împotriva somnului

Starețul Iosif se lupta cu asprime împotriva somnului, deoarece vedea din experiență că nici o altă nevoie nu aduce atâtea binecuvântări pentru lucrarea Rugăciunii minții, precum lipsirea de somn.

Ne mărturisea adeseori că în tinerețe îl lupta mult somnul. Acest război îl îngreuna mai ales iarna, fiindcă nu putea noaptea să se miște puțin afară din chilia sa, deoarece era ger.

Războiul somnului nu era adus doar de pricini firești, ci și de diavolul care se pornește cu o ură nestăpânită împotriva celui care priveghează întru cunoștință cu lucrarea niptică. De multe ori cei doi Stareți, Iosif și Arsenie, pentru a birui somnul, își făceau metaniile desculți în zăpadă.

Programul obștii noastre presupunea să ne sculăm întotdeauna la ora rânduită. Chiliile noastre erau separate și depărtate una de cealaltă. Nu era rânduit un părinte pentru a bate la ușă și a ne trezi. Atunci cine ne scula? Cu siguranță că exista un ceas. Dar mai ales râvna lăuntrică, dorința și dragostea de priveghere și de rugăciune ne făceau să ne sculăm. Nu era nevoie de un ajutor.

Eu personal, care eram cel mai slab și cel mai mic, aveam dureri înfricoșătoare în piept. Atunci când deschideam ochii și trebuia să mă scol, această durere mă pirona de parcă aș fi avut foc în plămâni. Cu toate acestea rugăciunea Starețului și dragostea mea de a-l odihni nu mă lăsau nici măcar un minut să dorm mai mult. Nu-mi amintesc să fi spus măcar o singură dată: „Lasă să mai dorm puțin!”. Același lucru îl făceau și ceilalți. Un astfel de gând ne era străin. De ce? Fiindcă luam aminte la cuvântul Starețului:

„Dacă nu vă nevoiți acum, când sunteți tineri și aveți lângă voi și povățuitor, atunci când vă veți nevoi? Când veți îmbătrâni? Când patimile se vor întări? Când noi vom fi plecat din această viață? Acum este timpul să vă nevoiți. Acum să războiți patimile și slăbiciunile voastre și cu această nevointă a voastră veți cunoaște în faptă Harul lui Dumnezeu și viclenia demonilor. Nu este vreme pentru nepăsare. Să deveniți ca Heruvimii cei cu mulți ochi, observând cursele demonilor, căci de multe ori aceștia se arată sub chipul Îngerilor, pentru a vă împiedica și a vă târî spre pierzare”.

Astfel privegheam în fiecare noapte și ne luptam cu somnul. Ore întregi la rugăciune. Unul pe scăunel, altul jos, iar altul în picioare. Inspiram și expiram Numele lui Hristos. Starețul ne cerea să ne nevoim până la sânge împotriva somnului și a gândurilor rușinoase, el fiind cel dintâi care ne dădea pildă petrecând în chiliuța sa întunecată și având ca însoțitor Rugăciunea minții cea neîncetată.

Decât să dormim și să pierdem privegherea, era mai de preferat războiul și greutatea nevoinei. Chiar dacă nu înțelegeam Rugăciunea, ajungea să fim trezi, să ne luptăm și să arătăm voința noastră cea bună lui Dumnezeu. Cinci ore de chinuire și de mucenicie! Mergeam pe cărări, prin desigur, prin pădure, urcam pe stânci, numai ca să nu dormim. Din pricina oboselii ne istoveam cu totul, dar somnul tot nu ceda. Era un demon puternic! O adevărată mucenicie era acest somn! Dar adeseori se întâmpla ca după patru-cinci ore de nevoină somnul să fugă dintr-o dată. Pleca în chip minunat, de parcă cineva l-ar fi tăiat cu cuțitul. În chip firesc, de vreme ce eram istoviți de osteneala zilei, de căldură sau de frig și din pricina lipsei de somn, ar fi trebuit ca mintea noastră să fie tulbure. Deodată însă mintea dobândeă limpezime, ușurare și pace, ca după o rugăciune de multe ceasuri, în care chemarea Numelui lui Iisus Hristos ne trăgea spre contemplație. Iată rodul binecuvântat al stăruinței Starețului de a ne sili la priveghere! De aceea răspândeă mireasmă nu numai gura și trupul fiecăruia dintre noi, ci întreg locul dimprejurul nostru.

Dumnezeu voia ca să ne odihnească pentru osteneala făcută și parcă ne-ar fi spus: „După osteneala privegherii pe care ați făcut-o și pentru ascultarea pe care ați arătat-o, priviți care este roada! Luați aminte ca nici mâine să nu cedați!”. Și astfel dobândeam experiență, și înțelegeam că războiul era și din pricina oboselii trupesti, dar și a demonului somnului.

Pe noi, ucenicii, ne lupta somnul în chip înfricoșător și de aceea nu puteam face Rugăciunea minții mai mult de patru ore. Starețul însă nu mai avea un astfel de război, fiindcă câștigase biruință asupra lui încă din primii zece ani de nevoine aspre. Și astfel, putea să stea șapte-opt ore la priveghere, dăruindu-se cu totul Rugăciunii minții și contemplației.

După ce priveghea, Starețul ieșea din chilia sa, plin fiind de lumină și de Har, și mă întreba:

- Ei, bobocule, cum merge? Mai rezisti pe front?
- Gheronda, cam șchiopătez.
- Fiul meu, ține bine arma rugăciunii și nu te teme!

Vara, când veneau bărci și pescuiau cu lămpile, Starețul îmi spunea:

– Vezi, fiul meu, cum se nevoiește și cum priveghează pescarul toată noaptea pentru ceva material și pământesc, ca să prindă o mână de pești? Vezi cum uneori cântă ca să-i treacă timpul? Oare noi, care am venit aici ca să pescuim Harul lui Dumnezeu, nu trebuie să priveghem? Și noi trebuie să cântăm, adică să psalmodiem, să-I cântăm lui Dumnezeu, luând aminte la gânduri, și să nu dormim. Acest pescar se ostenește pentru puțini peștișori, însă noi suntem datori să ne nevoim pentru vânatul cel duhovnicesc, pentru pescuitul Împărăției Cerurilor, pentru dobândirea de mai mult Har, pentru răsplată veșnică de la Dumnezeu. Mare lucru!

– Așa este, Gheronda.

Cu astfel de cuvinte înțelepte, scurte, dar cuprinzătoare, ne întărea credința.

Câtă nevoință făceam în „pustie” în timpul verii! La amiază stâncile fierbeau de căldura pe care apoi noaptea o degajau. Atunci noi ne coceam de căldură în chiliile noastre și în bisericuța ce se afla într-o peșteră mică care se încingea atât de tare, încât credeam că plesnim.

Dumnezeiasca Liturghie se săvârșea la sfârșitul privegherii noastre. De aceea, înainte de a intra în bisericuță pentru Liturghie, ne înarmam cu toate gândurile cele bune de răbdare pentru a putea rezista. Din pricina oboselii și a căldurii înăbușitoare moțaiam foarte tare. Dar de îndată ce capetele noastre se lăsau în jos, Starețul ne stropea cu apă și ne striga:

– Dormiți?

– Iertați!

Și Starețul ne făcea destule „dușuri” de felul acesta cu apă rece.

Când eram începător, mă lupta gândul să plec. Îmi venea un gând care îmi aducea aminte de casa mea, un altul de duhovnicul meu care voia să facem o mănăstire, un alt gând îmi spunea să mă întorc înapoi. Era un adevărat roi de gânduri. Eu însă mă nevoiam și mă împotriveam lor. Starețul îmi spunea:

– E bine, așa cum faci, e foarte bine. Să nu-ți lași nici o clipă îndatoririle, privegherea, canonul și rugăciunea și atunci nu te va stăpâni niciodată diavolul plecării.

Mi-am făcut îndatoririle cu sânguință și, într-adevăr, așa cum spusese Starețul, a venit clipa când toate gândurile au plecat. Și dintr-odată pustia, care mai înainte mi se părea întunecată, a devenit atât de frumoasă și de iubită. Cu rugăciunile Starețului meu Harul lui Dumnezeu m-a ajutat și m-a slobozit de războiul acestor demoni și toate cele din lăuntrul meu s-au schimbat.

Uneori mergeam și la bătrânul Arsenie:

– Nu te necăji, căci și eu am fost luptat, și Starețul a fost luptat, îmi spunea el.

Și mă întărea și acesta cu cuvintele sale cele simple. Vorbea o greacă stricată, fiindcă crescuse în sudul Rusiei, dar cuvintele sale simple aveau o mare valoare duhovnicească, pentru că trăise ceea ce învăța și de aceea aveau mult Har și multă putere. Căci una este învățătura izvorâtă din făptuire și alta cea din înțelepciunea lumească.

Când ne războiau gândurile de mândrie și de nepăsare, Starețul ne învăța să le disprețuim cu desăvârșire:

– Țineți Rugăciunea! Este o furtună, dar va trece, va ceda. Când vă împotriviți și vă luptați cu bărbăție și nu vă pierdeți curajul, toate gândurile cedează. De altfel, aceasta și este tactica vrăjmașului: să atace, pentru a putea sparge frontul, să surpe zidul și tot ce există în picioare. Să țineți stindardul sus și el va ceda.

Și într-adevăr, gândurile dispăreau.

Starețului îi descopeream tot prin mărturisire curată și sinceră a tuturor gândurilor. Nu lăsam dorințe ascunse în lăuntrul meu, fiindcă știam că acestea sunt lucruri putrede. Și fiecare lucru putred răspândește o duhoare. Și nu m-aș fi simțit bine, de vreme ce sufletul meu ar fi răspândit acea duhoare. Știam că un singur gând ascuns de aș fi primit, sufletul meu s-ar fi clătinat până în străfunduri. Îmi dădeam seama de aceasta din presiunea pe care mi-o pricinuiau ca să le primesc.

Așadar, nevoință! Luptă corp la corp! Iar atunci când simțeam o apăsare înfricoșătoare din partea gândurilor, luam un lemn și mă loveam. Și astfel, ocărându-l pe vrăjmaș, tăiam gândurile și războiul înceta. Iar dacă gândul venea a doua și a treia oară ca să mă atace, cu și mai multă mânie îl înfruntam, aplicând aceeași tactică.

Când îi spuneam Starețului despre acest război, el, ca un războinic foarte încercat, îmi răspundea:

– Nu-i nimic. Nu te teme! Ești ca acel frate din Pateric care s-a descurajat și a spus: „Avva, atât de multe gânduri, atâtea patimi... cum voi putea eu să le dezrădăcinez? Pentru Numele lui Dumnezeu, Avva, ajutați-mă, căci mă pierd!”. Și îi răspunde acel experimentat stareț: „Fiul meu, gândurile nu năvălesc toate odată asupra ta, nu se scoală toate patimile odată asupra ta, ca să te înăbușe”. Când va năvăli gândul trupesc, lovește-l, taie imaginația, chipul persoanei care te smintește, alungă-l, șterge-l, așa cum ștergi un diavol din imaginația ta, așa cum ștergi ceva cu un burete. Șterge imaginea și ține Rugăciunea! Și așa, s-a terminat. Ai sugrumat gândul. Va veni din nou? Iarăși, sugrumă-l! Vine, de pildă, un gând de trândăvie și-ți spune: „Culcă-te!”. Atunci tu să-i răspunzi: „Nu, de ce să mă culc?”. Vine un gând de judecată și îți șoptește: „Spune și tu un cuvânt împotriva!”. Tu să-i răspunzi: „Nu, de ce să-l spun?”. Așa se duce războiul.

Mă aflu în obște de nouă luni și cunoscusem bine deja viața și rânduiala ei, precum și pedagogia zilnică a înțeleptului nostru Stareț. Cu rugăciunile lui, urmam rânduiala de fiecare zi a chiliei. Firește, în acest timp n-a lipsit războiul gândurilor. Diavolul se silea cu mânie să-mi zdruncine credința în Starețul meu și încrederea în discernământul său, ca să mă scoată din ascultare. „Nu, aceasta nu o voi face niciodată!”. Vrăjmașul însă continua să mă atace. „Ne vom lupta, îi spuneam eu. Nu voi ceda... Prefer să mor”.

Starețul, văzând gândurile mele și lupta mea, a vrut să mă încerce, ca un general iscusit ce era. De aceea mi-a spus:

– Cum o s-o scoți la capăt tu, care ești o mână de om și un netrebnic? Ești umflat de gânduri. Uită-te ce războaie ai! Nu cred că o s-o scoți la capăt.

Atunci eu, fălindu-mă, i-am spus:

– Gheronda, unu plus unu fac doi. Nu există capitulare. Cu rugăciunile Sfinției Voastre mă voi arunca în foc și fie ce-o fi. Nici nu mă gândesc să dau înapoi sau să mă las biruit de gânduri!

– Bine, bine, vom vedea.

Atât i-a trebuit. Ceea ce a voit să audă, a auzit. Văzând un omuleț vorbind astfel, s-a gândit: „Ei, ceva trebuie să aibă și acesta”. Și se pare că, prin această probă la care m-a supus, a cumpănit bine ce trebuia să facă. Căci dacă cineva vrea să biruiască, trebuie să fie hotărât să moară. Cel care voia să rămână lângă Stareț trebuia să-și semneze moartea.

După puțin timp Starețul mi-a spus:

– Pregătește-te să te fac schimonah. Dar înainte de asta va trebui să-ți semnezi moartea. Fie că o să te doară ceva, fie că o să te îmbolnăvești, un singur lucru să ai în minte: doar moartea te va despărți de aici. Nu căuta mângâiere, nici vindecări. Ești hotărât pentru moarte? Rămâi! Dacă nu, pleacă!

Iar atunci când mi-am dat cu toată inima mea încuviințarea zicând: „Să fie binecuvântat!”, m-a tuns în Schima Mare, tunderea săvârșindu-o părintele Efrem de la Katunakia pe data de 13 iulie 1948, într-o zi de joi.

Rânduiala canonică, desigur, este ca începătorul să treacă printr-o perioadă mai lungă de încercare. Această hotărâre însă se ia în funcție de vremea și de oamenii care trăiesc în acea vreme. Iar Starețul, cu experiența pe care o avea, a socotit că așa trebuie să se petreacă. După ce s-a săvârșit tunderea în Schima Mare, am făcut gogoși. Pe atunci așa era obiceiul.

Uneori Starețul avea un sughiț firesc. Diavolul a exploatat aceasta și a început să-mi sufle la ureche: „A, ceea ce face acum Starețul dovedește că are demon. Demonul îl face să sughite așa”. Ce amărăciune, ce otravă mi-a cuprins sufletul meu! „Auzi ce-mi spune gândul!”, îmi ziceam în sinea mea, fiindcă eu, de obicei, nu aveam astfel de gânduri. De îndată ce mi-au venit, m-au răscolit cu totul. Cu neputință să primesc un astfel de gând despre Starețul meu! „Te voi sfâșia!”, mi-am spus în sinea mea și mă sileam să mă împotrivesc. Când i-am spus aceasta Starețului, care era un ascet încercat, a zâmbit și mi-a spus:

– Nu te necăji, fiul meu! Lasă-l să spună ce vrea. Nu-i da nici o importanță. Tu doar să rostești Rugăciunea. O să-ți mai spună și altele. Însă pe o ureche să-ți între și pe alta să-ți iasă. Vărsătura iadului nu are sfârșit. Să nu te împotrivești cu cuvântul, pentru că ești mic și fără experiență. Tu doar să disprețuiești gândul, să spui Rugăciunea neîncetat și gândul va pleca de la sine.

Eu însă nu știam că disprețuirea gândurilor este cea mai bună soluție și de aceea am răspuns:

– Nu, Gheronda, am să mă lupt și eu cu gândul. N-o să-l las să-mi spună așa ceva despre Sfinția Voastră, care îmi sunteți Stareț.

– Hm!, a făcut el și a zâmbit.

Probabil că și-a spus în sinea sa: „Micuțul acesta habar n-are ce i se întâmplă”. Și astfel m-a lăsat să mă lupt prin împotrivirea în cuvânt.

Mă luptam eu cu asprime, dar diavolul era maestru la așa război. Ce-mi făcea? De îndată ce mă sculam ca să priveghez, țac! venea îndată atacul: „Ia uite ce Stareț ai!”. Și cu multă măiestrie, diavolul arunca gândul în inima mea, ca să-mi otrăvească privegherea. Și astfel, cu aceste gânduri, mă secătuia de puteri. Venea apoi o simțire demonică: „Iată, Starețul nu e ceea ce crezi tu. Are demon”. Însă nici eu nu cedam deloc, ci îndată curmam gândul printr-un cuvânt împotrivor: „Nu, Starețul este un general. Un om care mă povățuiește la mântuire nu poate să aibă demon, ci este Sfânt, Înger al lui Dumnezeu”. „Nu, nu este Înger, pentru că face asta, face ailaltă...”. „Ba nu”, răspundeam eu împotrivă.

Și astfel, ore întregi duceam luptă de împotrivire, deși nu aveam experiență în aceasta. Aveam doar un curaj firesc și de aceea mă aruncam în această luptă, deși eram mic și fără experiență. Mă încumetam să mă împotrivesc, tactică pe care o folosesc doar nevoitorii sporiți, în timp ce eu trebuia să evit gândul prin disprețuire, ca să scap repede.

Această luptă a durat zile întregi. Cel viclean mă lovea mereu cu proiectile și îmi fura ore întregi din priveghere, făcându-mă să mă lupt cu el. În cele din urmă mi-am spus în sinea mea: „E nevoie de o intervenție mai drastică”. Atunci am luat un lemn și am spus: „Ce ai spus despre Starețul meu?”. Și poc!, îmi loveam atât de tare picioarele cu lemnul, încât mă tăvăleam pe jos de durere.

Și în felul acesta a fost îndepărtat războiul; iar de atunci nu a mai apărut. Nu m-a mai atacat niciodată gândul acesta ucigaș, deși pe Stareț îl mai apuca câteodată sughițul său firesc. Am și uitat că am fost vreodată războit de acest gând. Atât de repede au dispărut gândurile, de parcă nici nu ar fi existat vreodată. Mi-a dispărut până și amintirea că am fost războit, deoarece am înfruntat cu curaj și lepădare de sine acest război. Însă sufletul celui care cedează se umple încet-încet de necurăție și începe să răspândească duhoare. Fiecare gând rău devine în suflet un abces care, dacă nu este lepădat degrab, ulcerează, putrezește și răspândește duhoare.

Odată, de praznicul Cincizecimii, părintele Atanasie ne-a adus posmag, roșii și struguri. Atunci Starețul se întoarce către noi și ne spune:

– Traistele în spate și la drum! Altfel ni le vor mânca șoarecii.

Gândurile au năpădit îndată ca furnicile. „O astfel de zi și noi să umblăm pe drumuri?! Când trebuia să te liniștești, să citești și să te rogi cu metania?!”. Eu însă îi răspundeam gândului: „Strămtă și plină de întristare este calea. Ascultarea mai presus de toate. *«Nu am venit să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine»*¹⁰⁸». Însă povara gândurilor era mai grea decât cea din spate. Îmi spunea gândul, îi răspundeam însă și eu: „De îndată ce vom merge la Gheronda, te voi pârlî”.

Când am intrat pe poarta colibei, gândurile au pierit cu totul. S-au risipit ca vântul. Cum să îndrăznească demonii să se arate înaintea celui ce le venise de hac?

Dar fiindcă nu am avut prilejul în acel moment să-l văd pe Stareț deosebi, deoarece ne spusese să mergem să ne schimbăm hainele și să ne odihnim, mi-am spus în sinea mea: „Ispititorule, te voi aranja eu...”. Am adunat un sac de pietre și am spus: „Acum îți voi da canon, ție, celui care nu voiai să cari greutate într-o astfel de zi, și vei dormi pe pietre. Hristos pe Cruce a avut o mucenicie mult mai mare”. Această faptă a mea nu avea valoare, dar Dumnezeu mi-a dat pentru voința mea cea bună o mică răsplată.

¹⁰⁸ Ioan 6, 38.

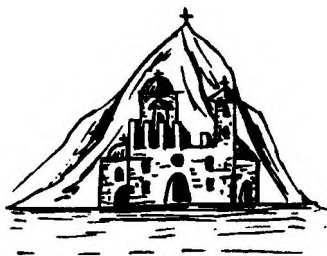
Îndată ce am adormit, am visat că mă aflu într-o câmpie. De-a dreapta mea se afla părintele Iosif cel tânăr, iar la stânga părintele Arsenie. În partea stângă, pe vârful unei coline frumoase și pline de verdeață, se afla Starețul. El s-a întors către noi și ne-a spus: „Va trece Marele Constantin. Să vă închinați lui, ca să luați binecuvântare”. Atunci eu i-am făcut semn, zicând: „Să fie binecuvântat!”.

Când acela a venit, fără să-l privesc, i-am făcut metanie. Nu știu însă ce a făcut fratele de lângă mine. Pe când mă ridicam, în loc să-l văd pe Marele Constantin, l-am văzut pe Hristos ca un Copil mic, Care S-a plecat către mine, mi-a zâmbit și m-a sărutat. Apoi a plecat, lăsându-mi în suflet o bucurie de nedescris.

Când m-am trezit, păstram încă în suflet acea bucurie. Am mers la Stareț și i-am spus ce văzusem. Atunci el m-a întrebat ce gânduri avusesem în timpul zilei, iar eu i-am mărturisit gândurile, cum le-am înfruntat și care au fost roadele.

– Dumnezeu, pe robii Săi, în chipul acesta îi mângâie, atunci când fac o nevointă. Dar tu de acum înainte să nu mai pui pietre.

În astfel de situații trebuie să ai un povățuitor încercat, care să poată discerne cu siguranță adevărul de minciună. Căci Apostolul Pavel ne învață că diavolul se preschimbă în înger de lumină pentru a-l înșela pe om. Iar Sfinții Părinți ne spun: „Vinul și oțetul seamănă, însă cel care a gustat vinul cunoaște diferența”. Starețul meu era unul dintre puținii Părinți aghioriți ce gustaseră din belșug beția Harului dumnezeiesc și care puteau să cunoască îndată și cu siguranță dacă o stare era de la Dumnezeu, de la demoni sau de la firea noastră.

Despre calendar

Una dintre hotărârile înțelepte ale Starețului Iosif a fost luarea unei poziții corecte în problema calendarului, care, în acea vreme, devenise foarte acută, deoarece în funcție de aceasta Biserica își organizează viața istorică și liturgică.

Conducerea revoluționară a lui Gonatas¹⁰⁹, prin ordinul împărațesc din 18 ianuarie 1923, a hotărât, din motive politice, să adopte noul calendar și în cadrul statului grec. Firește, Biserica putea să respecte vechiul calendar pentru anul liturgic. Cu puține zile mai târziu însă, pe data de 3 februarie 1923, Patriarhia Constantinopolului propunea printr-o enciclică Bisericii Alexandriei, Antiohiei, Ierusalimului, Serbiei, Ciprului, Greciei și României revizuirea calendarului bisericesc.

Prin urmare, la 10 martie 1924, Sfântul Sinod al Bisericii Greciei a hotărât să revizuiască calendarul bisericesc, exceptând perioadele Triodului și Penticostarului, care aveau să fie rânduite după Pascalie. Această sinteză a fost numită, nu fără probleme liturgice, noul calendar iulian sau îndreptat. Astfel, și Bisericele Alexandriei, Antiohiei, României și Bulgariei au primit noul calendar, în ciuda împotrivirilor venite din partea poporului credincios. De fapt această înnoire a pricinuit schisme în Biserică, formându-se așa-numitele „biserici vechi-calendariste”, rană care nu s-a vindecat nici până astăzi.

Timp de unsprezece ani cei de pe stilul vechi au fost cu totul lipsiți de vreo conducere bisericească, neavând episcopi. Dar biserica fără episcop nu este socotită Biserică. Însă în 1935 Episcopul Florinei, Hrisostom Kavuridis, s-a rupt de Biserica oficială și s-a alăturat vechilor calendariști. Acest pas a fost salutat de către zelotiști cu multă bucurie, fiindcă în felul acesta dobândeau și ei un episcop pentru biserica lor.

Pilda sa a fost urmată apoi de Gherman al Dimitriadei și de Hrisostom al Zakynthului. Acești trei episcopi au hirotonit apoi

¹⁰⁹ Gonatas Stelianos, general-locotenent în armata greacă. A participat la Războiul macedonean (1907-1909), la Războaiele balcanice și la incursiunea din Asia Mică. În noiembrie 1922 a devenit președintele guvernului revoluționar până în ianuarie 1924, când a predat conducerea lui Venizelos.

încă alți patru episcopi noi, printre care a fost și monahul Matei de la Schitul Sfântului Vasile din Sfântul Munte.

Până în 1937, printre vechii calendariști a existat o mare nedumerire: dacă cei de pe stilul nou să fie socotiți schismatici sau nu. Până atunci nu au avut niște puncte de vedere clare.

Hrisostom al Florinei socotea că majoritatea credincioșilor erau de partea celor care țineau calendarul vechi. Prin urmare, ar fi fost cu neputință ca Biserica oficială să nu fi revenit la vechiul calendar, dacă zelotiștii ar fi păstrat o poziție de protest mai înțeleaptă, fără extremisme și lipsă de tact. Astfel, prin enciclica lui oficială a declarat că maica vechilor calendariști era Biserica Greciei și că de acolo primeau Harul și că poziția lor era una de protest.

Însă atunci când a declarat că Tainele celor de pe stilul nou sunt valide, vechii calendariști s-au despărțit în două tabere vrăjmașe: cei moderați, care îl urmau pe Hrisostom al Florinei, și cei extremiști, care îl urmau pe Matei Karpathakis și care susțineau că Tainele Bisericii oficiale sunt invalide.

Între cele două tabere exista destulă vrăjmășie. Desigur, zelotiștii aruncau asupra lui Hrisostom al Florinei numeroase anateme și blesteme.

Într-o zi, părintele Vartolomeu, care era un ieromonah din tabăra lui Hrisostom al Florinei, l-a vizitat pe Stareț și a voit să discute cu el problema calendarului. Însă Starețul, care era omul păcii și al rugăciunii, nu voia aceasta și de aceea i-a spus: „Renunță la discuția asta, căci ne vom spune cuvinte grele și ne vom mâhni”. Celălalt însă insista și a început deja să spună părerile sale despre calendar. Și așa cum se așteptase Starețul s-a și petrecut. Starețul și-a pierdut pacea și a rostit cuvinte tăioase împotriva lor.

Apoi, când a mers la chilia sa ca să se liniștească, a simțit că a pierdut puțin din Har și îi venea greu să se războiască împotriva demonilor. Experimentat în cele duhovnicești cum era, a înțeles că ceva nu e în regulă. Atunci s-a întors cu stăruință la scăparea sa cea dintotdeauna, rugăciunea. S-a nevoit cu lacrimi, cu durere și cu smerenie adâncă pentru a primi răspuns. S-a luptat timp de mai multe ceasuri în rugăciune și, după ce a simțit la sfârșit puțină pace, a mers să se odihnească. Dumnezeu însă i-a trimis următorul vis, pe care ni l-a povestit el însuși:

„Se făcea că mă aflam pe o fâșie de pământ, care se desprinsese de Sfântul Munte și care înainta în mare. Aceasta era amenințată să fie scufundată de valuri. Mă întrebam cum de am ajuns eu într-un loc atât de primejdios și cugetam înfricoșat că, de vreme ce acea fâșie se desprinsese de Munte și se clătina de valuri, peste puțin timp avea să se scufunde, iar eu urma să mă înec, deoarece valurile începuseră deja să acopere stânca. Lângă mine însă vedeam Muntele uriaș, Athonul, de care se spârgea orice val al mării. Atunci mi-am pus în gând ca, de îndată ce se va apropia stânca de Munte, să sar pe țărmlul lui, după care nu aveam de ce să mă mai tem. Și astfel, cu primul prilej ce s-a ivit, am sărit pe pământul Muntelui, pe care mă simțeam în siguranță. Și într-adevăr, peste puțin timp stânca cea mică a fost înghițită de mare, iar eu am spus ușurat: «Slavă Ție, Dumnezeuule!». Și îndată m-am trezit”.

Când s-a trezit, a înțeles tâlcul visului și de atunci a început să mărturisească faptul că mai înainte a adoptat o poziție greșită. Dar și părintele Efrem Katunakiotul, când s-a rugat pentru aceeași problemă, a fost înștiințat de o voce puternică, care i-a spus: „În persoana lui Hrisostom al Florinei ai renegat toată Biserica”. În chip asemănător, puțin mai târziu, Starețul Iosif a auzit, în timp ce se ruga, o voce dumnezeiască zicându-i: „Biserica se află la Patriarhia Ecumenică, la Constantinopol”.

Astfel, părinții au înțeles că lucrurile nu stăteau așa cum spuneau vechii calendariști și că Tainele celor de pe stilul nou sunt valide. Atunci au hotărât să-i ceară mitropolitului Florinei iertare în scris. Starețul a scris o scrisoare în care i-a cerut iertare și pe care a semnat-o el împreună cu obștea sa, precum și obștea părintelui Nichifor. Kalatzis însă a voit să mai adauge ceva la sfârșit, și anume cuvintele: „Pe voi vă considerăm ca făcând parte din Biserica Ortodoxă...”. Astfel, au semnat și acel adaos, după care i-au dat scrisoarea, căci acesta avea să iasă din Sfântul Munte, ca să o dea în mâinile mitropolitului Florinei. Iar acesta le-a răspuns apoi că i-a iertat. De atunci Starețul Iosif împreună cu obștea sa a preferat poziția moderată a floriniștilor.

Ce s-a petrecut în continuare, ne povestește părintele Efrem Katunakiotul, arătând finețea ascultării duhovnicești:

„Era o zi de marți și seara mi-au venit niște gânduri de judecată legate de Stareț. Mi-am amintit atunci de scrisoarea pe

care o trimisesem mitropolitului Florinei. Într-un oarecare fel nu fusesem de acord cu Starețul. Adică cugetasem în sinea mea: «De vreme ce declarăm în scris că îl urmăm pe mitropolitul Florinei, iar mâine-poimâine ne vom întoarce la poziția mănăstirilor, adică aceea de a fi în comuniune cu Patriarhia de Constantinopol, lucru care s-a și petrecut, va trebui să retractăm semnătura pe care i-am dat-o mitropolitului Florinei, deoarece vom asculta de Patriarhie». Așa cugetam în sinea mea și îmi spuneam: «Nu trebuia să o scriem în felul acesta și nici nu trebuia să punem acel adaos». În sâmbăta următoare am mers la Stareț ca să liturghisesc, însă el, de îndată ce m-a văzut, mi-a spus:

– Părinte, ai ceva înlăuntrul tău care te desparte de mine. Să nu te desparți de Starețul tău. Nu te despărți de mine!

Eu însă, de marți până sâmbătă, când am venit să liturghisesc, uitasem ce gândisem. Fiindcă nu-mi mai aminteam de acel gând, i-am spus:

– Gheronda, nu-mi amintesc să fi avut vreun gând care să mă despartă de Sfinția Voastră.

– Ai ceva care te desparte de mine. De îndată ce te-am văzut, sufletul meu a primit înștiințare că ai un gând care te desparte de mine.

– Gheronda, nu-mi amintesc nimic.

– Să-ți amintești!

Am săvârșit Liturghia. Dimineață, după ce am mâncat, am urcat de la Sfânta Ana Mică pe cărarea ce duce la coliba noastră. Pe când urcam și cugetam la zilele trecute, mi-am amintit de acel gând care, într-un fel oarecare, mă despărțea de Stareț. Atunci m-am întors la Stareț și, cu lacrimi în ochi, i-am cerut iertare, pe care mi-a și dat-o îndată.

Iată pildă de ascultare desăvârșită, adică omul să facă ascultare oarbă de starețul său, fără să folosească rațiunea. Căci ascultare nu înseamnă pur și simplu să împlinești o poruncă, ci adevărata ascultare, cea duhovnicească, constă în a cugeta cineva întocmai ca starețul său”.

Astfel, începând cu anul 1937 Starețul a început să primească ambele calendare, deși a continuat să rămână zelotist. Această poziție față de problema calendarului o avea și atunci când am

mers să rămân lângă dânsul. Puțin mai târziu însă, la 13/26 martie 1950, a fost emisă o nouă enciclică semnată de patru episcopi vechi-calendariști: Hrisostom al Florinei, Gherman al Cicladelor, Hristofor al Hristianopolului și Policarp al Diavliei. Enciclica am citit-o eu, fiindcă Starețul nici măcar să o citească nu a vrut, deși era zelotist. Printre altele erau scrise și următoarele: „Tainele săvârșite de cei de pe stilul nou, ca unii ce sunt schismatici, sunt lipsite de Harul sfințitor. Pentru aceasta, pe nici un neocalendarist nu se cuvine să-l primiți în sânurile Sfintei noastre Biserici și, prin urmare, nici să nu-l ajutați, până ce nu face mai înainte o mărturisire în care să osândească înnoirea neocalendariștilor și să declare că Biserica acestora este schismatică. În ceea ce îi privește pe cei botezați de neocalendariști, să fie botezați cu Sfântul Mir de proveniență ortodoxă, care se găsește din belșug la noi...”¹¹⁰.

Când am citit acestea m-au trecut fiorii. Am socotit că cel care a scris enciclica este un călău. Vechii calendariști renegaseră nu numai unul sau doi episcopi, ci întreaga Biserică a Greciei, care nici până astăzi nu a încetat să aibă legături canonice cu toate Bisericile Ortodoxe. De îndată ce am citit enciclica – era noapte, iar Starețul tocmai își termina privegherea – , am mers și i-am spus:

– Gheronda, în enciclică scrie asta și asta.

– S-a terminat! Ne retragem! Aceștia s-au rătăcit cu totul. Nu se poate ca adevărul lui Dumnezeu să fie acesta. Va trebui să luăm poziția mănăstirilor. Dar mai întâi vom face rugăciune ca să vedem ce ne va spune Dumnezeu. Fiilor, rugăciune! Rugăciune, părinților, ca să ne descopere Dumnezeu și să nu facem vreo greșală. Ceea ce ne va descoperi Dumnezeu, aceea vom primi.

Starețul nu avea diplomă de absolvire a studiilor universitare de teologie. Era însă un adevărat teodidact și, ca un văzător de Dumnezeu, era inițiat în adevărata teologie. Niciodată nu-mi amintesc să fi făcut ceva fără să fi primit vestire de sus. Pentru această problemă atât de importantă ne-a pus pe toți să postim trei zile și să ne rugăm. Timp de trei zile nu am mâncat nimic, ci doar apă am băut.

¹¹⁰ Fragment din Enciclica 13, *Către evlavioșii preoți ai Sfintei Biserici a Adevăraților Creștini Ortodocși*, Atena – 26 mai 1950.

În a treia zi Starețul s-a închis în coliba sa și toată noaptea s-a rugat, vărsând șiroaie de lacrimi. Iar noi îl așteptam afară pe Stareț, ca pe un alt Moise, ca să ne comunice rezultatele „sinodului”.

După rugăciune se pare că a avut o descoperire, căci, ieșind afară, ne-a spus:

– „Câți sunteți credincioși...”. Părinților, s-a terminat! Am primit vestire că trebuie să trecem de partea mănăstirilor. Acesta e adevărul. Zelotiștii sunt înșelați!

Cu adevărat, mare și bruscă a fost întoarcerea Starețului, căci fusese zelotist și încă unul dintre cei mai înfocați. Până atunci fusesem cu toții zelotiști: bătrânul Arsenie, părintele Iosif cel tânăr, eu, părintele Efrem Katunakiotul, bătrânul Nichifor și alții... Schimbarea Starețului a fost iute ca fulgerul. Dar fiindcă Starețul niciodată nu a fost fanatic și nici nu a urmat o cale cu împătımire, am înțeles îndată că ceea ce ne spunea era adevărul, era Ortodoxia.

– Gheronda, ce ai văzut?

– Nu vă pot spune. Doar atât vă zic: s-a terminat! Vom urma și noi calea pe care au adoptat-o mănăstirile și îl vom pomeni pe Patriarh.

– Eu nu-l pomenesc pe Patriarh, s-a împotrivit părintele Atanasie. Este eretic!

Părintele Arsenie a mers atunci în spatele Starețului și i-a spus:

– Gheronda, mulți s-au înșelat. Chiar și Sfinți...

– Părinte Arsenie, unu și cu unu fac doi. Ia-ți traista și pleacă!

Atunci am înlemnit cu toții. Părintele Arsenie, de îndată ce a auzit aceasta, i-a spus Starețului:

– Iertați, iertați!

Părintele Atanasie însă s-a opus zicând:

– Dar, ăsta-i așa, celălalt e altfel.

– Ascultă, părinte Atanasie, ia-ți traista și mergi la Lavra și spune-le că ne vom supune mănăstirii și Patriarhiei. Veți merge acolo ca să vă înscrieți. Repede! S-a terminat! Vom lua buletine și vom deveni în mod oficial monahi ai Mănăstirii Lavra. Aceasta este calea lui Dumnezeu. Zelotiștii au rătăcit drumul. Auzi, să spună că Tainele nu au Har și că cei de pe stil nou sunt osândiți!

Și astfel, părintele Atanasie a pornit spre Lavra cu traista în spate, dar plin de gânduri. Se gândea: „Oare, Starețul are dreptate ori nu?”. Și așa cum mergea prin pădure, a obosit și s-a așezat ca să se odihnească puțin. Îndată a adormit și a avut o vedenie care l-a încredințat că poziția Starețului este corectă. Când s-a trezit, a pornit îndată înapoi și, plin de entuziasm, i-a spus Starețului:

– Gheronda, mă supun. Și pe Patriarh îl pomenesc și fac orice îmi spuneți. Ceea ce am văzut, m-a încredințat că aceasta este voia lui Dumnezeu.

Ce anume a văzut, nimeni nu știe. Pe atunci eram mic, nu am cercetat să aflu ce văzuse. Și într-adevăr, am mers la Lavra ca să ne scoatem buletine. Însă unii zeloțiști s-au smintit și au început să spună multe. Bătrânul Nichifor a început și el să se răzvrătească. Până și părintele Efrem de la Katunakia i-a spus Starețului:

– Gheronda, ia aminte, căci Părinții au spus că până și cei aleși se vor înșela în zilele de pe urmă.

– Părinte, i-a spus atunci Starețul, dacă nu vrei să liturghisești, pleacă! Du-te la starețul tău!

Fiindcă vestirea o primise de la Dumnezeu, nu asculta pe nimeni. Iar noi, cei mici, nu ne împotriveam. Dacă Starețul spunea „da”, „da” rămânea! Spunea „nu”? „Nu” rămânea! Pentru noi, cei mai tineri, nu exista împotrivire. Nu aveam nici cea mai mică neîncredere în hotărârea Starețului. Însă cei trei, care erau mai mari și care aveau un oarecare cuvânt de spus, s-au împotrivit oarecum. Dar părintele Iosif cel tânăr și cu mine nu aveam nici o tulburare. L-am urmat pe Stareț cu o încredere desăvârșită. Părintele Haralambie încă nu era cu noi, căci a venit cinci luni mai târziu.

Puțin mai târziu a venit și părintele Efrem, duhovnicul meu din Volos, și Starețul l-a întrebat:

– Ia spune-mi, părinte, această enciclică, pe care a dat-o Sinodul, este adevărată?

Atunci acela a plecat capul și a răspuns:

– Nu trebuia să circule această enciclică. Nu este corectă.

– Prin urmare, părintele meu, ne-am înșelat, nu-i așa? Ne-am înșelat. Ne-am abătut, așadar, și de aceea trebuie să luăm măsurile cuvenite.

După o vreme Starețul ne-a destăinuit vedenia prin care i s-a lămurit problema calendarului. Iată care era vedenia:

În timp ce se ruga, Starețul a văzut o biserică frumoasă care avea o poartă mică și prin care ieșeau toți oamenii. În curtea ei însă se certau doi credincioși și strigau unul la celălalt:

- Eu sunt cel corect!
- Eu sunt mai corect!, striga al doilea.
- Eu sunt Biserica!, striga al treilea.

Și ne explica Starețul:

– Aceasta arată că se certau, dar aparțineau Celei Una Sfântă și Apostolească Biserică. Aveau aceeași dogmă și același Har, dar nu aveau libertatea Duhului și sfințire și pentru aceasta se certau. Cum pot eu acum să spun că Biserica Greciei nu este drept-slăvitoare și că nu are Harul lui Dumnezeu? Să spun că nu mai este drept-slăvitoare doar pentru faptul că ține noul calendar? Și să spun că episcopul este osândit? Țin calendarul vechi, dar nu cuget cum cugetă zelotiștii.

Și într-adevăr, problema calendarului nu influențează mântuirea credincioșilor, deoarece este o chestiune calendaristică, iar nu una dogmatică. Cu excepția chestiunilor dogmatice, pot să existe între Bisericile locale diferențe izolate de natură administrativă sau liturgică. Acestea însă nu sunt motive din cauza cărora Harul lui Dumnezeu să se retragă. Fiindcă Starețul era nepătimaș, fără încăpățănare și fără fanatism, putea să-și vadă greșeala și să primească și îndreptare.

Atunci când s-a auzit că Părintele Iosif Peștereanul a trecut de partea mănăstirilor, zelotiștii din împrejurimi au spus:

– A vorbit Dumnezeu. Acesta vorbește cu Dumnezeu și de aceea a primit vestire în rugăciune. Prin urmare, acesta este adevărul. Căci Harul lui Dumnezeu vine în sufletele sfințite și le descoperă adevărul. Nu-l descoperă așa, la întâmplare și cui se nimerește.

Însă unii zelotiști fanatici, care aveau o încredere exagerată în logica lor, au început să-l defaime pe Stareț, zicând:

- S-a înșelat Părintele Iosif Peștereanul.

Cu toate acestea Starețul niciodată nu-i judeca, ci spunea:

– Să nu scoatem o vorbă! Noi să ne vedem de treaba noastră, adică să ne facem privegherea, rugăciunea noastră, iar pe ei lasă-i să spună ce vor. Dumnezeu să-i ierte!

Când Starețul a adormit într-o cuvioșie și sfințenie, iar noi, fiii săi duhovnicești, ne-am învrednicit să dobândim obști cu mulți ucenici, zelotiști au fost nevoiți să mărturisească:

– Da, într-adevăr, așa da călugări...! Atât de mulți părinți virtuoși! Trebuie să recunoaștem că Starețul a avut dreptate, fiindcă nu se poate ca rădăcina să fie putredă și să scoată astfel de roade și să se adune astfel de obști. „Pomul după roade se cunoaște”. Prin urmare, noi am greșit, iar Bătrânul Iosif avea dreptate, era Sfânt.

Când ne-am alăturat celorlalți părinți athoniți și i-am lăsat pe zelotiști, am cunoscut din experiență puterea Harului Tainelor săvârșite de noii calendariști. De aceea, atunci când Starețul ne spunea că vede Harul umplând biserica, noi nu-l înțelegeam. Și aceasta până când l-am văzut și noi. În orice caz, atunci când i-am părăsit pe zelotiști, cu toții am văzut Harul cu ochii cei trupești.

Mai târziu, când am devenit preoți, am primit și o altă vestire în rugăciune cu privire la problema calendarului. Despre aceasta ne povestește părintele Haralambie:

„Când ne-am întors la calea urmată de mănăstiri, încă nu-l pomeneam pe Patriarh. Însă atunci când am venit la Noul Schit, a trebuit odată să liturghisesc la Mănăstirea Sfântului Pavel¹¹¹ și, negreșit, trebuia să pomenesc pe Patriarh.

– Ce să fac acum, Gheronda?, l-am întrebat pe Stareț.

– Mergi și pomenește-l! Când te întorci, să-mi spui ce-ai simțit.

Cu adevărat, pot să vă spun că arareori am primit atât de mult Har în timpul Sfintei Liturghii cum am primit de această dată. Toată slujba am vărsat șiroaie de lacrimi. Nici măcar ecfoni-sele nu le puteam rosti. Când m-am întors, Starețul mi-a spus:

– Așa-i că te-ai umplut de Har?

– Da, Gheronda. Asta și asta mi s-a întâmplat.

– Vezi, fiul meu, că nu păcătuiești atunci când îl pomenești pe Patriarh, orice ar spune sau ar face, până ce nu este caterisit și se împărtășește din același Potir?

¹¹¹ Noul Schit aparține administrativ de Mănăstirea Sfântului Pavel (Sfântul Munte).

Neagonisirea, milostenia și iubirea de străini

Starețul și părintele Arsenie trăiau cu multă neagonisire, nu numai pentru sporirea în nevoința lepădării de sine, dar mai ales pentru a fi ajutați în cultivarea Rugăciunii. Cumpătarea și mulțumirea cu puțin îl ajută pe ascet să rămână fără de grijă și nerăspândit. Trăiau în atâta sărăcie, încât atunci când se mutau dintr-un loc în altul nici nu aveau ce să ia cu ei. Starețul se supunea la atâta sărăcie, încât la moartea sa nu a existat nimic folositor pe care să-l moștenească ucenicii săi.

Era cu multă luare aminte ca să se facă economie la orice, pentru a nu pierde binecuvântarea lui Dumnezeu. De aceea, atunci când îi cădea pe jos puțin grâu, posmag sau orice altceva, întotdeauna se pleca și le aduna. Mai târziu, când îi venea greu să se miște din pricina bolii, spunea:

„Orice disprețuire a unui lucru oricât de mic se socotește risipă. Știu că ocrotitorul nostru, Cinstitul Înaintemergător, ne poartă de grijă și ne economisește toate cele de trebuință. Căci l-am văzut de multe ori aruncând în ograda noastră multe din cele de care aveam nevoie și am primit înștiințare că ni le dă pentru că luăm aminte și nu risipim”.

Pentru acesta Starețul nu se temea niciodată să dea milostenie. Și dădea atât de multă, încât nu-i mai rămânea nimic pentru sine. Știa din experiență că Cinstitul Înaintemergător avea să se îngrijească să-i dea din nou toate cele de trebuință.

Era foarte firesc să aibă o asemenea încredere în ocrotitorul lor, de vreme ce și părintele Atanasie ne-a povestit că odată, pe când se nevoiau pe Athon și erau flămânzi, s-a arătat Cinstitul Înaintemergător și le-a dat pâine chiar cu mâinile sale.

Nesfârșita dragoste a Starețului către aproapele se manifesta prin îndoita milostenie: cea trupească și cea sufletească. Trupește se îngrijea să le dea altora tot ce putea: alimente, haine și loc unde să doarmă. Iar sufletește se îngrijea de mântuirea lor, mai ales prin rugăciunile sale neîncetate și prin nenumăratele sale epistole.

Starețul purta de grijă aproape permanent de câțiva bătrâni neputincioși ce viețuiau în pustie, trimițându-le toate cele necesare și chiar mâncăruri gătite. Cu atâta ușurință împărțea altora, încât

uneori ceilalți părinți din obștea sa îl muștrău pentru faptul că nu rămânea destulă făină pentru ei. Dar el nu se neliniștea, fiindcă avea încredere desăvârșită în Pronia lui Dumnezeu.

Să fi fost vreo doi-trei ani de când se afla împreună cu părintele Arsenie pe stâncile de la Sfânta Ana Mică, când a început să simtă multă neliniște și durere în rugăciunea sa. În cele din urmă a primit înștiințare în rugăciune că omenirea avea să sufere o mare nenorocire.

Starețul, de îndată ce a primit înștiințarea, a lăsat toate și a început să se roage zi și noapte. Cu multă durere și cu izvoare de lacrimi cerea mila lui Dumnezeu pentru întreaga lume. Retras pe stânci cum era, nu cunoștea exact ce se petrecea în lume; cu toate acestea își continua rugăciunea sa înflăcărată pentru omenire. În cele din urmă, câteva zile mai târziu, s-a aflat că Italia, pe data de 28 octombrie 1940, a declarat război Greciei. Câte suflete nu va fi izbăvit de la pierzare rugăciunea Starețului!

După un an a venit înfricoșătoarea ocupație germană. Neînfricații cuceritori și-au însușit toate bunurile grecești pentru mașina lor de război și din această cauză peste întreaga Grecie s-a întins foametea. Firește, că nici Sfântul Munte nu a fost cruțat.

Acea perioadă întunecată s-a făcut pricină pentru ca să se arate adâncă milostivire a inimii Starețului. Până acum am văzut că, deoarece era un mare ascet, nu deschidea cu ușurință poarta nimănui. Aceasta o făcea pentru a-și păstra liniștea, dar din această pricină unii îl numeau înșelat. Acum însă dragostea sa cea mare a găsit de cuviință că în acei ani grei trebuia să-și jertfească pentru puțin timp liniștea și să îl ajute după putere pe aproapele său.

Împreună cu părintele Arsenie luau toate hainele vechi care i se trimiteau, coborau la țărnișă și le vindeau ca să poată să cumpere puțină făină. Au ajuns și în situația ca să poarte saci în loc de dulame. Starețul frământa cu mâna sa pâine și apoi îi chema pe toți pustnicii săraci, chiar și pe trecători, pentru a-i hrăni.

Fiind el însuși un pustnic cu desăvârșire sărac, împărțea puținele alimente pe care le avea pentru a-i odihni pe ceilalți. Și le împărțea cu atâta dăruire și dragoste, încât toți spuneau: „Chilia Starețului Iosif este casa lui Samson primitorul de străini”.

De atunci au început să dispară încet-încet clevețirile îndreptate împotriva sa, deși niciodată nu au încetat cu desăvârșire.

Însă puțină făină pe care o cumpărau în schimbul zdrențelor lor nu ajungea pentru mult timp. Așadar, de îndată ce se termina, Starețul îi spunea părintelui Arsenie:

– Aleargă, Arsenie, acum pe munți să aduni castane sălbatice, să le aduci aici, să le măcinăm, să le prăjim, să mâncăm și noi, să mănânce și săracii.

Cu Starețul se împlineau cuvintele Sfântului Isaac Sirul: „*Pe acela să-l socotești om al lui Dumnezeu, pe cel care din multa milostivire a omorât întru sine nevoile firești ale trupului*”¹¹². Cu adevărat, Starețul nu ținea nimic pentru sine, ci cu dărnicie împărțea la toți zicând:

– Dacă avem ceva, nu suntem îndreptățiți să îl ținem pentru noi. Nu trebuie să mâncăm numai noi, ci să împărțim jumătate cu lumea.

Starețul îi aduna pe toți schilozii și spunea:

– Pe cei buni toți îi vor, însă pe cei strâmbi, nimeni. Mai bine să murim noi și să-i hrănim pe aceștia.

Se ostenea mult împreună cu părintele Arsenie, dar spunea:

– Nu contează că ne ostenim, trebuie să-i adunăm. Un folos vom scoate și de la ei. În felul acesta câștigăm cu dragostea și cu milostenia.

Unii săraci, deși plecau sătui, furau chiar și din puținii lor struguri pe care îi cultivaseră în acea pustie. Părintele Arsenie se smintea puțin din pricina acestei nerecunoștințe a lor. Starețul însă era plin de milostivire și de nerăutate și cu dragostea sa acoperea această greșală și spunea:

– Părinte Arsenie, oamenii au avut poftă de o fructă după mâncare.

Dar dragostea Starețului nu se oprea acolo. Împreună cu părintele Arsenie alerga ca să slujească vreun bătrânel ce avea râie, ca să aibă plată de la Dumnezeu. Firește, însoțirea lor cu toți săracii a avut ca urmare faptul că și ei s-au umplut de purici și de ploșnițe. Prin urmare, acești microscopici „vameși” neîndurători au devenit chiriașii permanenți ai celor doi asceți, vămuindu-i și

¹¹² Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice recent descoperite*, Cuv. 46, Editura „Sfântul Nicodim”, p. 239.

sugându-le până și puținul lor sânge rămas în urma postirii necurmăte și a relei pătimiri.

Îndemnat fiind de nesecata sa dragoste, Starețul îi găzduia și îi hrănea pe toți vizitatorii săraci. Pe la coliba sa treceau mulți sărmani precum bătrânul Modest, bătrânul Evstratie, bătrânul Ioan și mulți alții. Aceștia erau singuri și săraci și veneau la Stareț ca să primească câte un blid de mâncare. Starețul gătea și se ardea lângă tigaie prăjind morun, iar aceștia stăteau ca niște boieri și mâncau.

În timp ce Starețul împărțea morunul, deodată unul îi răpea coada, iar celălalt voia să i-o ia, și astfel se lua la ceartă.

– Opriți-vă, măi copii!, spunea Starețul.

Treaba aceasta cerea osteneală, dar dragostea Starețului nu putea să facă altfel.

Starețul avea o purtare plăcută și politicoasă. Doar pe noi, ucenicii săi, ne mustra din dragoste părintească, ca să ne curețe de patimi. Însă niciodată nu folosea același ton atunci când vorbea cu părinți străini sau cu vizitatori. Era întotdeauna amabil, de aceea scria:

„Eu pe toți îi iubesc. Cu toți sunt îngăduitor. Și sunt până într-atât de îngăduitor, încât, fiindcă nu contrazic pe nimeni, fiecare din cei cu care vorbesc crede că sunt de aceeași părere cu el. Nu descurajez pe nimeni, chiar dacă știu că se înșeală. Și aceasta deoarece știu că, deși voi vorbi, nu va asculta. Și atunci de ce să mă tulbur și să mă mâhnesc și eu?”¹¹³.

Despre dragostea dumnezeiască

Starețul Iosif, către sfârșitul „Trâmbiței celei cu zece glasuri și de Dumnezeu mișcată”, pe care a scris-o pentru isihăști, explică că „alta este porunca Dragostei săvârșită prin faptele bune, din iubire pentru frați, și altceva este lucrarea dumnezeieștii Dragoste”, pe care o dobândesc numai cei desăvârșiți. În continuare descoperă chipul urcușului tainic, prin care a dobândit el însuși dumnezeiasca dragoste:

¹¹³ Starețul Iosif, *op. cit.*, pp. 172-173.

„Atunci când vom umbla în simplitatea inimii noastre, când vom păzi poruncile împreună cu orice fel de asceză, când vom cere cu umilință, cu lacrimi, cu răbdare, cu stăruință și cu durere, când vom păzi bine oile lui Ietro ca Moise¹¹⁴, adică cugetările, amintirile și mișcările duhovnicești ale minții, în arșița zilei și în gerul nopții neîncetatei prefaceri și războaie ale ispitelor, când în silința și smerenia noastră ne vom zdrobi cu inima, în urma primirii în parte a altor harisme ale lui Dumnezeu, numai atunci ne vom învrednici și de vederea lui Dumnezeu și a rugului¹¹⁵, aprins în inimile noastre de focul dumnezeieștii Dragoste, care arde și nu se mistuiește.

Și apropiindu-ne de ea prin Rugăciunea minții, vom auzi glasul dumnezeiesc în taina dumnezeieștii cunoașteri, care ne spune: *«Dezleagă-ți încălțămintele picioarelor tale!»*. Adică dezleagă de la tine orice voie proprie și orice grijă a veacului acestuia și supune-te Duhului celui Sfânt și Voinței celei dumnezeiești a Acestuia, pentru că *«locul pe care stai tu este sfânt»*¹¹⁶. Iar după ce se va dezlega de toate, atunci va primi să poarte grijă de popor și va pricinui răni lui Faraon, adică va primi discernământul și stăpânirea dumnezeieștilor harisme, precum și biruința împotriva demonilor, iar apoi va primi legile dumnezeiești, nu pe plăci de piatră, așa cum le-a primit Moise, care se sparg și se strică, ci întipărite în inimile noastre; și nu numai zece porunci, ci atâta cât cuprinde mintea, cunoașterea și firea.

Atunci cu îndrăzneală intră în lăuntrul catapetesmei și al norului dumnezeiesc al dragostei, coborât în chip de foc și, devenind și el în întregime foc și nemaiputându-se stăpâni, dumnezeiasca putere a Dragostei strigă către Izvorul Dragostei prin mijlocirea buzelor omenesti: *«Cine va putea să mă despartă de dulcea Ta dragoste, Iisuse?»*¹¹⁷.

Mai mult decât atât, atunci când suflă adierea (Duhului) *«fie în trup, fie în afară de trup, Dumnezeu știe»*¹¹⁸, aceasta o știe numai cel care a cunoscut că a devenit în întregime foc și

¹¹⁴ Cf. *Ieșire* 3, 1.

¹¹⁵ Cf. *Ieșire* 3, 2.

¹¹⁶ *Ieșire* 3, 5.

¹¹⁷ Cf. *Romani* 8, 35.

¹¹⁸ *II Corinteni* 12, 2.

împreună cu focul varsă și lacrimi de dragoste și, plin de uimire, strigă: «Încetează, dulce Dragoste, valurile Harului Tău, căci legăturile mădurelor mele mi s-au desfăcut!».

Și spunând acestea și respirând aerul Duhului împreună cu contemplarea Lui și cu negrăita mireasmă, simțurile încetează, iar puterea trupească nelucrând, este luat rob în întregime, cu tăcerea fiind legat. Și privind, se minunează de nesfârșita bogăție a Slavei lui Dumnezeu, până ce trece întunericul și rămâne ca unul afară de sine, minunându-se și, ca unul amețit de vin, nespunând nimic”¹¹⁹.

După ce Starețul Iosif a dobândit în inima sa izvorul nesecat al dragostei, ca unul ce era văzător de Dumnezeu, izvora dragoste din belșug pentru toți cei din jurul său și din toată lumea. De aceea ne spunea că celui care se roagă „în duh și adevăr”¹²⁰ i se dăruiește dragostea în Hristos pentru aproapele. Din multa sa dragoste era gata oricând să sufere pentru ceilalți. De aceea le spunea uneori ucenicilor săi: „Să dau eu răspuns înaintea lui Hristos pentru păcatele tale! Să dau eu răspuns!”. Desigur, nu avea să dea el răspuns, dar dragostea lui nemărginită îl făcea să rostească chiar și aceste cuvinte.

Dragostea sa cea nesecată pentru aproapele se arăta și în compătimirea față de cei nefericiți. Un oarecare monah, care l-a cunoscut pe Stareț cu puțin înainte de fericitul său sfârșit, ne-a povestit că și-a dat seama de sfințenia Starețului din dragostea sa față de aproapele. A fost impresionat mai ales de următoarea întâmplare, pe care el însuși a văzut-o: „Din Sithonia, peninsula învecinată cu Sfântul Munte, a venit cineva la Stareț cu cincizeci de ouă. Sărmanul!, era foarte sărac. A venit ca să le dea Starețului și să ia pe ele bani. Gândiți-vă în ce sărăcie se afla de făcuse atâta drum pentru a vinde cincizeci de ouă!

Chilia Starețului se afla la înălțime, printre stânci, iar când acesta a urcat pe cărare, a căzut și i s-au spart toate ouăle. A ajuns până la ușa Starețului, însă noi tocmai terminasem de mâncat și mergeam să ne odihnim, pentru a ne putea face privegherea. Bătrânii se duseseră și ei să se odihnească, însă acela bătea în

¹¹⁹ Iosif Vatopedinul, *op. cit.*, pp. 313-315.

¹²⁰ *Ioan* 4, 23.

poartă fără să se oprească. Atunci Starețul îi spune bătrânului Arsenie:

– Nu te duci să vezi cine bate cu atâta stăruință?

– Bine, Gheronda, dar aceasta este o oră potrivită ca să văd cine bate la poartă?

Așa cum se știe, Starețul Iosif nu deschidea cu ușurință la o astfel de oră. În mod ciudat însă acum îi spune părintelui Arsenie:

– Mergi și vezi cine este!

Părintele Arsenie s-a dus la poartă și acolo l-a găsit pe săracul acela plângând, iar ouăle, toate sparte și împrăștiate pe jos.

– Adu-l aici!, îi spuse Starețul. Adu-l aici pe om!

– Și ce să facem cu ouăle așa cum sunt?

Atunci Starețul, luând ouăle, îl întreabă pe sărac:

– Cât fac ouăle, fiul meu? Hai, vino și ia banii aceștia! Mergi cu bine!

Cu siguranță că Starețul înțelesese într-un chip duhovnicesc sărăcia acestui om și inima sa sensibilă nu a suferit să-l lase să plece întristat. Însă cu ouăle, ce s-a întâmplat? Cumpătat cum era, Starețul a luat ouăle, le-a curățat de coji, le-a gătit a doua zi și le-am mâncat”.

Dragostea Starețului depășea măsurile obișnuite ale experienței noastre zilnice. Duhul său nu era limitat de spațiu, de timp și de oameni, ci cu ajutorul Harului lui Dumnezeu, îmbrățișa și cuprindea întreaga zidire.

De multe ori îl vedeam că se adâncea întru sine și din expresia schimbată a chipului său îți dădeai seama că se află altundeva. Uneori, când îl vedeam că suspina ușor și că se neliniștea, îl întrebam ce se întâmplă. Atunci el ne răspundea cu durere:

– Fiilor, cineva suferă.

Alteori ne spunea:

– Cutare suferă și cere ajutor.

Și într-adevăr, după puține zile Starețul primea scrisoare de la acea persoană în care îi cerea să facă rugăciune. Alteori, când îl înștiințam despre vreo nenorocire pe care o aflam sau pe care o vedeam la cineva, plângea. Iar atunci când cineva ne făcea vreo binefacere, nu o uita niciodată, ci căuta chipuri și prilejuri ca să-i răsplătească, dacă putea, cu ceva mai mult. Dar întotdeauna

întreaga milostenia cu rugăciunea. Se ruga cu lacrimi ore întregi pentru toată lumea și mai ales pentru persoanele cunoscute care îi cereau să se roage pentru ele.

O altă manifestare a dragostei sale către aproapele era râvna sa de a-i zidi sufletește pe toți cei care îi cereau sfaturile sale cele luminate de Dumnezeu, fie personal, fie prin scrisori. Starețul a căutat cu toată puterea sa Harul. În felul acesta s-a îmbogățit duhovnicește și de aceea înseta să transmită și altora această bogăție duhovnicească.

Când ne vorbea despre dumnezeiescul Har, o făcea cu atâta ușurință și ne dădea atât de multe amănunte despre diferitele lui lucrări și stadii, așa cum ar vorbi un meșter despre meseria sa. Ne dădeam seama că aceste învățături erau izvorâte din marea sa experiență. De aceea și avea puterea să ni le pună la inimă împreună cu simțământul că și noi am suferit o schimbare binefăcătoare. Căci există o mare diferență între cel care învață din cele citite și cel care, „pătîmind, a învățat și, învățându-se pe sine însuși, învață și pe alții”.

Prin întreaga sa ființă sfințită și harismatică Starețul ne îndemna să căutăm și noi, prin toate nevoințele noastre monahicești, să se sălășluiască dumnezeiescul Har în inima noastră și să ne nevoim să-l păstrăm, căci numai cu ajutorul dumnezeiescului Har vom reuși să ne izbăvim de omul cel vechi, de omul păcatului.

Ne mai învăța că, dacă nu aflăm Harul, atunci să socotim că am eșuat în viața monahală, fiindcă celelalte fapte bune sunt forme pe care le fac și ceilalți creștini. Și ne tâlcuia ceea ce spune Hristos: *„dacă nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât cea a cărturarilor și a fariseilor...”*. Dreptatea cărturarilor și a fariseilor, spunea el, sunt forma și faptele exterioare. Pentru a prisosi, așadar, dreptatea noastră, trebuie să ne străduim ca, prin Rugăciunea minții și prin viața noastră ascetică, să dobândim Harul dumnezeiesc.

Starețul ne spunea:

„Nu se cere atât de multă osteneală în a dobândi Harul lui Dumnezeu, pe cât se cere pentru a-l redobândi după retragerea lui din pricina trândăviei sau a mândriei omului. De aceea, sunt mulți nevoitori care l-au aflat, dar puțini sunt cei care au reușit să-l păstreze, după ce l-au pierdut de-a lungul vieții lor”.

Și continua:

„Este ceva atât de înfricoșător retragerea Harului, încât, atunci când povestesc, mă cutremur, fiindcă am fost încercat foarte aspru, deoarece eu nu am avut un duhovnic încercat căruia să-i cer sfatul. Și dacă este să găsiți și voi Harul dumnezeiesc și apoi să-l pierdeți, mă rog ca mai bine să nu-l aflați niciodată. Atât de aspră este lupta. De aceea, doresc ca Dumnezeu să vă dea mai degrabă experiență, decât Har. Căci experiența aduce multe haruri și este un dar pe care Dumnezeu nu-l mai ia înapoi, pe când dăruirea Harului înainte de vreme nu aduce nici o experiență”.

Motivul principal pentru care accentua atât de mult pe dobândirea Harului era că numai acesta poate aduce dragostea lui Dumnezeu, care este adevăratul nostru scop. Dându-ne foarte multe amănunte, ne demonstra că nu există ceva mai vrednic decât a se îndeletnici cineva cu dragostea lui Dumnezeu. Toate celelalte sunt deșertăciune în comparație cu ea. Scopul și centrul vieții creștinești este dragostea lui Dumnezeu.

Împreună-pățimirea cu cei demonizați

Pe lângă cei săraci, Starețul îi primea și pe demonizații care veneau din lume pentru a se hrăni și pentru a se tămădui. Aceștia rămăneau la colibă atât cât voiau, după care plecau singuri. Din pricina bolii lor, acești oameni nu suferă să rămână într-un loc, fiindcă înlăuntrul lor nu există mângâierea de la Dumnezeu și de aceea o caută schimbând locuri și oameni.

Împreună-pățimirea Starețului cu cei demonizați, aceste fapte nefericite ce sunt chinuite de legiuni de duhuri necurate, se poate vedea încă din perioada când era mirean. Când a mers să se închine la Moaștele Sfântului Gherasim din Kefalonia, din nemăsurata smerenie pe care o avea, s-a prefăcut că este și el demonizat. Și astfel, l-au rânduie și pe el împreună cu cei demonizați.

Tuturor acestora preotul mănăstirii le citea în fiecare zi Molitfele Sfântului Vasilie cel Mare. Francisc, a cărui inimă ardea

de împreună-pătimire, îi îndemna pe toți să facă metanii până la pământ, el fiind primul care li se făcea pildă și striga: „Doamne miluiește! Doamne miluiește! Doamne miluiește! Sfinte Gherasime, ajută-ne și ne slobozește!”.

Demonizații însă, în loc să facă metanii până la pământ, se întindeau cu fața la pământ și cu o mișcare specifică își azvârleau piciorul stâng spre șezut, arătând astfel nesupunerea lor diavolească și pocăința prefăcută.

Văzând Francisc vicleniile lor diavolești, le striga:

– Ce-s astea? Nu se fac astfel metaniile!

– Acestea sunt metanii cu coada, îi răspundeau ei, și prin azvârlirea piciorului le trimitem la stăpânul nostru.

Francisc se cutremura când auzea toate acestea și multe altele asemenea dimpreună cu hulele lor. Atunci a înțeles înfricoșătoarea tragedie a acestor ființe nefericite și pentru aceasta le cuprindea în inima sa cu mai multă dragoste și milostivire.

A doua zi, când preotul a venit din nou să citească exorcismele și a văzut deosebirea dintre tânărul Francisc și ceilalți demonizați, a poruncit îndată epitropilor să-l osebească de ceilalți, ca pe unul ce era foarte sănătos.

Pe când Starețul se afla la Schitul Sfântului Vasilie, a venit la el un demonizat ce se numea Haralambie. Peste tot pe unde se ducea era izgonit. Starețului i s-a făcut milă de el și de aceea nu a vrut să-l alunge și el. „Să-l țin aici, se gândea Starețul, ca să găsească și el puțin sprijin și să i se încălzească inima lui de om”. Pentru a-l face bine, Starețul l-a pus la post aspru, potrivit cuvintelor Domnului: *„acest neam de demoni nu iese decât numai cu rugăciune și cu post”*¹²¹.

Într-o zi Starețul a mers împreună cu părintele Arsenie pe vârful Athonului ca să se închine, iar când s-a întors, cineva le-a spus că Haralambie se închisese în magazie și nu mai voia să iasă. Zăvorâse pe dinăuntru toate ușile și ferestrele și luase la el cheile. Stătea acolo și mânca fără oprire tot ce găsea: ceapă, usturoi... tot. Începuse să mănânce chiar și pantofii!

– Haralambie, ieși afară!, i-a strigat Starețul.

¹²¹ Matei 17, 21.

- Vreau să pustnicesc!
- Ieși afară când îți spun!
- Voi deveni ascet.
- Deschide și te voi face eu ascet!

Acela însă, nimic. S-au rugat mult de el, dar acesta nu voia cu nici un chip să deschidă.

- Las' că o să te aranjez eu! Arsenie, adu șurubelnița!

Și după ce a desfăcut balamalele, a scos ușa. De îndată ce Haralambie a ieșit afară, Starețul i-a tras o săpuneală bună, iar acela a căzut la picioarele lui.

- Bre, de ce te-ai închis înăuntru și ne-ai lăsat afară?

– Fiindcă înăuntru erau cartofi și ceapă și voiam să pustnicesc singur, mâncând tot.

Peste puțin timp s-a vindecat cu rugăciunile și postirile Starețului, dar apoi a plecat și iarăși s-a îndrăcit. De trei ori a venit la Stareț, stăpânit fiind de demon, și de fiecare dată pleca sănătos. Însă atunci când se întorcea în lume, îl luau iar în stăpânire demonii. În cele din urmă am auzit că l-au dus la psihiatrie și că, în nebunia lui, a omorât un muncitor și astfel l-au băgat în temniță.

La puțin timp de la venirea mea lângă Stareț a venit să ne viziteze la sihăstria noastră un jandarm de la Sfânta Ana. Era un voinic înalt și bine legat. Un zelotist înflăcărat, dar lipsit de dreptă socoteală. Se pare că își închipuia că el va salva Biserica.

– Ai grijă, îi spunea Starețul, că vei cădea în înșelare. Peste puțin timp te vor lega.

Acela însă nu primea nici un sfat.

– Eu? Eu îi am ca ajutori pe Sfântul Pantelimon, pe Sfânta Marina...!

În cele din urmă s-a petrecut așa cum a spus Starețul. S-a îndrăcit și l-au legat. Mai târziu, văzând că nu are crize violente, l-au lăsat liber, iar el umbla de ici-colo. Compătimitorul Stareț, făcându-i-se milă de el, l-a adunat de pe drumuri.

– Ca să nu stai degeaba, i-a spus odată Starețul, mergi și taie lemne!

Și fiindcă întârzia să vină, a trimis pe cineva să-l caute. L-a găsit stând pe gânduri.

- Ce ți s-a întâmplat?, l-a întrebat.

– Nu am tăiat lemne pentru că sunt preocupat cu grija bisericilor.

Jandarmul a rămas puțin timp cu noi, dar apoi a plecat. În cele din urmă, când a murit tatăl său, niște rude de-ale lui l-au închis într-un azil.

Era o femeie demonizată, iar una din fiicele ei era și ea demonizată. Moștenise același demon pe care îl avea și mama ei.

Fiica demonizată, auzind despre Stareț, i-a scris o scrisoare în care i-a explicat comportarea lor și a cerut să se roage pentru ele. Starețului i s-a făcut milă de ele și a postit cu asprime patruzeci de zile, mâncând doar pâine și apă.

După terminarea postului, Starețul a primit înștiințare în rugăciune și i-a scris: „Fiica mea, demonul din mama ta va ieși, dar cel din tine, nu”. Și în cele din urmă, a ieșit, într-adevăr, demonul din mama ei, în timp ce al ei nu a plecat, dar s-a făcut puțin mai bine. Când o apuca criza, doar mugea puțin. Aceasta a devenit mai târziu monahie și, de îndată ce a fost tunsă în Schima Mare, s-a vindecat cu desăvârșire.

Starețul răspundea cu râvnă la toate scrisorile pe care le primea. După privegherea de zece ore pe care o făcea, își punea înainte o scândură, aprindea o lampă cu ulei – evita lămpile cu petrol pentru mirosul pe care îl scot – și scria. De aceea epistolele sale erau insuflate de Dumnezeu și atât de puternice, fiindcă răspunsurile pe care le dădea fiilor săi duhovnicești erau rod al rugăciunii.

Prin scrisorile sale ajuta foarte multă lume. Trimitea scrisori chiar și în străinătate: în Germania, la Paris, în America, fiindcă erau mulți care voiau să învețe Rugăciunea minții.

Râvna sa de a ajuta, pentru care și primea răsplata dragostei, se vede și din cuvintele pe care le-a scris unei femei:

„Îngrijește-te să scrii curat mărturisirea ta, încă de când erai mică. Scrie-le pe toate cu multă limpezime. Nu te grăbi atunci când scrii. Și trimite-o repede, ca nu cumva să mor. Să-ți fac eu binele, iar nu altul, ca să spun înaintea lui Dumnezeu: *«Iată eu și pruncii pe care mi i-a dat Dumnezeu»*¹²²”.

¹²² Evrei 2, 13.

Dar așa cum se vede din următoarele rânduri, demonii se răzbunau pe el pentru lucrarea mântuitoare pe care o făcea: „Rog fierbinte dragostea voastră să vă rugați pentru mine, căci am multe suflete care îmi cer ajutor. Și credeți-mă că pentru fiecare suflet ce primește ajutor eu sunt încercat cu războiul pe care îl are”¹²³.

Tăcerea

Pentru cel care vrea să sporească în Rugăciunea minții tăcerea este o virtute de temelie. Trebuie să tacă nu numai gura trupului, ci mai ales cea a sufletului, adică mintea, căci răspândirea minții este o piedică serioasă în calea lucrării rugăciunii.

Starețul ne amintea mereu că păzirea gurii, adică păstrarea tăcerii întru cunoștință, trezește conștiința pentru Dumnezeu. Și ne mai spunea că, cu cât păstrăm mai mult tăcerea și ne nevoim să ne purtăm fără de îndrăzneală, cu atât ne cercetează darul lacrimilor.

Și într-adevăr, în obștea noastră nu știam ce este aceea vorbire în deșert. Neîncetat rosteam Rugăciunea. Starețul vorbea cu bătrânul Arsenie, dar noi, cei mai tineri, nu vorbeam. Înaintea Starețului stăteam întotdeauna tăcuți și cu sfială. Mai ales eu nici nu îndrăzneam să vorbesc cu vreun frate înaintea Starețului.

Dar tăcerea nu se datora atât faptului că ne ocăra, cât faptului că aveam atât de mult respect și lipsă de îndrăzneală, încât nu puteam să facem așa ceva, adică să vorbim între noi în timp ce Starețul se află de față. Ferească Dumnezeu!

De asemenea, Starețul nu ne îngăduia să aducem în obștea noastră vești din afară. Nu aveam voie să vorbim despre ce a făcut altul sau cum și-a petrecut viața. Nu știam ce se întâmplă în afara chiliei noastre. Era foarte atent ca să nu vorbim în deșert. Judecată nu exista între noi.

Când cineva încerca să vorbească, Starețul îi spunea cu asprime:

– Vei pierde Harul lui Dumnezeu, sărmane om, și o să-ți dai cu pumnii în cap. De ce să judeci? Ce te interesează pe tine? Aici,

¹²³ Starețul Iosif, *op. cit.*, pp. 172-173.

înăuntru, nu-și au locul noutățile și știrile. Astea puteai să le faci înainte de a deveni monah! Aici doar tăcere și rugăciune! Nimic altceva. N-am venit aici ca să avem unde să ne petrecem timpul. Diavolul pândește, priveghează, aleargă ici-colo ca un leu, căutând să găsească pe cineva care petrece în nepăsare, în trândăvie, în lipsă de trezvie, ca să-l înghită. Trebuie să ne păzim mintea.

Atât de mult ne păzea ca să nu vorbim în deșert și mai ales să nu judecăm fapta altui om din afara obștii noastre! Dar nici între noi nu ne judecam. Așa ceva nu exista în obștea noastră. Starețul nu spunea niciodată vreun cuvânt despre cineva. Toate acestea le datorăm Starețului.

Uneori părintele Arsenie, fiindcă era bătrân și foarte simplu, începea să spună câte ceva despre vreun frate din afara obștii noastre sau vreo noutate pe care o aflase. Îndată însă Starețul îi spunea cu asprime:

– Arsenie, ia aminte! Nu grăi în deșert, ci rostește Rugăciunea!

– Bine, dar ce am spus?

– Cu ceea ce ai spus, te-ai făcut vrednic de a fi lipsit de binecuvântarea rugăciunii. Ce vrei mai mult?

De aceea, adeseori Starețul, pentru a ne învăța pe noi, cei mai tineri, dar și pentru a-l ține în smerenie pe minunatul părinte Arsenie, îl ocăra înaintea noastră chiar și pentru cea mai mică greșeală a sa. Părintele Arsenie, până la bătrânețile sale, a primit fără să murmure ocările Starețului Iosif. Pentru aceasta s-a și sfințit, devenind respectabil întocmai ca Patriarhul Avraam, fiindcă a păzit cu bărbăție ascultarea până la sfârșit.

Starețul ne învăța că tăcerea este un lucru minunat și mai presus decât toate virtuțile. Dacă luăm o balanță și punem de o parte toate virtuțile, iar de cealaltă tăcerea, aceasta din urmă va înclina balanța de partea ei. Căci atunci când monahul păstrează tăcerea întru cunoștință, când se va ruga, va avea umilință, lacrimi, pace și liniște. De asemenea, nu va judeca, nu va vorbi în deșert, nu va spune minciuni, nu va cleveti, nu va vorbi fără de vreme. Prin urmare, sufletul său dobândește mult Har, fiindcă odată cu tăcerea vine și umilința, iar umilința aduce lacrimi, lacrimile

curățirea, iar curățirea îl învrednicesc pe om să-L simtă pe Dumnezeu înlăuntrul său, desfătându-se de tainele Sale cele negrăite, pe care nu și le poate cineva închipui sau descrie. Cu o astfel de învățătură înaltă despre tăcere și cu supravegherea sub care eram ținuți, chiar să fi voit să vorbim în deșert sau să judecăm, nu puteam.

Dovadă a celor spuse mai sus este faptul că noi, frații din obștea noastră, nu ne-am smintit și nici nu ne-am amărât vreodată unul pe altul. Deși păstram cu atâta asprime tăcerea, aveam totuși multă dragoste între noi. Ne jertfeam unul pentru celălalt. Chiar dacă la exterior nu vorbeam cu fratele meu, lăuntric însă îl îmbrățișam în duh.

Odată a trecut pe la noi părintele Efrem de la Volos. Un frate mai mare din obștea noastră a vorbit puțin cu el, însă eu, care eram mai mic, cum să îndrăznesc? Deși fusese duhovnicul meu în lume și mă ajutase mult ca să urmez calea vieții monahale, pentru mine era acum un străin. Cum să-l las pe Starețul meu și să vorbesc cu el? Nu i-am spus nici măcar un cuvânt. Starețul m-a luat deoparte și mi-a zis:

– Vezi, micuțule, cât de mult vorbește fratele tău mai mare cu fostul tău duhovnic?

– Eu n-am să vorbesc.

– Da, tu n-ai să vorbești, știu asta.

Așa cum făcea și cu ceilalți, mă urmărea și nu-i scăpa nimic.

– El este mai mare, i-am spus eu, iar eu sunt mic și neînsemnat. Ce să vorbesc?

– Cu cât păstrezi mai mult tăcerea acum, cu atât vei vorbi mai târziu în Biserică. O să vezi tu într-o bună zi.

Starețul vorbea profetic, dar eu, de unde să știu atunci ce voia să spună? Eram încredințat că spunea ceva important, dar nu îmi dădeam seama ce anume. Credeam că vrea să spună că o să predic pe la vreo biserică. Acum însă, când s-a împlinit proorocia Starețului, îmi dau seama că vorbea despre Biserica lui Hristos, pe care am slujit-o și în Sfântul Munte și în toată Grecia, iar acum și în străinătate. Pe atunci eu mă gândeam neîncetat la moarte și de aceea i-am răspuns:

– Gheronda, de la această colibă voi merge direct spre Cer.

Tăcerea a adus în suflet pace și liniște, al căror rod a fost umilința, iar aceasta a atras insuflările cele dumnezeiești, gândurile cele învăpăiate ale energiei dumnezeiești, însoțite de o căldură duhovnicească a inimii.

Stările duhovnicești se schimbau, așa cum spune Sfântul Macarie Egipteanul: *„Sufletul monahului trece prin diferite stări..., uneori se simte ca un ostaș al lui Hristos, înarmat și lipsit de frică, înfricoșător dracilor și provocându-i pe aceștia la luptă. Alteori ca o mireasă a lui Hristos, împodobită pentru Mirele ei Iisus, iar alteori ca fiu al lui Dumnezeu, simțindu-L înlăuntrul său pe Părintele Luminilor și îndrăznirea cea de fiu către Tatăl său cel ceresc”*¹²⁴. De multe ori, din pricina belșugului de Har din timpul nopții, această stare se păstra și în timpul zilei, preschimbându-se în desăvârșită liniște, care și ea la rândul ei conducea la contemplarea lui Dumnezeu.

Nu numai că nu vorbeam în deșert, dar nici să cugetăm ceva în afară de Dumnezeu nu ne îngăduiam. Iar tăcerea, rugăciunea și contemplația aduceau în suflet o tânguire binefăcătoare. Pomenirea morții era? Pomenirea judecății lui Dumnezeu? Amintirea păcatelor săvârșite? Orice ar fi fost, lacrimile curgeau șiroaie.

După ce a trecut marea răzvrătire de după ocupația germană și a încetat și foametea în Sfântul Munte, obștea noastră de la Sfânta Ana Mică a început să facă rucodelie, ca să putem agonisi cele necesare traiului.

Starețul a început atunci să mă trimită și în afara colibei, când la Sfânta Ana, când la Noul Schit, când pe la mănăstiri, ca să dau cruciulițele sculptate de el și cu banii dobândiți pe ele să cumpăr alimente, fructe și tot ceea ce aveam trebuință. De asemenea mă trimitea la moară ca să macin grâul, să duc scrisorile jos la corabie și să le dau corăbierului, poruncindu-mi întotdeauna să nu vorbesc:

– După ce-ai să ieși din sihăstrie, să nu mai vorbești. Să nu scoți nici măcar un cuvântel.

– Bine, Gheronda, dar mă voi întâlni cu oameni.

¹²⁴ Sfântul Macarie Egipteanul, *Omilia XXXIII – Neîncetat și cu luare-aminte se cuvine să ne rugăm lui Dumnezeu*, P.G. 34, 741.

- Nimic, nici un cuvîntel.
- Să fie binecuvîntat!
- Acum, când vei ieși afară și te vor întreba: „De unde ești?”, „Cum te cheamă?”, să nu vorbești deloc.

Dacă aș fi vorbit, m-ar fi ocărât. Pe atunci călugări tineri erau puțini în Sfîntul Munte și de aceea părinții erau curioși să afle cine sunt. De îndată ce mă vedeau, mă întrebau: „De unde ești? Cine ți-e Stareț?”. Eu însă nu spuneam nimic, ci păzeam cuvîntul Starețului. Deoarece făceam ascultare oarbă, simțeam doar greutatea „operației”. Mai târziu însă, când Starețul a adormit, am văzut cât m-a folosit această poruncă, fiindcă existau numeroși monahi care spuneau multe împotriva Starețului, fără să verifice dacă este adevărat.

Dacă eu nu aș fi păzit „după literă” porunca sa, ci aș fi plecat urechea la cuvintele lor, m-aș fi distrus duhovnicește. Căci începător și neexperimentat cum eram, cleветirile ar fi sădit îndoieli în sufletul meu și apoi acestea ar fi clătinat credința mea în povățuitorul meu cel nerătăcit și ar fi surpat ascultarea mea.

Într-o zi mi-a venit foarte greu s-o scot la capăt cu un episcop, care mai târziu m-a hirotonit. Acesta era un bătrînel de vreo optzeci de ani din Asia Mică, care ajunsese să facă semne și minuni. Eu nu-l văzusem niciodată.

Starețul îmi spusese: „Ia scrisorile și mergi să le dai jos, la corabie. Ia aminte, să nu vorbești cu nimeni, căci altfel ești pierdut!”.

Iau, așadar, scrisorile și cobor la corabie, dar căpitanul nu venise încă, iar părinții se plimbau pe chei. Atunci mi-am spus în sinea mea: „Mai bine să stau jos, sub un măslin, ca să nu mă vadă părinții și astfel să vină cineva ca să-mi vorbească, iar apoi să-mi gălesc beleaua”.

Și astfel, m-am așezat acolo și am început să mă rog cu metania. De îndată ce s-a luminat puțin de ziuă, văd venind spre mine un bătrînel. Nu-l mai văzusem niciodată. „Tac-tac” lovea cu bastonul său, venind spre mine. Eu îndată mi-am dat seama că era episcop. Atunci m-am ferit puțin într-o parte, ascunzându-mă în spatele copacului, ca să nu mă vadă, dar cărarea trecea chiar pe lângă măslin. Bătrînul m-a văzut și s-a îndreptat direct spre mine.

„Oh! Cum o s-o scot acum la capăt? Și pe deasupra mai este și episcop!”, spuneam eu în sinea mea. A ajuns, așadar, înaintea mea și și-a pus bastonul astfel încât să nu mai pot face nici o mișcare. „Acum o să petrecem de minune!”, mi-am spus în sinea mea. Ce puteam să fac? Am lăsat capul în jos, am luat metania și am început: „Doamne Iisuse Hristoase, izbăvește-mă! Doamne Iisuse Hristoase, ajută-mă!”. „Ce voi răspunde acum?”, mă întrebam în sinea mea. Starețul îmi spusese că dacă n-o s-o scot la capăt, să spun: „Nu am binecuvântare de la Starețul meu să vorbesc”. Aceasta era ultima mea scăpare.

– Călugăre, de unde ești?

Eu, nici un cuvânt.

– Pe cine ai stareț?

Eu însă nimic.

– Care-i numele tău? Nu ai gură?

Eu tot nu spuneam nimic.

– Cum îl cheamă pe starețul tău?

Eu nu-i răspundeam. Și mai era și episcop pe deasupra!... Dar ce puteam să fac, de vreme ce avea întâietate porunca ascultării față de Starețul meu?

– Cu mine nu vorbești, fiule?

Eu eram o mână de om, iar el ditamai arhiereul... Mi s-a făcut milă de el. Mă gândeam în sinea mea: „Se pare că n-o să se dea prea ușor bătut, ci o să mă bombardeze fără oprire cu întrebările. Mai bine să-i spun și eu cuvintele îngăduite de Stareț”.

– Mă iertați, nu am binecuvântare să vorbesc.

– Aa, nu ai binecuvântare să vorbești, adică dacă flămânzești, nu mergi la starețul tău să-i spui: „Mi-e foame, dă-mi mâncare ca să mănânc!”?

Eu însă n-am mai scos o vorbă. Acelea au fost singurele cuvinte pe care le-am rostit. Când episcopul a văzut că nu voi vorbi, s-a ridicat și s-a îndreptat către corabie ca să plece. De unde să știu că acesta avea să mă hirotonească? M-am dus și eu și, de îndată ce l-am văzut pe căpitan, i-am dat scrisorile și am plecat.

– Ei, călugăre!

Însă eu am luat-o la picior. Cum să îndrăznesc să vorbesc? Acrivie în păzirea poruncii Starețului!

Sfântul meu Stareț Iosif respecta harul arhieriei întru toate, dar ne impusese tuturor tăcerea desăvârșită pentru a primi ajutor și pentru a spori duhovnicește. De altfel și îndoita mea hirotonie s-a făcut de către același arhiepiscop, Mitropolitul Ierotei al Militupolei.

Într-adevăr, Starețul, în ceea ce privește tăcerea, era foarte aspru. De pildă, odată mi-a spus:

– Ia-ți traista repede și mergi la Sfânta Ana să cumperi lotuși. Să spui așa: „Vreau să cumpăr 20 de kilograme de lotuși. Cât costă?”. Apoi plătește și imediat să te întorci. Ai spus vreun cuvânt în plus? S-a terminat, nu mai ai ce căuta aici! Iar dacă îți vor da vreo prăjitură, să nu o mănânci!

Când am auzit acestea, m-a cuprins panica și m-a trecut o transpirație rece. „Cum o să merg?, mă gândeam în sinea mea. Peste ce-o să mai dau și pe-acolo? Ce voi face?”.

Am pornit însă cu binecuvântarea Starețului. Ajung la o colibă și bat în ușă, zicând:

– Pentru rugăciunile Sfinților Părinților noștri...

Iese un bătrânel cuvios, care abia se ținea pe picioare, și îmi spune:

– Bine ai venit! Intră înăuntru!

Părinții m-au primit cu multă dragoste.

– Ia această prăjitură s-o mănânci, fiul meu! Este foarte bună. Cum te cheamă?

Mă vedeau și mic și se gândeau: „Să-i dăm ceva ca să mănânce”. Eu însă nu am luat-o.

– Cine este starețul tău?, mă întreabă unul din monahi.

Atunci eu plec capul și nu răspund nimic.

– Ce vrei?, mă întreabă.

– Douăzeci de kilograme de lotuși.

– De unde ești?

– Douăzeci de kilograme de lotuși.

Atunci și-a dat seama. „O fi având poruncă de la starețul său”, se gândea el. „Să nu-l mai silim să ne vorbească”. Se vede că știa ce înseamnă viață călugărească.

– Poftim, ia, fiul meu!

– Cât costă?

– Atât.

– Ia banii!

– Ia și tu acest lotus. Ia privește ce frumos s-a copt!
Mănâncă-l!

Atunci eu îi fac semn că nu-l mănânc.

– De ce nu-l iei?

Am lăsat capul jos și îndată mi-am luat traista și am plecat.
„Am scăpat”, gândeam în sinea mea. „Cel puțin nu am făcut neascultare”. De îndată ce am ajuns la colibă, Starețul mă întreabă:

– Ai vorbit?

– Am spus asta și asta.

– E bine.

Va părea de necrezut cât de exigent era în privința păstrării tăcerii, mai ales față de oamenii din afara obștii noastre.

Într-o zi Starețul mi-a spus:

– Ia traista cu grâu în spate și mergi la moara de la Sfânta Ana ca să-l macini. Dar ia aminte, să nu vorbești cu morarul. Nici măcar un cuvânt să nu adaugi la cele pe care ți le spun. Iar dacă te va sili, să-i spui: „Nu am binecuvântare să-ți spun altceva în afara acestor cuvinte”.

Ce puteam să fac? Am luat traista cu grâu, am pus-o pe umăr și am pornit.

Acolo, la moară, era un om care purta fes și dulamă, dar era mirean. Merg, așadar, la acesta și îi spun:

– Vă rog să măcinați acest grâu. Spuneți-mi când să vin să-l iau și cât vreți pentru aceasta?

– Și de unde ești tu? Pe cine ai stareț?

– Luați grâul și spuneți-mi când să vin să-l iau.

– Eu cu tine vorbesc, de unde ești și cine este starețul tău?

Atunci am plecat capul, dar nu am vorbit, ci i-am dat grâul și l-am întrebat:

– Când să vin după el?

Omul era mirean, nu știa ce înseamnă viață călugărească și de aceea tăcerea mea a socotit-o disprețuire.

– De ce nu-mi spui cine este starețul tău?, m-a întrebat acela mânios.

În cele din urmă mi-a spus:

– Vino în cutare zi!

Am făcut o plecăciune și am plecat, lăsându-l pe om foarte mânios.

Toate aceste lucruri mi le-a poruncit înțeleptul Stareț. Era grea nevoia tăcerii, dar cât de mult m-a folosit!

Odată m-a văzut un ieromonah care obișnuia să vină la Stareț ca să-și mărturisească gândurile și să-i ceară sfatul. De obicei, atunci când îl vedeam pe acest cunoscut al Starețului, mergeam ca să iau binecuvântare, dar nu-i vorbeam.

De data aceasta mă aflam la arsana, iar acesta, când m-a văzut, mi-a strigat:

– Părinte Ioane, părinte Ioane! (Acesta fusese numele meu în lume). Părinte Ioane, am mers în Volos și am văzut-o pe mama ta.

Atunci eu m-am înșelat și i-am răspuns:

– Mă iertați, părinte, dar eu nu am mamă. Mama mea este Maica Domnului.

Asta a fost! „Vai mie, ce-am făcut!”, mi-am spus. Știam că de îndată ce mă voi întoarce, voi primi de la Stareț un potop de ocări. Când m-am întors, de îndată ce Starețul m-a văzut, m-a întrebat:

- Ai vorbit cu cineva?
- Am vorbit.
- Cu cine ai vorbit?
- Cu părintele cutare.
- Ce i-ai spus?
- I-am spus asta și asta.
- Vai de tine! Ai spus tu astea? Las' că vezi tu ce-am să-ți fac.
- Să fie binecuvântat!
- Acum, în clipa asta, să faci două sute de metanii și mai vorbim noi deseară, când o să vii să-ți spui gândurile tale.
- Să fie binecuvântat! Două sute ați spus? Două sute o să fac.
- Apoi a început Starețul să mă pună la canon.
- Fă aceea!, îmi spunea el.
- Să fie binecuvântat!
- Fă cealaltă! Taie lemne! Sparge pietre!
- Să fie binecuvântat!

Văzând toate acestea, bunul și compătimitorul părinte Arsenie a început să mijlocească pentru mine:

– Hai, bre Gheronda, și Sfinția ta!... Eu toată ziua vorbesc în deșert și nu mi-ai dat nici un canon. Acest călugăr două cuvinte a spus și i-ai dat două sute de metanii. Prea aspru ești! Nu trebuie să fii atât de aspru. Hai, iartă-l! O singură neascultare ți-a făcut în toată această vreme și i-ai dat copilului două sute de metanii! Asta nu se poate! Nu merge așa ceva!

I-a spus și i-a tot spus aceste vorbe până când, în cele din urmă l-a „prăjit” pe Stareț și l-a înduplecat să mă ierte.

– Hai, să fie iertat! Este pentru prima dată când greșește și de aceea îl iert, dar dacă se mai repetă o singură dată, va face și acest canon.

Și, cu ajutorul Harului lui Dumnezeu, nu am mai călcat vreo poruncă de-a lui.

Cât de mult m-a ajutat această poruncă de a păstra tăcerea! „Când vei ieși din sihăstria noastră, îmi spunea Starețul, să nu vorbești cu nimeni, oricine ar fi el. Cel mult ai voie să spui «nu am binecuvântare»”. Păzind cuvântul Starețului, am fost ferit de toate cursele, căci unii bătrânei simpli aveau și puțină viclenie, fiindcă încercau să ademenească vreun călugăr tânăr, pentru a face obște.

Dacă nu aș fi avut de la Stareț porunca tăcerii și aș fi vorbit cu ei, m-ar fi adăpat negreșit cu otravă. Cum? Mi-ar fi spus că Starețul meu este înșelat, că nu merge bine, că nu trăiește așa cum trăiesc și ceilalți părinți athoniți. Căci pe atunci majoritatea părinților socoteau trezvia și Rugăciunea minții lucruri primejdioase, deopotrivă cu înșelarea. Cu astfel de cuvinte ar fi surpat înlăuntrul meu, prin războiul gândurilor, credința și încrederea mea în Stareț.

Toate aceste zvonuri circulau pe atunci în Sfântul Munte, dar nu ajungeau până la urechile mele, deoarece mă păzea porunca Starețului. Nu-i lăsam să deschidă discuții, căci le spuneam: „Nu am binecuvântare să vorbesc”. Firește că cei mai mulți bătrânei și părinți se enervau, dar pe mine nu mă interesa. Pe mine doar un singur lucru mă preocupa: **păzirea cuvântului Starețului**. Cât de mult m-a păzit cuvântul său! O singură poruncă am păzit, și totuși aceasta a fost mântuirea mea. Mai târziu, când am crescut și am ieșit afară și îmi spuneau cuvinte împotriva Starețului, nu mai puteau să-mi facă rău, fiindcă cunoscusem foarte bine cine era

Starețul meu. Se înrădăcinase în mine sfințenia sa. Eram deja curățit prin învățătura sa cea lipsită de înșelare și de aceea mă întristam pentru neștiința lor.

Dar porunca tăcerii nu interzicea doar discuțiile cu oamenii din afara obștii noastre, ci, fiindcă Starețul văzuse cât de mult folos pricinuieste aceasta, ne interzicea chiar și discuțiile dintre noi. Doar pentru lucruri absolut necesare puteam rupe tăcerea.

Postul

În ajunul primului meu Post Mare, adică în Duminica Lăsăturii sec de Brânză, Starețul îmi spune:

- Vino aici, neghiobule! Știi că mâine începe postul?
- Da, Gheronda, știu că începe de mâine.
- Știi ce înseamnă un Post Mare aici, în Sfântul Munte?
- Nu cunosc, Gheronda, dar voi face ce-mi ziceți.
- O s-o scoți la capăt?

Eu, deși abia îmi târam picioarele, i-am răspuns:

– Cu rugăciunile Sfinției Voastre... Când eram în lume posteam împreună cu mama mea.

Și într-adevăr, pilda ei mă ajutase la postire, la priveghere, la dobândirea lacrimilor și a plânsului pentru păcate. Acest suflet binecuvântat postea de trei ori pe săptămână fără untdelemn și mânca doar o singură dată în zi, după ceasul al nouălea, adică după ora 3 după-amiază. Iar seara stătea ore întregi în genunchi și se ruga înaintea unei candelă mici, plângea, se tânguia pentru păcatele ei. Și era femeie din lume, cu bărbat și cu copii!

– Lasă lumea, fiul meu, îmi spuse Starețul. Aici ce vei face? Ceea ce faci aici nu-i la fel cu ceea ce făceai acolo. Aici vei posti. Însă nu precum la Volos.

- Orice ar fi, nu-mi pasă.
- Aici nu este mâncare și pâine.
- Terci!, îi răspund eu.
- Da, doar cu sare și fără zahăr. Și asta o dată în zi. Dar și posmagul este cu măsură, nu cât vrei. Canonul este dublu, îndoite sunt și îndatoririle, privegherea este mai lungă. Primele trei zile nu vom mânca.

- Nu mă sperie, am spus eu.
- Ia să te văd! Numai gura e de tine?

Și am început. Mâncare deloc, iar ziua muncă foarte grea, lucru care ne aducea, negreșit, folos sufletesc. Iar eu eram și foarte slab; dacă mă suflai, cădeam în prăpastie. Cu toate acestea urmam programul obștii fără nici o greutate. Și a dat Dumnezeu de au crescut niște buruieni printre stânci.

– Smulgeți aceste buruieni, a spus Starețul, pe care ni le-a trimis Dumnezeu.

Dar fiindcă erau amare, le-a fiert, le-a amestecat cu făină și mi-a spus:

- Vei mânca toată săptămâna din ele.

În prima zi erau proaspete, în a doua zi le-am pus în beci, într-un vas de aluminiu, iar din a treia zi au început să facă spumă, căci se înăcriseră din pricina căldurii mari. Cu toate acestea Starețul mi-a spus:

- Fac spumă ori nu, le vei mânca!

Și le-am mâncat.

Starețul, văzând că sunt mic, se gândea: „Micuțul acesta o fi flămânzind acum”. El însuși făcea o asceză înfricoșătoare și punea mereu la încercare intenția ucenicilor săi, dar avea și mult discernământ.

Mă cheamă, așadar, și-mi spune:

– Micuțule, ascultă-mă! Poimâine este Duminica Ortodoxiei și vom mânca puțin untdelemn. Să ai în vedere să te pregătești. Apoi, a treia Duminică avem Duminica Închinării Cinstitei Cruci. Ne apropiem. Și atunci vom mânca puțin untdelemn. Apoi vine Sâmbăta lui Lazăr, este prima Înviere. Apoi vine Joia cea Mare, în care vom vopsi ouă roșii. Iată și Sâmbăta cea Mare, când ne vom împărtăși din nou. Și uite așa a sosit și Paștele! Vino să ciocnim acum ouăle!

Așa vorbea Starețul, ca să mă mângâie puțin. Se gândea: „Acum să-i spun acestuia, așa pur și simplu, că va trece Marele Post”. Eu nu aveam nici măcar idee despre toate acestea. Nu le dădeam nici o importanță, fiindcă le primeam pe toate cu simplitate, așa cum spunea Starețul.

Toate alimentele vechi le păstra pentru Postul Mare, căci se gândea: „În Postul Mare va fi foamete”. Și astfel, știam că dacă Starețul păstra alimente cu viermișori, aveam un post „de fruct”. Stomacul rezista. Noaptea privegherea era neschimbată și canonul dublu, iar ziua munceam din greu, cărând lemne, grâu, ciment și altele. Catârri urcau cu greutate, mâncând și bănd regulat, însă noi n-aveam parte nici măcar de apă. Au trecut două-trei săptămâni și am început să tremurăm. Ce puteam să facem? Mergem și-i spunem Starețului:

– Gheronda, nu mai rezistăm.

Atunci Starețul ne-a „iconomisit”, dându-ne câte o bucată de pâine și apă.

Când a venit Săptămâna Mare, eu deja nu mai puteam rezista. Era primul an lângă Stareț. Mă durea stomacul și adeseori vomitam. Nu puteam să stau pe picioarele mele. Seara trebuia să-mi fac îndatoririle: mii de metanii, starea în picioare timp de zece ore în chilie, cu studiu duhovnicesc și Rugăciunea minții. Și toată ziua trebuia să păstrăm tăcere și să cărăm greutate.

Acest Post Mare, care era primul petrecut lângă Stareț, ni s-a părut foarte aspru din pricina postirii pe care ne-a rânduie-o. Dar acesta, în posturile din anii trecuți, postise încă și mai aspru. În zilele noastre, când suntem atât de slabi duhovnicește și tru-pește, nu putem nici măcar să ne închipuim o asemenea nevointă.

Cu toate acestea pe atunci noi ne străduiam să postim, dar nu reușeam precum Starețul. Aici trebuie să precizăm că, deși Starețul era oarecum îngăduitor cu noi, cei mai tineri, cu toate acestea el împreună cu bătrânul Arsenie făceau postiri suplimentare, în afara celor rânduite de Biserică. Timp de o lună au hotărât să nu mănânce pâine deloc. Fierbeau doar puține paste și le mâncau. Alteori mâncau numai pâine și nimic altceva. Astfel de posturi făceau.

Odată, părintele Iosif cel tânăr și cu mine i-am rugat să ne îngăduie să-i urmăm în nevointa postirii, dar Starețul ne-a spus:

– Nu puteți!

– Ba putem!, insistam noi și-l rugam în același timp să ne lase să postim.

Când Starețul a primit să urmărim și noi în Postul Mare rânduiala lor de postire, aproape că zburam de bucurie. Mâncarea noastră zilnică era 25 dramuri¹²⁵ de făină de grâu pe care o amestecam cu puțină apă, o coceam și o mâncam la ceasul a nouălea după ora bizantină (în jur de ora 3 după-amiază). Cele 25 de dramuri erau de fapt vreo 75 de grame, pe care părintele Arsenie ni le cântărea și ni le dădea într-o conservă. Toate au mers bine până în săptămâna a cincea a Postului. Atunci istovirea noastră s-a făcut deja simțită. Către sfârșitul acestei săptămâni, într-o zi, nu ne-am trezit la ora rânduită, deși părintele Arsenie ne-a bătut în fereastră.

- Arsenie, a strigat Starețul, ce au micuții de nu se mișcă?
- Sunt bolnavi.
- Arsenie, nu fi naiv, nu au nimic. Dă-le numai puțină pâine și îndată se vor face bine.

Și într-adevăr, de îndată ce am mâncat puțin, ne-am revenit. Astfel am învățat să ne mulțumim cu măsurile noastre și să nu încercăm să facem nevoințe mai presus de puterile noastre. Ei însă le făceau.

Viața noastră era omeneste grea, dar cu cugetul lepădării de sine se făcea ușoară. Atunci când ascultarea ne chema să alergăm de pe munte jos și să cărăm greutate, de multe ori, mai presus de puterile noastre, o făceam îndată, fără vreo împotrivire. Aceasta era învățătura Starețului:

„Omul râvnitor în ostenele trupesti este râvnitor și în cele duhovnicești. Căci osteneala trupestă, făcută întru cunoștință și adevăr, ajută în chip minunat pe monah la pocăință, la dobândirea lacrimilor și la rugăciune”.

Aceste ostenele din timpul zilei și privegherea de toată noaptea ne-au adus, cu rugăciunile Starețului, șiroaie de lacrimi. La rugăciune, la ascultare, la căratul greutateților, lacrimile nu conteneau să curgă din ochii noștri. Ajunsesem să nu ne mai spălăm fața cu apă, ci cu lacrimile noastre. De aceea, adeseori, atunci când mergeam

¹²⁵ Dram (drámuri), s.n. – Veche măsură de greutate în valoare de 3,38 grame în Țara Românească și 3,23 grame în Moldova.

să ne odihnim, ne împresura o mireasmă dumnezeiască. Rugăciunile Starețului pentru noi erau foarte puternice.

Starețului, fiindcă crescuse în Paros, îi plăceau produsele din lapte. Într-o zi de post îl strigă pe părintele Atanasie și îi spune:

– Părinte Atanasie, să-mi faci rost de un burduf.

Părintele Atanasie a „cutreierat” cerul și pământul și i-a găsit un burduf. Starețul l-a luat bucuros și a aruncat înăuntru toate bucățelele de brânză ce prisosiseră, după care a fiert niște lapte la cutie și l-a turnat și pe el înăuntru. Aceasta a făcut-o, desigur, deoarece nu voia să arunce nimic.

– Fiilor, după Paști o să fie o splendoare! Vom avea brânză de burduf! Tot locul se va umple de mirosul brânzei.

Adeseori mergea la burduf și îl curăța, fiindcă viermii ieșeau până la gâtul burdufului, iar el îi curăța cu cuțitul. Nescârbindu-se de acea privesiște, ne spunea bucuros:

– Nu vă uitați la ce se vede pe dinafară, ci la ceea ce este înăuntru.

Când au venit și Sfintele Paști, a deschis burduful. Atunci s-a răspândit o duhoare nesuferită și viermii au năvălit afară. Eu m-am dus mai departe, căci așa cum eram, slăbit de post, acel miros greu mi-a pricinuit stare de vomă.

Dar era, oare, cu puțință să se facă brânză dintr-o asemenea amestecătură de brânză stricată și lapte de cutie fiert? Pielea putea să facă brânză de burduf?

Cu toate acestea, după Paști, Starețul s-a încumetat s-o mănânce cu părintele Arsenie. Și au mâncat-o toată. Pe noi însă, cu discernământul pe care îl avea, nu ne-a pus s-o mâncăm.

Când au venit Paștile, ne-am păstrat tipicul nostru obișnuit, adică ne-am făcut privegherea așa cum obișnuiam. Deși veniseră Paștile, nu am făcut Slujba Învierii, ci am continuat tipicul nostru, adică privegherea cu metania. Nu am avut odihnă nici măcar o singură zi. Și aceasta potrivit cuvântului: *„Cu postul, cu privegherea, cu rugăciunea cereștile daruri luând”*. Aceasta era viața noastră.

Starețul îmi spunea:

– Dacă nu faceți aceste nevoințe, să nu așteptați să dobân-diți harisme.

Acestea nu erau simple teorii, ci Starețul însuși înfăptuia ceea ce învăța. El însuși se făcea pildă. Era un adevărat gigant duhovnicesc. Știa exact, la fiecare pas pe care-l făceam, în ce chip putem atrage mila și Harul lui Dumnezeu.

Am făcut Paștile în afara bisericeții noastre, sub trei portocali și un smochin. Am săvârșit Liturghia singuri, în pace, în mijlocul pustiei. Îl vedeam pe Stareț că strălucea și de aceea nu-și putea stăpâni plânsul. Nu cel pentru păcate, ci cel izvorât din Lumina Învierii. Sufletul său nu-l putea stăpâni, căci bucuria lui se manifesta prin plâns. Noi spuneam „Hristos a înviat!”, iar el plângea ca un copil mic. Ce frumoase erau toate!

De îndată ce se termina Liturghia, potrivit tipicului, trebuia să merg la chilie să mă odihnesc, ca să mă pot scula mai târziu și să gătesc mâncarea pentru părinți. Dar înainte de a mă întinde, lucram Harul Învierii pe care îl primise fiecare dintre noi. Apoi mă culcam. Mă sculam devreme și mă urcam pe stânci și mă rugam cu metania. Ce frumos era Praznicul Învierii! Băteau clopotele mănăstirilor Grigoriu și Dionisiu, băteau și clopotele gigantice de la Rusikon. Valul lua sunetul și îl făcea să se audă ca un marș sau ca acordurile unui pian și ale unui armoniu. Se auzea un sunet frumos și atunci începeam să contemplan și să zic: „Oare cum or fi Paștile în Cer? Și cum cântă Îngerii? Și cum psalmodiază cereștile cântări?”. Stăteam și mă desfătam de această contemplație, rostind și Rugăciunea în același timp. Era Harul de Înviere al lui Dumnezeu care pricinuia o minunată desfătare duhovnicească ce nu se poate descrie. Și să fii singur printre stânci, să nu ai pe nimeni ca tovarăș, ci doar păsările! Starețul încă se odihnea. Apoi se scula și striga:

– Boboculeee! Vino repede!

– Binecuvântați, Gheronda!

– Unde erai? Hai să gătești mâncare! Părinții vor să mănânce.

– Să fie binecuvântat! Îndată, Gheronda!

Lucrul nostru de mână

Starețul era râvnitor întru toate și întotdeauna. Primul la privegheri, primul la biserică – atunci când aveam Liturghie –, primul și la slujire. Învăța necurmat prin pilda sa. Lucra mult și se oprea doar atunci când îi îngăduia programul. „Când ucenicul știe că prin slujirea sa lucrează pentru Dumnezeu, devine foarte râvnitor”, spunea Starețul.

De aceea, de îndată ce se lumina de ziuă, începea rucodelia, potrivit cuvântului din Pateric: *„Lucrează cu trupul ca să te hrănești, priveghează cu sufletul ca să te mântuiești”*. De ce făcea Starețul aceasta? Pentru ca să ne dea nouă pildă, dar și pentru că lucrul de mână este foarte binecuvântat și ajută în lupta cu gândurile.

Când cineva nu are lucru de mână, mintea lui cugetă mereu când la un lucru, când la altul; simte nevoia să vorbească, să flecărească, de vreme ce este foarte firesc ca omul să facă ceva. Și dacă nu lucrează, trebuie să lucreze limba lui rostind Numele lui Iisus, iar mintea lui să cugete la cele dumnezeiești.

Odată ne-a povestit următoarea întâmplare:

„Un frate a plecat de la starețul său.

– De ce ai plecat?, l-a întrebat un alt stareț îmbunătățit.

– Aa, răspunse acela, fiindcă mă puneam mereu să lucrez. Și în Duminici, și în sărbători... Mereu mă puneam să lucrez.

– Bine ți-a făcut starețul tău, căci dacă tu nu ai fi lucrat și în aceste zile (în Duminici și sărbători), fiindcă nu faci lucrare duhovnicească, mintea ta ar fi cutreierat pe ici-colo și chiar ar fi cugetat lucruri nepotrivite. Știind starețul tău că nu poți să te îndeletnicești cu rugăciunea și cu contemplația duhovnicească și cunoscând că mintea ta ar fi hoinărit pe aiurea, a ales pentru tine lucrul de mână, ca să te ostenești și să contenească gândurile tale”.

De aceea nu ne lăsa fără lucrare, spunând că nelucrarea multe rele îl învață pe om, potrivit cuvântului care zice: *„Nelucrarea este maică a toată răutatea”*. Omul nelucrător nu-și câștigă nici măcar pâinea cea spre ființă, cu atât mai mult n-o câștigă pe cea pe care s-o dea milostenie. Dar mai ales lucrarea, slujirea era socotită de către părinți ca rugăciune și mijloc de mântuire, pentru

că cel care lucrează este dator să se roage, să rostească neîncetat Rugăciunea.

Rucodelia noastră era sculptura. Făceam de obicei opt-zece cruciulițe pe zi. Bătrânul Arsenie tăia copacii sălbatici cu fierăstrăul, după care părinții Iosif și Haralambie, făceau sculptura pregăti-toare, scheletul cum s-ar zice, pe care la sfârșit îl lua Starețul și-i sculpta amănuntele. Apoi părintele Atanasie le lua și le vindea la mănăstiri, iar nouă ne aducea în schimbul lor alimente.

Apoi am început să facem și cruci pentru Agheasmă. Odată Starețul a făcut douăzeci de astfel de cruci. Era foarte iute la mână și avea mult spor. El socotea aceasta ca o altă rugăciune. Mai târziu am început să facem și peceți pentru prescuri.

Starețul făcea niște cruciulițe sculptate foarte frumoase. Lucra cu multă ușurință și rapiditate. Era un sculptor foarte iscusit, fiindcă avea multă stabilitate în mâini. Putea să sculpteze lemnul chiar și ținându-l în mână, pe când noi nu puteam dacă nu îl sprijineam de ceva. Se ocupa doar cu un singur fel de sculptură. Făcea o cruce, care pe partea din față avea sculptat pe Cel Răstignit, iar pe cealaltă parte pe Maica Domnului.

Dacă ar fi vrut, ar fi putut face sculptură în detalii foarte reușite. De altfel, l-am văzut uneori făcând câte o lucrare deosebită. Totuși, nu-i plăcea să facă multe feluri de reprezentări sau sculptură migăloasă, fiindcă acestea, așa cum ne spunea, robesc mintea și o întorc de la Dumnezeu. Pe deasupra, dacă am fi făcut lucrări mai migăloase, s-ar fi interesat mai mulți oameni de rucodelia noastră și atunci ne-am fi pierdut liniștea. În timp ce cu o rucodelie simplă ne împlineam toate nevoile noastre. Cu sculptura ne puteam cumpăra toate bunătățile, chiar dacă nu aveam grădină și măslini.

Dar această lucrare nu era ușoară, iar Starețul se ostenea făcând-o, așa cum se vede dintr-o epistolă de-a sa în care scrie următoarele:

„Acum, așadar, când mă simt bătrân, de parcă aș avea o sută de ani, din cauza pătimirilor pricinuite de multele schimbări, mai întâi îmi câștig pâinea cu sudoare prin lucrarea mâinilor mele, așa cum ai văzut din cele pe care ți-am le-am trimis”¹²⁶.

¹²⁶ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 124.

Ieromonahul Haralambie: Pe data de 13 septembrie 1950 (noul calendar), Haralambie a ajuns în Sfântul Munte, iar a doua zi a venit ca să-l viziteze pe bătrânul Arsenie, care era unchiul și nașul său de botez.

Așa cum am văzut la început, familia lui Haralambie se trăgea din binecuvântatul Pont. Însă din cauza presiunilor turcilor din 1880, întreaga sa familie, împreună cu alte mii de locuitori de acolo, s-au stabilit în sudul Rusiei. Astfel, Haralambie s-a născut în Rusia ortodoxă în anul 1910 și a fost botezat de unchiul său, monahul Arsenie de mai târziu. Însă din pricina revoluției comuniste familia sa s-a mutat din Rusia. În 1922, pe când avea deja doisprezece ani, familia sa s-a stabilit în satul Arkadikó din regiunea Drama. Haralambie s-a înscris la școala primară și acolo a devenit un elev foarte bun. A făcut și doi ani de gimnaziu, obținând rezultate deosebite, dar anii erau grei și de aceea a fost nevoit să-și înceteze studiile pentru a-l ajuta pe tatăl său.

Se spune însă că și părintele Arsenie i-ar fi scris lui Leonida, tatăl lui Haralambie, să-l scoată pe acesta de la școală, pentru că „văzuse” din Sfântul Munte că acolo, la școală, unele tovarășii aveau să-l vatăme sufletește.

La începutul tinereții sale Haralambie era un tânăr foarte sociabil, neîntrecut la dansuri și la sporturi. Dar inima sa tindea către cele înalte, spre cele veșnice. Astfel, potrivit unei rânduieli dumnezeiești, l-a cunoscut pe un rus foarte evlavios, care scăpase de măcelul comunist, pe nume Ilie, care l-a învățat să se nevoiască cu Rugăciunea minții. Acesta a fost pentru Haralambie un fel de stareț.

Haralambie a slujit și în armată și a luptat pe frontul albanez împotriva italienilor, având gradul de caporal. Astfel, a cunoscut de aproape epopeea eroică a anului 1940. Desfășurarea neașteptată a evenimentelor l-au silit pe Hitler să ia trupe de pe frontul de vest, pentru a salva prestigiul aliaților săi, italienii. Pe data de 6 aprilie 1941, într-o zi de Duminică, nemții au intrat fulgerător în Grecia, având în rezervă trupe bulgare. Frontul a fost spart, armata a fost împrăștiată și astfel au început zilele negre ale ocupației germane.

Macedonia răsăriteană (până la Strimona) și Tracia au fost date bulgarilor. Aceștia din urmă, în încercarea lor de a acapara

întreaga Macedonie, au ucis mulți greci, chiar și clerici. Numai în Drama au fost uciși paisprezece preoți și mii de mireni (acest măcel înfricoșător a început la 29 septembrie 1941).

În aceste zile cumplite a fost arestat și Haralambie împreună cu alți compatrioți ai săi și au fost duși de către bulgari ca să fie executați. Atunci Haralambie l-a chemat în ajutor pe „izbăvitorul celor robiți”, pe Sfântul Mare Mucenic Gheorghe, făgăduind că dacă îl va izbăvi, se va face monah. Și îndată, prin intervenția minunată a Sfântului Gheorghe, pe care a văzut-o cu ochii lui, a fost slobozit el și cei împreună cu el. De atunci și-a dăruit inima sa în întregime lui Hristos. Însă o mulțime de piedici au apărut în calea lui. La început, la îndemnul dascălului său Ilie, a rămas în lume până ce au trecut anii grei ai ocupației, pentru a a-i sprijini pe compatrioții săi.

În 1944, când prin voia lui Dumnezeu s-au retras trupele germane, s-a petrecut și un alt eveniment plin de întristare: tatăl său a murit la o vârstă tânără. Astfel, Haralambie a fost nevoit să rămână în lume până la vârsta de patruzeci și unu de ani ca ocrotitor al familiei sale. Cu toate acestea însă trăia foarte ascetic. Își petrecea viața muncind din greu toată ziua, pentru a-și întreține familia, iar noaptea priveghea multe ore făcând rugăciune. Cu banii câștigați cinstit, prin sudoarea sa, i-a purtat la școală pe toți frații săi mai mici, iar prin lacrimile sale fierbinți și-a păstrat nestinsă flacăra desăvârșitei sale afierosiri lui Dumnezeu.

Totodată, fiind un înflăcărat păstrător al calendarului vechi, Haralambie a fost conducătorul mișcării zelotiste din acea regiune.

Când frații săi au crescut și și-au terminat studiile, Haralambie a vrut să-și îplinească făgăduința, și anume aceea de a deveni monah. Dar nu-l lăsau consătenii săi, deoarece zelotiștii cei de un cuget cu el îi spuneau că au nevoie de el.

– Nu înțelegeți? Am făgăduit lui Dumnezeu.

– Ba nu, spuneau ei, ai datoria să rămâi în lume de dragul luptei. Și aici ești afierosit.

Astfel, a fost din nou împiedicat să-și îplinească chemarea inimii sale.

Haralambie era un zelotist înfocat, cu toate acestea însă avea și discernământ și cunoștea limitele. Poziția sa era aceea de

protest, iar nu de lepădare. Însă în ciuda așteptărilor, conducerea mișcării vechi-calendariste a emis în 1950 vestita enciclică, în care osândește întreaga Biserică Locală a Greciei.

„De îndată ce a căzut în mâinile mele această hârtie (enciclica), povestea Haralambie mai târziu, atât de mult m-am mâhnit, atât de mult am plâns, atât de mult m-am descurajat, încât spuneam în sinea mea: «Ah, sărmane Haralambie, Dumnezeu te-a chemat la viața îngerească, iar tu ai rămas ca să mântuiești lumea. Iată roadele! Așadar, aleargă să-ți împlinești menirea ta cât mai repede, ca nu cumva să te găsească pe neașteptate moartea și să te arăți călcător al făgăduinței pe care ai făcut-o înaintea lui Dumnezeu»”.

În cele din urmă, pe data de 13 septembrie 1950, într-o zi de marți, Haralambie a ajuns în Sfântul Munte, având ca scop final acela de a se închinovia lângă unchiul său, părintele Arsenie. În ziua următoare, în care se prăznuia Înălțarea Sfintei Cruci, a pornit spre Sfânta Ana, ca să-l găsească pe unchiul său.

Despre ce s-a întâmplat în primele zile ale venirii sale în Sfântul Munte ne povestește el însuși: „M-am rătăcit și, în loc să o iau în sus, am coborât în vale, ajungând astfel la Karulia. Apoi m-am întors – aveam și greutate în spate –, dar până am urcat eu, soarele deja apusese. Însă tot urcând și apropiindu-mă de locul căutat, nu vedeam nimic altceva decât numai stânci. De aceea am fost nevoit ca din când în când să strig: «Părinte Iosif! Părinte Arsenie!». Dar, nimic. După un timp am auzit o voce dulce: «Vino aici, aici afară!».

M-am apropiat, așadar, și am văzut un monah zdrențuros, de vârstă mijlocie, îmbrăcat cu o rasă ruptă. Acesta m-a băgat în peștera sa, iar acolo ce să văd? O peșteră strâmtă, semiîntunecată, neîngrijită, plină de păianjeni și de gunoaie. Iar ca așternut avea un sac!

Când am aflat că acel monah era părintele Atanasie din obștea Starețului Iosif, am rămas uimit. «Ce fel de călugări sunt aceștia?». Mă pierdusem cu totul. «O astfel de călugărie voi face?», mă întrebam în sinea mea. «De asceză nu mă tem, dar în astfel de condiții nu pot să trăiesc. Mama mea îmi spăla rufele, mi le călca. Călugărie este asta?». Și în timp ce cugetam deznădăjduit acestea, părintele Atanasie mi-a spus cu multă bunătate:

Starețul Haralambie
(1910-2001)

– Hai, vino! Vino să te duc! Pe Stareț îl cauți? Sau pe părintele Arsenie?

Atunci eu, văzându-l desculț, m-am descurajat și mai tare”.

Cu aceste impresii a pornit spre Stareț.

„Apoi, continuă părintele Haralambie povestirea, m-a dus la Stareț. Stăpânit fiind de prima impresie, nu voiam să intru înăuntru. De îndată însă ce am intrat înăuntru, în chip ciudat, am văzut o privescătoare cu totul diferită. Chilia aceasta era mică și strâmtă, dar îngrijită și curată. Ei, atunci am răsuflat ușurat. Nu a trecut mult timp și vestea că am sosit a ajuns și la părintele Arsenie, care m-a primit cu multă bucurie. Nu am stat prea mult de vorbă, căci eram foarte obosit și flămând.

– Ai mâncat?, m-a întrebat el.

– Nu, nu am mâncat. Astăzi nu mănânc. La ceasul al nouă-lea ar fi trebuit să mănânc... Am plecat de dimineață, dar am pierdut drumul.

Până la apusul soarelui nu am mâncat nimic. Aveam rânduială ca miercurea și vinerea să nu mănânc. Starețul însă a făcut ceva de mâncare și am mâncat.

– Și în lume ce ai făcut?, m-a întrebat Starețul.

– Nu știu ce am făcut. Am încercat să fac și eu câte ceva... Mi-am îndeplinit în primul rând toate îndatoririle. După doi ani am cunoscut un bătrânel, pe nume Ilie. Acesta m-a salvat. El m-a învățat să fac toate slujbele cu metania. Vecernie, Pavecerniță..., fie că mă aflam la câmp, fie acasă. Era refugiat din Rusia. A viețuit la o mănăstire pe care comuniștii au distrus-o, au ars-o și apoi i-au ucis pe monahi.

– Avea Rugăciunea minții?, m-a întrebat Starețul.

– Eu nu știu dacă avea Rugăciunea minții, dar rostea zi și noapte Rugăciunea înlăuntrul său. Bătrânul Ilie îmi spunea că atunci când se afla la mănăstire vedea pe cei care veneau acolo încă de la o distanță de două ore. Apoi îi spunea starețului său: «Gheronda, vine cutare pentru această problemă». Atunci egumenul îl întreba: «De unde știi?». «Iată, îi văd de parcă ar fi înaintea mea. Unul este blond, celălalt brunet».

– Aceasta te-a izbăvit, mi-a spus din nou Starețul. Și rugăciunea pe care o făceai acolo.

– Eu, Gheronda, am venit ca să vă văd pe Sfinția Voastră și pe părintele Arsenie. Voi rămâne puțin timp lângă voi, iar apoi voi merge la Atena, după care în Eghina.

– Nu mergi nicăieri, mi-a răspuns Starețul.

– Ba nu, Gheronda, voi rămâne douăzeci de zile, poate chiar și o lună, iar apoi voi merge la Atena.

– Bine, bine, mai vedem, mi-a spus Starețul”.

Cu aceste cuvinte s-au despărțit, iar Haralambie s-a dus să se odihnească. Starețul Iosif însă avea alte planuri.

Și continuă povestirea părintele Haralambie:

„În prima noapte m-a lăsat să dorm. A doua noapte, după ce am dormit și m-am odihnit de-ajuns, Starețul mi-a spus ca să mă încerc:

– Noi trăim aici cu multă asprime, nu prea cred că tu o să poți rezista.

– Voi încerca, Gheronda.

– Unchiul tău face trei mii de metanii pe noapte. Tu poți?

– O să încerc, Gheronda.

– Părinte Arsenie, ia-l și mergeți să faceți câte trei mii de metanii fiecare. Să vedem câte metanii o să facă.

Am început, așadar, să facem metaniile. Părintele Arsenie a terminat primul. Mie îmi mai rămăseseră de făcut încă vreo cinci-zece de metanii. Dar adevărul este că locul unde făcea părintele Arsenie metaniile era puțin în pantă, pe când acolo unde le făceam eu era drept. Când am terminat, Starețul m-a chemat la el și m-a întrebat:

– Cum ți se pare, Haralambie? Vei rezista?

– Așa ne vom nevoi?, întreb eu.

– Ce vrei să spui?, mă întreabă Starețul.

– Deocamdată nu mi s-a părut greu. Să vedem cum va fi mai târziu.

– Așadar, vrei să încerci?

– Da, Gheronda, pentru asta am venit. Numai că am plănuit să merg mai întâi undeva și apoi să mă întorc definitiv.

– Unde vrei să mergi?

– Voi merge la Atena s-o văd pe mătușa mea care este călugăriță, adică pe sora părintelui Arsenie, Eupraxia. Vreau să-mi iau rămas bun de la ea și să primesc binecuvântarea ei.

– Ascultă-mă, dacă ai venit aici la noi ca să te faci călugăr, uit-o pe mătușa ta Eupraxia. Dar dacă totuși vrei să mergi la ea, nimeni nu te împiedică. Dar aici nu te mai întorci.

– Gheronda, dar locul acesta mă odihnește. Eu aici vreau să mă călugăresc.

– Dacă vrei să te călugărești aici, rămâi, ești primit. Dacă însă pleci acum, aici ușa s-a închis pentru totdeauna.

– Gheronda, dar eu am venit aici cu un plan.

– Plaaan?! Călugăr cu plan? Unde ai auzit tu de o astfel de călugărie, cu voie proprie și cu planuri?”¹²⁷.

Starețul, ca unul ce avea darul străvederii, a văzut de mai înainte cu ochii săi duhovnicești sporirea de mai târziu a candidatului la călugărie și de aceea nu-l lăsa să plece de lângă el. Astfel, s-au „luptat” destul și în cele din urmă Haralambie a pierdut lupta. A spus „da” și a rămas lângă Starețul nostru până la cuvioasa sa adormire.

Foarte curând tânărul Haralambie a înțeles că nevoințele ascetice sunt mult mai ușoare în lume decât în viața monahală, de vreme ce în aceasta din urmă te lupți corp la corp cu demonii.

„În primele două-trei nopți, povestește părintele Haralambie, în care am rămas în sihăstria Starețului Iosif, diavolul a arătat atâta ură asupra mea, încât nu mă lăsa să dorm, nu mă lăsa să fac rugăciune. Mergeam să mă culc și diavolul năvălea asupra mea când ca un câine, când ca un om, când ca un leu. Atunci eu, de frică, mă sculam și făceam rugăciune. Și astfel ziua, nefiind odihnit, nu puteam să-mi fac îndatoririle mele și să mă rog.

Când Starețul m-a întrebat cum merge nevoința, eu i-am povestit ce se întâmplă.

– Ce ai făcut, mă întreabă Starețul, nu cumva te-ai sculat și te-ai rugat de frică?

– Da, Gheronda, așa am făcut.

– Dar în felul acesta nu te-a lăsat să dormi, iar acum nu poți să-ți faci îndatoririle tale și să te rogi. Dacă el vine dintr-o parte, tu întoarce-te pe cealaltă parte și fă-ți cruce. Și va fugi. Să nu-i dai

¹²⁷ Această povestire se găsește și în cartea monahului Iosif Dionisiatul, *Starețul Haralambie – Dascălul Rugăciunii minții*, Editura Evanghelistos, București, 2005, pp. 47-49.

importanță. Cu timpul vei învăța să-l războiești și apoi nu-i vei mai da atenție.

Așa s-a și petrecut. După a doua noapte a început să mă povățuiască. Peste o săptămână atât de multă mângâiere am aflat, încât oriunde aș fi mers, simțeam bună-mireasmă în locul acela”.

Deoarece Haralambie fusese în lume ani de zile conducătorul vechilor calendariști, Starețul a socotit că este necesar să-i vorbească, pentru a-l face să înțeleagă poziția noastră în această problemă. Căci dintru început fusesem cu zelotistii și doar cu puține luni înainte de a ajunge Haralambie la noi ne întorsesem la poziția mănăstirilor.

Așadar, Starețul l-a luat deoparte pe Haralambie și a început să-i arate înșelarea mateișilor. I-a explicat că, prin ceea ce susțin, și anume faptul că Tainele Bisericii oficiale nu sunt valide, hulesc împotriva Duhului Sfânt, deoarece au atribuit unei probleme de cult (cea a calendarului) importanța unei dogme de credință.

Așa cum am arătat, Haralambie înțelesese încă din lume că zelotistii se aflau în afara Bisericii, dar prin învățătura Starețului a început să înțeleagă lucrurile mult mai profund.

„**Mai întâi**, povestește părintele Haralambie, m-am gândit că eu am cunoscut Harul lui Dumnezeu pe când eram mirean în Biserica ce ține calendarul nou. Mi-am amintit și de Harul pe care îl aveau alți cunoscuți și prieteni ai mei, care și ei țineau calendarul nou. **Apoi** mi-am amintit de o întâmplare din viața mea de mirean, pe când eram un vechi-calendarist fanatic. Un preot ce ținea noul calendar a venit în casă la noi ca să facă agheasmă, însă eu, fanatic cum eram și crezând că nu au Har Tainele celor de pe calendarul nou, l-am alungat. «Bine, fiul meu, dar aceeași Cruce avem, toate sunt la fel, Tainele sunt valide». Eu însă l-am alungat, dar ceea ce-am făcut eu dovedea că sunt în înșelare, de vreme ce toată ziua aceea am avut înlăuntrul meu o tulburare demonică, un tremurat și o întristare. Dar mirean cum eram, nu mi-am putut explica aceasta, nu am putut înțelege pricina acestei stări”.

Pe lângă greutățile de acomodare tânărul Haralambie trebuia să treacă și prin „examinările” Starețului. Desigur, prima a venit foarte repede.

„Trecuse cam o săptămână, povestește părintele Haralambie, din ziua când venisem, când Starețul mi-a spus:

– O să mergi acolo sus, pe acea stâncă, unde se află o colibă minunată. O să fie o adevărată desfătare să stai acolo. Așadar, cațără-te până acolo și să nu te întorci până ce n-am să te strig eu. Ai înțeles?

– Să fie binecuvântat, Gheronda!

Am pus metanie și îndată m-am cățărat pe stâncă. Eu credeam că voi găsi vreo colibă îngrijită, dar când am ajuns acolo, ce să văd? O stâncă de o parte, o poartă de lemn de cealaltă, iar înăuntru, vreo doi pași dacă ai fi făcut, te-ai fi lovit cu capul de stâncă. Un pat vechi de lemn cu o pătură deasupra. Pământ la stânga și la dreapta, o pernă din paie și multe găuri prin care ar fi putut intra șerpi. «De ce îmi spune Starețul că e minunat aici? Ce colibă mai e și asta?». Cred că am spus aceasta de vreo cinci-șase ori. Dar ce puteam să fac, de vreme ce Starețul mă trimisese? «Nu mă dau bătut, chiar de ar fi să mor. Dacă nu mă strigă Starețul, nu mă întorc înapoi. Mai bine să mor în ascultare, decât să fac neascultare».

Apoi dă-i rugăciune, șase ore în continuu... În cele din urmă am început să plâng. O oră întreagă am plâns. Îl rugam pe Dumnezeu și Îi mulțumeam. Îl rugam să-l ierte până și pe ultimul om de pe pământ. Și eu, care credeam că fac ceva în lume! Cât de înșelat eram când spuneam că fac ceva, alergând pe ici-colo! Iar aici, zi și noapte mă lupt și nu pot să mă pun în rânduială. Și Îi mulțumeam lui Dumnezeu că m-a adus aici. Apoi s-a petrecut cu mine o schimbare... Vedeam acea colibă ca un palat și nu mai voiam să plec. Atât de frumos și de bine mi se părea! Seara vedeam cerul, marea și nu puteam să-mi țin lacrimile. Nu mai voiam să plec de acolo.

Dar după vreo două-trei ore aud vocea Starețului strigându-mă:

– Haralambie, coboară!

Credeți-mă că am coborât cu mâhnire în inimă.

Starețul m-a luat la chilia sa și m-a întrebat:

– Haralambie, vreau să-mi spui adevărul. Cum ai petrecut acolo sus?

– Bine, Gheronda, foarte bine. La început, când am văzut acea colibă cu pământ și cu găuri, mi-am spus în sinea mea de vreo cinci-șase ori: «Dar de ce-mi spune mie Starețul că e bine aici? Asta-i chilie? Doar șerpii intră aici...». Dar apoi am început să mă rog. Dumnezeu meu, câtă mângâiere, câtă pace negrăită, câtă străpungere și bucurie simțeam! Am început să mă rog pentru toți vrăjmașii mei. La sfârșit nu mai voiam să plec. Așa cum mi-ați spus, așa s-a și petrecut.

– Fiul meu, a spus Starețul, iată, acesta este monahismul. Dacă Dumnezeu Se sălășluiește înlăuntrul tău, atunci toate sunt bune și frumoase. Dacă Dumnezeu lipsește, toate sunt strâmbe”.

Tânărul Haralambie avea să învețe și altele despre dulceața vieții isihaste.

„După aproape opt zile de la venirea mea am lepădat hainele mirenești și le-am îmbrăcat pe cele călugărești.

Nu au trecut două zile și a venit hramul Schitului Sfânta Ana. Când am mers la priveghere și am ascultat psalmodiile, mi se părea că erau pogorâte din Cer. În lume nu auzisem astfel de psalmodii.

Când m-am întors, i-am spus Starețului:

– Dacă nu voi învăța să cânt, voi lepăda rasa. Altfel nu mă fac călugăr. Trebuie să cânt!, am spus eu cu egoism.

– Te voi învăța să cânți, mi-a spus Starețul. Nu te neliniști!

Mă rugam timp de patru ore cu metania, după care mă străduiam să învăț psaltică. După o lună i-am spus Starețului:

– Gheronda, m-am aprins de rugăciune și nu-mi mai trebuie nici o psalmodie, nimic”.

După ce a trecut o lună de încercare, Starețul a început cu Haralambie obișnuita sa „pedagogie”, cea făcută întru cunoștință, adică obișnuita „ciomăgeală”. A început, așadar, să-l strige și pe Haralambie cu diferite epitete. De pildă, obișnuia să-i spună: „Vino aici, bă!”. La început fratele Haralambie gândea întru sine:

„Bă? Ce bă? Nu am nume? Eu am lucrat la Prefectură cu mireni și niciodată nu i-am auzit vorbind astfel. Totdeauna mi se adresau la plural: «Ce mai faceți, domnule Galanopule?». Sau spuneau: «Vă mulțumesc», «Vă rog». Aici însă nu am auzit până acum nici un «mulțumesc» sau un «vă rog». Ciudați oameni!”.

Apoi însă, la mărturisirea gândurilor, Starețul îi descoperea toată starea lui lăuntrică.

– Așadar, în lume ai fost nevoitor, nu-i așa? Postea, privegheai, erai deștept, harnic, cinstit... Și din toate acestea cu ce te-ai ales? Că ai adus aici o grămadă de slavă deșartă, egoism și încredere de sine? Acum, că ți s-au tăiat laudele, nu e bine, nu-i așa?¹²⁸

Nevoitorul Haralambie, ajutat fiind și de caracterul său cel simplu și smerit, a învățat lecția repede. A înțeles câtă pagubă pricinuiesc sufletului laudele și de aceea și-a schimbat cugetarea.

La început se nevoia să biruiască dragostea de mamă, față de care avea o mare slăbiciune și care era și bolnavă. „Nu te mâhni! Va trimite Dumnezeu un Înger ca să-i poarte de grijă”.

La sfârșit a făcut-o monahie, dându-i numele de Marta. Toți cei din obștea noastră le-am tuns monahii pe mamele noastre.

Haralambie avea un trup foarte rezistent și de aceea lucra din greu. Era un om foarte binecuvântat. L-a slujit pe Stareț făcând treburile cele mai grele. A trăit nouăzeci și unu de ani în această viață, până la fericita sa adormire din 2001.

Hirotoniile noastre

Pe când eram încă cu zelotiștii, nu aveam preot și de aceea îl chemam pe părintele Efrem de la Katunakia. Dar acest lucru nu era întotdeauna cu putință, iar Starețul se mâhnea din această pricină. Într-o zi îmi spune:

– Să mă învrednicească Dumnezeu să te fac preot. Hai, pruncule, să te fac preot, ca să facem Liturghie împreună. Te voi trimite afară ca să te hirotonească.

Astfel, înainte de a intra în comuniune cu Biserica oficială, Starețul mi-a spus:

– Ascultă, deoarece nu avem preot, îl vom face pe Haralambie preot, iar pe tine diacon, ca să-l ajuti.

Exista însă o mare piedică, deoarece nu eram înscris în Monahoghiul Marii Lavre și, prin urmare, Statul nu mă putea considera monah. Din această cauză mă căuta și poliția ca să mă ia

¹²⁸ Monahul Iosif Dionisiatul, *op. cit.*, pp. 50-51.

recrut. Așadar, nu puteam să ies afară din Sfântul Munte. Însă Starețul mi-a spus:

– Te voi trimite afară, te vor hirotoni și nimeni nu te va vedea.

– Să fie binecuvântat, Gheronda!, am răspuns eu.

Astfel, Starețul a hotărât să ne trimită la mitropolitul Florinei pentru a ne hirotoni. Și așa, ne-am pregătit de drum, iar dimineață, de îndată ce s-a luminat de ziuă, pe când voiam să plecăm, Starețul ne-a strigat și ne-a spus:

– Să nu mergeți, fiii mei, pentru că astăzi, pe când mă rugam, am avut următoarea vedenie: la portul Dafni erau trei balauri care aveau gurile deschise și așteptau ca să mergeți acolo și să vă înghiță. Iar eu eram tare neliniștit, fiindcă mă străduiam să vă împiedic să plecați. De aceea, să nu mergeți, căci se va petrece ceva rău.

Și într-adevăr, în zilele următoare a început prigoana împotriva vechilor-calendariști. I-au prins chiar și pe preoți.

Mai târziu, când ne-am despărțit de zelotiști, Starețul ne-a trimis pe mine și pe părintele Iosif Cipriotul ca să mergem să ne înscriem în Monahologhiu, iar apoi să ne ducem la Karyes pentru a ne scoate cărți de identitate monahale, astfel încât mai târziu, atunci când Starețul avea să hotărască, să pot fi hirotonit.

Înainte de a porni, Starețul ne-a strigat și ne-a spus:

– Ascultați, să nu vorbiți deloc între voi. Să faceți ceea ce v-am spus și să vă înțelegeți prin semne. Luați aminte, căci altfel e vai de voi!

De unde să știu eu pe atunci că Starețul îl pusese pe părintele Iosif Cipriotul să mă încerce?

Ne-am luat, așadar, traistele și am pornit. Am pornit pe drumul de sus și am trecut pe la Mănăstirile Ivion și Pantocrator. Acolo ne-am târguit ca să iau o colibă, pentru a fi înscris în Monahologhiu.

Apoi am urcat la Karyes, dar din pricina ostenelii drumului abia îmi mai târam picioarele. Eram gata să blestem, însă fratele meu, părintele Iosif, m-a încurajat spunându-mi:

– Curaj, fratele meu, vom ajunge.

Am pornit în zorii zilei și am ajuns la Mănăstirea Kutlumușiu pe când se înnopta. Când s-a luminat de ziuă, mă simțeam de

parcă nu aş fi dormit deloc. Atât de mare era oboseala mea, încât mă întrebam: „Unde mă aflu acum?”.

La Sfânta Chinotită ne-am scos buletine şi am făcut şi celelalte formalităţi.

Părintele Iosif, la porunca Stareţului, pe toată durata călătoriei celei ostenitoare m-a pus la încercare.

– Ia priveşte la acest munte! Vezi mănăstirea aceea? Ia uită-te la chilia asta!

Vorbea şi iar vorbea, iar eu doar îmi plecam capul. Nici o vorbă nu scoteam, ci numai clătinam din cap.

– Vrei apă?, mă întreba el.

Însă eu nu-i spuneam nimic, ci îi răspundeam prin semne. Ca unul ce era mai mare, avea întâietate duhovnicească şi de aceea eram dator să-i arăt respect şi să-l ascult. La întoarcere a început să plouă, iar când am ajuns la coliba noastră, am mers îndată la Stareţ ca să-i spunem ce am făcut. Primele lui cuvinte, şi acelea tăioase, au fost:

– Micuţule, ai vorbit?

– Nu, i-am răspuns eu.

Atunci m-a privit bine în ochi, apoi pe părintele Iosif, după care m-a întrebat din nou:

– Nu ai vorbit deloc?

– Cu rugăciunile Sfinţiei Voastre, nu am vorbit.

– Nici măcar un cuvânt?

– Cu rugăciunile Sfinţiei Voastre, nici un cuvânt.

Atunci Stareţul a cuprins de atâta bucurie, încât m-a îmbrăţişat şi m-a sărutat.

– Bravo, micuţule! Ai reuşit.

La exterior, Stareţul se purta cu noi foarte aspru, dar aceasta era doar în aparenţă şi o făcea pentru folosul nostru sufletesc. În realitate însă inima lui se topea de dragoste şi se interesa de noi. Atunci când ne pune la încercări grele şi noi le treceam cu bine, din cauza nemăsuratei bucurii de care era cuprins, nu se mai putea abţine şi atunci îşi arăta gingăşia sufletului său. Dar aceste clipe erau rare.

Dar la orice încercare ne pune Stareţul, aceasta se făcea cu silire lăuntrică, cu multă osteneală şi cu războirea gândurilor.

Trebuia să păzim cuvântul Starețului, căci ne temeam ca nu cumva să-L mâhnim pe Dumnezeu, ca nu cumva să încălcăm ascultarea și astfel să pierdem și rugăciunea. Când Starețul dădea o poruncă, trebuia să fie păzită cu multă acrivie. Spunea să păstrăm tăcerea? Păstram tăcerea.

Puțin mai târziu Starețul a hotărât să fim hirotoniți în Sfântul Munte. Pe atunci aveam ca reprezentant al Patriarhiei Ecumenice un episcop cu viață sfântă, care, atunci când liturghisea, semăna cu Sfântul Nicolae.

– Fiilor, ne spunea Starețul, vreau să fiți hirotoniți de către acest episcop sfânt, căci cel care este hirotonit primește și din darul episcopului. Moștenește și de la starețul său, dar și de la episcop, potrivit cu credința pe care o are.

Am mers, așadar, la mănăstirea de care aparțineam, la Marea Lavră, pentru a ne da binecuvântarea de a fi hirotoniți.

Pe atunci lucrurile erau foarte diferite. Când mergeam la Lavra, tremuram de frică. Făceam metanii proiestoșilor până la pământ și le duceam daruri. A venit și părintele Atanasie împreună cu noi și a început și el să le facă metanii și să le sărute mâinile. Le lua chiar și mâinile și le atingea de frunte. În cele din urmă nu numai că ne-au dat binecuvântarea lor, dar ne-au servit și cu prăjituri. „Mâncăți, ne spuneau ei, căci voi nu aveți acolo”.

După ce am luat binecuvântarea Marii Lavre, în anul 1952, la Schitul Sfintei Ana, într-o sâmbătă, Episcopul Ierotei l-a făcut pe Haralambie diacon, iar a doua zi, Duminică, pe el l-a hirotonit preot, iar pe mine diacon. Pe atunci aveam douăzeci și trei de ani și jumătate.

În ziua de dinaintea hirotoniei noastre, Starețul ne-a spus:

– De îndată ce se va termina Liturghia, voi veți pleca imediat la chilie. Nu veți rămâne la masă.

– Gheronda, a sărit atunci părintele Atanasie, cum să plece? Să nu-i felicite episcopul pe cei hirotoniți de curând? Când vom lua tratația, tocmai ei să nu fie de față?

– Am spus. Nu vor merge la tratație.

– Dar pe cine vor felicita atunci?

– În locul preotului și al diaconului vei fi tu și părintele Iosif ca să dați tratația. În timp ce aceștia, imediat după „Pentru rugăciunile...”, vor merge la chiliile lor.

Potrivit rânduielii, trebuia ca toți părinții să rămânem la tratație, dar Starețul a dat altă poruncă. Astfel, după terminarea Liturghiei, ne-am dus îndată la colibele noastre. Toți părinții care fuseseră la Liturghie, împreună cu psaltii, cu preoții și cu episcopul, au mers la arhondaric pentru a primi tratația și pentru felicitări.

– Unde este preotul împreună cu diaconul, ca să-i felicităm?, a întrebat episcopul.

– Lipsesc. Suntem noi în locul lor, a răspuns părintele Atanasie în timp ce le servea tratația.

– Sunteți voi în locul lor?, a întrebat cu uimire episcopul.

– Da, Preasfințite. Starețul le-a dat poruncă să plece la chiliile lor.

Și astfel, invitații i-au felicitat pe părinții Atanasie și Iosif. Câtă nerăutate avea episcopul!

– Preasfințite, Starețul nostru a spus să veniți la colibele noastre să mâncați puțină pâine.

Și episcopul, în loc să se mânie, a spus: „Să fie binecuvântat!”. Atât de blând și de sfânt era episcopul! Și a venit pe jos... Doar știți la ce depărtare se află Sfânta Ana de Sfânta Ana Mică. Și episcopul avea optzeci de ani...

Obosit de la Liturghie cum era, a venit până la peșterile noastre împreună cu diaconul său. Starețul gătise pește și avea și un pepene galben pe care îl păstrase, dar care nu era bun.

– Preasfințite, serviți pepene galben.

– Aa, ce bun este!, a zis episcopul.

Însă când a gustat și diaconul său, acesta l-a dat afară zicând:

– Vai, ce gust rău are!

– E bun, e bun pepenele, a spus din nou episcopul.

Aceasta a spus-o chiar dacă pepenele era stricat. Era un om sfințit și a vorbit astfel ca să nu jignească ospitalitatea noastră ascetică.

Apoi a coborât singur pe jos la malul mării, acolo unde locuia. Și pentru cei care nu cunosc zona, trebuie spus că această călătorie este foarte obositoare, chiar și pentru un tânăr. Cu atât mai mult pentru un bătrân de optzeci de ani, care era deja obosit de la slujba care durase șase ore, Liturghia împreună cu hirotonia.

Cât de nevoitori erau părinții din vechime! Noi suntem niște fier-turi, nimic nu putem să facem. Obosim și cântăm mereu. Pe când acel binecuvântat episcop mergea sprijinindu-se în bastonașul său, tac-tac, și cobora pe niște scări pe care nici catării nu le coboară. Dar acesta era sfânt, avea intenție bună, râvnă pentru nevoință și frica lui Dumnezeu.

În aceeași zi în care am fost hirotoniți, după masa de obște, am mers să aprind candelile din bisericuța noastră. Când am aprins-o pe cea de la Sfânta Masă, am simțit că mă atrage ceva spre acel loc. M-am umplut atunci de Har, de bucurie și de dragoste. „De ce, oare, mă atrage Sfânta Masă?”, mă întrebam în sinea mea. „Doar nu este pentru prima dată când aprind candelile”. Atunci mi-am amintit că devenisem diacon, ca să slujesc în Sfântul Altar și la Sfânta Masă.

În timpul privegherii mele am simțit un Har neobișnuit ce mă trăgea către cele cerești. Era Harul Preoției, o stare duhovnicească diferită de ceea ce trăisem până atunci.

Din ziua următoare am săvârșit Dumnezeiasca Liturghie în fiecare zi, potrivit dorinței Starețului. Își dorea aceasta pentru că știa cât folos ne aduce nouă, celor vii, dar mai ales celor adormiți, care sunt pomeniți la ea. Și pentru a ne întări în această lucrare dumnezeiască, ne-a povestit următoarea întâmplare:

Rugăciune pentru cei adormiți

În timpul stăpânirii turcești era un preot care mergea prin sate și făcea Liturghie, pomenind multe nume ale celor adormiți.

Într-o zi l-a prins polițistul turc și l-a închis în temniță zicându-i:

– Tu, popă ghiaur, cu Liturghiile tale răzvrătești lumea. Ai un scop rău.

În acea seară turcul a văzut în vis sute de oameni cu ciomege în mâini apropiindu-se de el și zicându-i cu asprime: „Fie îl scoți pe preot din temniță ca să facă Liturghie și să ne pomenească, fie te omorâm acum, pe tine, pe femeia ta și pe copiii tăi”. Turcul, înspăimântat, a fugit în toiul nopții la temniță și l-a rugat pe preot să plece.

Starețul avea o vară, Ecaterina, care atunci când trăia, îi batjocorea pe preoți și pe psalți, îngânând felul cum citeau, cântau sau cum mergeau. Râdea de ei. Deși nu ducea o viață prea plăcută lui Dumnezeu, cu toate acestea Starețul o iubea mult.

Nu trecuse mult timp de când părintele Haralambie venise lângă noi, când Starețul a aflat că verișoara lui, deși foarte tânără, murise și, desigur, nu cu o moarte bună. În ultimele clipe ale vieții ei Dumnezeu a îngăduit ca să se facă pildă rudelor ei și astfel să înțeleagă și ele că purtarea Ecaterinei nu fusese bună. Astfel, când i-a sosit clipa morții a început să scoată strigăte, să facă diferite grimase și mișcări ciudate. Și în această stare și-a dat sufletul. Când Starețul a aflat, a început să plângă. Părintele Haralambie s-a mirat de sensibilitatea Starețului. Acesta însă a înțeles gândul său și i-a spus:

– Fiul meu, nu plâng pentru că a murit, ci pentru că s-a osândit.

Din acea zi Starețul a început să postească necurmat și să se roage pentru vara sa. Mult timp însă a văzut-o în întuneric.

Odată, pe când se ruga în coliba sa, a văzut-o aievea pe vara sa urcând din iad spre Cer, plină de bucurie, ținând în mână o cheie și strigând:

– Mare este pentru mine ziua de astăzi! Acum merg în casă luminoasă, în palat strălucit.

– Ecaterina, ce ți s-a întâmplat?, a întrebat-o Starețul.

– Mare este pentru mine ziua de astăzi!, a strigat ea din nou.

Aceasta arată că prin multele rugăciuni și postiri ale Starețului Iosif, Ecaterina a fost slobozită din legăturile iadului. Cu adevărat, „mult poate rugăciunea dreptului care lucrează”.

Adeseori, la privegherile sale, Starețul făcea rugăciune pentru părintele Gheorghe, preotul din satul natal, cel care îl botezase.

Acesta era un om sfânt ce trăia în feciorie. Făcea multe milostenii și scotea demonii din oameni. Liturghisea în fiecare zi și pomenea mii de nume, după care mergea pe la morminte și făcea trisaghioane pentru cei adormiți. Își pusese în minte, așa simplu cum era, să-i scoată pe toți păcătoșii din iad. Așadar, părintele Gheorghe i s-a arătat odată Starețului și i-a spus cu uimire:

– Până acum credeam că cei adormiți se mântuiesc numai cu Liturghiile, cu parastasele și trisaghioanele. Acum însă am văzut că și rugăciunile voastre, ale pustnicilor, scot suflete din iad¹²⁹.

De aceea, Starețul ne spunea că mila lui Dumnezeu este mare și că nu numai cu Dumnezeiasca Liturghie, ci și cu rugăciunea poți să scoți un suflet din iad.

– Știți ce spun oamenii care se află în iad?

– Ce spun, Gheronda?

– Ah, de s-ar găsi vreun preot din neamul nostru care să ne pomenească la Dumnezeiasca Liturghie sau altcineva care, cu metania sa, să ne trimită vreun pachetel milostenie.

Și ne sfătuia să ne rugăm cu metania pentru cei adormiți:

– Toți cei care aveți cunoștințe sau rude printre cei adormiți rugați-vă pentru ele ca să se mângâie și să se mântuiască și aceste suflete.

Cu părintele Haralambie am avut multe întâmplări pline de har. Până am deveni preot, am fost diaconul său timp de trei ani. Se obișnuise să mă aibă ca ajutor, căci în felul acesta el stătea fără nici o grijă. Începea Rugăciunea minții și contemplația și uita să rostească ecfonisele. Din fire era foarte simplu, dar adevărul este că atât de mult îl atrăgea Rugăciunea minții, încât uita că liturghisește. Uneori îl scuturam și-i ziceam:

– Părinte, spune „Că a Ta este Împărăția...”!

– A, „Că a Ta este Împărăția...”.

Apoi la ectenii îi spuneam din nou:

– Părinte, „Că Ție se cuvine...”.

– A, „Că Ție se cuvine...”.

– Părinte, ia aminte!, îi spuneam.

Părintele Haralambie iubea atât de mult rugăciunea, încât adeseori mintea sa, fără să fie silită în vreun fel, preschimbată fiind de lucrarea lăuntrică a Rugăciunii minții, uita de toate cele din jurul ei. Ajunsese la măsurile Părinților niptici, care spuneau: „Eu la primul cuvânt «Slavă...» sunt răpit în contemplație”. Îl iubeam

¹²⁹ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 188.

mult pe părintele Haralambie pentru virtuțile și râvna sa pentru nevointă.

În lume diaconii au parte de slavă: urcă la amvon, citesc Evanghelia, iar lumea îi cinstește și îi laudă. A început, așadar, diavolul să-mi aducă în minte nenumărate închipuiri și dorințe. Atunci eu am sărit ca ars. „Ia stai puțin!”, mi-am spus. „Astfel de gânduri pentru prima oară îmi vin în minte”. Când am văzut însă că gândurile și închipuirile stăruiau, am alergat îndată la părintele meu.

– Gheronda, gândurile îmi spun asta și asta. Diavolul îmi înfățișează în chip demonic amvonuri și lume. Și simt o atracție puternică spre așa ceva.

– Fiul meu, nu cumva ai avut astfel de gânduri mai înainte de a te hirotoni și nu mi le-ai spus?

– Gheronda, nu am mai avut niciodată astfel de gânduri; acum este prima oară când mi-au venit.

– Ei, se pare că vreo mândrie se ascundea în tine și a vrut Dumnezeu să te îndrepte.

– De mândrie și de egoism sunt plin. Însă nu te neliniști, Gheronda, că îl voi aranja eu.

– Și ce vei face?

– Nu-ți face griji, Gheronda, că îl voi pune eu la punct.

„Ce-o avea de gând să facă micuțul ăsta?”, s-a gândit Starețul. Atunci eu am pus metanie, am luat binecuvântarea Starețului, am mers în chilia mea, am luat bățul, l-am ascuns sub dulamă, am intrat în biserică și m-am oprit în fața Sfintelor Uși. „Ia vino-ncoace!”, mi-am spus mie însumi și îndată am început să tremur tot. „Când ai devenit monah, aici în fața Sfintelor Uși, unde ai îngenunchat, ce ai făgăduit lui Dumnezeu?”. Și în timp ce ziceam acestea am început să mă lovesc cu bățul. Mă tăvăleam de durere. Atunci gândul mi-a spus: „Stai, stai liniștit că plec!”. De atunci nu am mai fost războit de acest diavol.

Dacă lasam gândul și nu-l dezrădăcinam la timp, m-aș fi chinuit multă vreme. Astfel, din proprie experiență, am văzut că un om se izbăvește odată pentru totdeauna de un rău sau de o patimă dacă îi dă război încă din prima clipă când se arată. Dar la început se cere puțină osteneală. Și potrivit cu felul în care vom înfrunta gândul, vom avea și izbăvirea sau robirea noastră de patimi.

Odată, pe când liturghiseam ca diacon, îmi spune Starețul:

- Micuțule, ai văzut că cineva era lângă tine?
- Cine, Gheronda?
- Când tămâiai, te însoțea un Înger cu o lumânare în mână.

El pășea înaintea ta, iar tu tămâiai. Nu l-ai văzut?

Starețul îl vedea, dar eu, cum puteam să-l văd?

Altădată, pe când liturghiseam, părintele Haralambie ca preot, iar eu ca diacon, în timpul sfințirii Cinstitelor Daruri Starețul a intrat în Sfântul Altar. Iar atunci când am terminat Liturgia, ne-a spus niște cuvinte de neînțeles pentru noi:

- Am participat și eu la CEEA ce ați făcut acolo, înăuntru.
- La ce anume, Gheronda?
- Atunci când liturghiseați... Acolo, înăuntru, nu mai erați simpli oameni, ci deveniseți Îngeri. Și de îndată ce am intrat eu înăuntru m-a cuprins și pe mine acest Har.

Starețul iubea mult obiceiul de a se împărtăși des. Pentru toți cei care nu cunosc, deasa Împărtășire era și atunci o temă spinoasă în Sfântul Munte. Practica generală în Sfântul Munte era ca părinții să se împărtășească cel mai des la patruzeci de zile, iar aceasta după un post sever de cinci zile. Pe atunci Starețul era unul din acei puțini Athoniți care susțineau deasa Împărtășire. De aceea poziția lui a stârnit furtuni împotriva sa, dar fiindcă în întreg Sfântul Munte se auzise că viața sa era un neîncetat post și o neconțință priveghere, pentru aceasta nici nu s-a luat o atitudine mai importantă împotriva sa.

Starețul își făcea „voia proprie” într-o privință binecuvântată. Voia să simtă și trupește din belșug Dumnezeiasca Împărtășanie. Din această pricină îi și spunea părintelui Efrem Katunakiotul:

- Vreau, părinte, să-mi dai un sfert din Sfântul Trup.

În Sfântul Munte prescurile sunt foarte mici, uneori atât de mici încât încap în palma unui copilăș.

Și părintele Efrem îl împărtășea pe Stareț, dându-i un sfert din Sfântul Trup. Atunci Starețul spunea bucuros:

- Preotul îmi dă cu toată inima lui un sfert din Sfântul Trup!

– Gheronda, în schimbul la tot ce-ai făcut pentru mine, oare ce-ar trebui să-ți dau? Nu numai un sfert, ci pe tot să-L iei! Pentru noi aceasta este o mare bucurie.

Cu toate că ne învăța că fiecare părticică din Sfânta Împărtășanie este întreg Trupul lui Hristos și, prin urmare, fie mult, fie puțin, nu există diferență, cu toate acestea, din multa sa evlavie, voia să simtă și trupește Dumnezeiasca Împărtășanie. Și astfel, Starețul venea la Sfântul Potir cu o dorință arzătoare ca să-L primească înlăuntrul său pe Hristos. Dar și noi, ca preoți i-L dădeam cu toată evlavia, respectul și dăruirea pe care le aveam.

Starețul avea multă evlavie la preoți și la episcopi; le săruta nu numai mâna, ci chiar și picioarele. Chiar și părintelui Efrem îi săruta mâinile. Și mie, care eram ucenicul său, atunci când citea Apostolul sau lua anafora, voia să-mi sărute mâna. Însă eu, din respect, o trăgeam. „Vino aici, micuțule!, îmi spunea. Dă-mi mânuța să ți-o sărut!”. Așa se purta în biserică, ca un copil mic. Câtă simplitate avea! Simțea atât de multă desfătare și atâta dragoste și avea atâta Har de la Dumnezeu, încât lăuntric zbura.

Așa cum am văzut, părintele Haralambie a venit în obștea noastră la o vârstă matură. Cât a trăit în lume, a fost mulți ani capul familiei. Lucra ca să acopere nevoile familiei și era ocrotitorul ei. Tot el i-a ajutat pe frații săi să-și termine studiile. Din această cauză dobândise o tendință de a se gândi la toate și de a-și purta singur de grijă, din proprie inițiativă. Fiindcă ne osteneam cu o grămadă de reparații, a dobândit și o experiență bogată în tâmplărie. De aceea la început, înainte de a înțelege noima vieții monahicești, părintele Haralambie avea voie proprie, dar Starețul i-o tăia. Și astfel, nu a întârziat să secere roadele dulci ale ascultării.

El însuși ne-a povestit următoarele întâmplări minunate:

„Odată, pe când construiam balconul Chilieii «Buna Vestire» de la Noul Schit, i-am spus Starețului:

– Gheronda, ne trebuie atâtea lemne pe care o să mă duc să le iau de la Mănăstirea Sfântului Pavel.

– Nu vei merge tu, ci părintele Efrem.

– Bine, Gheronda, dar el nu se pricepe la lemne.

– Am spus. El va merge să ia lemnele.

Am încercat atunci să-i explic, dar în loc de discuție am primit o grămadă de ocări și m-a izgonit. M-am îndepărtat cu capul plecat, dar nu am renunțat. «Bine, bine», am spus atunci în sinea mea, «îți mulțumesc pentru ocări, dar mâine, când vei arunca o grămadă de bani, atunci mai vorbim».

Așadar, s-a dus părintele Efrem și a luat niște lemne groase, pe care a mai dat, pe deasupra, și vreo 1500 de drahme. Erau niște grinzi groase de 12 centimetri și lungi de 6 metri, în timp ce era nevoie de niște lemne subțiri, care costau 300 de drahme. De îndată ce le-am văzut, am mers la Stareț.

– Ce lemne sunt acestea, Gheronda?, am spus eu. La ce sunt bune aceste lemne atât de groase?

– Tu să nu vorbești, îmi zise Starețul. Este bine așa. În loc să pui stâlpi subțiri, vei pune groși.

Astfel, am pus stâlpii la rând, apoi am pus și lemnele groase pe deasupra și am făcut balconul. Seara, când am mers la chilia mea, au început gândurile: «Ai văzut, Starețul nu te-a trimis pe tine. Dacă te-ai fi dus tu, s-ar fi făcut un balcon mai aspectuos, mai frumos, și doar cu 300 de drahme, iar acum s-au pierdut 1500 de drahme». Atunci m-am dus la Stareț și i-am spus:

– Gheronda, gândurile îmi spun că dacă aș fi mers eu, am fi cumpărat lemnele doar cu 300 de drahme și balconul ar fi fost mai frumos. Pe când acum l-ai trimis pe părintele Efrem și am dat 1500 de drahme și a ieșit și cam grosolan.

– Bre, înșelatulule, îmi spune Starețul, tu ești starețul, ca să-mi poruncești mie? Ce te interesează pe tine ce voi face eu cu lemnele groase? Pot să le arunc și în mare... Oare trebuie să-ți dau ție socoteală? Oare a greșit Dumnezeu că nu te-a făcut pe tine stareț, iar pe mine ucenic?

– Iertați-mă, Gheronda!, am spus eu și am plecat.

După un an de zile am făcut deasupra aceluia balcon bisericuța. Prin urmare, lemnele groase pe care le cumpărase atunci părintele Efrem erau tocmai cele care trebuiau. Și s-au potrivit atât de bine, de parcă ar fi fost făcute la comandă.

– Ai văzut, mi-a spus atunci Starețul, că era nevoie să facem stâlpii groși? Ai văzut că am făcut bine că am pus stâlpi groși? Dacă am fi pus stâlpi subțiri, nu am fi putut face acum bisericuța. Ai văzut cum le rânduiește Dumnezeu?».

De atunci credința părintelui Haralambie în ascultarea oarbă a devenit neclintită înlăuntrul său.

„Altădată, iarăși, pe când construiam Proscomidiarul, i-am spus Starețului:

- Gheronda, voi pune fierul așa, ca să se potrivească bine.
- Nu, mi-a răspuns Starețul, să nu faci așa, ci așa.
- Bine, Gheronda, dar nu pot să le pun așa cum spuneți.

Atunci Starețul m-a ocărât, iar eu am căzut la picioarele lui și am cerut iertare:

– Iertați-mă, Gheronda, iertați-mă! Da, Gheronda, voi face așa cum spuneți.

Eu o tot dădeam cu planul și cu compasul.

- Trebuie să pun lemnul cu cumpăna și va intra în locașul lui.
- Nu, a spus Starețul, ci îl vei prinde de acolo și va intra singur în locașul său.

Atunci l-am prins așa cum a spus Starețul și s-a potrivit atât de bine, de parcă ar fi fost măsurat cu compasul!

Aceasta am pățit-o de câteva ori, după care m-am învățat minte. «A, asta-i așa? Cum spune Starețul...». Nimic altceva nu mai cugetam.

- Fă asta!, îmi spunea Starețul.
- Să fie binecuvântat!
- Mergi acolo!
- Să fie binecuvântat!

De atunci am primit mult Har. M-am umplut de Har făcând ascultare”.

„Altădată eram puțin melancolic. Starețul m-a întrebat ceva, dar eu nu am dat prea multă importanță. Deodată m-a întrebat:

- De ce te-ai smintit?
- Nu m-am smintit, Gheronda.
- Cum nu te-ai smintit, de vreme ce eu ți-am spus ceva, iar tu mi-ai răspuns asta.
- Nu, nu m-am smintit. Nu știu nimic. Sfinția Voastră aveți acum mânie și v-ați smintit.
- Eu de sminteală nu știu, îmi răspunde Starețul.

Nici de data aceasta nu am dat importanță cuvintelor sale. Aveam însă o mâhnire și nu știam de unde vine.

– Va să zică eu m-am smintit, nu-i așa?, îmi zice Starețul.

Și îndată îmi trage una.

– Pleacă de aici! Și nu ai binecuvântare să liturghisești.

– Bine, Gheronda, iartă-mă! Dă-mi binecuvântarea ta să merg să liturghisesc.

– Nu îți dau nici o binecuvântare. Pleacă!

– Ei, cum să merg la Liturghie, de vreme ce v-am smintit și nu îmi dați binecuvântarea Sfinției Voastre? Cum să slujesc Liturghia? Iertați-mă și dați-mi binecuvântare!

– Nu-ți dau nimic. Pleacă, ce mai stai aici?

– Dar ce să fac, Gheronda?

– Să pleci.

– Unde să plec?

– Să mergi la chilia ta.

– Ei, dați-mi binecuvântarea Sfinției Voastre, de vreme ce am cerut iertare.

– Nu te iert.

– Ei, de vreme ce nu mă iertați, atunci aici o să mor. Nu plec nicăieri.

– Să pleci de aici!

A trecut cam o jumătate de oră așteptând acolo, după care i-am spus:

– Gheronda, dacă vreți să mor, o să mor. De plecat însă nu pot să plec. Dați-mi binecuvântarea Sfinției Voastre!

Și am început să plâng. Atunci Starețul mi-a spus:

– Vino-ncoace! Asta-i! Să nu mergi nicăieri fără binecuvântarea mea. Să nu ai nici o dorință fără binecuvântarea mea. Asta înseamnă călugărie. Vino acum să te iert! Să-ți dau și binecuvântarea mea...

Iar apoi mi-a însemnat capul cu semnul Crucii”.

„Îmi amintesc că, pe când ne aflam la Noul Schit, așteptam cu nerăbdare ca să vină Duminica sau o sărbătoare, așa cum așteptam când eram mic să vină Paștele. Și aceasta pentru că în fiecare Duminică sau sărbătoare ne linișteam în chiliile noastre

șapte-opt ore. Nu vorbeam între noi, ci fiecare se ruga în chilia sa. Și simțeam multă mângâiere în această rugăciune.

Într-o Duminică, așadar, a venit de la Mănăstirea Konstamonitu un monah, pe nume Eftimie.

– Îl vei duce pe părintele Eftimie, mi-a spus Starețul, la Mănăstirea «Sfântul Pavel», ca să se închine la Sfintele Moaște, iar apoi îl vei aduce înapoi.

Atunci eu am spus în sinea mea: «S-a dus... Am pierdut Duminica...». Nu am spus nimic, dar Starețul a înțeles și mi-a zis:

– Te-ai mâhnit că ți-am spus să mergi cu un monah străin la Mănăstirea Sfântului Pavel?

– Da, Gheronda, puțin.

– Mergi și vei vedea! Mergi și vei vedea!

Am mers, așadar, la acea mănăstire, însă acolo părinții ne-au spus că abia după-amiază vor scoate Sfintele Moaște. Ce puteam să facem? Doar să așteptăm. Monahul cel străin a plecat și s-a culcat, eu însă am mers în biserică. De îndată ce m-am așezat jos, mi s-a dat atât de mult Har în rugăciune, încât nu mai puteam să mă mișc din locul acela. Inima mea ardea toată, iar mintea rostea Rugăciunea: «Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă!». Lacrimile curgeau șiroaie din ochii mei... Nici în chilia mea nu avusesem astfel de rugăciune. Am rămas rugându-mă astfel timp de patru ore. Când ne-am întors, Starețul m-a întrebat:

– Ai pățit ceva rău?

– Nu, Gheronda. Nu am pățit nimic, ci dimpotrivă am câștigat, am aflat rugăciune...”.

Odată a trecut pe la colibele noastre un monah începător și a spus:

– A venit în Schit un duhovnic purtător de Dumnezeu, învățat și dascăl preaiscusit.

Inima lui Haralambie, care dintotdeauna înclinase spre bine și înseta să afle despre acesta, s-a aprins cu totul. Voia să asculte și să învețe ceva folositor. „Este timpul să ne folosim duhovnicește”, a spus el în sinea sa. S-a dus, așadar, la Stareț și i-a spus:

– Gheronda, asta și asta. Este binecuvântare să merg să mă folosesc duhovnicește?

Atunci Starețul l-a privit în ochi câteva clipe, după care i-a spus:

– Dacă vrei, du-te!

Părintele Haralambie a alergat ca un vultur înaripat la acel dascăl. De îndată ce s-a întors, cu chipul strălucind de bucurie, i-a spus Starețului plin de entuziasm:

– Gheronda, mult m-am folosit. Cu adevărat este purtător de Dumnezeu.

Starețul însă a clătinat din cap și i-a spus:

– La noapte, după priveghere, să treci pe la chilia mea.

După priveghere, așa cum îi poruncise Starețul, a mers la chilia lui. Dar de data aceasta părintele Haralambie s-a dus posomorât și cu capul plecat.

– Ia spune-mi, cum a mers privegherea?, l-a întrebat Starețul.

– Ah, Gheronda, în noaptea aceasta am avut numai întunecare a minții și trândăvie.

– Cum așa? Ieri spuneai că ai cunoscut un duhovnic purtător de Dumnezeu și noaptea nu a mers bine privegherea?

– Da, Gheronda, nu a mers bine și nu știu de ce.

– Să-ți spun eu de ce. Ai stat lângă mine atâta timp. Te-am făcut monah, te-am făcut preot. Ai simțit vreun folos de la Starețul tău?

– Da, Gheronda, mult folos.

– Ucenicul care are stareț și se odihnește lângă el nu are dreptul să meargă la un alt duhovnic. Altfel este ca și cum ar tăia încrederea în cel pe care i l-a rânduit Dumnezeu. Într-un anume fel aceasta este desfrânare duhovnicească.

Mai târziu părintele Haralambie ne-a mărturisit că pentru acest „pas greșit” a mai primit canon de la Dumnezeu încă vreo două-trei nopți. Dar apoi și-a intrat din nou în rânduială.

Starețul i-a spus părintelui Haralambie să se roage cu metania atunci când face privegherea. Necunoscut este motivul pentru care nu l-a învățat de la început să regleze Rugăciunea odată cu respirația, așa cum îi învăța pe ceilalți. Abia după vreo șapte-opt ani Starețul i-a spus într-o bună zi:

– De acum înainte vei face Rugăciunea minții cu inspirație și expirație. Vei spune „Doamne Iisuse Hristoase” odată cu inspirația

și „miluiește-mă” la expirație. De îndată ce o vei face așa de vreo patru-cinci ori, vei simți în inima ta o durere ascuțită, ca cea făcută de cuțit. Dar să nu te înfricoșezi! Te va durea, te vei zvârcoli, vei striga, ți se va părea că ți s-a sfâșiat inima. Așa se împotrivește diavolul. Tu însă continuă, va trece această durere. Va ține 2-3 minute, cel mult un sfert de oră.

– Să fie binecuvântat!

Iată ce povestește însuși părintele Haralambie:

„Seara am început să fac rugăciune, așa cum mi-a spus Starețul. La început m-am rugat cu cuvintele mele, iar apoi în loc de rugăciunea cu metania am început să fac Rugăciunea inimii cu expirație și inspirație. Nu am apucat să rostesc de cinci ori, că îndată am simțit «cuțitul» despre care îmi spusese Starețul. Era o durere puternică. Am început să transpir, dar am continuat Rugăciunea cu inspirație și expirație. Aceasta a ținut cam un sfert de ceas, după care durerea și acea greutate au dispărut. Am simțit că mi se deschiseseră plămânii și voiam să trag în piept tot aerul. Această stare a ținut cam două ceasuri. Apoi Starețul mi-a spus: «După ce va trece această stare, îndată să-ți aduni mintea în inimă».

După ce acea durere puternică a plecat din inima mea, îndată am simțit pace, liniște și o nespusă dulceață. Am fost atunci cuprins de o negrăită fericire. Sufletul meu înseta să rostească Rugăciunea: «Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă!». Rugăciunea se rostea cu mintea foarte repede, adică de două ori la fiecare secundă”.

Părintele Haralambie, cu inima sa curată și plină de simplitate, prin desăvârșita sa ascultare s-a arătat în curând a fi un mare lucrător al Rugăciunii minții, învrednicindu-se de multe contemplații.

„Această rugăciune, povestea părintele Haralambie, am continuat-o vreo doi ani. Rugându-mă astfel, adică făcând Rugăciunea inimii cu inspirație și expirație, am început să primesc multe schimbări ale Harului. Aveam multe stări în vremea Rugăciunii inimii, între care era și acea negrăită fericire, ce venea din unirea minții cu inima. Mintea încăpea în ea toate... Simțeam că toate zidirile au fost făcute de Dumnezeu pentru om. Iar când

mi-am amintit că și pe Sine Însuși S-a dat și că noi nu avem nimic, nu am mai putut să mă stăpânesc. Am căzut la pământ și am început să plâng când am simțit că pe Sine Însuși S-a dat și Se dăruiește și acum ca să ne unească pe noi cu El, deși noi nu avem nimic bun.

Altădată, iarăși, am simțit prezența lui Dumnezeu, iar chipul în care s-a făcut aceasta nu se poate descrie în cuvinte. Am fost cuprins de o dragoste negrăită și de o stare duhovnicească pe care nu am putut-o purta, așa că m-am prăbușit la pământ. Dacă simțirea dumnezeieștii Prezențe ar fi ținut mai mult de două minute, aș fi murit. Nu suferă vasul de lut al omului... Aș fi murit de fericire, de multa dragoste pentru Hristos. Cel ce se roagă cade la pământ și nu mai poate să spună nimic altceva fără numai «mântuiește-mă», căci dacă ar ține mai mult această stare, ar muri.

Apoi, după ce a scăzut (n.tr. acea simțire a Harului), timp de aproape trei ore Rugăciunea s-a rostit de la sine și lacrimi dulci mi-au curs cu îmbelșugare. De atunci, când îmi aduc aminte adeseori de acea stare de Har, de prezența lui Dumnezeu, îmi vin lacrimi dulci și rugăciune neîncetată.

Ne rugam multe ore atunci când ne aflam lângă Bătrânul Iosif, dar și în primii ani de după adormirea sa. Domnul, pentru rugăciunile Starețului meu, îmi dădea Har din belșug, deoarece lucram Rugăciunea minții timp de aproape zece ore, stând în picioare. Când diavolul mă războia cu multă oboseală și trândăvie, mă simțeam rău. Atunci îmi spuneam: «Bolnav nu ești. Ai mâncat, ai băut... așadar, trebuie să te nevoiești până ai să mori aici rugându-te!». Nu cedam cu ușurință. Și după puțin timp venea atât de multă mângâiere, o asemenea pace și fericire, încât timp de patru ore credeam că nu mai pășesc pe pământ. Dar aceste patru ore treceau ca 10 minute. În acea vreme aveam multe cercetări dumnezeiești. Dumnezeu mi-a dat mult Har”.

Cu desăvârșita sa ascultare și marea sa silință la priveghere și rugăciune, a devenit el însuși o Filocalie vie.

„Cu un an înainte de a adormi Starețul, povestește însuși părintele Haralambie, într-o seară, pe când făceam Rugăciunea inimii cu inspirație și expirație, mi s-a întâmplat ceva uimitor. Am

trăit o stare de rugăciune pe care nu o pot descrie în cuvinte. Deodată mintea mea a intrat în inimă și atunci mintea, inima și rugăciunea au devenit una. Nu mai simțeam unde mă aflu. Doar Rugăciunea se rostea în inimă și simțeam multă dulceață și o negrăită fericire. Nu știu cât a durat acea stare. Când mi-am venit întru sine, am simțit o nespusă pace și dulceață, iar lacrimile curgeau șiroaie. Atunci m-am dus la Stareț și i-am spus:

- Gheronda, am pățit ceva.
- Ce ai pățit?, m-a întrebat Starețul.
- În timp ce mă rugam, deodată mintea mea s-a închis în inimă. Nu mai știam dacă există altă lume.

Și i-am descris acea stare de Har.

- De la această stare de Har, mi-a spus Starețul, începe răpirea minții, adică mintea este răpită în contemplație. Și eu când am simțit aceasta pentru prima oară, m-am închis într-o chilie atât de strâmtă, încât abia puteam încăpea. Și am rămas acolo un timp. Era atât de strâmtă, încât mă primejduiam să mă asfixiez. Starea aceasta pe care ai trăit-o să ai grijă să o păstrezi și să nu o pierzi.

Această stare a ținut aproape șapte luni. Mintea mea se închidea în inimă timp de două-trei ore. Iar atunci când îmi veneam întru sine, acea stare pleca, dar în timpul zilei aveam rugăciune foarte puternică. Atât de mult iubeam această rugăciune, încât nu voiam să vorbesc fără numai când era neapărată nevoie, dar și atunci o făceam cu multă greutate. Atât de treaz fusesem în aceste luni, încât m-am învrednicit de o astfel de stare. De îndată ce mă trezeam, așteptam cu nerăbdare să se însereze, ca să găsesc din nou acea stare dumnezeiască, nevoindu-mă cu Rugăciunea minții. Iar dacă nu o găseam în prima noapte, făceam nevoieță ca să o găsesc în a doua sau în a treia noapte.

Atât de multă dulceață aveam în timpul zilei când aflam această stare de rugăciune, încât nu-mi păsa dacă lucram din greu toată ziua. Parcă zburam. Nu îndoită, ci de cinci ori mai mare era puterea pe care o aveam în trup și în suflet. Nu mă preocupa ce face celălalt. Nici la masă ce mănâncă sau ce spun alții, fiindcă mintea mea era cu totul absorbită de rugăciune. Atât de multă dulceață simțeam înlăuntrul meu, încât este cu neputință să o descriu.

În timpul acestei stări dumnezeiești se anulează spațiul și timpul, iar lumea și întreaga făptură se «stinge». Încetează chiar și funcțiile biologice, precum somnul, foamea sau setea. Rugăciunea saltă înlăuntrul tău și nu te lasă să dormi. «Pot să mă lipsesc de somn, spuneam în sinea mea, de mâncare, de apă, numai să am această stare». Uneori rămâneam chiar și patruzeci și opt de ore fără somn, atunci când aflam această dumnezeiască rugăciune.

– Gheronda, îi spuneam eu, din pricina rugăciunii nu pot să dorm. Și mi se întâmplă asta și asta.

– Pregătește-ți spinarea! Se pare că voi pleca și Dumnezeu te pregătește ca să rezisti.

După cuvioasa adormire a Starețului, pe când mă aflam singur la Noul Schit, tot nu puteam să dorm, fiindcă aflam această stare cerească de trei ori pe săptămână, iar uneori chiar și de șase ori.

Cugetând la această rugăciune, la această contemplație cerească, mă gândeam să las preoția, să plec și să mă ascund într-un loc unde să nu mă vadă nimeni și să nu văd pe nimeni. Plângeam și ziceam: «Dumnezeul meu, la ce mi-a trebuit Preoția?». Și mă gândeam la peșterile pustnicilor.

Îmi amintesc acum de starea aceea pricinuită de Rugăciunea minții, pe care însă am pierdut-o din pricina multelor griji”.

Și zicând acestea, părintele Haralambie plângea cu hohote.

În ziua adormirii Starețului, când părintele Haralambie i-a pus metanie pentru a se retrage apoi la chilia sa, Starețul i-a spus:

– Vino aproape! Să tai grija, auzi?

– Să fie binecuvântat, Gheronda!, a răspuns părintele Haralambie și a dat să plece.

După ce a făcut vreo zece pași, Starețul l-a strigat din nou:

– Părinte Haralambie!

Când părintele Haralambie a venit din nou lângă Stareț, el i-a spus din nou:

– Ai auzit ce ți-am spus? Să tai grija, asta ți-am spus.

– Să fie binecuvântat, Gheronda!

Apoi a voit să plece din nou. După ce a făcut vreo cincisprezece pași, Starețul l-a strigat din nou:

– Părinte Haralambie!

A alergat iarăși la Stareț, iar acesta i-a spus:

– Ce ți-am spus? Ai auzit? Să tai grija! Să tai grija ți-am spus!

– Să fie binecuvântat, Gheronda!

Mai târziu, de fiecare dată când își amintea, părintele Haralambie plângea și zicea:

„De trei ori mi-a spus. Când am început cu grijile, de multe ori îmi venea în minte această poruncă a Starețului. Până și lacrimile le-am pierdut! Din pricina grijilor în care am intrat mi-am găsit beleaua, ocupându-mă de grădini și de ziduri. În timp ce atunci, când trăia Starețul, aveam multe stări de Har ce nu se pot descrie”.

Într-adevăr, părintele Haralambie a primit mult Har de la Dumnezeu, cu rugăciunile Starețului său. De aceea spunea cu simplitate: „Eu am rugăciune”. Vorbea deschis, cu simplitate, iar nu cu mândrie. Era un om simplu, fără de viclenie și fără de răutate, plin de bunătate, dar și silitor și desăvârșit ascultător, fiind o podoabă a vremurilor noastre din urmă.

A fost, cu adevărat, un caz de excepție. Cu smerenie cred că Domnul l-a rânduit în ceata aleșilor Săi, pentru rugăciunile Sfântului nostru Stareț, Iosif Isihastul.

Părintele Teofilact: Acesta era ucenic al vestitului stareț Ioachim Spețieris (1858-1943) și locuia în Chilia Sfinților Doctori fără de Arginți de la Noul Schit. Era un monah foarte evlavios, tăcut și foarte neagonisitor.

În 1943, după moartea starețului său, a rămas singur, viețuind în multă sărăcie, fiindcă nu știa să facă nici o rucodelie. Își oferea însă slujirea sa celorlalte obști vecine, iar acestea îi dădeau în schimb puțină mâncare.

Pe când ne aflam la Sfânta Ana Mică, ne-a vizitat și, impresionat fiind de sfințenia Starețului și de petrecerea noastră, a cerut să rămână lângă noi.

Și Starețul își dorea să-l primească, dar i-a spus:

– Voi face rugăciune și, dacă este voia lui Dumnezeu, vei lăsa chilia ta și vei veni la noi.

Făcând rugăciune, a văzut o lumină cerească la bisericuța Sfinților Doctori fără de Arginți și a primit vestire că părintele Teofilact trebuia să rămână la chilia sa.

– Nu este voia lui Dumnezeu, i-a spus Starețul, nu te lasă Sfinții Doctori fără de Arginți să pleci de la chilia ta și să vii la noi.

L-a mângâiat însă și i-a dat binecuvântare să vină la anumite răstimpuri ca să rămână împreună cu noi, după care să se întoarcă la chilia sa.

Părintele Teofilact a voit să devină schimonah, fiindcă era doar rasofor. Starețul Iosif l-a luat sub mantie și l-a tuns în bisericuța noastră de la Sfânta Ana Mică. De atunci a devenit membru al obștii noastre, iar noi îl vizitam atunci când mergeam la Noul Schit cu oarecare treburi.

Mai târziu l-a trimis pe părintele Iosif cel tânăr ca să rămână cu el și acesta a rămas până la adormirea Starețului, vreme de opt ani.

Monahia Vriena: Sora mai mare a Starețului, Erghina, a trecut odată printr-o mare greutate. Întristarea și deznădejdea o apăsau din ce în ce mai tare. Singura ei nădejde era fratele ei, Starețul Iosif, căruia i-a și trimis o scrisoare în care îi cerea mângâiere și povățuire. Starețul i-a răspuns și, prin epistolele sale pline de înțelepciune, a destrămat întunericul cel gros al întristării ei.

Erghina avea o fiică, pe nume Varvara. Dumnezeuiasca pildă a Starețului, epistolele sale pline de înțelepciune adresate familiei sale și rugăciunile sale au aprins în inima tinerei sale nepoate dorința pentru viața monahală.

Varvara i-a trimis Starețului o scrisoare în care îi cerea sfatul. Starețul s-a bucurat mult pentru aceasta, fiindcă „văzuse” în rugăciunea sa că Varvara avea un suflet curat și avea să sporească mult în viața monahală. De aceea i-a răspuns îndată. Între ei s-a păstrat o corespondență foarte duhovnicească, prin care Starețul o povățuia spre rugăciune, trezvie și smerenie.

Ca fetiță, micuța Varvara se pare că era puțin încăpățânată și mânioasă. Dar fiindcă avea intenție bună, urma sfaturile unchiului ei după literă. În curând a început nu numai să se îndrepte, ci chiar să facă să sporească înlăuntrul ei roadele Harului.

Într-adevăr, a devenit o fată foarte cuminte, smerită și ascultătoare. Atâta trezvie a dobândit, încât nu ieșea din casă fără mama ei. Și rostea Rugăciunea lui Iisus neîncetat. În curând au început să apară și primele roade: cugetările dumnezeiești și lacrimile îmbelșugate. Cu timpul mintea Varvarei a început să se lumineze și inima ei să se umple de dragostea lui Hristos.

Și astfel, la sfârșitul ocupației germane, micuța Varvara a dorit să devină monahie, dar tatăl ei i-a interzis categoric. Nu voia să-i dea nici în ruptul capului binecuvântare pentru aceasta. Și așa cum se întâmplă, din nefericire, în astfel de cazuri, a început să-și întineze gura cu vorbe nepotrivite și grele.

Sărmana Varvara, cu multă întristare i-a scris Starețului Iosif despre dorința pe care o avea și despre refuzul tatălui ei. Atunci Starețul s-a rugat și, după ce a primit înștiințare în rugăciune, i-a răspuns: „Așteaptă puțin! Fă puțină răbdare!”. Și într-adevăr, nu a trecut mult timp și tatăl ei a murit. Atunci Varvara, fiind de acum slobodă, a plecat, cu binecuvântarea mamei ei, la o mănăstire aflată lângă Parnitha.

Nu a trecut mult timp și egumena mănăstirii a avut o vedenie. Așa cum stătea în chilia ei, a auzit deodată pe la miezul nopții pașii venind din depărtare. Se apropia cineva care avea în mână un baston. Stareța s-a neliniștit, fiindcă mănăstirea nu avea pe atunci ziduri care să o împrejmuiască și de aceea se temea pentru celelalte maici. De altfel, erau acei ani grei ai războiului civil. Egumena privea cu neliniște ca să vadă cine putea fi la o astfel de oră în acea pustie.

Așa cum privea în partea de unde veneau pașii, a văzut în întuneric apropiindu-se un bătrân în vârstă, care ținea în mână un felinar. Când acela a ajuns lângă ea, l-a întrebat neliniștită:

– Cine sunteți și ce doriți la această oră?

– Eu sunt tatăl micii Varvara și am venit să vă spun să o țineți lângă Sfinția Voastră. Căci de atunci de când ea a venit la mănăstire, Hristos mi-a dat ca mângâiere acest felinar. Cu el văd puțin și primesc astfel mângâiere.

Și zicând acestea, s-a făcut nevăzut. Micuța Varvara a rămas la mănăstire și a devenit o monahie aleasă. La tunderea ei, ce s-a săvârșit în 1945, a fost numită Vriena. De față s-a aflat și părintele

Atanasie, fratele Starețului. În 1955 ea a devenit egumenă la Mănăstirea Maicii Domnului „Mirtidiotissa” din regiunea Stamata – Atica.

Stareța Macrina: Așa cum am mai spus, părintele Efrem, duhovnicul pe care îl avusesem în lume, dobândise în Volos un număr mare de ucenici și făcea o frumoasă lucrare duhovnicească. Dar în 1952 a fost clevetit și astfel a fost nevoit să plece și să-i lase orfani pe fiii săi duhovnicești. Printre aceștia se aflau și vreo cinci-șase tinere care duceau împreună viața duhovnicească, ca într-o obște neoficială, având dorința de a se afierosi lui Hristos.

Una dintre aceste tinere era Maria, egumena de mai târziu de la Mănăstirea „Portaria”, care a adormit cu cuvioșie în ziua de Duminică, 4 iunie 1995.

Maria s-a născut în 1921 din părinți evlavioși, în satul Vilaeti din Smirna. Odată cu strămutarea din Asia Mică a populației grecești, familia ei a fost nevoită să părăsească pământul părintesc al Ioniei și să se stabilească în Volos. Dar pe când avea doar zece ani, s-a mai petrecut o nenorocire în familie: au murit și cei doi frați ai ei și astfel micuța Maria împreună cu fratele ei mai mic, Gheorgakis, au rămas cu desăvârșire părăsiți.

Însă Maria nu era dintre cei care își pierd lesne nădejdea. A început să muncească, mai întâi la o fabrică de alimente, unde, cu mânuțele ei cele mici, spărgea nuci, pentru a câștiga puțină pâine. Astfel, viețuind în multe lipsuri, fetița orfană de cinci ani a reușit să-l crească pe frățiorul ei mai mic. Și pe când lucrurile păreau a se fi liniștit puțin, a izbucnit al Doilea Război Mondial și odată cu el au venit și anii cei grei ai ocupației germane.

La începutul ocupației vecinii au dat un oarecare ajutor orfanilor, însă atunci când oamenii au început să moară de foame pe drumuri, nimeni nu a mai purtat grijă de cei doi copii. Rămăneau flămânzi zile întregi și se primejduiau să moară de foame.

Cei doi frățiori au fost nevoiți să se despartă, cu nădejdea că cel puțin unul dintre ei va supraviețui. Micul Gheorgakis a plecat la Tesalonic, iar Maria a rămas în Volos cu desăvârșire singură și cufundată în întristare din pricina despărțirii lor.

Atât anii ocupației germane, cât și anii de după război au fost pentru Maria foarte grei. Muncea pe unde găsea pentru puțină pâine, dar și pe aceea o împărțea, pentru că avea o inimă de aur.

Se distingea prin marea ei milostivire, prin lipsa de răutate, prin milostenie, prin marea ei răbdare și hărnicie, precum și prin privegherea cea de toată noaptea.

În toată viața ei rugăciunea a fost pentru egumena Macrina de mai târziu busolă și toiag. De multe ori a simțit „palpabil” ajutorul dumnezeiesc. În această perioadă tânăra Maria s-a cunoscut cu mama mea. Aceste două suflete sfințite se rugau împreună în bucătăria casei mele părintești, toată noaptea petrecându-o stând în genunchi sau făcând metanii și vărsând șiroaie de lacrimi. Multe m-a învățat pilda lor cea sfântă!

Aceste virtuți ale ei s-au făcut pricină de a aduna lângă ea, în acei ani ai ocupației germane, câteva tinere evlavioase ce voiau să devină mirese ale lui Hristos. Aceste tinere trăiau sub povățuirea duhovnicească a părintelui Efrem. Când acela însă a fost nevoit să se întoarcă în Sfântul Munte, ele au rămas orfane.

Mulți duhovnici au vrut să le ia sub povățuirea lor, dar ele nu simțeau odihnă nicăieri, deoarece dobândiseră cugetarea Starețului Iosif. Pentru aceasta au și scris Starețului meu ca să le primească el sub povățuirea sa. Erau puțin șovăitoare, căci auziseră cât de aspru era pustnicul Iosif, dar nici nu se puteau împăca cu ceva mai puțin. Pe vremea aceea eu mă aflam deja în Sfântul Munte, lângă Stareț. Atunci Starețul s-a rugat și le-a răspuns: „Dacă veți face ascultare, vă voi lua sub îndrumarea mea. Dacă nu veți face, vă voi lăsa”. Iar ele au răspuns: „Gheronda, vom face ascultare în tot ce veți spune”.

De îndată ce a primit răspunsul lor, Starețul s-a rugat din nou, după care le-a trimis o scrisoare în care le scria să facă ascultare de Maria, viitoarea egumenă Macrina de mai târziu, pe care nu o văzuse niciodată. Le-a și explicat de ce a luat această hotărâre:

„Am văzut-o în vedenie pe Maria. Veți face ascultare de ea, căci eu am văzut-o astă-noapte în vedenie, în timp ce mă rugam. Am văzut-o stând în mijloc, iar în jurul ei erau adunate multe oi. Și astfel am înțeles că pe ea trebuie să o pun stareță. Așa că veți face ascultare de ea și nici una din voi să nu-i vorbească împotriva”.

Tinerele fete i-au răspuns: „Să fie binecuvântat!”. Starețul s-a bucurat mult de ascultarea lor. Le iubea foarte mult, pentru că vedea cu ochii săi duhovnicești câtă dragoste aveau pentru Mirele Hristos. De aceea le și scria epistole pentru a le sprijini, dându-le învățături simple, dar puternice, precum cele de mai jos:

„Să nu căutați altceva decât înțelegere și dragoste și să faceți ascultare, pentru a dobândi smerenia. Căci Domnul Iisus Hristos S-a făcut pildă pentru noi și ne-a învățat smerenia, făcându-Se ascultător până la moarte.

Supuneți-vă, așadar, Mariei atunci când aceasta voiește să vă aducă folos, iar noi aici ne rugăm cu toții ca să vă ajute Domnul și să vă învredniciți de viața veșnică.

Vă doresc aceasta din tot sufletul,
Smeritul Stareț Iosif”.

Tinerele îi scriau Starețului mărturisirile lor, iar el le răspundea prin foarte multe epistole, pe care le păstrau ca pe o bogăție neprețuită. Starețul le-a descoperit multe din contemplațiile și stările sale duhovnicești, dar, din nefericire, au fost nevoite să întrerupă corespondența pentru că s-a petrecut următoarea ispită. Un monah, care nu mai era în toate mințile și care trăia făcându-și voia, petrecând doar într-o asceză trupească, a voit să le ia el sub povățuirea sa pe aceste monahii. Dar ele nu aveau încredere în el. Pe de altă parte primiseră mult folos de la Stareț.

Acela, fiindcă avea multă invidie, le amenința că le va defăima în ziare, dacă va găsi epistolele Starețului. Atunci Maria s-a temut și, pentru a nu cădea în mâinile lui acele epistole, în care se aflau scrise gândurile lor, a ars toate epistolele în afară de opt dintre ele, pe care o monahie le ținea ascunse.

Și astfel, din nefericire, s-au pierdut acele neprețuite epistole ale Starețului. Mult folos ar fi adus, dacă s-ar fi păstrat și s-ar fi publicat împreună cu celelalte care deja au fost tipărite într-o carte.

Starețul a fost pentru aceste suflete curate un părinte niptic neînșelat și un povățuitor înzestrat cu darul discernământului și al străvederii.

Una dintre aceste monahii a povestit următoarele despre viața lor petrecută sub povățuirea Starețului:

„Vedea de mai înainte totul. Orice se întâmpla în mănăstire el scria în epistolele sale, fără să-i spunem noi nimic. Pe când mă aflam la începutul vieții mele monahale, sora mea, care și ea era pe atunci soră începătoare, s-a îmbolnăvit. Atunci eu m-am mâhnit mult și am spus: «Maica Domnului, de ce întâmplă asta? Noi am venit aici ca să slujim. Oare pentru asta am venit? Ca sora mea să se îmbolnăvească și să nu poată aduce mănăstirii slujirea ei?». Și zicând acestea, m-am dus în curtea mănăstirii și, așezându-mă sub un măslin, am plâns toată noaptea.

După câteva zile a venit o scrisoare pentru mine de la Stareț în care scria: «Fiica mea, plânsul tău ajunge până la mine și nu sufăr să-l aud... Mi se sfâșie sufletul de durere și rugăciunea mi se curmă. Nu mai plânge, căci sora ta se va face bine».

Și a scris acestea fără să știe cineva! Atunci maicile m-au întrebat:

- Ce ai făcut, soră?
- Iată, am mers sub măslin și am plâns. Dar oare cum a cunoscut Starețul aceasta, de vreme ce se afla în Sfântul Munte?

O întâmplare asemănătoare s-a petrecut cu stareța. Odată, stareța Macrina s-a îmbolnăvit și scuipa sânge, iar noi nu aveam telefon ca să comunicăm cu Starețul și să-i spunem. Dar și în scrisoarea pe care i-am scris-o mai târziu am ascuns acest fapt ca să nu-l mâhnim și să nu-l întrerupem de la rugăciunea sa. El însă ne-a trimis o scrisoare în care scria:

«Fiicele mele, de ce nu mi-ați scris că stareța este bolnavă și că suferă, ca să fi făcut rugăciune? Ați făcut foarte rău crezând că mă întrerupeți de la rugăciune. Căci noi am văzut-o cu ochii minții noaptea, pe când mă rugam cu părintele Arsenie, că este grav bolnavă. Și am făcut multă rugăciune. Fiicele mele, vreau să mă înștiințați de tot ce se întâmplă în mănăstire, și mai ales cu egumena. Să-mi scrieți tot».

Dar și stareța Macrina i-a văzut noaptea lângă patul ei pe cei doi, pe Starețul Iosif și pe părintele Arsenie, că se rugau cu metania făcând cruce și zicând: «Doamne, tămăduiește pe roaba Ta!».

«Aceasta s-a petrecut de multe ori, adică, în timp ce se ruga, vedea ce făceam și unde ne aflam. Iar noi ne miram cum de ne

scria în epistolele sale chiar și gândurile noastre. Atunci sufletele noastre se umpleau de frică și de cutremur».

Acestea ne-a mărturisit stareța Macrina”.

Această mănăstire a sporit foarte mult. Din acea binecuvântată chinovie au ieșit multe roade alese, suflete curate, afierosite dragostei și adorării Mirelui ceresc.

După adormirea Starețului Iosif, părintele Efrem Katunakiotul, cu ochii săi cei duhovnicești, vedea adeseori noaptea în rugăciune doi stâlpi de foc în Volos ce se ridicau de pe pământ la Cer. Era vorba de stareța Macrina și de una din binecuvântatele ei ucenițe. Și spunea părintele Efrem:

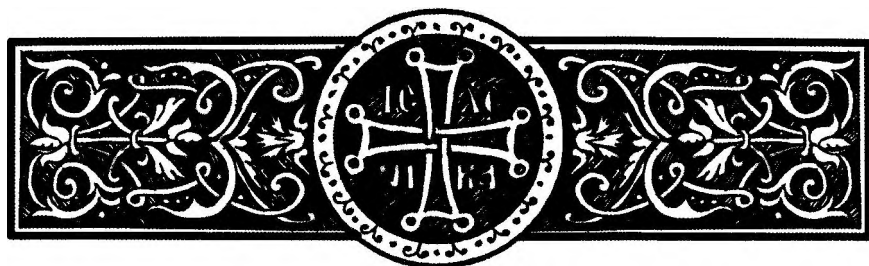
„Ia te uită! Noi, aici, pe stâncile astea atât de mult ne ostenim ca să aflăm câteva fărâmituri, iar acestea, în lume fiind, primesc atât de mult Har! Ce fac ele acolo?”.

Mănăstirea „Portaria” s-a remarcat prin viața duhovnicească și prin miile de credincioși, nu numai din acea regiune, ci și din toată Grecia, care găseau scăpare lângă neuitata stareță Maria și se foloseau duhovnicește.

Chipul ei răspândea bunătate, dragoste, sinceritate și credință. Liniștea ei și cuvântul ei plin de dulceață erau sprijin și izvor de putere pentru toți cei care o cunoșteau.

De la această binecuvântată obște au fost trimise monahii pentru a popula Mănăstirile Cinstilului Înaintemergător din Seres și a Arhanghelului Mihail din Thasos. Iar din aceste mănăstiri au fost trimise mai apoi monahii ca aluat în America de Nord și în Canada, pentru a sădi și acolo idealul monahal ortodox.

LA NOUL SCHIT

Starețul a locuit în pustia Schitului Sfânta Ana Mică vreme de cincisprezece ani, din 1938 până în 1953. Însă noi, cei mai tineri, ne istoviserăm din pricina diferitelor pătimiri și a viețuirii aspre, a nenumăratelor suferințe trupești și mai ales a chiliilor care erau ca niște morminte.

Eu începusem să am simptome de tuberculoză, iar părintele Iosif cel tânăr se simțea mereu indispus din pricina unei dureri permanente în piept, a tusei cu sânge și a hemoragiilor gastrice. Părintele Haralambie alerga pretutindeni și din pricina oboselii peste măsură a făcut hernie. Oameni tineri și ajunsesem deja netrebnici!

Cu cât trecea timpul puterile Starețului se îpușinau. Din pricina ascezei peste măsură pe care o făcuse în toată viața sa, devenise expus la diferite boli. Avea permanent dureri de cap. Devenise foarte sensibil și la frig. Pentru a se încălzi, lua pe el multe flanele și se înfășura cu ele. Dar și noi, cei mai tineri, luam peste noi flanele, fulare, pături și paltoane; semănam cu niște astronauti.

Beam numai apă caldă, pentru că stomacurile noastre deveniseră sensibile. Mai ales eu, ca să pot mistui mâncarea, trebuia să mă încing cu niște brăie de lână ca să mi se încălzească mijlocul. Ajunsesem într-o stare jalnică. Frigul și umezeala, acumulate timp de șase ani, ne-au distrus. De acolo provin răcelile, pe care le voi avea până ce voi muri. Tânăr de douăzeci și cinci de ani și eram ca un bătrân!

Vara sufeream din pricina zăpușelii sufocante. În timpul zilei stâncile absorbeau căldura cea dogoritoare, iar noaptea o răspândeau atât de mult, încât nu puteam dormi. Și astfel, sufeream din pricina insomniilor. Această stare s-a înrăutățit și mai mult după hirotonia noastră, fiindcă liturghiseam în fiecare zi. Iarna rămânea destul timp să ne odihnim după Liturghie, căci soarele întârzia să răsară. Vara însă, când nopțile sunt mai mici, nu apucam să ne odihnim dimineța, fiindcă Liturghia trebuia să înceapă întotdeauna la al șaptelea ceas din noapte, adică la miezul nopții. Atunci când terminam, fiind frânți de oboseală din pricina lipsei de somn și a căldurii, deja se lumina de ziuă. Când să ne odihnim? Iar Starețul se silea pe sine să vină la Liturghie, deși coliba sa era destul de departe de bisericuța Cinstului Înaintemergător.

Pe lângă motivele de sănătate mai era și strâmtimea locului. Nu ne mai încăpea acel loc unde locuiam. În aceste peșteri locuiau mai demult doi-trei pustnici ruși, în timp ce noi eram deja șase: cei doi stareți (Starețul Iosif și bătrânul Arsenie), părintele Iosif cel tânăr, părintele Haralambie, părintele Atanasie (fratele după trup al Starețului) și eu, care pe atunci eram diacon. Uneori mai găzduiam și câte un bătrânel. Și fiindcă locul era înclinat și abrupt, nu puteam să zidim nimic. Pietre de deasupra cădeau și ne făceau pagube, de aceea trebuia să fim permanent acoperiți.

Nu ne descurcam prea bine nici din punct de vedere economic, fiindcă rucodelia noastră era foarte ieftină. Pe atunci făceam peceti mari pentru prescuri, însă pentru aceasta este nevoie de mai multe scule și de un spațiu mai mare. Dar și lemnele pentru peceti trebuia să le cărăm de departe, de la un loc numit Apele Reci. Prin multe greutăți trebuia să trecem!

Toate acestea, împreună cu lipsurile și cu căratul greutăților, care era ceva de neocolit datorită poziției locului unde ne aflam, au zdruncinat destul de tare sănătatea noastră. Dacă nu am fi plecat, nu am mai fi trăit mult.

Starețul a văzut că nu mai puteam rămâne în acel loc, pentru pricinile mai sus arătate, și, într-o bună zi i-a spus bătrânului Arsenie:

– Cei tineri s-au năruit cu totul. Așadar, ce se va întâmpla cu noi, cei bătrâni? Peste puțin vom deveni cu toții netrebnici.

Părintele Efrem Filotheitul, monah la Nea Skiti
(Noul Schit)

Atunci ne-am gândit să coborâm la Noul Schit, unde clima este mai blândă, iar locul mai neted. Se află și lângă mare, așa că ostenele noastre ar fi fost mai măsurate. Între timp ne provocase și părintele Teofilact:

– Veniți la Noul Schit, căci am eu chilie.

Starețul, înainte de a lua o hotărâre, a căzut la rugăciune, așa cum obișnuia, iar apoi ne-a spus:

– Am primit vestire de la Dumnezeu să coborâm la Noul Schit, fiindcă aici, după cum merg lucrurile, nu va rămâne nimeni sănătos și pe picioarele sale și apoi cum vom trăi, de vreme ce voi, care sunteți tineri, ați ajuns deja secătuiți. Pentru aceasta vom coborî la Noul Schit, la starețul Teofilact, cât mai repede cu putință.

Și astfel, în septembrie 1953, de vreme ce Starețul primise vestire de la Dumnezeu, am pornit într-o noapte cu lună spre Chilia „Sfinții Doctori fără de Arginți” de la Noul Schit, cea a părintelui Teofilact. A luat fiecare pe umăr câte o pătură, câteva zdrențe și trei-patru cărți și am pornit. Acestea erau lucrurile noastre; nimic altceva nu aveam. Eram monahi neagonisitori.

Noul Schit se află în partea de nord-vest a Schitului Sfânta Ana și în apropiere de Mănăstirea Sfântul Pavel, de care și aparține administrativ. Acest schit se află într-o zonă unde este cea mai prielnică climă din Sfântul Munte, deoarece iarna este foarte blândă, iar vara răcoroasă. Turnul din schit datează din secolul al XII-lea, iar biserica Schitului, care este închinată Nașterii Maicii Domnului, a fost zidită în 1760. Tipicul și programul lui este aproape identic cu cel al schitului învecinat, Sfânta Ana. Când am mers noi, Noul Schit era alcătuit din douăzeci și opt de chilii și avea în jur de cincizeci și cinci de părinți.

Am rămas puțin timp la Chilia Doctorilor fără de Arginți, dar nu am simțit odihnă. Ne obișnuisem cu liniștea și cu zăvorârea, în timp ce chiliile din Noul Schit erau foarte înghesuite, ceea ce îl făcea să semene cu un sat.

Starețul îi spunea bătrânului Arsenie:

„Vorbește unul aici și aude celălalt. Numai să tușești și te aud toți vecinii. Iar dacă ne vom ruga cu voce tare sau vom plânge, vom deveni priveliște tuturor”.

Pe lângă aceasta mai erau acolo și unele discordii, care pe noi, ca monahi, nu ne odihneau. Era cu neputință să mai rămânem. Am stat câteva zile, după care Starețul mi-a spus:

– Fiul meu, ce vom face acum? Nu suntem pentru acest loc. Noi suntem oameni iubitori de liniște, nu putem să suferim aceste discordii. Așa că trebuie să plecăm. Nu vrei să mergem la egumenul Mănăstirii Sfântul Pavel ca să-i spui că plecăm?

Am mers, așadar, la mănăstirea suverană și am transmis egumenului, părintelui Serafim, rugămintea Starețului. Iar acela mi-a răspuns cu multă dragoste:

– De ce să plecați? Vă vom da toată regiunea isihastă, ce pornește de la turnul schitului și ajunge până jos la mare. Acolo sunt patru colibe isihaste. Vi le vom da în dar, numai să nu plecați.

M-am întors la Stareț și i-am transmis răspunsul, iar el mi-a spus:

– Mergi și vezi ce-i cu acele colibe!

Am mers și, când le-am văzut, mi-au plăcut, fiindcă erau retrase și pustnicești. Așa că puteam să avem liniște, deși se aflau la o distanță de doar cinci minute de biserica schitului. Când m-am întors, i-am spus:

– Gheronda, le-am văzut și sunt exact ce ne trebuie.

– Să mergem cu toții acolo.

– Nu, Gheronda, mai bine să mergeți să le vedeți și Sfinția Voastră. Poate nu vă vor plăcea, și atunci nu voi suferi apăsarea conștiinței mele, știind că v-am mâhnit prin faptul că ați venit aici și nu va plăcut.

– Nu, fiul meu, de vreme ce ție ți-au plăcut colibele și locul, și mie îmi plac. Așadar, să mergem!

Când am ajuns acolo, Starețul, uimit, a spus:

– Isihaste! Am găsit și aici peșteri! Colibele se află în afara schitului. Este ceva deosebit. Nu vom avea legături cu schitul de ordin administrativ. Prin urmare vom locui în isihie și ne vom păstra rânduiala pe care am avut-o în pustie.

Când am ajuns la acele colibe, nu am găsit absolut nimic. Doar un vas de lut, trei farfurii bune de aruncat și o furculiță, care avea un dinte mâncat de rugină. La masă trebuia să așteptăm ca

unul să termine de mâncat pentru a lua următorul farfură și furculița și să mănânce. Într-o astfel de sărăcie trăiam!

De vreme ce nu aveam bani, nu puteam să ne aprovizionăm nici cu cele mai de trebuință lucruri. Eram foarte săraci, neînchipuit de săraci. La început ne-am chinuit, dar noi eram oricum obișnuiți cu lipsurile, de aceea am făcut răbdare până când am reușit să ne descurcăm mai bine. Dar adevărul este că nu simțeam aceasta ca pe o povară, de vreme ce toată atenția noastră o îndreptam către nevoia duhovnicească: ascultare, trezvie, tăcere și Rugăciunea minții.

În fiecare colibă locuiam doar unul sau doi. În chilia de sus locuia Starețul și bătrânul Arsenie. Părintele Haralambie locuia într-o colibă puțin mai jos de cea a Starețului. Eu locuiam singur într-o colibă aflată lângă mare. Iar părintele Iosif cel tânăr locuia în schit împreună cu părintele Teofilact. Ne adunam cu toții atunci când aveam Liturghie sau la masă, precum și în unele ceasuri de slujire de obște.

După ce am aranjat colibele noastre cât de cât, prima noastră grijă a fost să ne zidim un paraclis, căci Starețului îi venea greu să meargă și nu putea să rămână fără Sfânta Împărtășanie. Și astfel, am zidit provizoriu o bisericuță simplă, în cinstea Cinstului Înaintemergător, față de care Starețul avea o deosebită evlavie.

Apoi am zidit și o bisericuță la coliba mea, pe care Starețul voia să o închine Bunei Vestiri, fiindcă acesta fusese hramul chiliei de metanie de la Katunakia.

– Neghiobule, îi vom pune hramul Bunei Vestiri. Dumnezeu te va vesti lăuntric că așa trebuie să-i punem hramul.

Mi-a vorbit astfel, pentru că știa că eu voiam să o afierosesc Cinstului Înaintemergător.

– Cum voiți, am răspuns eu Starețului.

După aceea, pe când mă aflam în bisericuța Sfinților Doctori fără de Arginți împreună cu părintele Teofilact, ne-am apucat să lucrăm ceva și a trebuit să merg să-mi schimb flanela. Însă în acea colibă se afla o iconiță a Bunei Vestiri. Când am văzut-o, am simțit că mă atrăgea cu atâta putere, încât, de ar fi fost cu puțință să o mănânc, aș fi mâncat-o. Când i-am spus Starețului, el mi-a răspuns:

– Nu ți-am spus că Dumnezeu îți va da vestire pentru faptul că voiește să închinăm bisericuța praznicului Bunei Vestiri?

Aveam o peșteră mare și una mică, pe care am aranjat-o atât de frumos, cu o fereastră, o ușiță și cu o scăriță. Din această pricină lumea l-a numit pe Stareț „Peșterean”, fiindcă se nevoia mereu în peșteri, și la Katunakia, și la Sfântul Vasile, și la Sfânta Ana Mică, iar la sfârșit, la Noul Schit, tot în peșteră locuia.

După ce ne-am stabilit la Noul Schit, ne-am recăpătat sănătatea. Nu numai clima era mai blândă, dar și locurile de aprovizionare se aflau mai aproape. Și astfel s-a micșorat mult osteneala pricinuită de căratul poverilor.

În felul acesta aveam mai mult timp pentru cele duhovnicești. Puteam să ne continuăm și vechea noastră rânduială, deși aici oamenii reușeau să ajungă mai ușor la colibele noastre, căci și părinții Schitului respectau programul nostru.

Am aruncat și samarele improvizate pentru căratul poverilor. Puteam să bem și apă rece. De îndată ce am schimbat clima, parcă am revenit la viață. Am devenit din nou tineri. Cu toții ne-am revenit, în afară de Stareț, care continua să fie bolnav. Trupul său ajunsese să fie tot o rană, fie din pricina postirii aspre, fie a ostenelilor privegherii, fie a sudorii vărsate la rugăciune, fie din lucrarea celui viclean.

Din experiența dobândită în toți acești ani de nevoință Starețul a tras următoarea concluzie:

– Fiul meu, mi-a spus el într-o zi, mi-am dat seama că trebuia să coborâm mai jos, într-un loc precum este acesta de la Noul Schit, pentru a ne putea acoperi cu ușurință nevoile și pentru a nu ne risipi puterile, cărând cu spatele alimente și diferite greutăți necesare, și astfel să ne obosim și să nu putem priveghea cu ușurință. Tocmai aceasta trebuie să facă cineva pentru a putea dobândi mult folos din privegherea cu Rugăciunea minții și a se îndulci de mierea isihiei.

Starețul a înțeles, precum noi toți, că multă răspândire ne pricinuisese căratul lucrurilor în spate, ore întregi, pe cărări ce duc pe povârnișuri grele, până să ajungeam la colibele noastre. Atât de mare era istovirea noastră din pricina oboselii și a lipsei de somn, încât după-amiaza, când mergeam ca să ne odihnim, nu puteam să dormim din pricina căldurii sufocante din peșteri. Iar seara,

deoarece eram datori să priveghem opt-zece ore și să facem sute de metanii, ajungeam la capătul puterilor.

Aceeași concluzie a tras-o Starețul și în privința mâncării. La început mâncam fără untdelemn permanent, însă atunci când a dobândit ucenici, a înțeles că noua generație nu are puteri să țină posturi neîntrerupte. Astfel, am început să mâncăm mâncare cu untdelemn în zilele în care se făcea dezlegare; mâncam chiar și brânză și pește, dacă aveam. Pentru aceasta Starețul ne spunea:

„Concluzia la care am ajuns după atâția ani și după atâta nevoie este să găsească cineva un povățuitor duhovnicesc, să facă puțină osteneală trupească, precum căratul celor necesare, și să țină o rânduială aspră în privința rugăciunii și a înfrânării”.

Și tocmai aceasta am făcut atunci când am coborât la Noul Schit. Ne-am păstrat cu acrivie rânduiala noastră, rugăciunea noastră, Liturghiile cele zilnice, mărturisirea gândurilor, acrivia în păstrarea tăcerii. Duceam o viață frumoasă și binecuvântată.

Starețul a simțit multă odihnă în noul loc, iar aceasta se vede și dintr-o epistolă de-a sa:

„Noi, aici, cu Harul lui Hristos, suntem bine. Cu dumnezeieștile Liturghii ne economisim cele de trebuință destul de bine. Ne trimit sărindare și facem și puțină rucodelie. Ieromonahul cel tânăr este bolnăvicios. Iosif este «Dicheu»¹³⁰ anul acesta; se ocupă de închinători și de aceea nu ne poate da nici un ajutor. Atanasie locuiește singur într-o colibă. Părintele Haralambie mai face câte o pecete. Bătrânul Arsenie este grădinar, iar eu bucătar. Teofilact este împreună cu părintele Iosif. Am avut și doi bătrânei, dar au murit; nu i-ai cunoscut. Cu harul lui Dumnezeu, suntem foarte bine. Avem și o bărcuță cu care pescuim. Iosif este căpitanul bărcii. Dar lucrarea noastră de căpetenie este Rugăciunea minții. Tânguire și lacrimi. Trezvie și contemplație. Îmbelșugate sunt darurile duhovnicești ale Domnului!”¹³¹.

Starețul intrase deja în ultima etapă a vieții sale. A voit, așadar, să ne învețe, prin experiență, că ucenicul se sprijină numai pe starețul său. Nu ai credință în Starețul tău? Nu ai temelie și,

¹³⁰ Dicheu – starețul unui schit athonit.

¹³¹ Starețul Iosif, *op. cit.*, pp. 325-326.

prin urmare, nu sporești. Oricât ai priveghea și ai posti și oricât te-ai osteni, fără credință și desăvârșită ascultare față de starețul tău, nu vei spori întru nimic și niciodată nu vei afla Harul. De aceea, înainte de a muri, Starețul ne-a spus:

– Ia să vedem, fiilor! Să zicem că nu mai exist și că v-ați despărțit, așa cum vă veți despărți atunci când voi muri și veți rămâne singuri. Singuri veți găti, singuri veți face rucodelie și singuri veți priveghea și vă veți ruga.

– Să fie binecuvântat!

De vreme ce a spus Starețul, ne-am despărțit. La aceasta a ajutat și faptul că erau separate colibele noastre. Eu am păzit porunca cu acrivie. „Așa a spus Starețul? Așa voi face”. Și astfel am început să-mi fac singur mâncare, să mă rog, să săvârșesc Liturghia. Toate păreau frumoase. Am început privegherea și rugăciunea, dar nu spoream, nu aflam rod. Ce anume mă împiedica, cu toate că păstram toată rânduiala cu multă sârguință?

M-am dus și l-am înștiințat pe Stareț despre starea mea:

– Gheronda, pe toate le fac așa cum mi-ați spus și ne-ați învățat, dar nu găsesc rugăciune.

– Știi de ce?, m-a întrebat el. V-am pus la încercare. Ai crezut că nu ai Stareț, în timp ce Starețul tău trăiește. Și aceasta ai făcut-o din ascultare. Să vezi ce ai fi pățimit dacă ai fi făcut-o cu voia ta!!! Să păstrezi în inima ta toată viața această experiență neprețuită. Aceasta înseamnă că dacă îți vei face toate îndatoririle tale duhovnicești, privegheri, postiri, rugăciuni, dar te vei rupe de Starețul tău, toate vor rămâne sterpe și neroditoare.

Odată, pe când ne aflam la Noul Schit, a venit să rămână lângă noi pentru puțin timp un monah tânăr, părintele Alexie, care însă era demonizat.

Pe când se afla în lume și era un flăcău de optsprezece ani, lucra la unchiul său care făcea care, căruțe, roți și câte un butoi. Era un băiat harnic, dar care nu cunoștea prea multe despre viața duhovnicească.

Într-o zi de vară, fiind obosit, a mers să se odihnească într-o căruță. De acolo a văzut cum o pisică neagră a intrat în bucătărie și fiindcă s-a temut ca nu cumva să le mănânce mâncarea, a trebuit să o alunge. Acea însă nu era pisică, ci demon.

Așa cum era, pe jumătate adormit, s-a împiedicat și s-a lovit la picior, iar odată cu lovitura a hulit pe Dumnezeu. Dar tocmai aceasta aștepta și demonul, și anume ca să-l ia în stăpânire.

De atunci tânărul a început să aibă numai stări de oboseală și de nervozitate și indispoziții. Mergea pe la neuropsihiatri, dar nimic. Îi dădeau tratamente cu calmante, dar pe zi ce trecea starea lui se înrăutățea. Nimeni nu putea să-l ajute. Începuse să fie cuprins de deznădejde, fiindcă nu știa ce să facă.

Într-o zi a auzit limpede o voce care i-a spus: „Mergi în Sfântul Munte să te faci monah!”. Însă el nu avea nici cea mai mică idee nu numai despre locul unde se află Sfântul Munte, dar nici ce înseamnă monah. A început, așadar, să întrebe: „Ce înseamnă monah? Unde este Sfântul Munte?”. Întrebând pe ici-colo, a strâns câteva informații și a plecat spre Sfântul Munte. Acolo a intrat sub ascultare la un bătrânel simplu, pe nume Haralambie, care era cizmar. A rămas, așadar, lângă el și a fost tuns monah cu numele de Alexie. De îndată ce s-a săvârșit tunderea lui, demonul, care lua chipul unei femei de stradă, a început să se manifeste în chip vădit. Atunci când îl chinuia demonul, își schimba vocea în cea a unei femei desfrânate, lucru cu totul nefiresc. În crizele sale hulea îngrozitor de urât.

Când am mers la Noul Schit, Starețul a aflat despre părintele Alexie și a vrut să-l ajute cumva. Așadar, ce a meșteșugit ca să și-l apropie? Deoarece acolo sus, unde stătea Starețul, nu era apă, i-a spus într-o bună zi părintelui Arsenie:

– Părinte Arsenie, nu vrei să-l chemi pe părintele Alexie ca să ne repare acele butoaie?

– Da, Gheronda. Să fie binecuvântat! Îl voi chema.

Și astfel, a venit să rămână cu noi pentru puțin timp, până ce avea să repare butoaiile. Starețul l-a pus să stea lângă mine, într-o colibă mică. Ca vârstă era mai mare decât mine. Eu lucram în atelier, făcând peceti, iar el repara afară butoaiile. În cea de a treia zi a venit la mine și mi-a spus:

– Părinte, nu vrei să mă înveți și pe mine să fac peceti? Butoaiile acestea pe care le fac sunt pentru mine o corvoadă. Și îl am înlăuntrul meu și pe acesta (nu voia să rostească numele demonului), care neîncetat mă tiranizează.

– Da, am să te învăț. Să fie binecuvântat! Uite, faci așa și așa. Sculele sunt aici, lemnele acolo, iar modelele sunt înaintea ta. O să lucrezi pe această masă. Numai că, așa cum vezi, toți părinții de aici nu vorbesc, ci rostesc neîncetat Rugăciunea lui Iisus.

Spunând acestea, voiam să evit, pe era cu puțință, vorbirea în deșert în timpul rugăciunii. Dar în aceeași clipă mi s-a născut în minte și o întrebare: „Oare, demonizații pot rosti Rugăciunea?”.

Am început, așadar, rucodelia, rostind totodată și Rugăciunea. „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă!”. Nu a trecut nici măcar un minut și deodată a început demonul să-l chinuie. S-a înroșit, s-a sălbăticit! A tras una la masă de au sărit toate: pecetea, sculele, iar dalta a aruncat-o peste mine. Puțin a lipsit de nu mi-a tăiat degetul. Ce puteam să fac? L-am apucat pe Alexie ca să nu cadă la pământ și să se lovească. În timp ce demonul, schimbându-și vocea, a început să strige, să scoată cuvinte urâte, să amenințe și să înjure:

– Să crăpi, bre chelbosule! Să crăpi! Încetează cu boscorodeala asta! De ce spui cuvintele astea mereu? Mai lasă-le! (Adică „Doamne Iisuse, miluiește-mă!”). M-ai zăpăcit... O duc bine în tine. De ce mă tot deranjezi și nu-mi dai pace? O să te mănânc! O să te fac bucăți și o să te distrug!

Eu însă îl țineam bine ca să nu-mi scape, iar demonul continua:

– Burrr! Burrr! Burrr! Să crăăăăpi! Ce tot bolborosești acolo? M-ai zăpăcit! Nu te mai oprești odată? Nu te mai oprești?

Demonul avea o ură cumplită împotriva Rugăciunii. Și după ce l-a chinuit destul, mai apoi l-a lăsat și s-a liniștit.

Când părintele Alexie și-a revenit, fața lui și-a recăpătat culoarea normală, iar el mi-a spus:

– Ai văzut ce-mi face? Uite, asta trag mereu.

– Răbdare, fratele meu, răbdare. Nu-i da importanță. Nu sunt ale tale astea, ca să te mâhnești. Tu doar îngrijește-te să rostești Rugăciunea neîncetat.

Când am terminat de făcut rucodelia, ne-am luat traistele și am pornit spre Stareț ca să mergem la masă. Pe drum părintele Alexie mă întreabă:

– Voi cum faceți privegherile noaptea?

– Noi acum, vara, ieșim afară cu metania în mână și ne facem canonul cu Rugăciunea lui Iisus și cu metanii, timp de ore întregi.

– Și eu voi spune Rugăciunea cu metania, mi-a spus el. Nu voi cânta, ci voi rosti Rugăciunea acum.

– Da, Alexie, să faci și tu la fel.

Pe când urcam către Stareț, eu înainte, iar el în urma mea, deodată mi-a spus:

– Părinte, părinte!

– Da, Alexie.

– Să facă și ăsta care s-a cuibărit în mine vreo rugăciune, ca să-l miluiască Dumnezeu?

Atât i-a trebuit să spună, sărmanul! Îndată demonul l-a apucat, l-a ridicat în aer și l-a izbit de pământ ca pe o caracatiță¹³². S-a zguduit tot locul acela. I-a sărit și traista și fesul și bastonul, toate. A început apoi să se zvârcolească. Și-a schimbat vocea și a început demonul să strige cu voce de femeie:

– Să crăpi, chelbosuleeeee! Să crăpi, ți-am spus! Ce tot zici tu acolo? Ce milă? Nu vreau milă! Nu! Ce am făcut ca să cer milă? Dumnezeu e nedrept! Pentru un păcat mic, pentru o mândrie m-a izgonit din slava mea. Nu suntem noi de vină. Acesta greșește. El să se pocăiască! Nu noi! Departe de milă!

Atunci l-am apucat din nou ca să nu se lovească și să moară. Îl chinuia mult demonul și-l făcea ca pe o cârpă. Eu m-am îngrozit când am auzit cele spuse de demon. În câteva minute am înțeles din experiență ceea ce ar fi fost cu neputință să le aflu despre demoni din mii de cărți.

Apoi și-a revenit, i-am pus fesul pe cap și am continuat să urcăm către Stareț. În cele din urmă am ajuns sus.

Starețul îl primea și-i vorbea întotdeauna cu multă dragoste și blândețe. Se ruga mult pentru demonizați, fiindcă cunoștea ce martiriu suferă acești oameni de la demoni. Și ne spunea:

„Dacă noi, care îi avem pe demoni pe dinafară, suntem chinuți atât de mult de gânduri și de patimi, închipuiește-ți ce martiriu suferă acești nefericiți care îi au înlăuntrul lor zi și noapte!”.

¹³² Carnea de caracatiță, pentru a se frăgezi, trebuie lovită înainte de preparare.

Și clătinându-și capul, completa:

„Poate că aceștia își trăiesc iadul aici. Însă vai de cei care nu se vor pocăi, pentru ca să-i pedepsească Dumnezeu cu milostivire în viața aceasta, într-un chip sau altul”.

„Dacă vezi un om, mai spunea Starețul, păcătuiind la arătare, care nu se pocăiește și nu i se întâmplă nici un necaz în viața aceasta până în ceasul morții, să știi că judecata acelui om va fi fără milă în ziua Judecății”.

După ce Starețul ne-a spus aceste cuvinte, am început să-l privim pe fratele chinuit de demon cu tot mai multă compătimire.

După masă eu m-am întors la coliba mea și am uitat de părintele Alexie. Seara mi-am început privegherea, rugându-mă afară, ca de obicei. Deodată am auzit de la coliba vecină o voce de femeie strigând. Când am auzit, am tresărit. „Cum a intrat femeie în Sfântul Munte?” m-am întrebat eu. „Nu cumva a venit în apropiere vreo corabie cu femei?”. Dar nu era femeie, ci părintele Alexie.

La slujba de seară nu a mai mers la biserică, ci a rămas în coliba sa, rugându-se cu metania și spunând cu voce tare neîncetat Rugăciunea. Atunci demonul l-a apucat și a început să strige cu voce de femeie:

– Să crăăăăăpi! Să crăpi, ți-am spus! Să crăpi! M-ai scos din sărite! Ce tot stai aici și cutreieri stâncile astea și bolborosești neîncetat? Burrr, burrr, burrr! Mergi înăuntru cu ceilalți și lasă bolboroseala asta! Du-te și-ți ajută Starețul! L-ai lăsat singur să citească, iar el nu poate să ducă slujba până la capăt. Și ai mai apucat și sfoara aceea și faci burrr, burrr, burrr. De ce zi și noapte tot bolborosești și nu mă lași nici o clipă să mă liniștesc?

Demonul era ars de Rugăciunea cu metania. Îl ardea Numele lui Iisus.

Dimineată a venit părintele Alexie și mi-a povestit ce i s-a întâmplat noaptea.

– Îl arde rugăciunea cu metania?, l-am întrebat eu. Ei, atunci cu metania continuă și tu!

Și după ce a văzut cât de mult îl arde Rugăciunea pe demon, părintele Alexie a început să strige: „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă! Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă! Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă!”. Și răsună tot locul acela de strigătele lui.

Și atunci când cutreiera pe stânci, rostind neîncetat Rugăciunea, deodată își schimba vocea și începea demonul să spună hulele sale. Iar când trecea ceasul ispititorului, părintele începea iarăși să spună Rugăciunea cu metania: „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă!”.

Înțelesese foarte bine ceea ce diavolul credea că nu poate să înțeleagă. Te durea sufletul, dar simțai și o nădejde văzându-l cum suferă, cum se nevoiește, cum rabdă. A rămas un timp cu noi, după care a plecat aproape vindecăt. De atunci însă nu l-am mai văzut. Dumnezeu știe ce s-a mai întâmplat cu el.

Părintele Panteleimon

Părintele Panteleimon era un grec care se născuse în Detroit. Se numea Ioan și aflase despre Starețul Iosif de la părintele Efrem din Volos.

În 1956 a devenit monah la Mănăstirea rusească a Sfântului Panteleimon (Sfântul Munte Athos). Iar după adormirea Starețului Iosif, părintele Arsenie l-a făcut schimonah.

Din epistolele pe care i le trimitea Starețul Iosif și care au fost publicate recent, vedem cu câtă dragoste și afecțiune părintească îl înconjură acesta. (Astăzi părintele Panteleimon se află în America).

Odată părintele Panteleimon, pe când se afla încă în Sfântul Munte, i-a scris unui profesor de-al său, academicianul și scriitorul Constantin Kavarnos din Boston, despre Starețul Iosif.

În anul 1958 domnul Kavarnos a venit să-l cunoască personal pe Stareț și mai apoi a consemnat întâlnirea avută astfel:

„M-a condus în coliba sa, s-a așezat pe podea și mi-a făcut semn să mă așez lângă el ca să discutăm despre viața duhovnicească. Cred că voia ca discuția noastră să aibă loc stând jos, ca o lecție de smerenie. Primul subiect pe care l-am discutat a fost mărturisirea gândurilor. Apoi Starețul Iosif m-a întrebat dacă citesc Evanghelia.

– Este bine să o citim în fiecare zi, mi-a spus el. Să citești și Vechiul Testament și mai ales anumite părți din el, precum

Psalmii. Îți recomand cu căldură să citești Vietțile Sfinților. Cel mai potrivit moment al zilei ca să citești este seara. Să nu neglijezi rugăciunea. Să te îndeletnicești mai ales cu Rugăciunea inimii, spunând: «Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă!». Aceasta este cea mai bună metodă de lucrare duhovnicească.

Auzind acestea, l-am întrebat:

– Dar cum se poate îndeletnici cineva cu Rugăciunea, în lume fiind, având atâtea griji și atâta răspândire?

– În fiecare zi să dedici rugăciunii un ceas, de preferat seara, înainte de a te culca. În acest timp să rostești neîncetat Rugăciunea lui Iisus. Te sfătuiesc de asemenea să citești «Pelerinul rus». Această carte arată vrednicia Rugăciunii și chipul în care trebuie rostită. Prima parte a cărții este mai importantă decât a doua, care, cu siguranță, că a fost adăugată de un alt scriitor.

– Unii spus că Rugăciunea este vătămătoare pentru inimă și că aduce înșelare.

– Dintre toate felurile de rugăciune, a continuat Starețul Iosif, acesta este cel mai sigur și cel mai bun. Ajunge numai să fie însoțit de trezvie, adică să nu hoinărească mintea, și să urmeze cineva povețele unui duhovnic experimentat. La început această Rugăciune trebuie rostită cu vocea, iar mai târziu cu mintea, adică cu cuvântul lăuntric.

Îndeletnicindu-ne cu această Rugăciune, ia naștere o lucrare lăuntrică, care devine neîncetată și începe să aducă roade. Nu este nevoie să-ți spună cineva toate acestea, căci însăși experiența ta va dovedi aceasta. Din experiență știm că Rugăciunea lui Iisus este modul cel mai eficient de curățire a inimii și a minții. Această Rugăciune deschide mintea și îi descoperă vistieriile cele negrăite ale Harului Dumnezeuiesc.

Scopul principal al omului este să-L găsească pe Dumnezeu, iar când Îl va întâlni în Duh, atunci va trăi adevărata fericire. Prin urmare, această Rugăciune despre care am vorbit este cea care îl povățuiește pe om la Dumnezeu în chip neînșelat. Niciodată nu vom putea să-I mulțumim lui Dumnezeu cum se cuvine pentru toate bunătățile și darurile pe care ni le-a dat. Dumnezeu nu avea nevoie să-l creeze pe om, căci avea mii de oștiri de Îngeri. Dar l-a creat împreună cu nenumăratele bunătăți pe care i le-a dat doar pentru o singură pricină: din dragoste și cu dragoste.

În timpul discuției noastre Starețul Iosif a vorbit liniștit și fără să se prefacă, lucru ce m-a impresionat, căci am înțeles că era un adevărat mistagog, un Sfânt”¹³³.

Multe sale osteneli și nevoințe, petrecerea în nesfârșite lipsuri, strâmtimea locului de nevoință, necurmatele postiri, neîngăduirea nici unei clipe de odihnă, osteneala depusă în slujirea sa de bucătar și în cea de sculptor, precum și toată râvna sa pentru nevoință, pe care nu o micșora cu nici un chip, toate acestea au vătămat sănătatea lui trupească atât de mult, încât părea că este cu totul epuizat și îmbătrânit. Un închinător care l-a cunoscut pe Stareț după ce împlinise de curând șazeci de ani, l-a luat drept un bătrân de șaptezeci și cinci de ani, deoarece abia se mișca pentru a se sluji.

De pe vremea când se afla la Sfânta Ana i s-au vătămat picioarele într-o asemenea măsură, încât se îngreua foarte mult să stea în picioare sau să umble. Reușea să meargă doar pe distanțe mici, dar și atunci trebuia să se oprească des. În timp ce pe drum accidentat nu putea merge deloc, doar dacă îl împingeam când urca și îl țineam când cobora. De aceea mersul la Liturghie era pentru el o mare încercare; dar această situație a fost până când am coborât la Noul Schit.

Umflătura pricinuită de albuminită îi cuprindea tot trupul. Urca de la picioare până la mijloc și atunci începea să aibă și dispnee, chiar și la cea mai mică urmă de oboseală. Cu toate acestea își păstra cu acrivie rânduiala sa de masă; nu voia cu nici un chip să mănânce ceva în afara orei stabilite. Pe deasupra, organismul său slăbit nu îl lăsa să doarmă la ora rânduită și astfel suferea și de insomnie.

Starețul aștepta moartea, fiindcă conștiința sa împăcată îl vestea că „luptase lupta cea bună”¹³⁴. Cu cât cineva devine mai duhovnicesc, cu atât mai mult dorește să plece din această viață, ca să meargă să-L întâlnească pe Hristos. Așa cum scrie Sfântul Ioan

¹³³ Constantin Kavarnos, *Blessed Elder Iakovos of Epiros, Elder Joseph the Hesychast, and Mother Stavritsa the Missionary*, vol. 14 of the series *Modern Orthodox Saints*, Institute for Byzantine and Modern Greek Studies, Boston, 2001.

¹³⁴ *II Timotei* 4, 7.

Scărarul: „Cel ce o așteaptă pe aceasta (moartea) în fiecare zi este om încercat, iar cel ce o dorește în fiecare ceas este Sfânt... În sfârșit sunt unii care cer plecarea lor de aici prin lucrarea Duhului Sfânt”¹³⁵.

Cuvintele de mai jos, luate dintr-o epistolă a Starețului, dovedesc că acesta ajunsese cu adevărat Sfânt:

„Moartea, care pentru mulți este mare și înfricoșată, pentru mine este o odihnă, este ceva plin de dulceață, care de îndată ce va veni, mă va izbăvi de întristările acestei lumi. Și o aștept din clipă în clipă. Este mare cu adevărat, dar se cere o nevointă foarte mare pentru a putea ridica cineva toate greutatea lumii astăzi, când toți cer de la celălalt să împlinească toate poruncile. Pentru toate acestea eu am devenit un cadavru. Îl rog pe Dumnezeu să mă ia, ca să mă liniștesc”¹³⁶.

Părintele Gheorghe Branko

Cam în acea vreme când Starețul s-a îmbolnăvit mai grav, a venit să rămână cu noi un tânăr sârb, pe nume Branko. Era un om voinic, așa cum sunt de obicei slavii, și evlavios. Înainte de a veni la noi studiasse Teologia la Saint-Serge, la Paris. Pentru a-și acoperi cheltuielile lucra ca hamal într-o gară. Era atât de puternic, încât sacii cu grâu, care cântărea fiecare 80-100 de kilograme, îi ridica câte trei odată. Iar când s-a alăturat obștii noastre, căra de la arsana la coliba noastră câte trei saci de ciment odată, și, plin de bunătate fiind, râdea!

Era un tânăr foarte bun, plin de sinceritate și de râvnă pentru nevointă și foarte ascultător. Cu toții îl iubeam mult. Nu a apucat însă să se bucure mult timp de Stareț, pentru că l-a prins doar în ultimul an al vieții sale.

Când a adormit Starețul, Branko a mers la „Mănăstirea veche” de la Russikon, care se află la 250 de metri de la nivelul mării și la o distanță de o oră de Mănăstirea Sfântului Panteleimon.

¹³⁵ Sfântul Ioan Scărarul, *op. cit.*, Cuvântul VI, Despre pomenirea morții, p. 157.

¹³⁶ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 180.

Este vorba de un loc liniștit, pustiu și foarte frumos. Acolo Branko viețuia singur, ținând rânduiala privegherii pe care ne-o dăduse Starețul. Dar nu a trăit mult. Pustnic sărac cum era, sărmanul, ce să mănânce? S-a dus să adune ciuperci, care în fiecare primăvară și toamnă apar puzderie în pădurile dese ale Sfântului Munte. Dar se vede că nu știa să aleagă bine ciupercile, și astfel a murit intoxicat. A plecat ca să-l întâlnească pe Starețul său pe care atât de mult îl iubea.

Părintele Timotei, ieromonahul Iosif Filotheitul de mai târziu

Cam în aceeași perioadă, pe la sfârșitul lui 1958, a venit lângă noi părintele Timotei, Triandafilos în lume, care s-a născut în 1917 în Pteleo-Magnisia. În 1935, la vârsta de optsprezece ani s-a închinoviat în Mănăstirea Schimbării la Față (Flamurio), unde a și devenit monah. Egumen al mănăstirii era pe atunci fericitul și luminatul părinte Dositei Maheritsas.

În anii grei ai ocupației germane părintele Timotei a fost însărcinat cu o slujire primejdioasă: i s-a spus să coboare în Portaria din Volos ca să ducă puținele cereale pe care le avea mănăstirea pentru a fi măcinate. Acest transport se făcea cu multă atenție, căci dacă ar fi căzut în mâinile germanilor, i s-ar fi confiscat grânele, iar el ar fi fost executat.

Și într-adevăr, într-o astfel de misiune monahul Timotei a fost prins de patrula germană în locul numit Mitrani-Matrinișas. Atunci s-a rugat din adâncul inimii lui, chemând dumnezeiescul ajutor. Nu se îngrijora atât de mult pentru sine, cât pentru necazurile pe care le-ar fi avut mănăstirea după aceea. Germanii ar fi putut chiar să-i dea și foc. Dar ajutorul dumnezeiesc nu a întârziat să vină. S-a întâmplat ca un ofițer din patrula germană să fie un creștin ortodox român, care se înrolase în puterile armate ale Axei¹³⁷. Acesta s-a apropiat de părintele Timotei și, cu arma în

¹³⁷ Puterile Axei erau națiunile care s-au luptat contra Aliatilor în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Cele trei puteri principale ale Axei, Germania nazistă, Italia fascistă și Japonia Imperială, se numeau „Axa Roma-Berlin-Tokyo”.

mâini, i-a făcut semn să-și ia animalele încărcate cu grâne și să plece.

Când a luat sfârșit ocupația germană, au venit noi primejdii. Răzvrățiții au făcut multe pagube în mănăstire. Odată l-au arestat pe părintele Timotei și îl duceau ca să-l execute. Dumnezeu a intervenit în chip vădit și părintele Timotei a fost izbăvit pentru a doua oară de la moarte sigură.

Odată cu sfârșitul acestei tulburări naționale, părinții au încercat să reconstruiască mănăstirea. Dar încercările prin care trecuse precum și ostenele au istovit cu totul puterile bătrânului egumen, așa că la 19 aprilie 1957 a adormit.

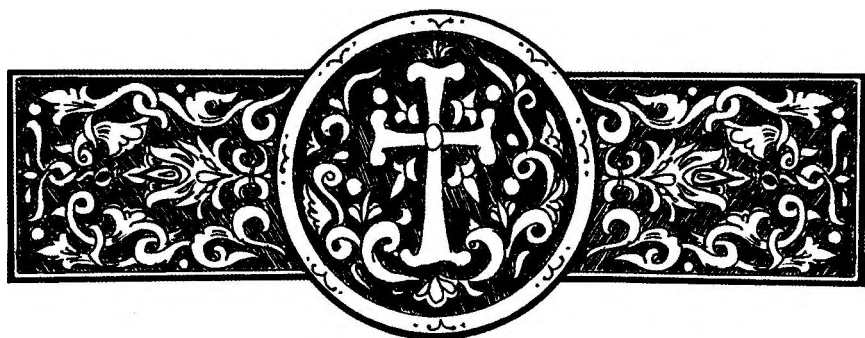
Mitropolitul Damaschin, care a cunoscut îndeaproape virtuțile și harismele părintelui Timotei, insista să-l pună egumen. Dar acesta, din multa sa smerenie, nu voia să primească. „Am eu față de egumen?” spunea el. „Eu sunt un om sucit”.

În felul acesta a „șters-o” și a mers în Paros, la Sfânta Mănăstire Longobarda, unde viețuia fericitul stareț Filothei Zervakos. Cuviosul stareț i-a descoperit că voia lui Dumnezeu era să meargă la Noul Schit din Sfântul Munte, lângă renumitul Stareț isihast Iosif. Și astfel, la sfârșitul lui 1958, a venit lângă noi și acest om sfânt.

Părintele Timotei, care mai târziu a fost numit Iosif, a lăsat în urma sa numai amintiri frumoase. Era un ascultător desăvârșit, un monah harnic, ce cultiva umilința, un lucrător al rugăciunii neîncetate, un liturghisitor înduhovnicit, un duhovnic înzestrat cu multe harisme. A liturghisit până la adânci bătrâneți. De multe ori în timpul Liturghiei vedea Îngeri. A avut marea binecuvântare de a adormi ca ucenic, așa cum își dorea, în anul 2004, la vârsta de optzeci și șapte de ani.

Inițial, Puterile Axei controlau imperii care dominau mari părți din Europa, Asia, și din Oceanul Pacific, însă cel de-al Doilea Război Mondial s-a sfârșit cu înfrângerea lor totală. Ca aliații, apartenența la Axă era foarte dinamică și mai multe națiuni au trecut de partea Axei, după care au părăsit-o.

CUVIOSUL SĂU SFÂRȘIT

O dată cu trecerea timpului Starețul a început să-și piardă puterile și să se miște din ce în ce mai greu. Cea mai mică mișcare îi pricinuia astm și cea mai mică oboseală îl răpunea. Dar râvna sa pentru nevoință nu-l lăsa să-și părăsească programul ascetic, fiindcă învățase să umble prin credință, iar nu prin rațiune. Și pe când se afla în această stare de slăbiciune, l-au atacat două boli una după alta: antraxul și insuficiența cardiacă. Acestea i-au și adus sfârșitul vieții sale pământești.

În ajunul zilei de 1 ianuarie a anului 1958 Starețul a simțit o durere și o amortire în tot trupul său. Îi ieșise pe gât, mai jos de ceafă o bubă mare.

– Fiii mei, acesta este darul de Anul Nou, spunea Starețul.

A doua zi am văzut că acea partea a gâtului i se umflase și i se iritase mult. Starețul simțea un tremur în tot trupul său și o puternică istovire. Nu a dat însă nici o importanță acestora, ci a voit să le lase pe toate în seama lui Dumnezeu. Din acest motiv nu am reușit să-l convingem să primească vreo îngrijire medicală. După două-trei zile însă starea sănătății sale s-a înrăutățit mult. Mai târziu am aflat că această bubă era un antrax, un fel de infecție locală a pielii, ce se manifestă prin apariția unui mare chist, al cărui centru este negru și mort. Dacă nu este preîntâmpinat la timp, urmează septicemia și moartea. Cu toate acestea însă nu voia să aducem medic.

– Dacă vor Sfinții Doctori fără de Arginți, spunea el, să mă tămăduiască, bine. În orice caz, la medic nu merg.

Foarte curând Starețul a ajuns în starea de dinaintea morții. L-am chemat pe părintele Artemie de la Sfânta Ana, care mai știa puțină medicină, și l-am întrebat neliniștit:

– Ce se va întâmpla? Nu vrea să-i aducem medic.

– Nu te necăji! Când „otrăvirea” va înainta, vor începe halucinațiile. Atunci să mă chemați repede.

Și într-adevăr, s-a petrecut așa cum a spus. Între timp umflătura de la gât a ajuns de mărimea a doi pumni. Într-o zi Starețul a întrebat:

– Arsenie, ce vom face? Cum vom săvârși Liturghia? Nu avem nici un preot astăzi.

– Bine, Gheronda, dar avem doi preoți, i-a spus bătrânul Arsenie.

– Da, așa este. Credeam că ne aflăm la Sfântul Vasilie.

De îndată ce am auzit aceasta, am alergat cu sufletul la gură și peste puțin am ajuns la Sfânta Ana.

– Părinte Artemie, vino repede! Starețul a început să vorbească nearticulat și să nu ne mai cunoască.

Părintele Artemie a venit îndată și l-a întrebat pe Stareț:

– Ce mai faceți, Gheronda?

– Bine, cum de ai venit aici?

– Uitați, am venit să vă văd. Dar ce-i cu umflătura asta la gât? Stai să pun și eu mâna pe ea.

Atunci a crestat-o puțin cu cuțitul și îndată a țâșnit puroi. Apoi a curățat-o și a pus lapte înăuntru.

– Dacă nu m-ați fi chemat, a spus părintele Artemie, ar fi murit.

Din pricina rănii, Starețului îi paralizase gâtul și de aceea nu mai putea să-și țină capul, ci îi cădea mereu pe piept. Cu toate acestea nu voia să primească îngrijire medicală. Cu toții plângeam și-l rugam să primească îngrijire. Când a văzut că insistăm, Starețului i s-a făcut milă de noi și ne-a lăsat să facem ce vom crede de cuviință. Atunci am cerut ajutorul părinților de la Noul Schit și părintele Macarie s-a oferit să-i aplice Starețului un tratament antibiotic cu injecții. Odată părintele Macarie nu putea găsi vena Starețului. Atunci acesta i-a spus:

– Găurește, părinte Macarie, găurește!

Între timp părintele Artemie a continuat să-l trateze cu alifii, iar noi îl slujeam cum puteam mai bine. Știa și părintele Haralambie puțină chirurgie, căci învățase în armată, și de aceea stătea lângă Stareț și-l supraveghea. La fiecare jumătate de ceas îl întorcea, iar la două ore îl schimba. Pe toată durata acestui tratament somnul părintelui Haralambie a fost iepuresc, adormind câte puțin la fiecare jumătate de oră sau la o oră. Se îngrijea neîncetat și de sobă, căci era vreme de iarnă, iar bătrânul Arsenie stătea și el de veghe.

Pe toată durata tratamentului i-am făcut Starețului o sută douăzeci de injecții și tot atâtea întăritoare. Marea sa rană se umpluse de puroi și părintele Haralambie cu cuțitele de la sculptură o deschidea pentru a curge „materia”. Sângele curgea șiroaie. Am consumat toată vata de la Dafni. Cât de mare era rana! Din gâtul Starețului scoteam „materia” cu cana. Ar fi încăput o lămâie în acea gaură. Iar Starețul striga netulburat: „Taie-mă!”.

Nu putea să mănânce nimic altceva decât buruieni fierte, fără pâine. De trei ori am privegheat la căpătâiul lui, crezând că avea să moară, și i-am chemat pe toți lângă el. Ne binecuvânta pentru ultima oară, iar noi plângeam deasupra lui, dar încă nu-i venise ceasul.

Peste o lună s-a mai întremat puțin. Ne-au trimis și un medicament, iar acesta i-a adus, cu mila lui Dumnezeu, vindecarea. De patruzeci de zile nu mai mâncase. După ce a luat medicamentul, a mâncat, a dormit și astfel starea lui s-a mai îmbunătățit.

Când a început să se însănătoșească, spunea:

– Slavă Ție, Dumnezeule! Dați-mi să mănânc! Vreau să mă scol ca să-mi fac îndatoririle mele monahale.

Ce nevoitor! După o suferință de atâtea zile, deși era atât de slăbit, primul său gând era să-și împlinească îndatoririle sale duhovnicești. Dar trupul său neputincios nu mai putea urma zborul duhovnicesc al duhului său de oțel. A rămas ținut la pat cinci luni și îl întorceam cu cearșaful. Deși era bolnav, răspundea la scrisorile pe care continuu le primea dictându-mi mie ceea ce voia să scrie.

În cele din urmă și-a revenit încet-încet și a început să umble cu bastonul. S-a apucat din nou să gătească și să răspundă

la scrisorile pe care le primea. A trecut aproape un an până ce s-a vindecat cu desăvârșire, dar încă mai simțea durere în acel loc și era complet istovit.

„Viața mea, scria el într-o epistolă, a trecut în durere și boli. Și acum iarăși pentru voi am ajuns la moarte. Și mi-am spus că mai bine este să mor eu, numai să trăiască fiii mei duhovnicești. A fost o încercare mare. Îi mulțumesc din tot sufletul lui Dumnezeu că mi-a arătat multa Sa dragoste. Slăvit să fie dumnezeiescul Său Nume! Numai sora pe care o cunoști a fost singurul meu ajutor venit din această lume. Adeseori îmi trimitea toate cele de folos pentru un bolnav, întocmai ca o mamă. Preasfânta Născătoare de Dumnezeu să-i răsplătească dragostea!”¹³⁸. (Acest suflet nobil era doamna Maria Papadimitriu, al cărei soț, Alexandru Papadimitriu, avea renumita editură „ASTIR”).

Când s-a mai înzdrăvenit, l-am întrebat pe Stareț:

– Gheronda, când ați ajuns în acea stare de amețală și ați început să nu mai cunoașteți pe cei din jur și erați cât pe ce să vă sfârșiți, ce simțeți? Ce cugetați?

– Ție îți voi spune, ca să cunoști ce se întâmplă și să-i folosești și pe alții. Însă în primul rând te vei folosi tu însuți. Știi ce mi-a făcut diavolul? Știi ce a vrut să-mi facă?

– Ce anume, Gheronda?

– Mi-a pus o rangă jos la temelie și a vrut să-mi răstoarne toată clădirea credinței. Tot ce a zidit nevoința și Harul în toți acești ani era cât p-aci să se răstoarne și să-mi clatine din temelii credința mea în Dumnezeu. Iar atunci când am văzut că mi se clatină temelia credinței, am spus în sinea mea: „Unde merg acum? Încotro mă îndrept?”. Atunci când încercam să mă împotrivesc lui, aducându-i ca dovezi stările trăite de mine, diavolul mi le înfățișa pe toate ca fiind netrebnice: „A, din întâmplare s-a făcut aceasta, din lucrare omenească s-a petrecut ailaltă”. Pe una mi-o scotea înșelare, pe alta împrejurare, pe alta o simplă simțire, trupească, suflească, inexistentă, înșelată, diavolească, firească, adică nimic. Tot ce am primit de la Har, tot ce am cunoscut din experiență, mi le tăia, mi le arunca pe toate, până ce m-a lăsat gol.

¹³⁸ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 324.

Atunci mi-am spus: „De aceea mă rugam eu ca să mă fac bine, ca să pot să înfrunt acestea. Dar a binevoit Dumnezeu și am revenit la viață. Ia uitate ce a vrut să-mi facă!”.

Pentru aceasta și scria:

„Niciodată să nu-și pună cineva încrederea în sine însuși. Și aceasta până ce va ieși din trup. Iar dacă într-o zi va urca la Cer, trebuie să aștepte ca a doua zi să se pogoare la iad. Nu mai spun că se poate ca în aceeași clipă să se facă pogorârea. De aceea nu trebuie să i se pară ciudate schimbările, ci să aibă înaintea ochilor că amândouă sunt ale Lui”¹³⁹.

Și pe când ne bucuram oarecum de însănătoșirea sa, l-a cercetat a doua boală: insuficiența cardiacă. Din nefericire, dacă la antrax simptomele s-au arătat curând, nu s-a întâmplat același lucru și cu insuficiența cardiacă. Când au apărut simptomele acesteia era deja târziu și nu mai puteam să-l ajutăm cu nimic. Dumnezeu îl voia de acum lângă El.

Pe 1 ianuarie 1959 Starețul a început să nu se simtă bine și să aibă o greutate în respirație. L-am văzut că se bucura și îi spunea bătrânului Arsenie:

- Părinte Arsenie, binecuvântarea lui Dumnezeu!
- Ce s-a întâmplat?
- Mi se pare că am ceva aici, și a arătat cu mâna spre inimă.

Ah, Maica Domnului, bine ar fi să se agraveze această boală, ca să plec de aici mai repede.

Și își făcea semnul Crucii peste inimă, ca boala să înainteze și astfel să plece mai repede din această viață. Și așa, insuficiența cardiacă a început să se manifeste prin crize continue. Și cu cât se înrăutățea situația, cu atât Starețul se bucura, prăznuia cu adevărat. Nu am văzut un astfel de om care să înfrunte cu atâta vitejie moartea de care ne temem noi toți, cei care viețuim pe pământ.

Aceasta se vede și din următoarea epistolă pe care a scris-o în acele zile:

„Eu nu sunt atât de bine. Am această albuminurie și mereu mă umflu tot, iar uneori leșin. Cred că mai am puține zile. Îl rog pe Dumnezeu să mă ia, ca să mă liniștesc. M-am săturat de această

¹³⁹ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 83.

viață. Dar nu încetez să mă lupt. Vreau să fac ceva bun. Chiar și sufletul meu dacă iese din trup, să o facă cu luptă. Dacă voi muri, să nu mă uiți când vei săvârși Liturghia. Iar eu de acolo mă voi ruga pentru tine mai mult, dacă voi găsi liniște”¹⁴⁰.

Iar aceasta se întâmplă, deoarece frica morții îl întristează pe cel care este judecat de propria sa conștiință. Însă cel care are o mărturie bună de la conștiința sa, unul ca acesta dorește moartea precum viața.

Lacrimile îi curgeau neconținut. Mai ales la începutul bolii sale. Dacă se trezea și se ridica puțin, îndată era cuprins de o mare dispnee, încât îi venea să se sufocă. Dar plângerea era plângere. „Mai devreme mi-am amintit de Maica Domnului, de Mama noastră, și nu am putut să nu plâng” spunea el. O iubea nespus de mult pe Maica Domnului. Eu mă minunez cum de putea să aibă minte curată și lacrimi după atâta priveghere și dispnee.

Nu voia să-i aducem medic, cu toate că se îngreua din pricina albuminuriei și a insuficienței cardiace, căci aștepta cu nerăbdare să plece din viața aceasta. Așa cum scria într-o epistolă, „eu mă uit la chiparoșii unde îmi vor săpa mormântul”¹⁴¹.

La început cedam înaintea dorinței lui de a nu-i aduce medic, iar când îl apuca criza, îi făceam doar Sfântul Maslu și își revenea. Dar pe zi ce trecea starea lui se înrăutățea. Umflătura îi ajunsese până la buric.

Noi voiam să-i aducem medic, dar Starețul nu era de acord cu noi și astfel, pentru prima oară, ne-am dezbinat între noi. Pe de o parte era datoria ascultării, pe de alta durerea dragostei. Ce puteam să facem? Părintele Atanasie, părintele Iosif cel tânăr și cu mine spuneam:

– Bine, se poate ca Starețul să nu vrea, dar noi, ca fii duhovnicești ai săi, nu trebuie să ne îngrijim de părintele nostru?

Pe de altă parte părintele Arsenie și părintele Efrem Katunakiotul spuneau că trebuie să respectăm dorința Starețului. Părintele Arsenie s-a întors către părintele Atanasie și i-a spus:

– Părinte Atanasie, de vreme ce Starețul nu îngăduie, să nu aduci medic.

¹⁴⁰ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 316.

¹⁴¹ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 340.

– Îl vom omori pe Stareț, a răspuns el. Părinte Arsenie, Starețul are lepădare de sine.

Părintele Efrem Katunakiotul a intervenit și el:

– A spus Starețul „nu”? Atunci „nu” rămâne.

– Dar conștiința noastră și părinții din împrejurimi ce vor spune? Vor întreba: „Și nu l-ați ajutat pe Starețul vostru?! Ce fel de fii duhovnicești sunteți voi?”.

Am stat destul la îndoială, dar la sfârșit a biruit părerea noastră, a celor care eram mai mulți, și îndată ne-am îngrijit să aducem un doctor. Am mers la Dafni, am dat telefon la Ierissos și am chemat un medic, un patolog.

Când acesta a ajuns, l-am luat deoparte și i-am spus:

– Ascultă, îi vei spune Starețului că ești un închinător aflat în trecere pe aici și că ucenicii lui te-au rugat să-l vezi pe Starețul lor, de vreme ce tot ai ajuns la coliba noastră.

Apoi am intrat eu primul și i-am spus Starețului:

– Gheronda, un medic a venit să se închine. Să-l aduc înăuntru?

– De la Dumnezeu trebuie să fie, fiul meu. Adu-l înăuntru.

După ce l-a examinat, medicul i-a spus Starețului:

– Suferiți de cardiopatie care este pricinuită de puroiul de la amigdalele infectate. Dacă rămâneți așa, veți muri.

– Dumnezeu să vă miluiască! Bine ați spus „veți muri”, căci asta vreau și eu.

– Ca să vă vindecați, vă voi da niște pastile pentru umflătura pe care o aveți și niște injecții pentru amigdale.

– În sfârșit, o să le fac și pe astea...

Când a terminat de făcut injecțiile, Starețul a spus:

– Bre, de ce n-am murit acum? Și mâinile mi le-am arătat ca să mi se facă injecție, și șezutul mi l-am arătat. Bre, ce-am pățit! Eu l-am spus lui Dumnezeu: „Nu vreau medici, ci vreau să Te am pe Tine, Dumnezeul meu, Doctor”.

Puțin mai târziu, după ce a luat medicamentele și a făcut injecțiile, Starețul a aflat ușurare.

Când am mers înăuntru, ne-a spus:

– Este bun! Este pentru prima oară când m-a consultat un medic. E un medic bun. Mi-a găsit boala de care sufăr.

Și zicând acestea, s-a întors și m-a privit în ochi.

– Vinó aici, micuțele! Singur a venit medicul?

– Dumnezeu l-a trimis.

– Da, fiul meu, de la Dumnezeu a fost. Dumnezeu să-l ierte!

„Bine”, mi-am spus în sinea mea, „acum am trecut de piedică, dar am mințit, și încă Starețului meu. Iar acum cum să merg să liturghisesc la noapte? Trebuie să-i spun adevărul, să mă mărturisesc”. Și astfel seara, după priveghere, când ne-am adunat pentru dumnezeiasca Liturghie, pe când Starețul stătea în strana sa, m-am dus la el, i-am pus metanie și i-am spus:

– Gheronda, mă iertați, pe medicul care a venit, noi l-am chemat. Dar am făcut aceasta din dragoste, ca niște fii duhovnicești. Pentru că sunteți părintele nostru și trebuie să avem grijă de Sfinția Voastră.

Atunci Starețul m-a privit. A înțeles, desigur, scopul pentru care am făcut aceasta și, zâmbind, mi-a luat capul și mi l-a strâns la piept.

– Acest căpșor, mi-a spus el, este plin de minte. Hai, fiul meu, mergi și liturghisește! Dumnezeu să te ierte! Știu că din dragoste ai făcut-o.

În ajunul Întâmpinării Domnului urma să merg la Mănăstirea Sfântul Pavel, care avea atunci hramul, și de care aparțineam din punct de vedere administrativ. În clipa când am mers la Stareț să-i pun metanie, l-a apucat o criză de inimă atât de puternică, încât credeam că se duce la Domnul. Chipul său devenise ca cel al unui mort. Abia mai respira.

– Iisuse al meu, miluiește-mă! Iisuse al meu, miluiește-mă! Iisuse al meu, miluiește-mă! Iisuse al meu, miluiește-mă!

Puțină respirație mai avea, dar și pe aceea o folosea ca să rostească Rugăciunea neîncetat. De îndată ce l-am văzut astfel, m-am speriat. „Nu mai are suflare... S-a dus... S-a terminat!”. I-am luat pulsul, dar nu simțeam aproape nimic.

Îngrozit, l-am întrebat:

– Gheronda, plecați?

– Nu.

Apoi mi-a făcut semn să-i fac Sfântul Maslu. De îndată ce i-am făcut Sfântul Maslu, s-a simțit mai bine. Durerea inimii i-a

dispărut de parcă ar fi fost tăiată cu cuțitul. Au trecut astfel câteva luni în care starea lui a fost relativ constantă. A venit apoi și binecuvântatul Post Mare. Pentru încă o dată am fost uimit de discernământul Starețului.

Starețul era un nevoitor și un postitor într-o măsură mai presus de fire, am putea spune. Toată viața sa a fost o neîncetată postire. Cu toate acestea în ultimul Post Mare pe care l-a ținut, s-a hotărât, pentru prima oară în viața sa monahală, să facă dezlegare. Vedeam cum trupul său nu mai putea să urmeze sufletul în suișurile sale duhovnicești. De aceea a hotărât să facă dezlegare, ca să-și mai întărească puțin trupul și astfel să se poată nevoi mai bine în rugăciune.

A trecut Postul Mare, iar la Paștele cel de trei ori binecuvântat l-a apucat o nouă criză de inimă, care a ținut trei ore întregi. Vedeam cum se stinge sub ochii mei.

- Gheronda, plecați?
- Nu, îmi răspunde.
- Să vă fac Sfântul Maslu?
- Da.

De îndată ce am terminat Sfântul Maslu, a încetat și criza de inimă.

Ce lacrimi avea, ce tânguiuri! Acestea se înmulțeau din ce în ce mai mult, pe măsură ce se apropia de sfârșitul său.

– De ce plângi, îl întreba bătrânul Arsenie, de vreme ce nu-ți îngăduie sănătatea?

- Lasă-mă, Arsenie! Încetează! Lasă-mă, lasă-mă!

În acea vară Starețul a pățimit încă o criză de inimă. În ziua următoare am stat împreună pentru că trebuia să scriem niște scrisori, dar fiindcă puterile sale nu-i mai îngăduiau aceasta, mi-a poruncit mie să le scriu.

Dimineață i-am spus:

- Gheronda, merg să duc scrisorile.
- Să te întorci repede, căci vreau să fii lângă mine.

Mi-a dat de înțeles că se aștepta să i se întâmple ceva. Atunci eu am alergat ca un fulger și am dat scrisorile, însă pe când mă întorceam, l-a apucat criza de inimă. Prevăzuse această criză. Arăta ca un mort. Și în timp ce era în ultimele clipe ale vieții sale, rostea

neîncetat Rugăciunea: „Iisuse, Maica mea; Iisuse, Maica mea”. O numea pe Preasfânta Născătoare de Dumnezeu „Maică”.

Deoarece inima îi era foarte slăbită, rostea Rugăciunea cu gura, atât cât putea. Eu stăteam lângă el și îi țineam mâna, atât pentru a-l încuraja, cât și pentru a-i lua pulsul. Și pe când mă afluam într-o astfel de stare de tulburare, a venit un monah ca să-l vadă pe Stareț.

- Ce doriți, părinte?, l-am întrebat eu.
- Să-l văd pe Stareț.
- Starețul se sfârșește.
- Să plec?, m-a întrebat el.
- Da, fiindcă Starețul nu poate să vă vorbească.

Timp de patru ceasuri Starețul s-a luptat cu moartea, dar în cele din urmă starea lui s-a îmbunătățit. Când și-a revenit, m-a întrebat:

- Ce voia părintele Constantin?
- Cum de îl văzuse, de vreme ce pulsul Starețului era zero?
- Gheronda, voia să vă vadă, iar eu i-am spus că nu puteți.
- Bine.
- Gheronda, veți pleca?
- Nu.

Impresionant! Nu numai că știa de mai înainte când avea să sufere de crize de inimă, dar cunoștea și faptul dacă avea să plece sau nu.

- Gheronda, cum vă simțeați în acea stare de suferință?
- Așa cum se simte un om ce stă cu picioarele goale pe cărbuni aprinși. Așa mă simțeam. Așa ardea inima mea. Să vă rugați pentru mine.

În ciuda sfințeniei sale, ne cerea din smerenie ca să ne rugăm pentru el.

Îl vedeam stingându-se încet-încet și de aceea ne temeam că vom rămâne orfani. Atunci am înțeles din experiență ceea ce citeam în Sinaxare despre întristarea pe care o simțeau ucenicii atunci când îi pierdeau pe Sfinții lor Părinți. Unde mai puteam găsi un asemenea părinte, un astfel de povățuitor nerătăcit, un astfel de dascăl în Hristos? De aceea îl rugam să primească îngrijire medicală, căci nădăjduiam să-l ținem cât mai mult lângă noi. El însă ne spunea:

– Nu vă mai osteniți în zadar! Este timpul să plec. Mai mult mă chinuiți... Dar de vreme ce insistați, faceți cum credeți.

Și cu binecuvântarea sa am încercat, mai ales părintele Iosif cel tânăr, să comunicăm cu diferiți medici. Le scriam simptomele bolii sale fiilor săi duhovnicești care erau medici, iar ei ne trimiteau medicamente. Ne trimiteau chiar și bani, fiindcă aduceam de afară medici și fiecare consultație costa pe atunci peste 1000 de drahme, fără medicamente. Dar nu a fost voia lui Dumnezeu să mai rămână. Cu adevărat, venise timpul să plece.

Aceasta se vede și din epistolele sale pe care le trimitea în acea perioadă: „Eu am slăbit mult. Sunt ca un paralizat. Nici măcar zece pași nu pot să fac”¹⁴². „Medicul mă ține cu injecții și îmi spune că mă voi face bine, iar obștea mea plânge. Și fie că vreau, fie că nu, nu mă lasă să mor. Așadar, ai răbdare...”¹⁴³.

„Eu nu sunt bine. Cheltuieli multe și medicamente, dar vindecare deloc. Obștea încearcă prin toate mijloacele să mă întoarcă înapoi, dar din nefericire pășesc grabnic spre mormânt. Voi merge acolo să vă aștept...”¹⁴⁴.

„Ți-am scris că dispneea provine din suferința inimii, dar adevărul mai profund este că provine de la Dumnezeu. Deoarece atunci când eram tânăr mă nevoieam cu voie bună, acum este nevoie să ne nevoim fără voie bună, ca să avem mai multă răsplată. Le văd pe toate, fiul meu, dar ce să fac? Frații tăi nu se liniștesc, ci vor să mă țină în viață. Însă eu le strig: «Lăsați-mă să mor!»”¹⁴⁵.

În această vreme părintele Efrem Katunakiotul l-a rugat pe Stareț, cu puțin înainte de a adormi, să-i scrie o scrisoare, pe care să o păstreze ca pe o binecuvântare. Iar Starețul i-a scris următoarele:

„Copilul meu dumnezeiesc și sfânt, Părinte Efrem, iubitul meu fiu, ai sărutările mele părintești. Ai toată dragostea mea, ai binecuvântarea mea, pe care ți-am dat-o cu două zile în urmă. Timp de zece zile am simțit multă greutate; nu am mâncat nimic.

¹⁴² Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 68.

¹⁴³ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 377.

¹⁴⁴ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 327.

¹⁴⁵ Starețul Iosif, *op. cit.*, pp. 391-392.

Cu două zile în urmă au venit iarăși niște medicamente din America și după ce am început să le iau, am simțit că-mi sunt de folos. Să vedem până când vor ajuta. Eu nu cred că mă voi face bine. Deși obștea se luptă, nu reușește nimic, ci doar îmi întârzie plecarea. Mi-au dat atâtea medicamente, încât viermilor nu le va plăcea trupul meu, ci va rămâne neputrezit. Nu le va plăcea să-l mănânce. Rămâi, așadar, cu pace. Încă nu a sosit ceasul. Transmite-i salutări atletului meu Procopie. Vă sărut din tot sufletul.

Smeritul și mult pătimitorul tău Stareț, Iosif¹⁴⁶.

Timpu trecea și starea Starețului se înrăutățea tot mai mult; trăia deja ultimile sale zile. Nu-l lăsam deloc singur, ci mereu stătea cineva dintre noi lângă el. Făceam cu schimbul, ca să nu-l obosim.

Într-o zi ne aflam amândoi în chilia sa, el în scaunul său, iar eu îl țineam din spate. Deodată ușa biseriței s-a deschis și apoi și ușa chiliei în care se afla Starețul împreună cu mine. Când m-am uitat, am văzut un monah cu trupul uriaș, fără barbă și purtând o camilafcă cu o cruce în față și schimă cu analav, așa cum i s-a arătat Sfântului Pahomie. Chipul său era plin de dulceață, dar și înfricoșător în același timp și cu totul luminos. Îți pricinuia frică și dragoste totodată. De îndată ce a deschis ușa, m-a privit drept în ochi, mai întâi pe mine, iar apoi pe Stareț. Apoi a închis ușa și a plecat fără să vorbească, dar aveam sentimentul că ne-a spus: „Până la o vreme”. Și simțeam înlăuntrul meu, cu o siguranță desăvârșită, că fusese Arhanghelul Mihail.

– Micuțule, mi-a spus Starețul, l-ai văzut?

– L-am văzut.

– A fost Arhanghelul Mihail și ne-a spus: „Până la o vreme”.

Nu și-a deschis gura, dar cu toate acestea a „vorbit”. A vorbit cu cuvântul lăuntric, așa cum comunică Îngerii cu Sfinții. Și eu aveam încredințarea lăuntrică că „până la o vreme” înseamnă că după un timp avea să vină din nou. Și într-adevăr, nu a trecut nici o lună și a venit să-l ia pe Stareț.

Într-o altă zi, pe când îmi făceam ascultarea pregătind mâncare pentru obște, rosteam Rugăciunea cu gura: „Doamne Iisuse

¹⁴⁶ Starețul *Efrem Katunakiotul*, pp. 60-61.

Hristoase, miluiește-mă! Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă!”. Starețul mă urmărea cu metania sa și, văzându-mă că lucrez și rostesc Rugăciunea cu gura, se bucura foarte mult. Căci atunci când vedea că cineva nu rostea Rugăciunea, se întreba în sinea sa: „Oare ce spune acesta înlăuntrul său? Nu cumva mintea lui hoinărește?”. Și ca un părinte duhovnicesc ce era, se neliniștea. Dar când ne auzea, rostind Rugăciunea, se încredința că într-adevăr ne rugam. Iar în acea clipă, când eu găteam și rosteam Rugăciunea, dintr-o dată, de bucurie că mă auzea rugându-mă, dar și pentru că avea să plece din această viață, mi-a spus:

– Fiul meu, ține Rugăciunea! Toată viața ta ea îți va fi mângâiere. Ține rugăciunea și toate vor merge ceas. Nu te teme, căci după plecarea mea această Rugăciune va fi pentru tine totul și te va ține pe calea cea duhovnicească și monahală. Să nu o lași, fiul meu!

– Cu rugăciunile Sfinției Voastre, Gheronda, o voi ține.

Și am continuat să gătesc, în timp ce Starețul stătea lângă mine și mă asculta.

Odată, înainte de cuvioasa lui adormire, am cugetat în sinea mea: „Ce voi face eu după ce va adormi Starețul? Știu ce voi face. Voi merge într-un loc liniștit în care să nu mă găsească nimeni, nu voi mai sluji Liturgia, voi împărți și cruciulițele, o să iau puțin posmag cu mine și o să mai vin o dată la două luni ca să iau alimente, după care iarăși voi pleca. Și așa cum m-a învățat Starețul să mă rog, așa voi face. O să stau ascuns și nu voi avea legături cu oamenii, ci mă voi desfăta de mierea isihiei”.

Și în timp ce cugetam acestea, se apropie de mine Starețul și mă întreabă:

– Ia spune-mi, ce te gândești să faci după ce eu voi pleca?

– Știu ce voi face, Gheronda.

– Ascultă, fiindcă ești cel mai sfrijit și cel mai netrebnic, dacă voi pleca, tu vei rămâne aici. Îți voi lăsa bisericuța Bunei Vestiri și ucenic pe părintele Timotei.

– Să fie binecuvântat!

Nu m-am împotrivit. De obicei după ce îți moare Starețul, te „slobozești”. Însă în obștea noastră ascultarea a ținut și după

moartea Starețului nostru. După adormirea lui am făcut așa cum ne-a rânduit el.

Starețul ajunsese o epavă din pricina bolilor. De obicei atunci când se îmbolnăvește trupul, sufletul se întristează. Însă Starețul, în ciuda suferințelor trupului, trăia lăuntric stări cerești.

Cu puține zile înainte de adormirea sa, pentru a mă povățui și a mă ajuta duhovnicește, Starețul m-a luat deoparte și mi-a destăinuit următoarele:

„Fiul meu, simt înlăuntru meu tot Raiul. Harul este foarte mare! Rugăciunea merge ceas, și nu văd nici o patimă care să se mai miște. O adevărată binecuvântare a lui Dumnezeu! Nu simt nici un război, nu am gânduri, nici tulburări lăuntrice. Toate acestea nu sunt izbânzi de acum, ci roade ale ostnelilor din tinerețe. Atunci s-au săvârșit, iar acum vin răsplățile cerești.

Vezi ce rod au adus ostnelile din tinerețe? Vezi că nimic nu s-a pierdut, ci pe toate le-a socotit Dumnezeu? Chiar și pentru un pahar de apă creștinul se învrednicește de răsplată. Cu atât mai mult sunt răsplătite ostnelile monahale, care, înaintea lui Dumnezeu, primesc multe daruri cerești, în lumea aceasta Har și binecuvântare, în timp ce în cealaltă se depun în «banca» lui Dumnezeu ca «dobândă», pe care o va «ridica» monahul atunci când se va afla în Împărăția cerească a lui Dumnezeu. Adică «depunerile» ostnelilor sale îl așteaptă și, potrivit cu suma pe care a depus-o acolo în Rai, se va desfăta de bogăția Harului dumnezeiesc. Cu cât mai multe a adunat creștinul aici prin ostnelile sale, cu neasemănare mai multe vor fi cele de care se va desfăta în Împărăția lui Dumnezeu.

De aceea dacă nu vă nevoiți, dacă nu vă osteniți, dacă nu lucrați acum, la tinerețe, nu veți avea la bătrânețe roade. Nu veți lua «pensie duhovnicească». Pentru aceasta străduiește-te și tu, fiul meu, să te ostenești, ca atunci când vei spori cu vârsta și vei ajunge la bătrânețe, să ai depuneri duhovnicești. Așa cum spuneau părinții noștri: «Lucrează la tinerețe, ca să găsești la bătrânețe». Îți spun toate acestea ca să ți le amintești, fiindcă ești mic și îți vor trebui mâine-poimâine”.

Cu câteva zile înainte de adormirea sa, pe când eu mă aflam lângă sihăstria sa, Starețul – cine știe în ce stare de Har se afla –

privea spre Cer. Deodată și-a ridicat mâinile spre Cer și cu lacrimi fierbinți a spus:

„Dumnezeul meu, atâta bogăție cerească și nu este nimeni care să o dorească! Există o întreață vistierie și o bogăție nemărginită, dar nu sunt oameni care să o moștenească. Eu am doar doi-trei călugărași. Alții nu am”.

Simțea Harul înlăuntrul său cu multă intensitate, dar din nefericire nu existau pe atunci oameni cu jertfire și lepădare de sine care să afle Mărgăritarul cel ascuns.

Eu, ca un prunc în cele duhovnicești, nu puteam să mă adâncesc și să prind noima acestei nedumeriri pline de întristare a Starețului, de vreme ce el se ruga șapte-opt ore cu Rugăciunea minții, ținându-și mintea în inimă. Puteți să vă dați seama de Harul Sfântului Duh, de dumnezeiasca luminare, de Lumina necreată ce-l învăluia pe Stareț? Unde se mai află astăzi astfel de giganți duhovnicești? Din păcate nu mai există! Există părinți duhovnicești, dar nu la măsura Starețului. Care era vistieria sa? Era vistieria Harului Sfântului Duh.

El însuși scria despre această vistierie într-o epistolă de a sa astfel:

„Valurile noimelor îmi inundă mintea. Limba amuțește, căci nu apucă să rostească cuvintele. Furtunile gânditoare aruncă cu furie ploaia, iar pământ este foarte puțin în zilele noastre. Bogăția Domnului nostru este mare, dar, din păcate, moștenitori sunt puțini. Se cere nevoință până la sânge”¹⁴⁷.

La începutul supunerii mele Starețul mi-a spus următorul cuvânt patristic: „L-ai odihnit pe starețul tău? L-ai odihnit pe Dumnezeu”. Când am auzit acest cuvânt, am făcut din el scopul vieții mele și pentru aceasta mă rugam în fiecare zi: „Dumnezeul meu, învrednicește-mă să moștenesc binecuvântarea lui!”.

L-am slujit pe Starețul meu până la ultima lui suflare și am făcut totul ca să-mi ating acest țel.

Starețul a fost pentru noi un povățuitor desăvârșit, plin de experiență și de darul discernământului. Ne iubea foarte mult, dar rareori o arăta. Cuvânt de laudă din gura sa nu auzeam decât

¹⁴⁷ Starețul Iosif, *op. cit.*, p. 31.

foarte rar. În ultimele sale clipe am vrut să mă încredințez dacă reușisem să-mi ating țelul sau nu. Lăsând deoparte ceea ce îmi spunea conștiința mea, eu voiam să aud aceasta de la însuși Starețul meu. Dar nu doream să-mi fac voia și să-l întreb. Eram neliniștit să află dacă țelul meu fusese atins, de aceea mi-am luat inima în dinți și l-am întrebat:

– Gheronda, în toți acești ani cât am stat aici, zi și noapte, am trăit cu dorința ca să vă odihnesc și de aceea tot ce am făcut, pentru Sfinția Voastră am făcut. Cu ajutorul lui Dumnezeu, am reușit sau nu?

– Fiul meu, așa cum tu m-ai odihnit pe mine, tot astfel și Dumnezeu să te odihnească pe tine.

Ei, aceasta a fost pentru mine cea mai mare binecuvântare! Apoi l-am întrebat:

– Gheronda, puteți să-mi faceți și o rugăciune?

– Vino, fiul meu, și pleacă-ți căpșorul!

Și zicând acestea, m-a îmbrățișat, mi-a lipit capul de pieptul său și și-a pus mâinile peste el. Apoi m-a însemnat de multe ori cu semnul Sfintei Cruci și mi-a dat o mulțime de binecuvântări ce erau izvorâte din inima sa. Aceasta era cea mai mare răsplată a tuturor ostenețelor ascultării mele. Nu-mi doream nimic altceva în viață. Dar pentru a mă mângâia și mai mult, Starețul mi-a spus următoarele cuvinte:

– Dacă voi afla îndrăznire la Dumnezeu, înainte ca tu să pleci din această lume, voi veni atunci când vei muri ca să-ți dau vestire și să te iau cu mine.

Va veni ca să mă ajute când va ieși sufletul meu! Multă îndrăznire avea înaintea lui Dumnezeu și numai gura unui Sfânt putea să dea o astfel de încredințare!

Cât de mare era bogăția duhovnicească învistierită în sufletul Starețului se poate vedea și din următoarea întâmplare.

Înainte de a adormi, l-am întrebat:

– Gheronda, să vă facem câte un sărindar, unul eu și altul părintele Haralambie?

Atunci, acest înțelept și sfințit om al lui Dumnezeu mi-a răspuns:

– Dacă aş fi aşteptat să mă mântuiesc numai cu aceasta, aş fi fost cel mai ticălos om. Dar ca să vă odihniţi conştiinţa, fă tu jumătate de sărindar, iar cealaltă jumătate părintele Haralambie.

Gândiţi-vă care era legătura sa cu Dumnezeu, astfel încât să fie pregătit să nu aştepte de la alţii ajutor, pentru a afla mântuirea! Era pregătit, pentru că în fiecare noapte, la priveghere, cugeta cum a petrecut ziua, care gând l-a chinuit, care patimă l-a luptat şi atunci lua hotărâri noi, ca s-o nimicească cu orice preţ. Această pregătire zilnică, împreună-lucrare a rugăciunii şi a Harului lui Dumnezeu, l-a desăvârşit omeneste oarecum, astfel încât să poată înfrunta moartea cu seninătate şi nădejde. Iar despre aceasta mi-a vorbit într-una din zilele de dinaintea morţii sale:

– Fiul meu, toată osteneala este cum voi trece puntea morţii. De acolo înainte socoteala mea cu Dumnezeu este, cu Harul dumnezeiesc, aranjată, atât cât este cu putinţă unui om.

Închipuiţi-vă ce conştiinţă curată avea! Nespus de curată şi de sigură!

Faptul că era bine pregătit au dovedit-o şi stările sale de dinainte de moarte. Una dintre ele era aceea de a plânge mereu din dragoste pentru Hristos şi pentru Maica Domnului. Nu avea nici o muştrare de conştiinţă. Aştepta moartea ca pe o zi de prăznuire, ca pe o zi de izbăvire din stricăciunea acestei lumi. Ardea de nerăbdare ca să vadă Dumnezeiescul Chip al Stăpânului, să se desfăteze şi să se sature de frumuseţea Lui, alături de ceata Îngerilor. Dragostea sa pentru Maica Domnului era mai presus de orice descriere. Nu am văzut până astăzi un om care să o iubească atât de mult pe Maica Domnului, după Dumnezeu, precum Stareţul Iosif. Ochii săi vărsau lacrimi la simpla auzire a numelui ei sau şi numai atunci când vedea icoana ei sau cânta vreo cântare închinată ei.

Odată nu putea să doarmă şi mi-a mărturisit şi din ce pricină:

„Numai cât mi-am adus aminte de Maica Domnului şi nu am mai putut adormi”.

Această dragoste arzătoare a sa se vede din următoarele cuvinte scrise în epistolele sale:

„Eu nu pot să sărut doar o singură dată icoana Maicii Domnului şi să plec, căci atunci când mă apropii de icoană, ca un

magnet mă atrage către ea. Și trebuie să fiu singur, fiindcă doresc să o sărut ore întregi. Și ca o suflare de viață vine în sufletul meu, umplându-mă de Har și nedându-mi voie să mă depărtez. Dragoste, iubire dumnezeiască, foc arzător care, de îndată ce intri în biserică, te întâmpină, atunci când este o icoană făcătoare de minuni, și te cuprinde o suflare cu bună mireasmă, încât rămâi ore întregi răpit în extaz, ieșit din sine, în Raiul cel bine mirositor. Atât de mult Har dăruiește Maica Domnului celor care își păstrează trupul curat.

Toți Sfinții au adus multe laude Maicii Domnului, dar eu nu am găsit o laudă mai frumoasă și mai dulce cu care să o chem în fiecare clipă decât aceasta: «Maica mea! Dulcea mea Măicuță!»...

De îndată ce noi o strigăm, ea aleargă imediat spre ajutor. Nu apuci să spui: «Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, ajută-mă!», că îndată, ca un fulger, străbate mintea și umple inima de luminare. Și atrage mintea spre rugăciune, iar inima spre dragoste. De multe ori petreci întreaga noapte în tânguiri și strigându-o în rugăciune, îi aduci laude ei și mai ales Celui pe Care Îl ține în brațe¹⁴⁸.

O ruga de mult timp ca să îl ia, pentru a se odihni. Adeseori ținea în brațe icoana ei și cu lacrimi fierbinți o ruga: „Când vei veni la mine? Când vei lua sufletul meu?”. Iar Maica Domnului, pentru a arăta câtă dragoste și evlavie avea Starețul față de ea, a luat sufletul cuvios al Starețului chiar în ziua Adormirii ei.

Fiindcă Starețul suferea mult, la începutul lunii iulie a luat hotărârea de a-l chema pe părintele Anania de la Schitul Sfânta Ana ca să-i facă Sfântul Maslu. Voia să-l rugăm pe Dumnezeu să-i ia sufletul și să plece. Însă Dumnezeu nu l-a luat îndată, ci i-a trimis vestire că va pleca în ziua Adormirii Maicii Domnului.

– Fiul meu, m-a întrebat Starețul, în ce zi cade praznicul Maicii noastre?

Atunci am luat calendarul și i-am spus.

– În această zi voi pleca din lume. Să aduci, fiul meu, hainele cu care mă veți îmbrăca, ca să nu pierdeți atunci timpul. Poate nu le veți găsi atunci și vă veți mâhni. Să le aducem de pe acum, ca să fii liniștit, să știi unde se află. Acolo este rasa mea, acolo dulama

¹⁴⁸ Starețul Iosif, *op. cit.*, pp. 202-203.

mea, acolo centura, iar acolo schima. Adu-le aici, fiul meu, pune-le într-un săculeț și agață-l într-un cui. Iar când va veni clipa, să fie deja pregătite.

Rânduială întru toate. Cu ajutorul Harului lui Dumnezeu, atât de mult se familiarizase cu moartea, încât se pregătea pentru ea așa cum se pregătește lumea ca să meargă în concediu.

Zilele treceau foarte greu, iar cu puține zile înainte de adormirea sa mi-a spus:

– Îngrijește-te să cumperi harbuz în ajunul praznicului Maicii Domnului, să iei brânză, să faci pâine proaspătă. Să ai și câte o lumânare, să dai și câte o metanie părinților, ca să se roage pentru mine, și să mă îngropați acolo.

Starețul își dorea atât de mult să plece din viața aceasta, încât ar fi putut crede cineva că se pregătea de o simplă călătorie și aștepta mașina. Noi, dimpotrivă, făceam tot ce puteam ca să-l mai ținem în viață sau cel puțin să nu sufere de dispnee. El însă ne spunea:

– Nu vă mai osteniți, fiii mei, căci orice veți face, eu tot voi pleca. Numai să vă rugați ca să nu mă împiedice ceva neașteptat.

Liturghiseam și-l împărtășeam pe Stareț în fiecare zi. Nu mânca decât puțin posmag și harbuz pentru a putea lua o pastilă.

A venit și ziua de 14 august, ajunul praznicului Maicii Domnului.

– Să pui, fiul meu, peștele la desărat, ca să dai masă la părinți în cinstea Maicii Domnului.

După ce l-am pus, Starețul mi-a spus:

– Să ai grijă să nu-l desărezi prea mult și apoi să miroasă.

Trebuia să plece a doua zi din această lume, iar el, din dragoste, se îngrijea de noi până și în cel mai mic amănunt.

În acea zi, dimineata, devreme i-am spus:

– Gheronda, să vă spăl picioarele?

Deși niciodată până atunci nu mă mai lăsase să fac aceasta, totuși în acea zi a încuviințat.

– Să vă tai și unghiile?

– Taie-le!

Niciodată nu mă lăsase să i le tai. Și se făcuseră... Dumnezeuul meu, nu le tăiaze niciodată! Priveliștea era înfricoșătoare. Cu greu am reușit să i le tai cu cuțitul!

– Părinte Arsenie, am întrebat eu, să le spăl și pe ale Sfinției Voastre?

El nu a vrut, dar Starețul i-a spus:

– Lasă-l, Arsenie, să ți le taie, ca să-și amintească de asta micuțul nostru.

Le-am spălat, așadar, picioarele, le-am tăiat și unghiile. Apoi Starețul a fost cuprins de o criză puternică de dispnee, dar când i-am făcut aer, s-a liniștit.

Apoi, fiindcă avea multă umilință, Starețul a început să plângă. Toată viața așteptase moartea, căci rămânerea lui în această lume însemna pentru el osteneală și durere. Sufletul și trupul său tânjeau după odihnă. Chiar și pe noi, deși ne înrădăcinase bine în suflet pomenirea morții, ne-a impresionat mult familiaritatea lui cu „înfricoșata taină a morții”. Arăta că se pregătește pentru un praznic. Atât de mare era încredințarea pe care i-o dădea conștiința sa despre primirea milei dumnezeiești. Însă în ultimele zile a plâns mai mult decât de obicei.

Părintele Arsenie cel plin de simplitate mergea să-l mângâie, zicându-i:

– Gheronda, atâtea osteneli, atâtea rugăciune ați făcut în toată viața, atâtea lacrimi... Și tot plângeți? Nu mai plângeți! Vă va lua iarăși criza de dispnee.

Starețul însă îl privea și suspina:

– Arsenie, Arsenie!

Starețul nu plângea pentru păcatele sale, pe care ca un om le săvârșise, ci lăcrima pentru că simțea că pleacă și merge la Dumnezeu pe Care Îl iubea și la Maica Domnului cea preaiubită. Numai el cunoștea ce anume simțea, pe când noi nu ne puteam da seama. Deși plângea, chipul său era luminos. Nu arăta a fi bolnav.

Tocmai atunci a venit și domnul Sotirios Shinas, un editor din Volos. Era un cunoscut de-al nostru și venise ca să ia o cotizație. Starețul l-a primit cu căldură și i-a adresat următoarele cuvinte:

– Bun venit, domnule Sotirios!

– Ce mai faceți, Gheronda? Cum vă simțiți?, l-a întrebat acela după ce i-a sărutat mâna.

– Sunt bolnav.

- Dar nu arătați bolnav. Sunteți foarte bine.
- Mâine o să auziți.
- Nu vă temeți, Gheronda. Voi priveghea și eu în schit pentru praznicul Maicii Domnului și voi fi lângă Sfinția Voastră.
- Veți auzi și clopotele.
- A, Gheronda, să nu credeți așa ceva.
- Bine, mai vedem.

Apoi întorcându-se către mine, mi-a spus:

- Bobocule, dă-i banii domnului Shinas și servește-l și cu o tratație!

I-am dat o bucățică de rahat, puțină apă rece și banii. Domnul Shinas nu a dat importanță cuvintelor Starețului, fiindcă îl vedea vorbind cu atâta ușurință. A văzut chipul lui strălucind, dar nu și-a dat seama că acea strălucire era de la Harul lui Dumnezeu și nu de la sănătatea trupească.

Apoi domnul Shinas l-a întrebat pe Stareț:

- Gheronda, acești călugări sunt ucenicii Sfinției Voastre?

Atunci Starețul a tăcut timp de un minut, după care i-a spus zâmbind:

- Vezi acești călugărași? Într-o bună zi ei vor cuceri Sfântul Munte.

În acea vreme Sfântul Munte avea un număr mic de monahi, dar Starețul vedea de mai înainte revigorarea lui, drept pentru care a spus acele cuvinte și anume că ucenicii săi aveau să fie unii dintre cei care vor ajuta la înflorirea vieții duhovnicești a Sfântului Munte.

Și într-adevăr, obștea părintelui Iosif cel tânăr a populat Sfânta Mănăstire Vatoped, părintele Haralambie a ajuns egumen la Sfânta Mănăstire Dionisiu, eu la Sfânta Mănăstire Filotheu, iar fiii mei duhovnicești la Sfintele Mănăstiri Xiropotamu, Karakalu și Konstamonitu. Părintele Efrem Katunakiotul a iubit mult și a ajutat în mod deosebit Sfânta Mănăstire Simonos Petras.

Starețul vedea de mai înainte viitorul fiecăruia dintre noi. De aceea, înainte de a adormi ne-a spus:

- Nu aveți binecuvântare să rămâneți împreună după moartea mea. Fiecare să se nevoiască singur.

A venit și seara, iar eu urma să liturghisesc la Paraclisul Bunei Vestiri ce se afla în chilia Starețului. A fost singura zi când Starețul nu a putut să intre în bisericuță din pricina căldurii și a dispneei, ci a rămas pe balcon, lângă fereastra bisericuței, și a ajutat la cântat. Cu multă osteneală a cântat împreună cu noi „Sfinte Dumnezeule”.

La sfârșit a venit și s-a împărțășit. De îndată ce s-a împărțășit, a spus: „Merinde pentru viața veșnică”.

După sfârșitul Liturghiei Starețul a mers în chilia sa. Am intrat și eu, iar el mi-a spus:

– Acum mergi și odihnește-te și să vii de îndată ce se va lumina de ziuă; poate voi avea nevoie de tine.

Am pus metanie și m-am dus să mă odihnesc puțin. Când m-am trezit, am mers la Stareț și l-am găsit stând împreună cu bătrânul Arsenie în curtea sa, sub pergolă. De la picioare și până la mijloc era umflat din cauza insuficienței cardiace. S-a ridicat, s-a dus în luminiș și a început să privească cerul de la un capăt la altul. Părea că le privește pe toate pentru ultima dată și că își ia rămas bun de la lume pentru totdeauna. Apoi s-a așezat din nou și mi-a spus:

– Ia aminte, să nu înceapă peștele să miroasă. Să le dai părinților harbuș, pește, pâine, brânză și câte o metanie. Nu îmi dai și mie pastila?

– Îndată, Gheronda.

I-am adus și puțină apă, iar el a băut-o, după care mi-a spus:

– Fiul meu, nu vrei să mă duci înăuntru? Am puțină treabă.

Atunci l-am luat în brațe ca să-l ridic, dar așa cum era, umflat, iar eu atât de slab, nu am reușit.

– Nu poți să mă ridici, mi-a spus Starețul. Strigă-l pe Branko!

Acesta se afla în acea clipă în grădină. L-am strigat să vină și l-am ridicat pe Stareț. După ce l-am dus în chilia sa, am așteptat afară, iar apoi l-am așezat înapoi pe scăunelul său, aflat pe terasa chiliei sale.

– Fiul meu, mi-a spus Starețul, astăzi nu văd prea bine.

– Gheronda, i-am spus eu, și dacă erați de fier și tot nu ați fi putut răbda tot ceea ce pătimiți acum. Faptul că nu vedeți, aceasta nu-i nimic. Veți începe martiriul.

– Da, ai dreptate.

Starețul dorea să plece din această lume, atât pentru că suferea, cât și pentru faptul că Harul lui Dumnezeu îl chema tainic la cele cerești. Primise vestire cu destul timp înainte că avea să plece în ziua Adormirii Maicii Domnului și de aceea aștepta cu nerăbdare acea clipă binecuvântată. Dar nu a plecat în ceasul în care socotea, adică la ivirea zorilor, ci atunci când a vrut Dumnezeu, la două ore după răsăritul soarelui.

Astfel, după puțin timp îmi spune:

– Soarele urcă sus pe cer, fiul meu. Cum de nu m-a luat Dumnezeu? Hotărârea este luată de Dumnezeu, de ce întârzie să mă ia? Soarele se ridică, iar eu trebuia să fi plecat.

Era ultima cercetare a celui viclean. De îndată ce a văzut că a slăbit puțin răbdarea Starețului, imediat l-a atacat. De parcă ar fi stat la pândă și atât ar fi așteptat. „Soarele s-a ridicat pe cer”, îi șoptea diavolul, „prin urmare vestirea pe care ai primit-o nu este corectă. Așa că nu vei muri”. Gândiți-vă că, deși Starețul era văzător de Dumnezeu, totuși în ultima clipă s-a primejduit! Diavolul a exploatat fisura miciei amânări, după părerea Starețului, pentru a pune dinamită și a-i arunca în aer sufletul său. Voia adică să-l descurajeze și chiar să-i clatine credința.

Desigur, Dumnezeu a îngăduit această încercare în ultima clipă a vieții sale, pentru a nu se încrede în sine și pentru a nu cugeta că este puternic, ci cu smerenie să treacă prin poarta cea strâmtă a morții. Era ca și cum i-ar fi spus: „Ia aminte la ultima clipă, tu cel ce te socotești mare și important. Dacă te părăsesc, diavolul te cerne cu un simplu gând. Atât de neputincios ești! Ceea ce ai învățat ai văzut și în faptă. Ești de lut, ești pământ!”. Dumnezeu a voit să-l învețe prin aceasta ultima lecție despre neputința omenească. L-am văzut că se mâhnea și m-a durut pentru el. Atunci m-a luminat Dumnezeu și, mișcat fiind de un imbold lăuntric, i-am spus cu curaj:

– Gheronda, nu vă mâhniți! Vom face acum rugăciune ca să plecați.

Aceasta aștepta! Era foarte înțelept duhovnicește și aștepta să vadă în ce chip avea să vorbească Dumnezeu. Aștepta să vadă cum începe plecarea lui din această lume.

– Nu vă mâhniți, în ultimul ceas diavolul are multe picioare și mai răstoarnă și lucrurile.

Cu adevărat, ce spuneam eu, ucenicul, dascălului meu! Eu, care eram un copilandru în fața unui gigant! Se poate ca Starețul să fi cugetat: „Acest micuț a primit vestire de la Dumnezeu”, căci îndată ce s-a încredințat de aceasta, lacrimile sale au încetat, iar el mi-a spus:

– Vreau să-mi ștergi lacrimile.

După ce i le-am șters, mi-a spus:

– Ia-mă și du-mă la ușă! Strigă-i pe părinți ca să vină să pună metanie și să le dau binecuvântarea mea.

– Părinților, am strigat eu atunci, veniți să luați binecuvântarea Starețului!

După ce am pus cu toții metanie, Starețul ne-a spus:

– Împrăștiați-vă și fiecare să facă rugăciune cu metania ca să se sfârșească mai repede, căci mă grăbesc să plec la Mântuitorul Hristos.

– Eu, a spus părintele Arsenie, nu plec nicăieri!

– Mergi și tu!, i-a spus Starețul.

– Să fie binecuvântat!, a răspuns el.

Atunci am plecat cu toții: părintele Arsenie în chilia sa, Branko a mers alături, părintele Haralambie și părintele Timotei la coliba lor, iar eu la a mea, ce se afla mai jos. Acolo am ingenunchat și m-am rugat astfel: „Arhanghele Mihaile, vino să-l iei pe Stareț, căci nu mai poate. De vreme ce hotărârea de a pleca a fost luată de Dumnezeu, să fie chiar și cu o oră mai devreme. Nu mai suferă întârziere, fiindcă satana poate să ne facă multe. De ce să fie chinuit de dispnee?”.

De îndată ce am plecat toți, a venit părintele Atanasie și i-a spus Starețului care stătea pe scăunelul său:

– Gheronda, conducerea schitului m-a însărcinat să fac o colectă pentru cheltuielile hramului. Dă-mi binecuvântarea ta să merg pe la mănăstiri!

– Părinte Atanasie, stai aici! Vei pleca mai târziu.

– Gheronda, nu pot, ci trebuie să plec, căci altfel voi întârzia, nu apuc...

Starețul, văzând că nu ascultă, a spus deodată:

- Ah, am nevoie de aer! M-a apucat criza de astm...
- Ce-ai pățit?
- Ia cartonul și fă-mi aer!

Desigur, suferea de dispnee, dar în acea clipă nu avea nici o criză. Spusese aceasta doar ca să-l țină lângă el pe părintele Atanasie. Căci după plecarea sa din această lume, pe părintele Atanasie l-ar fi chinuit gândurile și l-ar fi cuprins deznădejdea, dacă nu s-ar fi aflat lângă Stareț în ultimele clipe. Numai Starețul putea să-l țină. Starețul s-o fi gândit în sinea sa: „Acum, când nu voi mai fi eu, dacă îl apucă deznădejdea, cine îl va sprijini?”. De aceea, pentru a nu se chinui mai apoi, l-a ținut lângă el prin acest șiretlic.

Atunci părintele Atanasie a luat cartonul și a început să-i facă aer Starețului. Și astfel, a rămas lângă el. Un minut a durat. Aceasta arată că, deși era gata să moară, limpezimea duhovnicească a cugetării Starețului era desăvârșită.

Între timp, de îndată ce a auzit vocea părintelui Atanasie, a ieșit și părintele Arsenie din chilia sa ce se afla alături, pentru că de obicei îl obosea pe Stareț. Și a început să-l certe zicându-i:

– Nu-l mai cicăli pe Stareț, nu-i mai face așa, nu-i mai face pe dincolo!

Dar de îndată ce părintele Arsenie a văzut că Starețul avea o nouă criză de dispnee, a tras de sârma ce suna un clopoțel jos, la coliba părintelui Haralambie. Îl foloseau pentru semnal în caz de nevoie. Acum l-a tras pentru a-i chema pe părintele Haralambie și pe părintele Timotei, care locuiau împreună.

– Părinte Arsenie, a spus deodată Starețul, nu îmi scoți șoseta ca să-mi freci puțin piciorul care este umflat? Căci mă odihnește aceasta.

Oare odihnește căuta Starețul, el, care peste puțin avea să plece din lumea aceasta? Niciodată Starețul nu ceruse aceasta. Acum însă făcea aceasta pentru ca bătrânul Arsenie, care era foarte simplu, să nu-l vadă că pleacă. De îndată ce părintele Arsenie s-a plecat jos, Starețul a privit cu stăruință Cerul timp de vreo două-trei minute. Vedea că vine cineva. Trebuie să fi fost Arhanghelul Mihail care îi făgăduise că va veni după o vreme.

A vrut să vorbească, să spună ce vede, căci îi plăcea să le împărtășească și altora experiențele sale, dar limba îi era legată.

Nu i s-a îngăduit în acea clipă să vorbească. Apoi s-a întors către părinți și, plin de trezvie, le-a spus:

– Toate s-au terminat. Plec, binecuvântați!

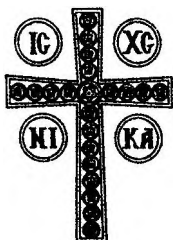
Și cu aceste ultime cuvinte ale sale a prins mâna părintelui Arsenie, a nedespărțitului său împreună-nevoitor, ca să-și ia rămas bun pentru totdeauna. Atunci și-a plecat capul spre dreapta, a deschis și a închis de două-trei ori gura și ochii, răsuflând adânc. Asta a fost totul. Cu mintea cât se poate de lucidă, și-a predat sufletul în mâinile Celui pe Care L-a iubit și pentru care s-a nevoit din tinerețe.

Însă bătrânul Arsenie și părintele Atanasie nu l-au crezut pe Stareț când a spus că moare și de aceea nu au observat când a plecat, de vreme ce se sfârșise atât de liniștit cu toate simțurile sale. De aceea, părintele Atanasie continua să-i facă aer, iar părintele Arsenie îi ținea capul, atunci când au venit părintele Haralambie împreună cu părintele Timotei.

Părintele Timotei, de îndată ce s-a apropiat, le-a spus:

– Opriți-vă, părinților! Lăsați-i capul, căci a murit! De ce îl mai țineți? S-a dus... A murit!

Moarte cu adevărat cuvioasă! Nouă ne-a lăsat sentimentul Învierii. Înaintea noastră aveam un mort și s-ar fi cuvenit să ne tânguim, dar înlăuntrul nostru trăiam Învierea. Și acest sentiment nu ne-a părăsit, ci de atunci el însoțește mereu pomenirea Sfântului nostru Stareț.

CELE DE DUPĂ ADORMIREA SA

Îndată după adormirea sa ne-am asumat împlinirea îndatoririlor noastre monahale față Starețul nostru adormit. L-am curățat, l-am spălat și l-am schimbat, dar ne scăpa din mâini, fiindcă trupul său se mlădia. Nu exista acea rigiditate pe care o are orice trup mort, ci rămânea mlădios, de parcă ar fi fost al unui om care doarme.

În mod firesc, trupul celui mort capătă o rigiditate musculară. Cu toate acestea însă monahii și monahiile nu „înlemnesc” atunci când mor. Trupul monahului mort rămâne elastic, precum cel al unui om care doarme. Oricâte ore și zile ar trece, monahul rămâne mlădios.

De îndată ce primește cineva Schima monahală, dobândește și această însușire mai presus de fire. Chiar și păcătos de moare monahul, trupul său nu primește acea rigiditate de mort. De îndată ce va lua cineva Schima, chiar și pentru o singură oră de va fi monah, sunt anulate pentru un timp însușirile firești ale unui trup mort. Iar aceasta se face mai întâi pentru că Dumnezeu își arată în felul acesta bunăvoința față de petrecerea monahală, iar apoi pentru a încredința că moartea nu este sfârșitul, ci este un somn. Din această pricină și mormintele alcătuiesc cimitirele¹⁴⁹. A adormit creștinul? Da, dar într-o zi se va deștepta. În a treia zi de la adormirea sa l-am îngropat pe iubitul nostru Stareț. Când am coborât în mormânt trupul său, acesta s-a îndoit, s-a mlădiat și

¹⁴⁹ Cimitir vine de la grecescul *κοιμητήρι*, care înseamnă *locul celor ce dorm*.

mai mult. Însmormântarea sa s-a făcut, așa cum a cerut, chiar pe locul unde s-a săvârșit. Au venit toți părinții din schit, căci Starețul îi iubea pe toți și la rândul lor toți îl iubeau și îl respectau.

Trupul său a fost pus în biserică, iar noi a doua zi am liturghisit. Simțeam că prăznuim Paștele, Învierea, că ne aflăm în Săptămâna Luminată. Nu exista întristare, ci doar bucurie pascală pogorâtă din Cer.

Odată am întrebat un mare ascet:

– Părinte, de ce am simțit că prăznuim Paștele atunci când a adormit Starețul nostru?

– Acest simțământ al Învierii este o pecete și o încredințare că este vorba de un om sfânt.

După cea de-a patruzecia zi, când am terminat parastasul, a încetat și această bucurie pascală.

Cu adevărat, oamenii sfinți le lasă celor apropiați, după adormirea lor, o bucurie pascală. De aceea nici noi nu am simțit întristare, ci am fost cuprinși de o asemenea bucurie pe care nu am avut-o nici în timpul cât a trăit Starețul. Această bucurie a ținut mai multe zile. Desigur, simțeam mâhnire pentru lipsa Starețului nostru, dar mai presus de aceasta ne stăpânea o pace și o fericire cerească. În felul acesta simțeam întristare dătătoare de bucurie, bucurie și tânguire în același timp.

Binecuvântarea lui Dumnezeu nu s-a manifestat doar ca bucurie și fericire, ci și ca înțeleptire. Părintele Haralambie a observat că după adormirea Starețului i s-a deschis mintea atât de mult, încât nu putea descrie în cuvinte.

La însmormântarea Starețului au venit doi preoți ca să cante troparele de la Slujba Însmormântării, fiindcă părintele Haralambie nu știa să cante.

Împreună cu preoții a început să cante și el și atâta umilință simțea din această cântare, încât nu putea suferi revărsările Harului. Atât de intensă era simțirea Harului, încât nu a putut dormi două-trei zile. Iar în a treia zi părintele Haralambie a avut următoarea vedenie:

„Citeam Evanghelia și deodată l-am văzut lângă mine pe Stareț, care era foarte luminos și plin de decorații; strălucea atât de

mult, încât mă temeam să-l privesc. Când am terminat de citit Evanghelia, m-am trezit și cugetam în sinea mea cât de mare îndrăznire trebuie să aibă Starețul înaintea tronului lui Dumnezeu”.

Pe când Starețul trăia, a venit la noi de vreo două-trei ori episcopul din Boston, Atenagora, care mai apoi a ajuns Arhiepiscop al Marii Britanii. Părintele Panteleimon îi vorbise despre Stareț, iar acela de atunci simțea multă evlavie pentru el. Când Starețul a adormit, episcopul l-a văzut intrând în chilia sa și a rămas uimit, căci nu îl știa adormit.

Atunci l-a strigat pe părintele Panteleimon și i-a spus:

– L-am văzut pe Stareț! Ce se întâmplă?

Noi nu aveam telefon, ca să ne sune îndată și să ne întrebe. De aceea ne-a scris o scrisoare în care ne-a spus ce văzuse, iar noi i-am răspuns că Starețul adormise și de aceea îl văzuse.

Și monahia Eupraxia l-a văzut cu ochii trupești pe Starețul ei Iosif în ziua adormirii lui. Când acesta a intrat în chilia ei din Tesalonic, monahia s-a pierdut cu firea și de aceea l-a întrebat cu uimire:

– Cum de ați ajuns aici? Nu cumva ați murit?

– Da, dar am trecut ca să-mi iau rămas bun.

Pe când Starețul trăia încă, i-a făgăduit părintelui Efrem Katunakiotul: „Voi trece ca să-mi iau rămas bun de la tine înainte de a pleca”. Atunci părintele a înțeles că Starețul avea să treacă pe la el înainte de a adormi. Dar Starețul adormise de ceva timp și nu trecuse încă pe la părintele Efrem care își zicea întru sine: „Dar mi-a spus că mă va înștiința înainte de a muri. De ce, oare, nu m-a înștiințat?”.

Au trecut astfel treizeci și nouă de zile și în după-amiaza celei de-a treizeci și noua zi de la adormirea Starețului, părintele Efrem, în timp ce stătea în curte și făcea peceți, a simțit deodată o mireasmă puternică și o foarte mare dulceață în inima sa. Atunci a sărit în picioare, întrebându-se în sinea sa: „De unde vine, oare, această mireasmă?”. A cercetat toată chilia, dar nimeni nu ardea tămâie. Și-a amintit atunci de Stareț și a primit vestire în inima sa

că această mireasmă se datora faptului că el îl cercetase. A numărat zilele și a văzut că era cea de-a treizeci și noua, iar în a patruzecia zi Starețul a plecat la locul rânduit pentru el. Atunci și-a amintit ce îi spusese Starețul: „Înainte de a pleca voi trece să-mi iau rămas bun”¹⁵⁰.

Înainte de a adormi, Starețul mi-a încredințat mai multe ascultări. Făceam rucodelie, îi găzduiam pe străini, îl slujeam pe Stareț în boală, răspundeam la corespondența sa, liturghiseam în fiecare zi și aveam și privegherea de toată noaptea. Toate acestea mă istoveau mult.

Odată, pe la miezul nopții, am mers să pun metanie ca de obicei pentru a liturghisi. Era vară, iar Starețul, împreună cu bătrânul Arsenie, cu metaniile în mâini, ieșiseră pe balcon pentru a se răcori. Eu m-am așezat, fiindcă eram foarte obosit.

- De ce te-ai așezat?, m-a întrebat Starețul.
- Am obosit, Gheronda.
- Da, într-adevăr, ai obosit, micuțule. Ai obosit mult. Știu că te-am încărcat cu multe, dar mai fă puțină răbdare câteva zile, iar când voi pleca de aici și voi afla îndrăznire la Dumnezeu, îți voi trimite Harul „cu sacul”. Nu cu dramul sau cu ocaua, ci „cu sacul” îți voi trimite Harul!

- Mulțumesc, Gheronda.

După ce Starețul a plecat din această lume deșartă, noi, ucenicii săi, am făcut întocmai cum ne-a poruncit: ne-am despărțit pentru a face obști separate. Eu eram cu părintele Timotei, părintele Iosif Filotheitul de mai târziu, pe care Starețul mi-l lăsase ucenic.

După aproape două luni de la adormirea Starețului, părintele Timotei mă întreabă:

- Îmi dați binecuvântare să merg deseară la Karyes, căci mă dor dinții.

- Da, poți să mergi, i-am spus eu.

De îndată ce a plecat părintele Timotei, am rămas singur. Stăteam pe terasă, acolo unde adormise Starețul, când, deodată, am simțit multă dulceață, adică am primit vestirea că avea să

¹⁵⁰ *Starețul Efreim Katunakiotul*, Editura Evanghelistos, București, 2004, p. 59.

urmeze ceva foarte important. Am simțit înlăuntrul meu ceea ce spune Sfântul Isaac Sirul: „Atunci când trebuie să se nască Hristos în inima omului, așa cum femeia simte înainte de a naște săltările pruncului în pânțele și știe că este viu, tot astfel simte și omul că se va naște Hristos în sufletul său, simte săltările Harului”. Atunci mi-am zis în sinea mea: „Acum ce se va întâmpla? Se pare că sunt săltările Harului Sfântului Duh. Mai bine să mă închid în chilia mea”. Dar nu am mai apucat, căci așa cum mă aflam acolo, a venit binecuvântarea lui Dumnezeu, m-a copleșit desfătarea Harului și o nespusă dulceață cerească. Însă nu precum cea pe care o încearcă ereticii și cei înșelați, care în realitate sunt demoni ce nu mai ies.

Mintea mea a devenit îngerească, sufletul mi s-a preschimbat și lacrimile îmi curgeau șiroaie. Nici măcar un pas nu mai puteam să fac. M-am așezat pe balcon și mă sprijineam ca să nu cad. Priveam Cerul în adâncime cu ochii sufletului și simțeam o negrăită fericire.

Iar din Cer, Dumnezeu, de parcă ar fi pus o pâlnie uriașă, turna în inima mea dumnezeiasca Sa fericire. Adică pogora de sus cunoaștere dumnezeiască, veselie negrăită, dulceață. Mă aflam în uimire, iar lacrimile curgeau din belșug. Din pricina bucuriei care mă cuprinsese eram ca un ieșit din minți. „Ce binecuvântare de la Dumnezeu!”, cugetam în sinea mea.

Nu știu cât timp m-am aflat în această stare, căci nu puteam să mă clintesc din loc. Am stat așa până când Harul s-a retras puțin și am putut să mă întorc încet-încet în chilia mea. Și după ce s-a oprit puțin revărsarea Harului, m-am apucat să scriu, mânat fiind de un îndemn lăuntric. Am scris despre multele harisme ale Sfântului Duh și le-am trimis unei monahii. „Iată sacul de Har al Sfântului Duh”, cugetam în sinea mea. „Iată vestirea în faptă că Starețul a aflat îndrăznire înaintea lui Dumnezeu”.

Pe când Starețul încă trăia, l-am întrebat dacă trebuie să repar bisericuța și să măresc chilia, iar el mi-a spus:

– Da, fă-le încet-încet, în liniște și pace.

Cu o zi sau două înainte de a adormi Starețul am mers în bisericuță să aprind candelile, în timp ce părinții ceilalți erau împreună cu el.

În acest timp Starețul le-a spus:

– Luați aminte, părinților, acum, că voi pleca, să vă străduiți să fiți pe cât puteți lipsiți de griji, să vă afierosiți rugăciunii și să nu faceți multe lucruri.

Dar tocmai în acea clipă eu lipseam. După moartea sa am fost cuprins de o mare mâhnire din această pricină, fiindcă părintele Haralambie și părintele Efrem Katunakiotul mi-au povestit că Starețul le spusese atunci ca să nu avem griji, în timp ce eu mă gândeam să mă apuc de zidit, așa cum îmi spusese.

Într-o după-amiază, fiind foarte mâhnit, ședeam pe scaunul pe care stătea de obicei Starețul. Mă luptau foarte multe gânduri care mă mâhneau și nu știam ce să fac. Deodată am auzit o voce înlăuntrul meu zicându-mi: „Fă așa cum ți-am spus și liniștește-te!”. Și îndată m-am liniștit.

Noaptea, când am mers să mă odihnesc, l-am văzut în vis pe Stareț, care stătea în scaunul său, ca de obicei. Atunci am alergat îndată bucuros și i-am spus:

– Gheronda, dați-mi binecuvântarea Sfinției Voastre!

– O ai, fiul meu.

– Gheronda, ce să fac acum? Le-ați spus părinților să nu aibă griji, dar mie mi-ați dat binecuvântare să-mi măresc chilia și să repar și biserița.

Și zicând acestea, l-am ridicat de pe scaun și i-am arătat cam cum aș fi făcut reparațiile. Atunci el mi-a spus:

– Ieri după-amiază, pe când stăteai pe scaunul meu, în chilia mea, nu ți-am spus ce să faci? Fă, așadar, așa cum ți-am spus și liniștește-te!

Această vedenie a fost o întărire a încredințării pe care o auzisem înlăuntrul meu.

După adormirea Starețului părintele Timotei a sădit câțiva chiparoși pe mormântul său. Pe unul dintre aceștia i-a sădit lângă capul lui, iar pe ceilalți în jurul mormântului. Cel de lângă capul său, în scurt timp, s-a dezvoltat neobișnuit de mult. Se petrecuse o minune! Când și ceilalți părinți au văzut aceasta, s-au minunat și au spus: „Minune, minune! Cum de a crescut astfel?”. Atât de mare se făcuse!

Părintele Procopie era împreună-nevoitorul părintelui Efrem Katunakiotul. Era un om simplu. Odată a avut o mare ispită: îl chinuiau gândurile să plece de la asprul său stareț, părintele Nichifor. Atunci părintele Efrem i-a spus:

– Mergi și pune metanie la mormântul Starețului Iosif și vei primi mângâiere pentru gândurile tale.

Iată ce a mărturisit însuși părintele Procopie:

„Când am plecat de la Katunakia, m-a învăluit o mireasmă puternică. Am venit la mormântul Starețului și am pus metanie. Mi-am mărturisit gândul, m-am rugat și m-am întors la chilie. Pe când mă întorceam, am fost înconjurat de aceeași mireasmă. Însă îndată ce am ajuns la chilia mea, acea mireasmă a dispărut. Ispita s-a risipit cu desăvârșire și toate gândurile mi s-au liniștit”.

Când l-am dezgropat pe Stareț, la trei ani de la adormirea lui, am văzut că moaștele sale aveau culoarea chihlimbarului. Acesta este un semn al sfințeniei.

În timpul dezgropării fiecare dintre fii săi duhovnicești spuneau: „Eu voi lua aceea”. Altul spunea: „Eu voi lua cealaltă”. „Eu nu voi vorbi deloc”, spuneam eu în sinea mea, „ce îmi vor da, aceea voi primi”.

Părintele Atanasie a luat mâna lui, zicând:

– Această mână m-a mântuit, cu scatoalcele pe care le-am primit.

Și în timp ce toți luau ca binecuvântare o bucată din Sfintele Moaște, eu stăteam deoparte. Atunci părintele Arsenie a spus:

– Capul să-l dați părintelui Efrem.

– Să fie binecuvântat!, am răspuns eu. Îți mulțumesc mult.

Altul avea de gând să-l ia, căci toți cei din obștea noastră ne aflam acolo. Astfel, nu am pus voia mea întru nimic și am dobândit capul Sfântului meu Stareț.

La Noul Schit l-am pus în paraclis, alături de chilia mea. La Sfânta Mănăstire Filotheu îl păstram în chilia mea, iar acum, în Arizona, este așezat în paraclisul Sfântului Panteleimon și răspândește bună-mireasmă. De la Noul Schit și până astăzi aceasta se petrece neîncetat. Și lucru minunat este că, cu cât trec anii, cu atât răspândește mai multă mireasmă.

Până în ziua de azi, atunci când merg fie la priveghere, fie ca să slujesc Sfânta Liturghie, fie să fac orice altă slujire, trec mai întâi pe acolo și pun metanie, iau binecuvântarea sa și fac ascultare.

Moaștele sfințitului Stareț Iosif, oriunde s-ar afla, răspândesc mireasmă și săvârșesc minuni cu cei care se închină lor, după credința pe care o are fiecare.

Capul Starețului Iosif Isihastul

Întotdeauna la praznicul Adormirii Maicii Domnului, seara, facem parastasul Starețului nostru, pe care îl socotim, fără îndoială, un Sfânt contemporan.

Odată, la Mănăstirea Filotheu, când am scos capul Starețului din racla sa pentru a face parastasul, răspândea foarte multă mireasmă, mai ales în partea gurii. Pe când noi ne întrebam de ce oare mai mult din partea gurii izvorăște mireasmă, un călugăr mi-a spus:

– Gheronda, știi de ce răspândește mireasmă mai mult pe gură? Fiindcă rostea neîncetat cu gura Rugăciunea lui Iisus.

Într-adevăr, avea dreptate, acesta era adevărul! Căci fie rostea Rugăciunea, fie cuvinte mântuitoare, de Dumnezeu insuflate, pe care le scotea pe această gură spre folosul tuturor, fie desăvârșita evitare a vorbirii deșarte și a judecării, fie cuvintele sale pline de învățătură rostite pentru desăvârșirea ucenicilor săi, fie psalmodia sa cea de miere izvorătoare, pe care de la Dumnezeu o primise, toate din gura sa ieșeau. Binecuvântat și de trei ori binecuvântat! De aceea și gura sa izvora mai multă mireasmă decât oricare altă parte a capului.

Mai târziu, părintele Efrem Katunakiotul ne-a spus întristat: „Starețul mi-a spus că atunci când era cuprins de dumnezeiasca dragoste, își ștergea lacrimile cu o batistă. Când a trecut stadiul dragostei dumnezeiești și a venit cel al contemplației, a lăsat deoparte această batistă. Și îmi zicea că această batistă răspândea toate aromatele lumii. Atât de mult răspândea mireasmă!”.

– Și unde se află această batistă?, l-am întrebat noi.

– Au luat-o monahiile. Am pierdut o comoară neprețuită. Am pierdut-o... Au moștenit-o monahiile.

Odată, ne-a povestit părintele Efrem Katunakiotul, la tundera în rasofoar a primului meu ucenic, Panaghiotis (care a primit numele de Iosif), liturghisea părintele Haralambie, iar eu mă aflam în Sfântul Altar. Când s-a apropiat momentul citirii rugăciunii, am simțit prezența Starețului Iosif. De aceea i-am spus părintelui Haralambie:

– A venit Starețul Iosif!

Când părintele Haralambie a început să citească Evanghelia, cuprins fiind de umilință, a izbucnit în lacrimi. Apoi l-am văzut aievea pe Starețul Iosif, care mi-a spus:

– Ai dat numele meu lui Panaghiotis? Este un băiat bun.

În 1989, de praznicul Pogorârii Sfântului Duh, Starețul Iosif l-a cercetat în vis pe părintele Efrem Katunakiotul. După ce s-au sărutat, Starețul i-a spus foarte bucuros:

– Vreau să-ți predau eclesiologia.

De ani de zile nu-l mai văzuse așa de bucuros. Dar lucru minunat este că părintele Efrem nu știa ce înseamnă cuvântul „eclesiologie”.

Deși bătrânul Arsenie era plin de bunătate și simplitate și împărțea binecuvântări cu multă ușurință, totuși, în mod ciudat, odată a rămas neînduplecat față de un frate, care s-a întristat.

Când a fost întrebat de ce s-a purtat atât de aspru, el a răspuns:

– Ieri, în vis, a venit Starețul și mi-a spus: „Arsenie, ia aminte, nu te încărca cu poveri străine! Măine va veni H., să nu-i dai binecuvântare!”

Deși fusese vis, bătrânul Arsenie avea experiența și discernământul de a distinge care vise erau de la Dumnezeu, care de la fire și care de la demoni.

Altădată s-a trezit într-o noapte și l-a văzut aievea pe Stareț, care l-a îmbrățișat și i-a zis:

– Până când vom trăi despărțiți? Vino, te aștept!

Iar bătrânul Arsenie, cu simplitatea lui firească, i-a răspuns:

– Dar, oare, asta stă în puterea mea?

Și atunci când părintele Haralambie urma să devină egumen al Mănăstirii Dionisiu, Starețul Iosif i s-a arătat în vis părintelui Arsenie și l-a vestit de mai înainte.

Starețul ni s-a arătat tuturor de mai multe ori. Aveam și eu câteva experiențe. Pe când făceam cele patruzeci de Liturghii pentru Starețul Iosif, într-o zi, după Liturghie, am mers să mă odihnesc. Atunci am avut o vedenie, care nu era vis, căci mă aflu în într-o stare de semiconștiență.

M-am aflat deodată într-o sală foarte frumoasă, în care domnea o atmosferă de taină, cu mult Har și cu multă Lumină. Se afla acolo o strană arhierescă pe care stătea Starețul, deși nu era arhieru, ci stătea acolo în calitate de stareț, dar cu chipul mai tânăr și mult mai frumos.

Era plin de viață, strălucea, chipul său lumina ca fulgerul, scotea scânteii. La dreapta sa stătea părintele Arsenie, iar la stânga părintele Atanasie. Și așa cum îl priveam pe Stareț, el devenea când Hristos, când Stareț. Părintele Arsenie devenea Maica Domnului, iar părintele Atanasie Sfântul Ioan Înaintemergătorul. Așa cum este icoana cu trei chipuri: Hristos, Maica Domnului și Cinstitul Înaintemergător. O dată îi vedeam pe acești trei Sfinți Stareți și o dată pe Hristos, pe Maica Domnului și pe Cinstitul Înaintemergător. Și așa cum stăteam acolo și mă minunam, mi s-a părut că Starețul era neliniștit, căci voia să vadă dacă vin acolo și fiii lui duhovnicești. Iar eu mă simțeam de parcă aș fi venit de departe și aș fi intrat în această sală cerească.

Am intrat primul și, înaintând, m-am apropiat de Stareț care a spus:

- Cine a venit, cine a venit? Să vină și ceilalți!
- Gheronda, eu sunt.
- Cine ești tu?
- Efrem.
- Ah, ce bucurie am că vin fiii mei!

L-a privit apoi pe următorul. Era părintele Haralambie. Au început să vină și ceilalți unul după altul. Eu nu-i vedeam pe ceilalți, fiindcă erau mai departe. Starețul însă strălucea în întregime și avea o bucurie cerească. Toată acea atmosferă era sfântă și de trei ori binecuvântată.

Când mi-am revenit, credeam că mă aflu cu Hristos. Și această priveliște mi-a rămas întipărită până astăzi. Așa cum am văzut-o, am păstrat-o întocmai în inima mea. Cu toate că era o taină, am primit vestirea că Starețul meu avea multă îndrăznire înaintea lui Dumnezeu. O astfel de îndrăznire numai un Sfânt poate să aibă. Dar și o astfel de nevoință pe care a făcut-o Starețul Iosif, în vremea noastră nici în vis nu mai putem să o facem.

În 1978, pe când mă aflam la Mănăstirea Filotheu, a adormit un ucenic bun de-al meu, părintele Iov.

După puțin timp am făcut în mănăstire priveghere în cinstea Cinstitului Înaintemergător. În timpul acestei privegheri am avut o trăire deosebită: l-am simțit înlăuntrul meu viu pe Cinstitul Înaintemergător și de aceea cu multă bucurie am prăznuit pomenirea lui.

După priveghere am mers la trapeză, iar apoi la odihnă. După ce am adormit, am văzut următoarea vedenie:

De la mănăstirea noastră am pornit cu un om nevăzut, care era Îngerul păzitor al părintelui Iov. L-am luat pe Sfântul Înger și pe părintele Iov și am mers la Stareț, în pustie, la colibele noastre de la Sfânta Ana Mică. Ajungând acolo, am simțit că asudasem din pricina osteneții și de aceea m-am dus la coliba mea ca să-mi schimb flanela. Îngerul care ne însoțea l-a luat pe Iov și l-a dus la Stareț, care se afla în coliba lui.

După ce m-am schimbat, am ieșit din coliba mea și am mers la Stareț ca să-i pun metanie și să-i spun că îl adusesem pe fratele nostru. Când am intrat în colibă l-am văzut pe Stareț stând jos, așa cum stătea de obicei. Lângă el stătea bătrânul Arsenie, iar în spatele lui se aflau și alți oameni. Eu i-am pus metanie, apoi i-am luat mâna și am pus-o peste gura mea, pe față și pe ochi, ca o binecuvântare. După aceea am spus:

- Părinte Arsenie, să pun metanie și Sfinției tale?
- Nu, mie să nu-mi pui. Eu nu am nevoie de metanie.
- Nu, eu vreau să-ți pun și ție.

Atunci am început să vorbesc cu Starețul în duh. Ne înțelegeam într-un chip tainic, așa cum se vor înțelege oamenii în cealaltă lume.

- Gheronda, am spus eu, unde este Iov?
- Înăuntru. Într-o odaie aleasă.
- Este și Îngerul împreună cu el?
- Da, sunt împreună.
- Gheronda, au trecut?
- Au trecut. Vrei să-l aduc înapoi?
- Nu! Dacă a trecut înăuntru (adică dacă l-a luat Îngerul la Cer) este bine.

Și zicând acestea, mi-am venit întru sine. Când m-am trezit, mă simțeam atât de minunat, atât de fericit, încât nu pot exprima în cuvinte. Simțeam o desfătare duhovnicească a Harului lui Dumnezeu. Aceasta era o încredințare de la Dumnezeu că, într-adevăr, ceea ce se petrecuse fusese realitate.

Aceasta dovedește că Starețul de acolo de sus, din Cer, ne ocrotește cu rugăciunile sale, ne luminează și ne așteaptă pe fiecare ca să ne așeze lângă Dumnezeu, lângă locul său pe care l-a dobândit de la Dumnezeu ca răsplată pentru sângeroasele sale osteneli ascetice. În acest loc ceresc ne așteaptă pe fiecare dintre noi, fiii săi duhovnicești, nepoți și strănepoți, astfel încât toți să alcătuim o obște, o mănăstire, în Împărăția lui Dumnezeu.

Starețului îi plăceau marea și copacii, de aceea l-am văzut în Hawai în 1987, printre portocali. Erau niște copaci înalți, ticsiți cu portocale. Deasupra lor se afla Starețul, iar lângă el părintele Arsenie. Când Starețul m-a văzut, s-a bucurat mult.

De îndată ce l-am văzut, i-am pus metanie și i-am spus:

- Gheronda, îmi dați și mie o portocală?
- Numai una? Toate sunt ale tale, fiul meu.

Și zicând acestea, mi-a umplut sânul cu portocale.

- Micuțele, mi-a spus părintele Arsenie, vom sădi și alți copaci.

În anul 1987, pe când mă aflu în străinătate, după ce mi-am terminat privegherea, l-am văzut din nou în vis pe Stareț. Părea bucuros și mai tânăr decât atunci când era pe lumea aceasta în puterea vârstei. Când l-am văzut, am alergat lângă el și i-am spus:

- Întocmai cum m-ați învățat, Gheronda, așa fac și acum.
- Fiul meu, să știi că atunci când și voi faceți ascultare mă ajutați să am mai multă îndrăzneală înaintea Tronului lui Dumnezeu. Mijlocirile mele sunt mai primite la Părintele nostru ceresc pentru cei care trăiesc potrivit voii Sale și fac ascultare, silindu-se pe ei înșiși la rugăciune.

– Da, Gheronda, ne străduim să facem ascultare, să fac tot ce mi-ați poruncit. Păzesc toate câte mi-ați poruncit atunci când trăiați. Trăiesc așa cum trăiați și Sfînția Voastră.

Cred că în cealaltă lume, unde se află acum, Sfântul Stareț Iosif trăiește cu neliniștea de a nu ajunge noi, fiii săi duhovnicești,

în iad și a pierde bunătățile de care el se desfătează în chip atât de îmbelșugat. Starețul cunoaște foarte bine toate acestea și temându-se ca nu cumva cineva dintre noi să-și piardă sufletul și să devină împreună-locuitor cu demonii, se roagă îndelung lui Dumnezeu ca toți să se mântuiască.

Chiar și demonii știu foarte bine cine este Starețul.

Odată a venit un demonizat la Mănăstirea Sfântului Antonie din Arizona. De îndată ce am adus Sfintele Moaște, a sărit de parcă ar fi fost ars, iar când am adus Capul Starețului, acela a strigat cu mai multă furie:

– Nu pot s-o văd pe această Femeie din Arizona! Iar acest Iosif este cel care a proiectat mănăstirea!

Despre Starețul Iosif vorbea. De unde îl cunoștea acela? Diavolul avea de-a face cu Starețul. De ce nu spunea nimic despre licențiați și diplomați, ci vorbea despre un Stareț neînsemnat și necărturar, care a trăit în ascuns? Pentru că acesta l-a războit și l-a ars cu marile lui nevoințe duhovnicești și cu rugăciunea sa.

Părintele Ștefan Anagnostopulos, preot slujitor la Biserica Sfintei Varvara din Amfialis-Keraținiu, în anul 1982 citea într-o zi exorcismele unei demonizate.

În timpul celei de-a doua rugăciuni a exorcismelor Marelui Vasile, părintele Ștefan a chemat cu mintea în ajutor mijlocirile Starețului Iosif și ale părintelui său duhovnicesc, părintele Efrem. Atunci demonizata a început să mugească ca o vită și, scoțând spume pe gură, a strigat printre mugete:

– Iosif ăsta e de vină! ăsta a dat putere celor doi roșcați Efrem ca să-mi răpească sufletele din ghearele mele. Bre, ticălosule, pe unul îl ai părinte, iar pe celălalt frate la Râul sec (adică pe părintele de la Mănăstirea Xiropotamu¹⁵¹).

Când a terminat exorcismele aceea a încercat de mai multe ori să-l muște, dar o împiedica epitrahilul.

Când a spus „Pentru rugăciunile...”, demonizata a căzut la pământ în prezența rudelor ei și a spus:

¹⁵¹ Xiropotamu – mănăstire din Sfântul Munte, al cărei nume înseamnă *Râul sec*.

– Mă voi răzbuna pe tine, bre!

De atunci nu a mai văzut-o și nici nu a mai aflat ce s-a mai întâmplat cu ea.

Mitropolitul de Lemesou, Atanasie, ne-a povestit că o femeie din America a fost înșelată de Martorii lui Iehova și, deși înainte fusese o creștină bună, a început mai apoi să se amestece cu hiliaștii și să primească erezia lor.

Într-o seară Starețul Iosif i s-a arătat și a început să o povățuiască și să-i spună că ceea ce voia ea să facă era spre pierzarea ei.

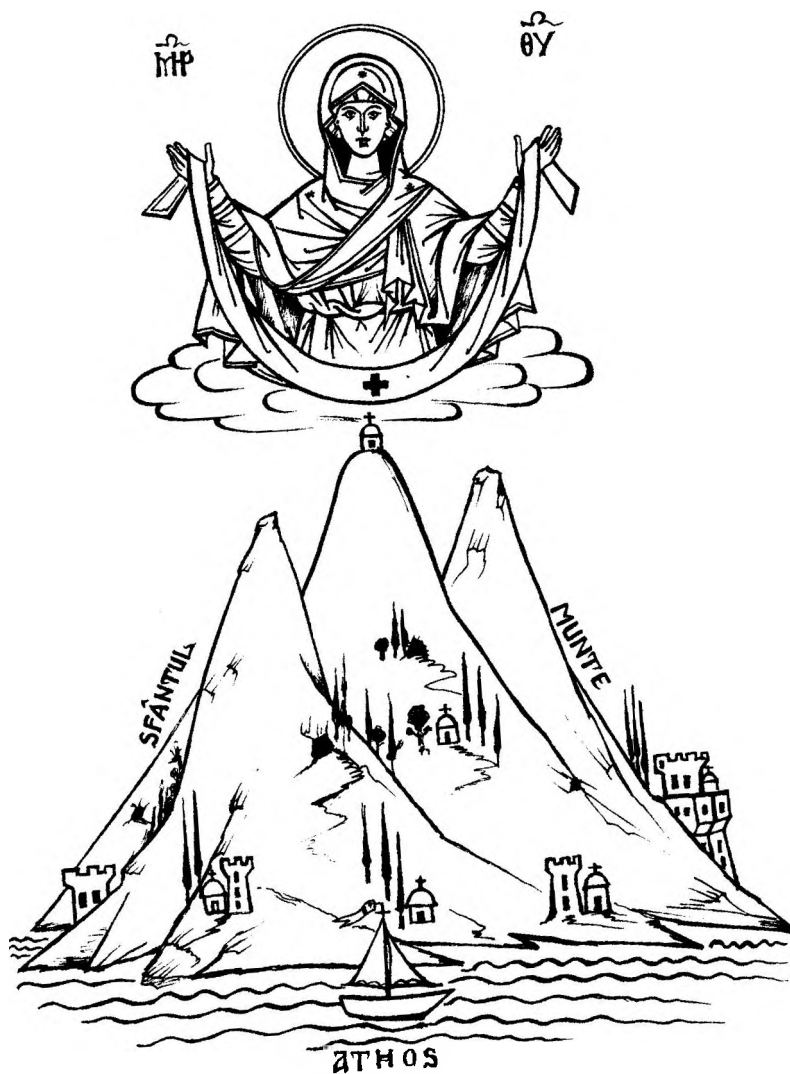
Apoi a luat-o de mână și i-a spus: „Vino să te duc să te închini lui Hristos și să vezi că hiliaștii nu au dreptate”. Apoi a înfățișat-o înaintea lui Hristos și această femeie a primit de la Însuși Hristos vestirea despre adevărul Ortodoxiei noastre.

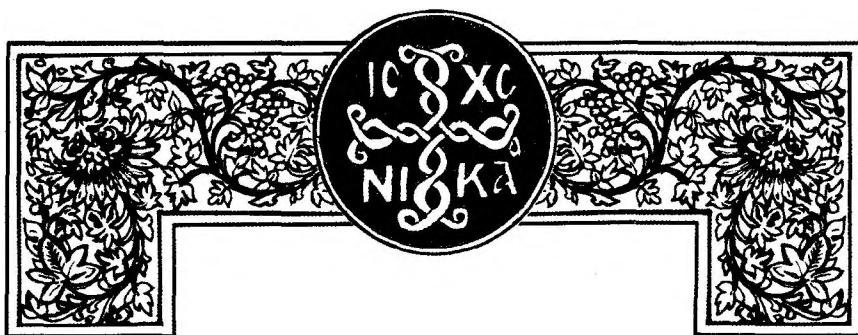
Starețul Iosif este ultimul mare dascăl al Rugăciunii minții. Nu avea doar rugăciune, avea și trezvie. A reușit să pătrundă toată taina Rugăciunii inimii. Era un cunoscător, un purtător și primitor al Luminii necreate. Aceasta era frumusețea, aceasta era roada ostanelilor și a suferințelor sale cele de mulți ani, așa cum el însuși a mărturisit înainte de fericitul său sfârșit:

„Fiul meu, Dumnezeu m-a învrednicit să cunosc Rugăciunea minții în toată adâncimea și înălțimea și lățimea ei. Am fost foarte îndrăzneț și am intrat în toate felurile de rugăciune. Le-am încercat pe toate. Căci atunci când Harul se apropie de om, mintea, «răpitoarea cea fără rușine», așa cum spune Sfântul Isaac, caută să intre peste tot, să le încerce pe toate. Începe de la zidirea lui Adam și ajunge la adâncimi și înălțimi, încât dacă Dumnezeu nu-i pune îngrădire, nu se mai întoarce înapoi”¹⁵².

¹⁵² Starețul Iosif, *op. cit.*, pp. 202-203.

CUPRINS

ÎNSEMNARE INTRODUCTIVĂ A UNUI FIU DUHOVNICESC.....	9
--	---

ÎN LUME

ANII TINEREȚII	17
ÎN ATENA.....	22
ÎNTOARCERE CĂTRE DUMNEZEU.....	25

ÎN SFÂNTUL MUNTE

ÎN CĂUTAREA UNUI POVĂȚUITOR DUHOVNICESC	31
Războiul trupesc	46
ÎMPREUNĂ CU PĂRINTELE ARSENIE	56
Starețul Calinic Isihastul	66
Tipicul Starețului Iosif.....	69
SUPUNERE LA BĂTRÂNUL EFREM DOGARUL	74
LA SCHITUL SFÂNTULUI VASILIE	88
PRIMA IEȘIRE ÎN LUME.....	92
ÎNTOARCEREA ÎN SFÂNTUL MUNTE	95
A DOUA IEȘIRE ÎN LUME ȘI ÎNTEMEIEREA UNEI MĂNĂSTIRI DE MAICI	100
ÎNTOARCEREA ÎN SFÂNTUL MUNTE	110
PRIMA OBȘTE DE LA SCHITUL SFÂNTULUI VASILIE	129
Părintele Ioan	129
Părintele Atanasie.....	133
Părintele Ermolae	143
Părintele Gherasim Menaghias	145

Părintele Atanasie Kabanaos.....	149
Părintele Efrem, duhovnicul de mai târziu din Volos.....	157
Părintele Vasilie tuberculosul.....	160
Adormirea monahiei Teodora	163
Părintele Efrem Katunakiotul	164
LA SFÂNTA ANA MICĂ.....	181
Nevoințe duhovnicești	190
Părintele Ioanichie.....	204
Părintele Iosif cel tânăr, cipriotul.....	207
Părintele Efrem Filotheitul.....	213
Prima mea lecție despre Rugăciunea minții	223
Ascultarea	227
Harisma înainte-vederii și a străvederii Starețului.....	237
Despre mărturisire.....	244
Discernământul	249
Despre programul nostru de rugăciune și de priveghere	258
Rugăciunea cu gura și cu mintea.....	267
Lumina necreată și îndumnezeirea	288
Război împotriva somnului	291
Despre calendar	301
Neagonisirea, milostenia și iubirea de străini.....	310
Despre dragostea dumnezeiască	313
Împreună-pățimirea cu cei demonizați.....	318
Tăcerea.....	322
Postul	332
Lucrul nostru de mână	338
Ieromonahul Haralambie.....	340
Hirotoniile noastre	350
Rugăciune pentru cei adormiți.....	355
Părintele Teofilact.....	370
Monahia Vriena.....	371
Stareța Macrina.....	373
LA NOUL SCHIT	378
Părintele Panteleimon	391
Părintele Gheorghe Branko	394
Părintele Timotei, ieromonahul Iosif Filotheitul de mai târziu.....	395
CUVIOSUL SĂU SFÂRȘIT	397
CELE DE DUPĂ ADORMIREA SA	423

La editura noastră au apărut:

- „**Epistole**”, *Cuviosul Paisie Aghioritul*
- „**Starețul Hagi Gheorghe Athonitul**”, *Cuviosul Paisie Aghioritul*
- „**Sfântul Arsenie Capadocianul**”, *Cuviosul Paisie Aghioritul*
- „**Părinți aghioriți**”, *Cuviosul Paisie Aghioritul*
- „**Crâmpeie de viață**”, *Arhim. Epifanie Teodoropulos*
- „**Familiei ortodoxe, cu smerită dragoste**”, *Arhim. Epifanie Teodoropulos*
- „**Fericitul Iacov Țalakis**”, *prof. Stelian Papadopoulos*
- „**Cu durere și dragoste pentru omul contemporan**” (Vol. 1), *Cuviosul Paisie Aghioritul*
- „**Trezire duhovnicească**” (Vol. 2), *Cuviosul Paisie Aghioritul*
- „**Nevoință duhovnicească**” (Vol. 3), *Cuviosul Paisie Aghioritul*
- „**Sfântul Andrei cel nebun pentru Hristos**”, *Arhim. Ignatie – Sfânta Mănăstire Paraklitu*
- „**Sfântul Nicolae Planas**”, *Monahia Marta*
- „**Fericitul Stareț Gheorghe Karslidis**”, *Monahul Moise Aghioritul*
- „**Starețul Varsanufie**”, (Sfaturi către monahi și omilii duhovnicești), *Mitropolitul Meletie de Nicopole*
- „**Cuviosul David «Bătrânul»**” – Mănăstirea Cuviosul David, Eubeea
- „**Acatistul și Paraclisul Maicii Domnului**”
- „**Acatistul și Paraclisul Sfinților Ciprian și Iustina**”
- „**Carte de rugăciuni**”
- „**Gândurile și înfruntarea lor**”, *Ierom. Benedict Aghioritul*
- „**Patimile și vindecarea lor**”, *Ierom. Benedict Aghioritul*
- „**Parastasele și folosul lor**”, *Ierom. Benedict Aghioritul*
- „**Jertfă pentru viață**”
- „**Părintele Paisie mi-a spus**”, *Atanasie Rakovalis*
- „**Viața de familie**” (Vol. 4), *Cuviosul Paisie Aghioritul*
- „**Bătrânul Arsenie Pustnicul**”, *Monahul Iosif Dionisiatul*
- „**Starețul Efrem Katunakiotul**”, *Ierom. Iosif Aghioritul*
- „**Sfaturi duhovnicești ale unui stareț de la Optina**”
- „**Povățuire către pocăință – Îndreptar de spovedanie**”, *Arhim. Atanasie Anastasiu*
- „**Karyes – Colina Sfinților**” (**Sfinții Rafail, Nicolae și Irina**), *Vasiliki Rallis*
- „**Ecumenismul**”, *Sfânta Mănăstire Paraklitu*
- „**Tâlcuirea Sfintei Liturghii**”, *Sfântul Nicolae Cabasila*
- „**Viața Cuviosului Paisie Aghioritul**”, *Ierom. Isaac Aghioritul*
- „**Starețul Haralambie – Dascălul Rugăciunii minții**”, *Monahul Iosif Dionisiatul*

- **„Mersul la Biserică”,** *Sfânta Mănăstire Paraklitu*
- **„Cele două extreme”,** *Arhim. Epifanie Teodoropulos*
- **„Pocăința”,** *Sfânta Mănăstire Paraklitu*
- **„Sfânta Nina cea întocmai cu apostolii”,** *Sfânta Mănăstire Paraklitu*
- **„Ortodoxia: nădejdea popoarelor Europei”,** *Arhim. Gheorghe Kapsanis*
- **„Ca aurul în topitoare”,** *Anastasia Malamas*
- **„Despre purtarea crucii”,** *Sfântul Teofan Zăvorâtul*
- **„Ereziile contemporane – o adevărată amenințare”,** *Monahul Arsenie Vliangoftis*
- **„Răspuns la o ficțiune (Codul lui Da Vinci)”**
- **„Îndumnezeirea – scopul vieții omului”,** *Arhim. Gheorghe Kapsanis*
- **„Cuviosul Paisie Aghioritul – Mărturii ale închinătorilor”,** *Nicolae Zurnazoglu*
- **„Picături de înțelepciune”**
- **„Greșit-am Ție, Dumnezeu meu, primește-mă pe mine cel ce mă pocăiesc!”,** *Ierom. Cosma*
- **„Despre ispite, întristări, dureri și răbdare”,** *Sfântul Isaac Sirul cel de Dumnezeu-insuflat*
- **„Bolile și credinciosul”,** *Ierom. Grigorie*
- **„Sunt anticalcedonienii ortodocși?”**
- **„Fiți gata!”,** *Ierom. Grigorie*
- **„Patimi și virtuți”** (Vol. 5), *Cuviosul Paisie Aghioritul*
- **„Părintele Matei de la Karakalu – Un lucrător tăcut al virtuții”,** *Sfânta Mănăstire Karakalu*
- **„Patericul Maicii Domnului”,** *Arhim. Teofilact Marinakis*
- **„Biblia pentru copii”,** *Zoe Kanava*
- **„Părintele Ieronim Simonopetrul – Starețul Metocului «Înălțarea Domnului»”,** *Monahul Moise Aghioritul*
- **„Învățăături”,** *Sfântul Nectarie al Pentapolei*
- **„Asceți în lume” (I),** *Ierom. Eftimie Athonitul*
- **„Îndrumar pentru restabilirea sănătății”,** *Pr. Mihăiță Popa*
- **„Cuviosul Iosif Isihastul”,** *Monahul Iosif Vatopedinul*
- **„Sfântul Cosma Etolianul”,** *Constantin V. Triandafillu*
- **„Iannis cel nebun pentru Hristos” (I),** *Dionisie A. Makris*
- **„Viața, Acatistul și Paraclisul Sfintei Mare Mucenice Eufimia”**
- **„Starețul meu Iosif Isihastul”,** *Arhim. Efrem Filotheitul*

În Colecția Muzică Bizantină au apărut:

- **Buchet muzical athonit – Sfânta Liturghie** – Vol. 1
- **Buchet muzical athonit – Vecernia** – Vol. 2
- **Buchet muzical athonit – Utrenia** – Vol. 3
- **Paraclisul Maicii Domnului**
- **Slujba Învierii**
- **Buchet muzical athonit – Polieleele** – Vol. 4
- **Buchet muzical athonit – Anastasimatarul** – Vol. 5
- **Slujba Sfântului Acoperământ**
- **Prohodul Domnului** – *de Părintele Nectarie Prodromitul*
- **Buchet muzical athonit – Psaltirionul** – Vol. 6
- **Buchet muzical athonit – Stihirarul** – *de Schimonahul Nectarie Protopsaltul* – Vol. 7
- **Buchet muzical athonit – Doxastarul (I)** – *de Petru Filanthidis* – Vol. 8

Vor apărea:

- **Buchet muzical athonit – Doxastarul (II)** – *de Petru Filanthidis* – Vol. 9

Centru de difuzare:
Editura Evanghelismos
Str. Pridvorului nr. 15,
Bl. 12, Sc. A, Ap. 1, Sector 4, București
Tel./Fax: 021-3311022; 0722690272
e-mail: editura.evangelismos@gmail.com
www.evangelismos.ro

Tipărit la Gutenberg
021.345.09.26

